

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliarvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno CCCXIV. ad annum CCCXLVI.

Parisiis, 1644

Gelasii Tu Kyzikēnu Syntagma Tōn Kata Tēn En Nikaia ... Gelasii Cyziceni
Commentariivs Actorvm Concilii Nicaeni.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15072

ANNO
CHRISTI
359.

ΓΕΛΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΥΖΙΚΗΝΟΥ
ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑ

ἀγίου σωδὸς ὡραχθέντων.

GELASII CYZICENI COMMENTARIUS
ACTORVM CONCILII NICÆNI.

ΤΑ κτ' πρὸς ἀγίαν καὶ μεγάλην
καὶ οἰκουμένην τῆς Ἐπισκοπῆς
συναθροισθῆσαν σωδὸς ὡραχθέντων ἐν τῇ Νι-
καίᾳ, ἐν πασῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῆς
τῆς Ρωμαίου κόσμου ἐπαρχίᾳ, καὶ
Γερσίας, ἐκ τῆς τῆς Θεοῦ χάριτος, καὶ
δικαιοσύνης τῆς Θεοφιλοῦς καὶ βίσεβου
βασιλέως Κωνσταντίνου τῆς ἡμετέρου,
ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ὀρθοδόξου πί-
στεως, καὶ τῆς ἁγιοθεσίας καὶ ἀσεβῶν
δογμάτων τῆς Θεομάχου Ἀρείου πάντα
τὰ ἐκείνη τῇ ἐναρέτῃ καὶ ἀγία σωδὸ-
δος λεχθέντα καὶ ὡραχθέντα καὶ δια-
τυπωθέντα παλαιὰ καὶ πρόπαλαι ἀνα-
γνοῦς ἐπὶ τῇ πατρῷα οἰκίᾳ διάγων,
βίρην αὐτὰ ἐν βίβλῳ δόξα καὶ τιμῆ
ἐπεγραμμένα ἐν μεμνημέναις ἀπαν-
τα ἀπαρλείπῳ ἐχούσαις. Ἰερο-
μῆνης μὲν τῆς Θεοῦ καὶ ἀσπίδος Δαλ-
ματίου τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἰεροσόλων
τῆς ἀγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς
τῆς Κυζικηνῶν λαμπρῆς μητροπό-
λεως, ἀειμνήτου δὲ εἰς τὸ τῆς ποτε
ἡμετέρου οἴκου δεσποτικῆς, λέγω δὲ τὸ
καὶ σάρκα πατέρα ἔμῳν, τῆς αὐτῆς
ἀγιωτάτης ἐκκλησίας προσβυτερίου
ἡξιομῆρον. ἢ ἵνα ἱερῶν βίβλων ἐντυ-
χῶν, καὶ πολλῶν καὶ πολλῶν ἐν αὐτῇ ποιη-
σάμενος, ἵνα μνήμης μὲν φέρῃ πάν-
τα οὐχ οἷός τε ἡμεῶν οὐδέ γὰρ ἀλλ' ἀν-
θροπῶν τὸ ἀφ᾽ ἑαυτῶν ἐκείνο πέλαγος τὸ ἐν αὐτῇ ἐκείνων ἵνα μνήμης δια-

QVÆ in sancta, magna & v-
niuersali episcoporum Syn-
nodo ex omnibus, vt sic dicam,
Romani orbis prouinciis, & ex
Perfide, Dei gratia, & pii ac Deo
cari imperatoris nostri Constan-
tini edicto, Nicææ congrega-
ta, pro apostolica & orthodoxa
fide, contra peruerfa & impia
impii Arii dogmata: omnia, in-
quam, quæ in præclara illa &
sancta Synodo dicta, facta &
constituta fuerant, iam pridem,
cum adhuc in paterna domo vi-
tam degerem, legi, cum illa in-
uenissem in antiquissimo libro,
in membranis plane integris de-
scripta, qui fuit diuini & celebri
Dalmatii, in illustri Cyziceno-
rum metropoli sanctæ atque ca-
tholicæ ecclesiæ archiepiscopi;
quique tandem ad familiæ no-
stræ dominum deuenit, patrem
dico meum secundum carnem,
dignum habitum qui in ordinē
presbyterorum eiusdem eccle-
siæ cooptaretur. In quem sa-
crum librum cum incidissem,
multumque in eo posuissem stu-
dii, nec potuissem memoria om-
nia retinere, (nemo enim homi-
num immensum illud mare om-
nium quæ in eo recondebantur,
memoriter in ore habere pote-

rit) plurima annotavi sanctorum nostrorum patrum, ac sana doctrinae episcoporum dogmata, quaeque iidem aduersus Ariomanitas obiecerunt: & scriptas redargutiones aduersus illorum blasphemiam, qua scelesti non solum contra Filium Dei, sed etiam contra Spiritum sanctum blasphemabant: & mercenariorum Arii philosophorum aduersus episcopos contradictiones, & nostrorum aduersus illorum sophismata per doctrinam e scriptura petitam firmas & apertas solutiones: & de vna diuinitate Filii & Spiritus sancti, quae ante saecula extitit, quaeque principium non habet, sed semper cum Deo & Patre subsistit: & de eiusdem Filii Dei Verbi in nouissimis temporibus pro salute nostra ex deipara virgine Maria ineffabili incarnatione: & de apostolicis ecclesiae constitutionibus, omnem omnino tractationem illic habitam cum in sacro illo libro legissem, & omnium maxime fidelissimi imperatoris Constantini, qui in Synodo confederat, diuinas & vere apostolicas sententias: ita delectatus sum iis quae in sacro illo libro continebantur, ut subinde ad Dominum dixerim: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo.* Sic supra modum admiratus sum quae illic scripta erant de pura, irreprehensa, orthodoxa, & apostolica fide. Post aliquot annos cum huc, in prouinciam dico Bithynorum, volente Deo peruenissem, & commotio atque inquisitio plurima fieret sub impii

Psalm. 118.

εσματος φέρειν διωχθείη· πλείστα τε ὅσα ἐπέσημνώσαμεν, τὰ τῶν ἡμετέρων ἀγίων πατέρων καὶ ὑποστόμων τῆς πίστεως ὑγιαίνοντος λόγου διδασκαλίας ἀπὸν δόγματα· τὰς τε πρὸς τὸν Αρειομανίτας ἀπὸν ἀντιθέσεις, καὶ τὸν καὶ τῆς ἐκείνων βλασφημίας ἐγράφοις ἐλίτθους, ἧς ἐβλασφήμησεν οἱ μαρτοὶ Αρειομανίται καὶ τῆ ὑπό τῆ θεοῦ, οὐ μὴν δὲ ἄλλα καὶ τῆ ἀγίου πνεύματος· τὰς τε τῶν μωδωτῶν Αρειοῦ τῶν φιλοσόφων πρὸς τὸν ὑποστόμων ἀντιθέσεις, τὰς τε τῶν ἡμετέρων πρὸς ἐκείνοις διὰ γραφικῶν διδαγμάτων καὶ τῶν ἀπὸν σοφισμάτων ἐναργεῖς ὑπελύσεις· ὡς τε τῆς ἀναρχοῦ καὶ ἀπὸ τῶ θεῶ καὶ πατρὶ σπουδαίου καὶ τῆ ὑπό αὐτῶ καὶ τῆ ἀγίου πνεύματος πρὸς αἰωνίου μίας θεότητος, ὡς τε τῆς αὐτῶ τῆ ὑπό τῆ θεοῦ λόγου ἐπιχαριτων, τῆς ἡμετέρας ἐνεκα σωτηρίας, καὶ τῆς θεοτόκου ὑπερδύου Μαρίας ὑπερβήτου σαρκώσεως, καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας ὑποστόμων διατυπώσεων, πᾶσαν ἀπλῶς τῆ ἐκείσε γενημμένην πραγματείαν ἐνιστήσας ἐν τῆ ὑπερβήτου θεοῦ ἱεραβίβλω, πρὸς γὰ πάντων τὰς τῆ πιστοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἔν τῆ σπουδαίου σπουδαίου, θείας καὶ ἁληθῆς ὑποστόμων ἐννοίας· ἡ δὲ εἰς ποσοδὸν τοῖς τῆ βίβλω ἐκείνη τῆ ἱεραβίβλω μελετημοῖς, ὡς εἰπεῖν με πρὸς τῆ κύριον ὡς γλυκέα τῶ λάρυγγί μου πὰ λόγιά σου, ὑπερ μὲλι τῶ σπματή μου. οὕτως ὑπερβήτου ἐν τοῖς ἐκεί ἀναγεγραμμένοις ὡς τῆ ἀσπύλου καὶ ἀμωμῆτου ὑποστόμων καὶ ὑποστόμων πίστεως. καὶ δὲ καιροῖς ἵνας φθάσας ἐν ταῦτα, τῆ τῶν Βιθυνῶν ἐπιχαρὶ λέγω, κατ' ἀποδοκίαν τῆ θεοῦ, κατήσως τε καὶ συζητήσεως πλείστης οὐσης, γενημμένης ὑπὸ τῆ ἀνταρτίας τῆ ἀποστόλου

ANNO CONSTANTINI IMP. 314

ANNO CONSTANTINI IMP. 314

visibilis est Vnigenitus in sua diuinitatis essentia, nisi carnem assumpisset : postquam omnia quæ ad œconomiam incarnationis suæ spectabant compleuisset, voluntariam pro nobis passionē, sepulturam, & resurrectionem in illa sancta & peccato non obnoxia carne sua, per quam genus nostrum a morte liberauit, secedens, huius sanctæ & irreprehensæ fidei diuinam & adorandam formam per seipsum stabiluit, & magnum intonuit, sicut scriptum est : *Dominus in calos ascendit, & intonuit.* & alibi : *Et intonuit de calo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam.* Et quid intonuit? quam vocem dedit Altissimus? *Euntes*, inquit, ad apostolos loquens, *docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Quamuis enim propter suam erga homines caritatem, nostram carnem cum anima & mente ex veneranda plane & sancta virgine Maria suscepit, illa tamen carnis susceptione, nulla ad trinitatem Patris, Filii, & Spiritus sancti facta est accessio, sed trinitas manet trinitas. Euntes igitur docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Hanc sanctam & adorandam sanctæ & irreprehensæ fidei regulam cum sancti apostoli ab ipso Domino accepissent, in vniuersa sub cælo Dei ecclesia eam prædicauerunt: vt ita propheti-cum oraculum impleretur, quo dicitur : *In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum.* Post quam fidei summam, & adorandum istud

Psal. 67.
Psal. 17.

Matth. 28.

Psal. 18.
Roman. 10.

θεατός ὁ μονογενής καὶ πλὴν τῆς θεότητος οὐσίᾳ, εἰ μὴ ἐσερκάσθη τὰ πάντα πληρώσας τὰ καὶ τὴν οἰκονομίαν, τὸ τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐκούσιον πάθος, καὶ πλὴν παφλώ, & τὴν ἀνάστασιν τῆς ἀγίας ἐκείνης καὶ ἀναμάρτητῶ σαρκὶ * αὐτῆς ὡραζομένης, δι' ἧς τὸ ἡμέτερον ἀπεθανάτω γένος ἀναβάντων εἰς τὸν οὐρανόν, τῶν τῆς ἀγίας καὶ ἀμαμῆτου πίστεως θεῶν καὶ προσκυνητῶν ὄρον δι' ἑαυτὰ ἐπέξε, καὶ μέγα βρονθῆσας καὶ τὸ γεγαμμένον κύελος ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς, καὶ ἐβρόνθησε. καὶ ἐν ἐτέροις ἐβρόνθησεν ὁ οὐρανὸς ὁ κύελος, καὶ ὁ ὑψίστος ἔδωκε φωνὴν αὐτῶν. καὶ τὴν ἐβρόνθησεν; ποίαν ἢ φωνὴν ἔδωκεν ὁ ὑψίστος; πορβέντες, φησὶ, πρὸς τοὺς ἀποστόλους λέγων, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, & τοῦ ἁγίου πνεύματος. εἰ γὰρ διὰ φιλοθεσμίου, ἢ ἡμῶν σαρκὶ ἐμψυχῶν ἐένου ἐκ τῆς πασέμου καὶ ἀγίας παρθένου Μαρίας προσέλιθη, ἢ ἢ τὸ σαρκὸς προσλήψας προσόκηκε τῆ τῆ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ τῆς ἀγίου πνεύματος τελεῶν ἐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ μένει ἡ τελεῶν. πορβέντες οὐ μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. τῶν θεῶν καὶ προσκυνητῶν ὄρον τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμαμῆτου πίστεως ὡρὰ τῆς κελου λαβόντες οἱ ἱεροὶ ἀπόστολοι, πάση τῇ ἰσχύϊ τοῦ οὐρανοῦ τῆς θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἐκήρυξαν ὡς πληροφύωμαι ἐπὶ * αὐτῶν τὸ προσφιλῶν λόγιον, τὸ φάσκον εἰς πᾶσαν γῆν ἵζηλθεν ὁ φθόσος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πᾶτα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. * ὅν ἕνα ὄρον καὶ τὸ προσκυνητῶν τῶν

ANNO
CHRISTO
312

τῶν

ANNO
CHRISTI
325.

πῶν τῶν δωρεῶν, πῶν εἰς ἡμᾶς δια τῶν
 θεῶν ἀποστόλων ᾧ ἅ ἔχουσιν ἔξ ἑαυτῶν
 δουλεύουσιν, * μὲν πλείους ὅσους καὶ
 παυσανδρῶν τῶν καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς
 τοῦ διαγωμῆ, δι' Ἀρείου πάλιν ὁ ἐχθρὸς
 τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καὶ τῆς αὐτῆς
 ἀγίας καὶ ἀμωμήτου ὀπλίξεται πίστεως,
 ζήνα ἵνα παρρησιάζοι καὶ τῶν σωτή-
 ρος βλάσφημα ῥήματα, δι' ὧν πῶν εἰς
 πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαν τῆς
 κελου ἐπέλαξεν. οὐ γὰρ καὶ πῶν πο-
 λυαίθερον ἐκεῖναι ἵππῃ τῶν Νι-
 καίων πόλιν ὁ πρῶτος βασιλεὺς
 Κωνσταντῖνος σιγήσας σιωδόν, ἥς τὰ
 πεπραγμένα πάντα παρεγνωκώς, ὡς
 δὴ ἠέως ἔφην, καὶ διεβλησάντων, μό-
 λης ἠδὲ καὶ τῶν ἄλλων φανερὰ ἔκεισε
 ἐσκεμμένων ἔπειτα φέντων ᾧ ἅ πι-
 σι διαφοροῖς φιλομαθέσιν ἀνδράσιν,
 * Ἰωάννη μὲν ἱεροσολυμίτῃ ἀνδρὶ
 παλαιῷ, ἄγαν γραφικῷ, οὐ τετρα-
 δίοις παλαιῷς λόγοις, οὐ μὲν ὅλα καὶ
 ἄλλων δὲ συγγραφέων διαφορῶν,
 Εὐσεβίου τῆς Παμφίλου ἱεροσολυμίτου
 Καισαρείας, καὶ Ρουφίνου ἱεροσολυ-
 μίτου Ρώμης, ἃ καὶ τῆς ἀγίας ἐκείνης κοι-
 νωνιστῶν σιωδόν, ἔξ ἄλλων πλεί-
 στων ὅσων. οὐ μὲν ἔξ ἀκολουθίαν τῆς ὅλης
 ἁρμονίας ἔβρον καὶ πῶν ἱερὰν ἐκείνην
 βιβλίον, ἢ παρενέτυχον, ὡς ἀνωτέρω
 μοι ἔρηται. μόνος γὰρ Εὐσεβίος ὁ δὲ
 μακρίτος ὁ Παμφίλου ἀρετῆ τῆς λεω-
 φόρου τῆς ἀληθείας ἀπὸ τῆς ἔκκευτου
 ἀφορισίας ἕως τῆς μεγάλου Κωνσταν-
 τῖνου χρόνων διώδωσεν. ἀλλ' οὐδὲ τὰ
 ὅλα ἔβρον ἠδὲ καὶ τῶν ἄλλων ὅσα γινώ-
 σμα μοι καὶ τῆς ἀληθείας ἵδια, καὶ πῶν
 παραγνωσθέν μοι βιβλίον, ἔβρον.
 καὶ ἔξ ἑαυτῶν ἀναλεξάμενος, ἀναγ-
 καῖον ἠέως ἐξέλαψα τῶνδε πῶν βι-
 Concil. Tom. 2.

donum nobis per sanctos apo-
 stolos a Dei Filio concessum,
 cum plures iam annos ecclesia
 persecutio cessasset, nostræ salu-
 tis hostis iterum per Arium con-
 tra sanctam & irreprehensam fi-
 dem armatur, inusitata quædam
 blasphema verba contra Salua-
 torem nostrum introducens,
 quibus Dei ecclesiam in toto or-
 be terrarum conturbavit. Quam
 ob causam fidelissimus impera-
 tor Constantinus numerosam il-
 lam in vrbe Nicæa Synodum
 congregavit. Cuius acta omnia
 cum, vt supra dixi, cognouissem
 prius, perquisiui: vix tamen in-
 uenire potui nonnulla ex iis que
 illic tractata & conscripta er-
 rant, apud plures viros litera-
 rum studiosos, vt apud Ioannem
 quemdam presbyterum, anti-
 quum virum & scribendi admo-
 dum peritum, in quaternioni-
 bus valde antiquis: neque tamen
 omnia inde habui, sed ex aliis
 etiam scriptoribus variis, vt ex
 Eusebio Pamphili episcopo Cæ-
 sareæ, & Rufino presbytero Ro-
 mano, qui etiam sanctæ illi Sy-
 nodo interfuerunt, aliisque plu-
 rimis. Neque tamen totius har-
 moniæ consequentiam inueni,
 vt in sacro illo codice, in quem,
 vt supra dixi, prius incideram.
 Solus namque admirandus ille
 Eusebius Pamphili constanter
 publicam veritatis viam ab ad-
 uentu Domini vsque ad magni
 Constantini tempora ingressus
 est. Sed neque omnia inuenire
 potui, præter nota mihi & veri-
 tatis propria, ex eo libro quem
 prius ego legeram. Cum autem
 ex vtrilque aliqua collegissem,
 necessarium existimaui illa in
 hoc libro describere ad commu-

R r

nem vtilitatem, atque confirmationem eorum qui in hac scripta inciderint. Exordiemur deinceps sermonem nostrum (præeunte atque ducente nos Deo Verbo semper viuente) a temporibus regni religiosissimi & Christigeri regis Constantini, qui Synodum episcoporum in ciuitate Nicea congregari iussit. In alio commentario, si Deo placeat, natiuitatem ipsius Deo carissimi Constantini, ac statum temporum quibus pater eius regnauit, referam.

Ελίω πρὸς ὁφείλδαν κοινῶ, καὶ σήμε-
 ρα τὸ ἐν τῷ ἔργῳ τῶνδε τῶν γραμ-
 ματι. ἀρξεται δὴ μοι λοιπὸν ὁ λόγος,
 προσδοπιουῶτός μοι ἔστω πρὸς τὸν
 ἔστω ζῶντος θεοῦ λόγου, ὁποῦ τὸ θεο-
 νων τῆς βασιλείας τῆς δισσεβαστατου καὶ
 χρυσοφόρου βασιλέως Κωνσταντίνου,
 τῆ καὶ τὸ σωῶδον τῆς ἑπισκοπῶν ἐν τῇ
 Νικαίῳν σιναθροιστῶν ἀπὸ τῆς
 πὸς πόλε. ἐν ἐστὶν ἡ γὰρ, εἰ τῶνδε φιλόν,
 τὰ τὸ γνήσιος αὐτῶ, καὶ τὸ θεῶν τὸ
 πατρὸς αὐτῶ * Κωνσταντίνου ἔστω φιλε-
 στατου βασιλείας πῶν διαγωγῶν ἐν-
 τὰξω συζητάματα.

CAPVT I.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Euseb. lib. i. hist. cap. 26.

NON multo post tempore (vt inquit Eusebius) quam tyranni Diocletianus & Maximianus deposita regali purpura, priuatam vitam elegerunt, imperator Constantius [tota vita clementissimus] subiectis benevolentissimus, & erga diuinum Verbum amicissime affectus, cum germanum filium suum Constantinum imperatorem & Augustū pro se reliquisset, communi naturæ lege finem viuendi fecit. Post mortem dignus habitus omni honore qui imperatori debebatur, quippe vir & optimus & mansuetissimus fuit, quique solus inter imperatores nostræ memoriæ, totum regni sui tempus, vt imperii dignitas postulat, exegit: & cum in aliis omnibus humanissimum & beneficentissimum sese præberet, laudabilem admodum & beatum vitæ exitum consecutus est. Solus ex imperatoribus ob filium ingenuum, quem post se in imperio successorem reliquit, principem in omnibus modestissimum

MΕΤΑ πῶν λόποισιν τὸ βασι-
 κῆς ἀλουργίδος τὸ τῆς πυραίνων
 Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, τὸ ἰδιω-
 τετικὸν ἀπειληφότων αὐτῶν βίον, καὶ ἀ-
 φησιν Εὐσέβιος, χρόνου οὐ πλείστου με-
 ταξὺ γημοδίου, βασιλέως Κωνσταν-
 τίνου, * ὅτι πάντα βίον πρὸς ὅτατος, ἔ-
 ποῖς ὑπὸ τοῖς δυνάσταις, τῶν τε θεῶν
 λόγῳ προσφιλέστατον ἑαυτὸν δια-
 μένος, πῶνδε γήσιον Κωνσταντίνον αὐ-
 τοκράτορα καὶ σεβαστὸν δὴ ἐαυτῶ καὶ ἑ-
 λιπῶν, κοινῶ φύσεως νόμῳ τελῶν τὸ
 βίον ἀπάσης μὲν θανάτου, ὅση βασιλεί-
 ῆς δὲ ὁφείλετο, πῶνδε ἡξιομῆτος,
 χρυσοφόρος ἔστω πῶνδε βασιλέως γε-
 γονώς ὅς δὴ καὶ μόνος τῆς καθ' ἡμᾶς
 ἐπαξίως τὸ ἡγεμονίας τὸ πάντα τὸ δε-
 χῆς διαπέλεσας χρόνον, καὶ τὰ ἄλλα πῶν
 πᾶσι δεξιότατον καὶ ὑπερβαλλόντα τῶν
 ἄλλων ἑαυτὸν, τέλος διδοκίμων καὶ
 τεισημακάριον ἀπειληφῆ τῶ βίου,
 μόνος ὅτι * τὸ αὐτῶ βασιλείας ὑπε-
 νῶς καὶ ὅτι δὲ ὅς ὅτι διαδοχῶν γήσιον

ANNO
CHRISTI
315.

παίδι, τὰ πάντα σωφρονεσάτω τε καὶ
δυσσεσάτω, τελευτήσας. τοῦτου παῖς
Κωνσταντῖνος ὁ βίθις δ'εργάμην, βα-
σιλεύς τελειότατος καὶ σεβαστὸς παρὰ
τῆς στρατοπέδων, καὶ ἐπὶ πολὺ πύτων
παρ' ἄλλοις τῆς παμβασιλείας
θεοῦ ἀναγορεύσας, (κλωπῶν ἑαυτὸν
τῆς πατρικῆς ἀφ' ἡμέτερον λόγον
δυσσεσίας κατεσῆσται. καὶ μὴ ἔπει-
οὔτω δὴ Κωνσταντῖνου, ὃν βασιλέα
ἐκ βασιλείας, ἀσεβῆ τε ἔξ δυσσεσά-
του καὶ τὰ πάντα σωφρονεσάτου γερο-
νείας εἰρήκαμην, σωεσάτω τε δὲ δυσσεσία
πέμμηδίου, παρὰ τῆς παμβασιλείας
θεοῦ τῆς ὄλων καὶ σωτήρος καὶ τῆς δυσε-
σεσάτων πρεσβύτων ἀεζηγεργάμην,
θεοῦ συμμαχοῦτος ἀπὸ, παρὰ δ' ὁ-
ταῖα πῆλ' ἡμῶν ὅτι Ρώμης ὑπὸ Κων-
σταντῖνου Μαξεντῖος ὁ δὲ ἐπὶ αἰατο-
λῆς οὐ πολὺ ὅτι πῆλ' ἡμῶν ἔκινεω χρο-
νον, ἀεζῆτω καὶ αὐτὸς θανάτω ὑπὸ
Λικινίου, οὔτω τότε μανέντος, * πεμ-
φθοσομῆδίου κατ' αὐτῶν ὑπὸ Κωνσταν-
τῖνου τῆς θεοφιλεσάτου βασιλείας, κα-
τασφείβει βίον. παρὰ τὸς γε μὲν
ὁ καὶ πῆλ' καὶ τάξει τῆς βασιλείας
παρ' ὅτος Κωνσταντῖνος τῆς ὅτι Ρώμης
κατατυραννομῆδίων φειδῶ λαβῶν,
θεὸν τὸ αὐραῖον, τόντε τούτω λόγον, αὐ-
τὸν δὴ τὸ πάντων σωτήρα Ἰησοῦ Χριστοῦ
σύμμαχον δι' ἄλλων ἐπικαλεσάμην,
παρ' ὅσι πνευματὰ τὰ ἐκ παροργόνων
ἐλαδτείας Ρωμαῖοις προμνώμην.
αὐτὰ ὁ Εὐσεβίος, ὁ ὅτι Ρουφίνος εἰ καὶ
μὴ καὶ τῆς πῆλ' ἀκολουθίαν καὶ τῆς
ἀληθείας ἀρμονίαν Εὐσεβίος ἔπειν τῆ
Γαμφίλ' πῆλ' ἰσοεἶδω ἐνέσκηεν, ἀλλ'
ὅμως ὅσα συγγενῆ τῆς Εὐσεβίος πρᾶγμα-
τίας ἄρομ, ἐκ τῆς αὐτῆς Ρουφίνος ἔπειν
affinia Eusebianæ historiæ inuenero

& sanctissimum, prospere ac glo-
riose excessit e vita. Huius filius
Constantinus, statim a princi-
pio imperator summus & Au-
gustus cum ab exercitibus, tum
multo ante ab ipso Deo summo
omniū imperatore declaratus,
paternæ pietatis erga religionē
nostram æmulum sese & imita-
torem præstitit. Et post aliqua:
Cum sic Constantinus (quem
imperatorem ex imperatore, re-
ligiosum ex religiosissimo patre
& omnino modestissimo natum
diximus) prudentia & pietate
ornatus, Dei imperatoris om-
nium & saluatoris instinctu,
contra impiissimos tyrannos ex-
citus esset; Romæ quidem,
Deo opem ferente, Maxentius
præter omnium opinionem ab
ipso deuictus cadit: qui vero in
oriente erat tyrānus, non multo
tempore illi superstes, a Licinio
nondum infaniente (quem reli-
giosissimus imperator Constan-
tinus eo contra illum miserat)
superatus, turpissima morte vi-
tam finit. Constantinus autem
honore & imperii gradu sum-
mus, prior ipse eorum qui Romæ
tyrannide opprimebantur, antea
miserus, postquam Deum cæli,
Verbumque eius Iesum Chri-
stum saluatorem omnium, adiu-
torem sibi precibus inuocasset,
Romam cum omnibus copiis
proficiscitur, ut Romanis pristi-
nam libertatem, quam a maiori-
bus acceperunt, restitueret. Hęc
Eusebius. Rufinus vero licet
non ordine rerum omnem con-
sequentiam, & veritatis harmo-
niam secutus, illustris illius Eu-
sepii Pamphili historiam expo-
suerit: tamen ego quæcumque
cum in Rufino, tum in scri-

Euseb. li. 9.
esp. 8.

* ἡ. π. μ.
εὐσεβίος

ptoribus aliis, colligens, ut supra dixi, huic operi inferam. Ille vero sic ait: Postquam Diocletianus & Maximianus regni insignia deposuissent, ac Constantius excessisset e vita, reliqui Romani imperii reges qui simul imperabant, hi erant. Constantinus in partem patris sui successit, quæ ab ea quæ vocatur Europa incipiens, ad Danubium usque protenditur, utramque Scythiam, Celtas omnes, Illyrios, Sarmatas, & omnem barbarorum terram quæ ad Rhenum fluvium porrigitur, atque Macedoniam, & vicinum mare complexa, Thessaliam, & Achaiam, & quæcumque ad occidentem solem vergentia, Ionio terminantur mari. Maximinus Diocletiani filius (ut ait Eusebius) omnes ad orientem gentes: Maxentius vero Romam, & quæ ab Italia ad Oceanum protenduntur, administrabant.

CAPVT II.

POSTQVAM Constantinus patrillegitime parentasset, & consuetos perfoluisset honores, otium in ea Romanorum calamitate sibi damnum esse duxit. Audiuit enim Romam Maxentii improbitate grauiter affligi, qui regni moderationem in suam tyrannidem commutauerat. Multos enim principes viros indicta causa neci dedit: supplicia & exilia irrogabat, agros & honores sine delectu tribuebat: alienas coniuges, quarum amore capiebatur, aut fraude in stuprum illexit, aut imperiis ad flagitium impulit. nulli tutum erat formosam vxorem habere:

ἄλλων συσπαφείων ἀναλεξάμενος ἐνθάτω, κατὰ δυνάτεσσι εἶρηκα, πῶς δὲ τῶ βιβλίῳ. λέγει δὲ καὶ οὕτως· μὲν γὰρ τῆ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ ἀπόθεσιν, καὶ τὴν τελευτὴν Κωνσταντίνου, ἀπολείπονται τῆς Ρωμαίων ἀρχῆς ὁμόχρονοι βασιλεῖς οἱ δὲ. Κωνσταντίνος μὲν τὴν τῆ πατρὸς μοῖραν ἐληφώς· αὐτῆ δὲ τὴν ἀπὸ τῆς καλυμμένης Εὐρώπης ἀρχὴν, ἧτις τὴν Ἰσθμὸν διήκουσα, Σκυθίαν τε ἐκατέραι, καὶ Κελτοὺς ἅπαντας, Ἰλλυριοὺς τε καὶ Σαυρομάτας, καὶ τὴν ἧτις Ρῶν ὀνομαζομένην κατέκλυσε τῆ βαρβαρῶν γῆν, τὴν τε Μακεδονίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν θάλασσαν, Θησαλίαν τε καὶ Ἀχαιίαν, ἧ ὅσα πρὸς ἡλιον διόμβρον ἠπείρου ἐφοντο, ἧ Ἰώνιον ὀρέξει πέλαγος. καὶ Μαξιμίνος δὲ ὁ Διοκλητιανοῦ παῖς, ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἔθνη, κατὰ φησιν ὁ Εὐσεβίος· Μαξιμίνος τε ἧ Ρώμην, ἧ τὰ ἀπὸ τῆ Ἰταλίας εἰς ἀπὸν κατέκλυσε ἧ ὠκεανὸν, διείπον.

Κεφ. β'.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ οὖν μὲν τῆ πατρὸς ἔνομον κληθεῖς, καὶ τὰς νομιζομένας ἡμῶν, ζήμιαι ἠγήσατο * τῆ Ρωμαίων συμφορᾶς τὴν ἡσυχίαν. ἤκουε γὰρ τῆ Ρωμαίων πόλιν κἀμνοῦσα τοῖς Μαξεντίου κακοῖς· εἰς γὰρ ὠμότηα τυραννίδος ὁ τῆς βασιλείας ἀπὸ μετεβάλλετο ἕστος. πολλοὺς τε γὰρ ἀκρίτως τὴν ἐντέλει θανάτω ἠφραδοῦσι, ζήμιαι τε ἧ φυγὰς ἧ τῆς ἀναδασμὸν, καὶ ἀσχημῶς ἀνέξεπέσως ἐπέβαλλον. ἤδη δὲ ἧ γυναικῶν ἀλλοσελίων ἔσθον, ἧ κακία διέφθρεν, ἧ τοῖς ἧτις ἧμασιν ἐβιάζετο. καὶ λοιπὸν ἀνασφαλῆς τὴν γυναικῶν ἔχον ἀπείρηται.

ANNO CHRISTI 317

κὶ διὰ σωφροσύνης φυλακῶν πολλή
νῆς ἡ πόλιν μακροῖα. ταῦτα δὲ
πλείστα ἐστὶν ἀκούων ὁ θεοφιλέστατος
Κωνσταντῖνος, ἀ μὴ πῆς ἀφροσύνης ὅστις
σωτῆρας, ἀφροσύνης. ποιεῖ γὰρ οἰ-
κείαν λύπην τοῖς φιλοθεοῖς ἀνδράσιν
ἢ τὸ ἄλλοτελῶν παραγμάτων ἀδικία.

Περὶ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ὅ-
πως κτ' ἔτι τυράννου Μαξεντίου
ἐστρατοπεδῶσατο.

Κεφ. γ'.

ΕΔΟΚΕΙ δὴ αὐτῷ λοιπὸν τὸ ὄπλων
ἀπείχεσθαι, καὶ τοῖς ποιῶντα πείθοισι
Ρωμαίοις ἐπαμύνασθαι. τὸ γὰρ ἐκείνοις
τὸ κακῶν ὄξελεσθαι, ἴσον ἡν, εἶπεν, καὶ
πάντας ἀνθρώπους διασῶσαι. βουλήν
ἔλαμβάνει, ἀφροσύνην τὰς ἀποστατού-
σας πόλεις τῶν Ρωμαίων ἡγεμονίας ἀνα-
καλεσάσθαι, τὰς μὲν τοῖς λόγοις, τὰς δὲ
τοῖς ὄπλοις, τὰς δὲ τῆς τῶν Φιλαμυθουσίας
ἐπιπέσει. τοῖς γὰρ φόροις αὐτοῖς κωφο-
τέροις ἀπέφλυε, καὶ τὸ ἀκροάσεως ἰσό-
τητα ἀφροσύνη, τὰς τε νεωφροσύνας καὶ
ἀπονοίας συνετάς διέλυε, σωπῶν
μᾶλλον ἢ φοβῶν εἰδώς τὰ Σαύρων καὶ
τὰ Φεράκων δὲ τὰ Γερμανῶν ἔθνη Φι-
λόκωνά τε ἔτι, καὶ ἀφροσύνη τῶν βασι-
λέων ἐπαναστάσεως ἀπέκτισον ἔχον ὄρ-
μῶν, καὶ νόμον πολλὰς τῶν γνώμων
ποιεῖσθαι. ὑπηγάγετο δὲ καὶ Σπανίους, καὶ
Βρετανούς, καὶ τὰς αὐτῶν νήσους, καὶ τὰ
λοιπὰ γῆρας, δὲ ἀπαντας εἶδον τὸ ἥλιου
δυσμῶν γνομῶν μὲν πυρᾶς· εἰδέναι
Φασίν, εἴτε ἀληθῶς τῶν ὠκεανῶν κατὰ
δύε, εἴτε καὶ ἀφροσύνη τὸ ὕδωρ φθάσας, πάλιν
δὲ ἐστὶν ὁδοὸς πρὸς ἡμᾶς ἀνακαμ-
πίει. εἴλετο δὲ καὶ τῶν κρατῶν τῶν ὄπλων τὰ αὐ-
τόθι βαρβάρων φάλαγγας, ἀφροσύνη τὰ μα-
χρῶς πρὸς τὸ ἔργον συζητησάμενος. εἶδον

pudicitiae tutandae causa, multa
erat in tota vrbe caedes. Cum
haec aliaque plurima, quae huius
instituti non sunt, Constantinus
Deo carissimus audiisset, gra-
uiter commotus est. Viris enim
piis proprium dolorem commo-
uet aliena iniuria.

*De rege Constantino, quomodo
exercitum contra tyrannum
Maxentium duxit.*

CAPVT III.

PLACVIT ergo Constantino
arma capere, & Romanos a
talibus iniuriis vindicare. nam
illos ex malis eripere perinde ef-
se dicebat, atque omnes homi-
nes seruare. Primum statuit re-
uocare vrbes quae a Romano im-
perio deficiuerant; alias quidem
verbis, alias vero armis, nonnul-
las etiam beneficentiae & huma-
nitatis officiiis. Nam tributa le-
uiora reddidit, in hominibus au-
diendis admittendisque æquabi-
lem se praebuit: rerum nouarum
studia & insolentias caute sustu-
lit, silentio magis quam metu; sciens Saurorum, Francorum, &
Germanorum gentes nouitatis
studiosas, contra reges motus fa-
cile concitare, ac saepe animi sen-
sum tamquam legem sequi. Ad-
duxit etiam Hispanos, Britan-
nos, & insularum quae illic sunt
incolas, atque nationes reliquas:
omnes etiam occasus solis testes,
qui se scire gloriantur vtrum sol
vere Oceano immergatur, siue
circum aquas currens, rursus a-
lia via ad nos redeat: barbaras il-
lic gentes vi & armis cepit, hac
velut belli accessione ad susce-
ptum opus opportune usus. Ex
iis enim populis alios quidem

R r iij

subegit, aliis stipendia soluit, nonnullos etiam ex hostibus amicos, ex veteribus inimicis familiares & coniunctos reddidit: omnes vero futuri belli socios sibi adiunxit, neminem lædens, nec obsidione premens, & ad aliorum salutem magna festinatione properans. Deo enim belli adiutore, omnia recte geruntur, & res supra humana consilia ad meliores prouehuntur exitus. Cum hoc igitur tam pium consilium in animo haberet fidelissimus imperator Constantinus, Rhenum flumen ad dextrā traiecit; multos montes, multos etiam sine nomine fluuios cum exiguis primum copiis transmisit: deinde barbaris multis subactis, Gallorum, Francorum, & Hispanorum decem nationibus sibi adiunctis, reliquum omnem exercitum ad Italiae montes perduxit. Maxentium tam inopinata rei nuntius magnopere commouit. Nunquam enim putauit fore, vt quispiam exercitum per tam latas regiones traiceret, easque montibus, fluuiis, & multorum barbarorum armis interclusas, atque aliis etiam difficultatibus, quæ in locis desertis sua fronte proueniunt. Regnorum enim præsidium maximum plerumque fit ipsa locorum solitudo. Placuit interim exercitum clam Roma egressum multa cū celeritate aduersum ducere, & hostem ab Italia depellere. Vbi vero contra instructæ erant acies, & visa vtriusque militaria signa; tum non eadem spe pugnaturi videbantur. Romani enim expositi, & per phalanges effusi, tum multa cessatione & quiete recreati, digni videban-

μὲν γὰρ ἰσοτάξας, ἑὸν δὲ μισοδο-
τήσας, ἑὸν φίλους ἀντὶ πολέμων,
καὶ σωτήρας ἀντὶ παλαίων ἐχθρῶν
κατασῆσας, ἐπανήγαγε πάντας συμ-
μάχους, οὐδένα λυπήσας, οὐδὲ πο-
λιορκήσας, καὶ ὅτι πῶς ἐπέθρον σω-
τηρίαν ἐπειχθείς, ὅπου γὰρ ὁ θεὸς συμ-
μαχῆ, πάντα κατὰ βουλήν, καὶ ὅτι
ἀνδρῶν λογισμὸν ὑπερῆρει. μὲν
ποιούσης Φιλοθέου γνάμης ὁ πάντα
πρώτατος Κωνσταντῖνος ὅτι πῶς ὅτι
δέξια διαβάς, καὶ πολλὰ μὲν ὄρη,
πολλοὺς δὲ ποταμοὺς δυνάμεις ὀλί-
γων στρατῶν ἡφαιώδεις, πολλὰ τε βαρ-
βάρων ἔθνη χερσομάχους, Γάλλων τε
καὶ Φερίων καὶ Σπανῶν δέκα ἔθνη
παραμάχους, πρὸς τὸ λοιπὸν
τῆς Ἰταλίας ὄρεσι τὸ στρατόμαχον. τῶν-
τα ἀκούσαντι τῶ Μαξεντιῶ, παραχρή-
μα ἠὲ ἀδύνηται. οὐ γὰρ αὖ ποτε το-
σαύτην χάραν διαβλέψαι πρὸς ὁδο-
κα, ὄρεσι, καὶ ποταμοῖς, καὶ ποικίλοις
βαρβάρων περὶ φερίων, καὶ τῶν
αὐτοφύεσι τῆς ἐρημίας δυσχερείας,
μέγιστον γὰρ γίνεται πολλάκις ὅτι πῶς
χρῆμα βασιλείας ἢ τῶν πόπων ἐρημίας.
καὶ δὴ ἐδόκει, οὐ πολλῶν τὰς τῆς
Ρώμης ὑπεξελθόντα ὅτι πῶς στρατὸν ἀν-
δυπέξαζαν, ἑ τῆς Ἰταλίας πῶς πρὸς
νακρούσασθαι. ὡς δὲ ἀντιπαριτάτ-
τοντο, καὶ τὰ σημεῖα εἶδον ἀλλήλων,
ἐνταῦθα ἢ μάχῃ λοιπὸν αἰετῶν ἄχρῃ
πῶς ἐλπίδα. ὅτι μὲν γὰρ ἀπὸ Ρώμης
πρὸς ἐκπέδοντες, καὶ κτὶ φάλαγγας
ἐκχεόμενοι, καὶ ὅτι πολλῆς ἐκχε-
ρίας διδυπαυσεως ὄντες, ἐδοκίμω
ἀξιομάχοι κατὰ φάλαγγας φρόνη-
μα φέρειν ἄξιον τῆς πόλεως ἐφά-

ANNO
CHRISTI
317

ANNO
CHRISTI
325.

μιλλον. **Θ** δὲ μὲν Κωνσταντίνου παρα-
τεπτόμενοι πολλῶν μὲν κατελήφε-
σαν γῆν, πολλὰ δὲ λαφύρα ἔσπελα
τῷ πολέμου σωήροντο, δρόμων δὲ
μαλλον τῆς νίκης, ἢ δολαυὸς τῆν εἰ-
λημμένων χερσάμενοι. ἤδη δὲ λοι-
πὸν ἦσαν πρὸς **Ω** κάματον ἀπαγο-
ρῶντες, καὶ πρὸς τὴν πυκνότηα τῆν
πόνων ἐνδιδόντες.

rentes & vrbe ipsa dignos. Con-
stantini vero milites in armis
stantes instructi, multam qui-
dem terram occupauerant, mul-
ta vero spolia & exuias belli
collegerant, cursu magis victo-
riæ vtentes, quam fructum ali-
quem percipientes ex rebus ca-
ptis. Ceterum longa defatiga-
tione fracti, nimia laborum assi-
duitate languentes erant & re-
missi.

Περὶ τῆν σαυροδ **τ** οὐρανῶν ἐν
τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ.

*De cruce quæ apparuit Con-
stantino in cælo.*

ΚΕΦΑΛ. δ.

CAPVT IV.

ΟΥΤΩ δὲ κεκριμένης τῆς μά-
χης, καὶ τῆς παρατάξεως ἰσορ-
ροπού οὐσίς, οὐρανῶν ὁ θεὸς Κων-
σταντίνον ὀπλίξει, δείξας αὐτῷ τὸ σω-
τήριον τῆν σαυροδ σύμβολον. Φωτει-
δὼς ἐν οὐρανῷ γράμματα δὲ ἐμή-
νυε τῆς ὀφείας τῶν δυνάμιν, λέγον-
τα· τούτω νικά. Ἦτο τὸ δῆγμα ποῖς
μὲν ἀπίστοις μῦθος **τ** δοκεῖ καὶ πλά-
σμα, ποῖς δὲ ἡμετέροις δόγμασι κε-
χαρισμένῳ· ποῖς δὲ ἀληθῆν πρῶτον
συνειδημένοις, ἐναργῆς τῆν ἀνάστα-
σιν ἢ ἀπόδειξις. ὁ γὰρ τῶν συμβόλου
ζωγράφος θεὸς ἔδειξεν ἔργῳ μὲν ταῦ-
τα τῶν ἀληθῶν ὄντων τῶν γραμμάτων
χαρῖν. εἰ δὲ μήπω πείσομεν ἂν γρά-
φομεν πρὸς τὸν γὰρ ἰσοείας γράφο-
μεν, διὰ τὸ μικρὸν αἰῶν ἡμᾶς τῆν
χρησιμα συλλέγειν τῆν ἐκείνων βίβλιων
μύθων ἀλλ' ἐν τῶν ἐφεξῆς ἀπιστεῖν
δεῖ, ἂν **τ** ἡμετέρας ἡγεῖας οἱ Κων-
σταντίνῳ Κωνσταντίνου παιδὶ συμπα-
ρατάξαμενοι, καὶ αὐτοπλήσαντες, τῶν πα-
λαιῶν ἀπιστῶν νεαρῶν ὀφείσιν ἐθερά-
πυσαν. εἴτε γὰρ Ἑβραῖοι εἴεν οἱ τούτοις
tatem nouis visionibus sanarunt.

CVM ad hunc modum pugna-
re decreuissent, & copiæ vi-
ribus pares utrimque starent in-
structæ, Deus Constantinum cæ-
litus armat, ostendens ei in cælo
salutare crucis signum ex lucis
splendore in cælo figuratum. li-
teræ vero visionis vim omnem
& sensum explicabant, quibus
scribebatur: Hoc vince. Hæc
narratio infidelibus fabula &
commentum esse videtur in
gratiam doctrinæ nostræ: sed ve-
ra credere asuetis, certa rei ge-
stæ declaratio. Nam Deus qui si-
gnum istud pinxit, re ipsa postea
ostendit gratiam literis signifi-
catam, minime vanam fuisse.
Quod si nondum persuademus
quod scribimus, (prius enim hi-
storiam scribimus, eo quod rem
omnem paulo altius arcessentes,
colligamus quæ ab illo vtiliter
gesta sunt in vita) verum iis quæ
deinceps sequuntur credere o-
portet, quæ cum nostra etiam æ-
tate qui sub Constantio Con-
stantini filio militabant, suis vi-
dissent oculis, veterem infideli-
Si Hebræi his contradixerint,

Exod. 14.

Exod. 3.

Exod. 19. 4. Reg. 19.

Iofue 10.

Plutarch. in Alexand.

multa ex eorum libris incredibilia proferrī possunt, quæ tamē vera esse creduntur : vt maria pedibus peragrari, aquas velut muros concretas stare & solidas, per pelagus iter fieri, Deum in rubo loqui, flammam leges ferre, tubam sine organo in solitudine personare, angelos ad prælium instrui, principes militiæ Domini pro exercitu pugnare, & lapides velut grandinem cadere, & tela ignea pro consuetis hastis emitti. nihilominus omnes qui recte sapimus, istis citra examen assentimur. Deo enim volente, nihil est quod fieri non possit. Si vero gentiles miraculum istud minus probauerint, multa dicere possumus, quibus nunc censemus esse superlegendum. Quanta Alexandro volenti copias Granicum flumen traicere & bellum Dario inferre, vaticinati sunt arioli? atqui hæc eorum commenta nullam euidentem sui demonstrationē habent. Quomodo Socratis philosophi dæmonium voce prænuntiabat illi rerum non agendarum euentus? Quomodo vero quæ de Pythagora Samio ab ipsius discipulis scripta sunt? Poetarum figmenta, ac quo pacto inter illos nonnulli fama celebres, quosdam eorum quos deos esse existimant, vna cum ipsis militare & bellare scribant, consulto prætereo, ne quis fabulosa cum veris, & quæ nusquam gesta cum gestis comparare me putet. Præpotentem enim Christi gratiam, ex quo inter homines ea exuberavit, & in cælo, & in terra, & in mari, & in plantis, & in lignis, & in vestibus, & in morbo, & in fanitate, & in cibo,

ἀνπλέροντες, πολλὰ τούτων ἀπίθανώτερα τὰ ἐν ταῖς ἐκείνων βίβλοις περιβόητα· θαλάσσια πεζοποροῦντα, καὶ ὕδωρ περὶ χεῖρας, καὶ πέλαγος ὁδοιποροῦντα, καὶ θεὸς ἐν βάτω φεγγερόμορος, καὶ φλόξ νομοθετεῖσα, καὶ σάλπιγξ ἀνὸς ὄργανου τὴν ἔρημον σωτηροῦσα, ἔσφαιροι συμπαρατατόμοι, καὶ ἄρχιστρατηγὸν διωάμεως κρείου τῆς φάλαγγος ὑπέρμαχου ἄνδρα, καὶ λίθοι χαλάζης, καὶ βέλη πυρός ἀπὸ τῆς σπηλαίων δόρατων βαλλόμενα· καὶ ὁμοῦς ἀνεξέταστος πάντες οἱ δὲ φρονουῦτες σιωπῶμεθα. Θεοδῶδ βουλομένη οὐδὲν αἰεῖν. εἶπε Ἕλληνας εἶεν ἡ δαῦμα μὴ παραδεχόμενοι, πολλὰ ἔχοντες εἰπεῖν, ἀ μὴ βουλομένη λέγειν. ποῦτα Ἀλεξάνδρου μέλονται φησὶ ἄνθρωποι ἡ τῆς Γραμικῆς πόλεμον, ἔτι τῆς Δαρίου φάλαγγος, ἐπεδείσαντο χρησιμολόγοι; καίτοι τὰ ἐκείνων πλάσματα ἢ φαινομένων ἀπὸ δόξης ἐκείνων. πῶς τε Σωκράτης τῷ φιλοσόφῳ δαίμονι διὰ φωνῆς περιεμύνηε τῆς μὴ πρακτικῆς ἢ ἐκβασιν; ἔτι τῆς Γυδοῦρου τῆς Σαμίου ὑπὸ τῆς ἐκείνου μαθητῶν σιωπῶμεθα; εἰ λέγειν καὶ τὰ ποιητῶν πλάσματα, καὶ πῶς ἕως τῆς αὐτοῖς βυδωκίμων, καὶ συμπολεμῶν αὐτοῖς ἕως τῆς αὐτοῖς νομοθετῶν θεῶν ἵνα μή τις τὰ μυθώδη τοῖς ἀληθεῖς, ἔτι τὰ μηδαμῶς παραχθέντα τοῖς παραχθέντων ἀνεξέταστος νομίσῃ. τὴν γὰρ πολυδύαμον τῆς * Θεοδῶδ χειρὶν, ἀφ' οὗ πρὸς εἰς ἀνεξέταστος ἕως, καὶ ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς, καὶ ἐν θαλάσῃ, καὶ ἐν φυτοῖς, καὶ ἐν ζώοις, καὶ ἐν ἰματίοις, καὶ ἐν νόσῳ, καὶ ἐν ὑγείᾳ, καὶ ἐν βρωσίῃ, καὶ ἐν ποτίῃ,

ANNO CHRISTI 325.

des irretiendos paratus. Nam progredi solum in eo paulum oportebat hostem, vt soluta machina captus, inopinata morte in eo loco periret. atque sic ille flumen traiectionis retia posuit. Sed diuina gratia malorum artificem suis ipsius technis implicuit. Nam antequam caperetur Constantinus, tyrannus ipse prior progressus in sua incidit retia; & illic suis ipsius tyrannicida factus, non inuites ipse sibi infidias in conspectu Romae posuisse visus, ad pontem Milium dictum. Maxentius ipse demersus in flumen, suffocatus perit; vt merito (quem admodum inquit Eusebius Pamphili) exclamarit vniversus populus Romanus: *Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est, equum & ascensorem deiecit in mare: adiutor & protector factus est mihi ad salutem.* & *Quis similis tibi in diis Domine? quis similis tibi, gloriosus in sanctis, admirabilis in laudibus, faciens prodigia?* Quibus haec addit idem, aliaque insuper his similia & germana Constantinus omnium ducem & victoriae auctorem Deum, & vnigenitum eius filium Iesum Christum reipsa celebrans, Romam cum triumpho & celebri pompa ingreditur, omnibus confertim tam qui senatorio ordine, quam qui aliis dignitatum ornamentis illustres erant, cum toto populo Romano, infantibus simul & mulieribus, laeto oculorum obtutu & lubentibus animis, tamquam liberatorem, seruatorem & beneficum patronum suum, cum faultis acclamationibus & insatiabili gaudio illum excipientibus. Ille vero insita in Deum pietate imbutus, ap-

Lib. 9. hist. eccl. cap. 8.

Exod. 15.

του βήμασι σωπεδίσα. διαβλύσαι γὰρ μικρόν ἕδω, & τὸ μηχανήμα λελύθη, καὶ ὁ πολέμιος εἰληπὸς, τὰ φον ἀδύκων τῆς ἀπωλείας τὸ πόνον λαβών. ἀλλ' ὁ μὲν οὕτως ἐσθλάσε τῆς ἐπιβλάσεως τὰ θεσπερα. θεία δὲ χάρις τοῖς οικείοις σοφίσμασι τῶν τῶν κακῶν τεχνίτων περιβάλλει. πρὶν γὰρ Κωνσταντῖνον ἀλῶναι, φθάσας αὐτὸς ὑποπίπτει τῆς οικείας τέχνης ὁ πύρρονος, καὶ καὶ τυραννοκτόνος ἐαυτὸν γεροντός, καὶ χρεῖσιν ἐπιβουλίω καθ' ἐαυτὸν σκιδάσας πρὸς τῆς Ρώμης, πρὸς τὴν καλουμένην Μουλαίαν γέφυραν, ὁ περὶ ῥήθεις Μαξέντιον αὐτὸς κατὰ δὲ εἰς τὸ πῶμα, ὑποπνιγὸς ὡλετο. ὡς δὲ δῆμον ὄλον Ρωμαίων, κατὰ φησὶν Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, βοῆσαι λέγοντα. ἄσπιδον πρὸς κυεῖω, ἐνδύξως γὰρ δεδύξασαι, φησὶν ἵππον καὶ ἀναβάτην ἐρρίψαν εἰς θάλασσαν βοηθῶς καὶ σπευσῆς ἐχθρό τοι εἰς σωπεδίω. καὶ πῶς ὁμοίος τοι εὐ τοῖς κύμασι; πῶς ὁμοίος τοι, δεδύξασμένος εὐ ἀγίοις, θαυμαστὸς εὐ ὁδύχαις, ποιῶν τέχνας; οἷς ἐπιλέγῃ ὁ αὐτὸς ταῦτα, καὶ ὅσα τούτοις ἀδελφά τε καὶ ἐμπερὶ Κωνσταντῖνος πανηγυρόνα καὶ τῆς νίκης ἀπὸν θεόν, καὶ τὸ μονογενῆ αὐτὸν ἵόν Ιησοῦν Χριστὸν αὐτοῖς ἐργαῖς ἀνυμνήσας, ἐπὶ Ρώμῃ μετ' Ἀπηνικίαν εἰσήλαυνε, πάντων ἀδελφῶς αὐτὸν τῶν τε δὸς τῆς συλήτου βουλής, καὶ τῶν ἄλλως διασημῶν, σὺ πάντῃ δῆμῳ Ρωμαίων ἅμα κομιδῇ νηπίοις καὶ γυναιξί, φαιδρῶις ὁμμασιν, αὐταῖς ἡμεῖς, οἷα λυτρωτίω, σωπῆρα τε & διεργετίω μετ' ὁφημιῶν καὶ ἀπλήσου χάριος ὑποδεχομένων. ὁ δὲ ἐμφυτον πῶ εἰς τὸν θεόν διέσειαν κακτημύρος,

ANNO
CHRISTI
325.

μηδ' ὅλων Ἰππὶ τῆς βοῆς ᾠρασα-
λαδύμνος, δὲ μάλα τῆς ἐν θεοῦ σω-
μαδύμνος βοηθείας, αὐτῆκα τὸ ἔσω-
μείου πάθος ἔβηται. ὑπὸ χεῖρα
ιδίας εἰκότος ἀνατετιῶμαι περὶ αὐτῆς.
καὶ δὴ σαυροῦ σημεῖον ἐν τῇ δεξιᾷ κα-
τέργοντα αὐτὸν ἐν τῷ μάλιστα τῆς Ἰππὶ
Ρωμῆς δεδημοσιωμένον πῶτω σήσαν-
τες, αὐτῶν δὴ ταῦτις περὶ αὐτῶν
ἐν ταχέως αἰρήμασιν αὐτοῖς ἐγκε-
λεύεται, τῇ Ρωμαίων Φωνῇ πούτω τῷ
σωτηριώδῃ σημεῖω τῶν ἀληθινῶν ἐλέγ-
χου τῆς ἀνδρείας, πῶν πάλιν ὑμῶν ἄπο
ζυγοῦ τῆς τυραννῶν διασώσας ἡλυ-
θεῖσθα ἐπὶ μίλι καὶ πῶν σύλλητον καὶ
τῷ δήμον Ρωμαίων τῇ ἀρχαίᾳ Ἰππ-
Φανείᾳ καὶ λαμπερῆ ἐλευθεροῦσας ἄπο κατέσθησα. ποσαῦτα Εὐσέβιος.

plausu illo strepituque populari
nullo pacto elatus, sed auxilii a
Deo allati sibi probe conscius,
statim salutaris passionis tro-
phæum in manu propria imagi-
nisponi iubet: & cum statuam
ipsius dextra crucis signum te-
nentem, Romæ in loco populi
frequentia maxime celebri col-
locassent, hanc inscriptionem
his ipsis verbis Latino sermone
in ea incidi mandavit: Hoc salu-
tari signo, vero fortitudinis indi-
cio, ciuitatem vestram tyranni-
dis iugo liberavi, & S. P. Q. R. Loco cit.
in libertatem vindicans, pristinæ
amplitudini & splendori resti-
tuit. hæc Eusebius.

Περὶ Λικινίου πεμπούρου ᾠρα τῶ
ὑσέβιος Κωνσταντίνου καὶ τῶ ἐπὶ
αἰατολῆς τυραννῶν.

*De Licinio a Constantino pro-
misso contra tyrannum qui
in oriente erat.*

ΚΕΦΑΛ. Ζ΄.

CAPVT VII.

Ο ΓΕ μὲν Ρουφίνος, ἡ γυνὴ
Γελασος, ταῦτα λέγει ὡδε: μὲν
ταῦτα Λικίνιον γαμβρὸν τυραννόντα
ἔθετοφιλῶς Κωνσταντίνου Ἰππὶ τῇ ἀδελ-
φῇ Κωνσταντίνᾳ, συμβασιλύειν τῷ
Κωνσταντίνῳ ἡ Ρωμαίων ἠτήσατο σύλ-
λητος. ὃν ἵνα αὐτῆς Ἰππὶ πῶν ἐφάν
ἔξεπεμψε καὶ τῶ ἐκείσε τυραννῶν,
πῶν σωτηριῶν τῆς ἐκείσε χριστιανῶν
περμητούμενος. ἄπολαύσας γὰρ τῆς
πυλίκου των ὑπεργασιῶν τῆς θεοῦ ὁ ὑσέ-
βιος Κωνσταντίνος, ἀγαπήσεια τῶν ὑ-
περγῆται περὶ σφῆρειν ἑαποῦδαζε. ταῦτα
δὲ ἰὼν τὸ ἀνεῖναι τῶν χριστιανῶν τῶ
διώκεσθαι, καὶ τῶν ἐν ἔξορίᾳ ὄντας ἀνα-
καλεῖσθαι, τῶν ἐν δεσμωτηρίοις ἀφίε-
σθαι, ἔποις δημῶν τῆς οὐσίας αὐτῶν
ἀποκαθίστασθαι, τῶν τε ἐκκλησίας αὐτῶν

R VFINVS autem (siue Gela-
sius) sic ait: Post hæc roga-
uit senatus Licinium Constanti-
niæ fororis Constantini illius pii
maritum, vt vna cum Constans-
tino regnaret: hunc statim in o-
rientem contra tyrannum qui il-
lic erat misit, salutem Christiano-
rum qui illic erant, procurans.
Pius enim imperator tantis be-
neficiis a Deo affectus, bonam
gratiâ benefico rependere omni-
studio contendit. Ea erat Chri-
stianorum afflictionem quiete a-
liqua & remissione leuare, &
alios de exilio reducere, quos-
dam e carcere & vinculis emit-
tere, nonnullos cum bonis suis
publicatos, in integrum restituere,
& ipsorum ecclesias instaurare,

Concil. Tom. 2.

re: omnia vero summa cum animi alacritate fecit, ea quæ Christi sunt sapiens in omnibus. Cum Christianus esset, omnia tamquam Christianus fecit, Dei quidem ecclesias extruens, & preciosis ornans donariis; gentilium vero templa dirui iubens & incendi.

De Maximini orientis tyranni dementia.

CAPVT VIII.

ORIENTIS autem tyrannus Dei ecclesias interea depulabatur. Decepit ipsum huiusmodi causa. Magnitudinem imperii quod ei supra meritum obtigerat, ferre atque sustinere non poterat, sed honesti regiique ingenii expers, inepte & perperam res gerebat. Graui tãdem atque intolerabili arrogantia elatus, etiam contra imperii socios, maxime vero contra Constantinum (qui rebus omnibus illi longe antecellebat, genere, educatione, institutione, dignitate, & prudentia; quique, quod omnium caput est, animi moderatione & vera erga Deum pietate præfulgebat) audere quæuis & attentare animum induxit, & in honoribus votisque publicis sese primo loco renuntiare. mox stultitiam in furorem vertens, fœdera cum Licinio pacta rupit, ac bellum atrox concitauit. Postremo cum breui omnia miscuisset, omnesque ciuitates turbasset, atque numerosissimum confecisset exercitum, exit ad pugnam, tam contra Licinium ipsum, quam qui illum miserat, Constantinum. Sed manus conferens, diuina ope desti-

ανόρθωσαι· καὶ πάντα ἐποίησεν τῶν παρθυμῶν πολλῆν, τὰ δὲ Χριστοῦ Φρονῶν. τὰ πάντα χριστιανὸς ὢν, ὡς χριστιανὸς πάντα ἐποίησεν, ἀνεγείρον τὰς ἐκκλησίας τῆς θεοῦ, καὶ πολυτελείᾳ πηλὴν ἀγαθήμασιν, ἐπὶ δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων ναοὺς καταρρεῖν, καὶ πυρὶ διαφθεῖναι παρρησίᾳ.

Γερὲ τῆς τῆς κτ' ἀνατολῆς τυραννὸς Μαξιμίνου δόπνοιας.

ΚΕΦΑΛ. η'.

OMEN τῶν κτ' ἀνατολῆς τυραννῶν τὰς τῆς θεοῦ ἐκκλησίας ἐπόρθη. ἐκπαρρησίᾳ δὲ αὐτὸν ποιῶντες αἰτία. τὸ μέγεθος τῆς οὐ κατ' ἀξίαν αὐτῶν ἰσχυραπέσις ἡγεμονίας μὴτε οἷός τε φέρειν ὢν, ἀλλὰ δι' ἀπειρίαν σάφρονος καὶ βασιλικῆς λογισμῶν ἀπειροκαλῶς τοῖς παρρησίᾳ ἐπὶ ἔργῳ, ἵππ' ἅσιν δὲ ὑψηλῆς μεγαλαυχίας πῶν ἡμετέρῳ λόγῳ δεδεδίς, ἡδὴ καὶ κτ' τῆς βασιλείας κοινῶν, καὶ τῆς μάστιγος Κωνσταντίνου, τῆς πάντων αὐτῶν διαφέροντος, ἡμίς τε καὶ ἑσφῆ δὲ παιδείας, ἀξιώματι τε καὶ σωείας, καὶ τὸ γε πάντων κορυφαῖοτατον, σωφροσύνη, καὶ τῆς πᾶσι δὲ ληθῆς θεοῦ ὡσεὶ διαλαμπόντος, πολλῶν ὡρμητῶ Μαξιμίνου δρασιμῶν, δὲ παρρησίᾳ ἐαυτὸν τῆς ἡμῶν ὑπαρξῆς. ἵππ' ἅσιν δὲ εἰς δόπνοιας μαρτίας, τὰς τε σωείας, ἀξίως Δικίνιον πεποιθῶν, ἀρασσονδῆσας, πόλεμον ἀσσονδῶν ἀρεῖται. εἶτα ἐν βραχὺ τὰ πάντα κωκῆσας, πᾶσάν τε πόλιν ἐκταράξας, δὲ πᾶν στρατόπεδον μωελανδρον τὸ πλῆθος σωμαζαζῶν, ἐξείσιν εἰς μάχην παρὲς Δικίνιον, κατὰ τὴν αὐτῶν καὶ τῆς αὐτὸν σείλαυτος Κωνσταντίνου, καὶ δὴ συμβαλῶν εἰς χεῖρας, ἐρη-

ANNO CHRISTI 325.

ANNO CHRISTI 325.

μος τ' εκ θεου καθίσταται ὀπισκοπῆς, ὁ δ' αὖτ' ἡς νίκης τ' πάντων μόνου θεοῦ πρυτανεύουσιν τῶ τότε κρατῆντι Κωνσταντίνῳ. ἀπόλλισι μὲν παρῶτα τὸ ἐφ' ᾧ ἐπεποιθεῖ ὀπλιτικὸν πληθὺς ὀδυσσεύς· τῆν τε ἀμφ' αὐτὸν δορυφόρον γυμνωθεῖς, καὶ πάντων ἔρημον αὐτὸν κατὰ λειποπότων, τῶ τε κραποῦντι παρῶτα φθόγων, ὑπεκδῆς ὁ δειλαίος ὡς παρῶτα, ὅσῳ οὐ παρῶτα αὐτῶ βασιλικὸν κόσμον ἀλλὰ καὶ δυσμενῆς καὶ ἀνάνδρους ἀποδῆς, ὑποδωῖε τὸ πληθὺς, καὶ ἐπέτα διαδιδράσκει, κρυπταζόμενος περὶ αὐτῶ ἀρχαῖς καὶ τὰς κώμας, μάλιστα τῆν πολέμιων τὰς χεῖρας διέξεισι, τὰ τῆς σωτηρίας αὐτῶ παρῶτα μόνος. ἔργους αὐτοῖς δὲ μάλα πρῶτος καὶ ἀληθεῖς εἶς τοῖς ἀποφύγει ἐνεστὶν ὡς δεχνομοῖς, ἐν οἷς εἴρηται· οὐ σώζεται βασιλεύς διὰ πολλῶν δυνάμιν, καὶ γίγας οὐ σωθῆσεται ἐν πληθῶ ἰσχυρῶ αὐτῶ. ἡ δὲ πρῶτος εἰς σωτηρίαν· ἐν δὲ πληθῶ δυνάμει αὐτῶ οὐ σωθῆσεται. ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ εἰς φοβουμένους αὐτὸν, εἰς ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτῶ· ῥύσασθαι ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν. ὁ δὲ δυναστεὺς ἀθεοῦ πληγῆς μάστιγι, ἐν δουτέτῃ πολέμου συμβολῆ κατὰ σφῆρα τ' βίον. γίνεται δὲ αὐτῶ τὰ τῆς κατὰ σφῆρας, οὐχ οἷα στρατηγῶν πολεμάρχων ὑπὲρ δρετῆς καὶ γυμνῶν πολλὰς ἀνδρῶν αὐτῶ ἐν πολέμῳ πρῶ δὲ κλεῖν πρῶτα πρῶτα ἀπαρσῶς ὑπομῆναι σωῆσαι. ἀλλὰ τῶ ἀπεῖς δυναστεὺς καὶ θεομάχῳ, τῆς παρῶταξίως ἐτ' αὐτῶ παρῶτα πεδίου σωεσώσης, οἶκοι μόνων αὐτῶς καὶ κρυπταζόμενος, πρῶ παρῶταξίως πρῶτα ὑπέχῃ, ἀθεοῦ θεοῦ πληγῆς μάστιγι· ὡς ἀληθεῖς ἀθῆναις καὶ παρῶταξίως ἐλαυνόμενος,

tuitur, victoria tunc ab ipso vno omnium Deo rerum potenti Constantino subministrata. Primum sceleratus ille eam armatorum militum manum, cui confidebat, amisit: mox satellitū praefidio nudatus, & ab aliis omnibus, qui relicto illo ad victorem confugerant, desertus, clam discessit miser; & regium ornatum, qui parum sane illum decebat, timide simul & iracunde & muliebriter exuens, multitudini se se immiscet: fuga deinde elapsus, & in agris vicisque latitans, vix hostium manus euitavit, salutis suae consulens. Atqui inde re ipsa ostendere licet, certa admodum veraque esse diuina oracula, in quibus dicitur: *Non saluatur rex per multas copias suas, & gigas non saluabitur in multitudine fortitudinis sua. Fallax equus ad salutem: in abundantia autem virtutis sua non saluabitur. Ecce oculi Domini super metuentes eum, & in iis qui sperant super misericordia eius, ut eruat a morte animas eorum.* Porro impius ille repentina Dei plaga percussus, in secunda belli conflictatione occumbit, alium vitae exitum fortitudo contingere solet, qui pro virtute & pro amicis fortiter se gerentes, fidenti animo gloriosam mortem oppetunt. Ille vero impius & Dei aduersarius, dum adhuc exercitus suus in armis staret, ipse domi moratus, intra parietes latitans, debitas luit poenas, inopinato Dei flagello percussus: sic vt graui dolore, & acerbo cruciatus sensu agitatus,

Psalm. 32.

ὡν
προ-
ρε-
ερον
ιλέσι
Ελ-
πυε
νου
πύ-
σίας
αὐτῆ
ξίαν
μῆτε
ἐκ
σποδ
ἔχ-
με-
δε-
ς κοι-
πῆου,
ὡς πε-
τε καὶ
τόπα-
δλη-
παλ-
δέξ,
ταγ-
μα-
ς δι-
πύλε-
εσχεῖ
νὸκ-
ελα-
σιν εἰς
αὐτῶ
ταπῆ-
ερί-

priusquam occideret, dira fame conficeretur; eius etiam caro vniuersa igni non conspicuo & per Dei iram immisso intabesceret, sic vt diffuens pristinae formae effigies tota deleteretur, excruciatulque in nuda ossa ipse redigeretur, & tamquam simulacrum quoddam longinquitate temporis exhaustum attenuatumque relinqueretur: ita vt qui praesto aderant, eius corpus nihil aliud esse existimarent, quam sepulcrum animae, quae in eo iam mortuo & plane putrido defossa esset. astu porro intimas adhuc medullas vehementius perurent, exilierunt ei oculi, & e suis fedibus excidentes, caecum reliquerunt: qui post haec ægre spiritum ducens, Domino confitetur, mortemque inuocat: ad extremum confessus se ista propter amentiam, qua contra Christum vsus fuerat, merito perpeti, animam emittit.

De ecclesiarum instauratione.

CAPVT IX.

CVM ad hunc modum Maximinus, inter reliquos pietatis hostes longe deterrimus, e medio sublatus esset: ecclesiae, gratia Dei omnipotentis, ab ipsis fundamentis erigebantur, & Christi verbum ad gloriam Dei rerum omnium moderatoris efflorescens, maiori quam antea libertate praedicabatur. Haec in nono libro ecclesiasticae historiae scripsit optimus ille Eusebius Pamphili: ex illius enim & aliorum laboribus, vt supra dixi, summa capita decerpens, praesentem hunc libellum qua possum breuitate contexo, summo

πρὶν ἢ κατὰ πεσοῖν, λιμῶν τε διαφθερέσθαι, τὰς τε σαρκὰς αὐτοῦ ὅλας ἀοράτω καὶ θελάτω πυρὶ κατὰ τήκεσθαι: ὡς διαρρῦσθαι τὸ μὲν πᾶν εἶδος τῆς πηλαγῆς μορφῆς ἀφανισθῆναι, ξηρὸν δὲ αὐτὸν μόνον ὅσπερ γερονταί, οἷον ἢ μακρῶν χρόνων κατεσκελετωμένον εἶδωλον ὑπολειφθῆναι: ὡς μηδὲν ἄλλο ἢ νομίσαι ὅτι παρόντας, ἢ τὰ φωνὰς τῆς ψυχῆς γερονταί τὸ σῶμα, ἐν ἡδὴ νεκρῶ καὶ παντελῶς διαρρῦσθαι κατωρυγμένης. σφοδρότερον δὲ ἐπὶ μάλλον τῆς δέρμης αὐτὸν ἐκ βάθους μυελῶν κατὰ φλεγούσης, περιπιδῶσιν αὐτὸν τὰ ὀμμάτω, καὶ τῆς ἰδίας λήξεως διαποπέσονται, πρὶν αὐτὸν ἀφίαν. ὁ δὲ ἴππὶ τοῦτοις ἀναπνέων, αὐτομολογοῦντος τῶν κυρῶν, θάνατον ἐπεκαλεῖτο: καὶ τὸ πανύστατον ἐν δίκῳ ταῦτα τῆς κατὰ τὴν Χριστοῦ ἰστορίας ἐνεκεν πεπονθέναι ὁμολογήσας, ἀφίση πῶν ψυχῶν.

Γεεὶ δὲ τῆς ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

ΟΥΤΩ δὴ τὰ Μαξιμίνου ἐκποδῶν χρομῶν, ὅς ἐπὶ πλοῖον τῆς θεοσεβείας ἐχθρῶν ἀπάντων χείριστος ἀναπέφηνε, τὰ μὲν τῆς τῆς ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως ἐκ θεμελίων χάριτι θεοῦ τῆς παντοκράτορος ἠγείρειτο: ὅ, τε τῆς Χριστοῦ λόγος εἰς δόξαν ἔτῃ ὅλων θεοῦ διαλάμπων, μείζονα τῆς ἐμπεροθεν ἀπελάμβανε παρρησίαν. ταῦτα ἐν ἐνάτῳ τόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὁ πάντα ἀεῖσος σιωπέτευχεν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος. τὸ γὰρ αὐτὸ πόνων, ὡς ἀνώτερον μοι εἴρηται, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀνάλεξιν ποιούμενος, ἐβιβλίου πούτε δια βραχέων ἐσχάρη τῶν

ANNO
CHRISTI
325.

σώταξιν, πλείστη ὄση ασουδῆ τ' πορεί-
 αμ ἔ λόγου ποιούμυρος ἔπ' ἡ τ' ὑψιλὸν
 κ' λαμπεροφανές ἄγιον ἔ θεῖον ὄρος
 τῆς κ' Νίκαιαν ἀποστολικῆς ἔ ἐναρέ-
 του τῆς τῆς θεοῦ ἱερέων σωόδου ὄρθον
 μάλιστ' ἔ παροφῆτιω κρατουῦτά με
 τ' χάρος κ' παροφῆτιω δ' ἔπε, Φησὶν,
 ἀνάβα μὲν εἰς τὸ ὄρος τῆς κυρίου, ἔ εἰς
 οἶκον τῆς θεοῦ Ἰακώβ' κ' ἀναγελεῖ
 ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτῆς, κ' πορεύσθε μὲν
 ἐν αὐτῇ, ἐκ γὰρ Σιών ἔξελεύσεται νό-
 μος, κ' λόγος κυρίου ἔξ Ἱερουσα-
 λήμ, ἀληθῶς γὰρ Σιών κ' Ἱερουσα-
 λήμ, κ' ὄρος κυρίου ὑψιλότατον, ἔ
 οἶκος τῆς θεοῦ Ἰακώβ', ὁ θεῖος ἐκείνος τῆς
 τῆς θεοῦ ὀρθοδόξων ἱερέων ὄμιλος,
 πνεύματι ἁγίῳ διασκεψαμένων κ' ἡ
 παρασησάντων διὰ τὰ γραφῶν παρο-
 φητικῶν κ' ἀναγελετικῶν κ' ἀποστολι-
 κῶν παρ' ἑ τῆς λόγου τῆς ζωῆς, τὴν ἔστι
 τῆς ἡοῦ τῆς θεοῦ, ὡς ἀληθῶς ἀκείνος τῆ
 τῆς θεοῦ φύσις, κ' οὐ κέσμα, κα-
 θῶς ὁ θεομαχός κ' ἀσεβέστατος κατ'
 αὐτῆς ἐβλασφημήσεν Ἀρειός κ' ὅτι τῆς
 αὐτῆς οὐσίας, ἥς κ' ὁ γνησίως αὐτὸν
 παρ' ἑ τῆς ἀγῶνων ἀπάντων ὑψιλότατος πα-
 τὴρ, κ' τῆς αὐτῆς γρημάτος ὁμοίως
 δὲ κ' τὸ πνεύμα τὸ ἅγιον τῆς αὐτῆς
 θεοῦ φύσις κ' οὐσίας, ἥς ὁ πατὴρ κ' ὁ
 ἡός, σαφέστατα ἔδειξαν. κ' ἀληθῶς
 ὑψιλότον ὄρος θεοῦ, ἀναδὲν ἡμῖν, κα-
 θῶς παροδήλωσεν ὁ λόγος παρ' αὐτῆς
 τῆς κυρίου διὰ τῆς ἀποστόλων δόδοις,
 κ' νῦν διὰ τῆς αὐτῆς ἱερέων κ' τῆς Νι-
 καέων γραφικαῖς μεροτυλαῖς τρα-
 ναδοῖς, ὁ παροσκωνητός οὗτος κ' ἄγιος
 τῆς ἀνωμότητος πίστεως ὄρος. παρ' οὗ
 σαφέστερον ἡμῖν σωεργία τῆς τῆς θεοῦ
 χαριτω παροδῶν ἀποδείξει ὁ λόγος.
 ἀλλ' ἔπ' ἡ τὴν παροκαμύβριω ἡμῖν τ' ἐκκλησιαστικῆς ἰσοελας ὑπόδοιαν ἐπανέλ-

studio festinans sermonem de-
 ducere ad summum illum, illu-
 strem, sanctum & diuinum mon-
 tem apostolicæ illius & laudabi-
 lis Synodi sacerdotum Dei, quæ
 Nicææ fuit: maxime cum pro-
 phetam velut manu prehenden-
 tem & me hortantem videam:
Venite, inquit, ascendamus ad Isai. 2.
montem Domini, & ad domum Dei
Jacob: & annuntiabit nobis viam
suam, & ambulabimus in ea. Ex
Sion enim exiit lex, & verbum
Domini ex Ierusalem. Vere enim
 Sion & Ierusalem, & mons Do-
 mini altissimus, & domus Dei
 Iacob, est diuinus ille orthodo-
 xorum Dei sacerdotum cætus,
 qui in Spiritu sancto perscrutati
 docuerunt per scripturas pro-
 pheticas, euangelicas & aposto-
 licas, de verbo vitæ, hoc est, Filio
 Dei, quod vere increatus sit se-
 cundum naturam diuinitatis,
 non creatus, quemadmodum con-
 tra illum blasphemauit Dei ho-
 stis & impius ille Arius: quod e-
 iusdem naturæ & substantiæ sit
 cum Patre qui eum ante omnia
 sæcula genuit: quod denique &
 Spiritus sanctus eiusdem pariter
 diuinitatis & essentiæ sit cum
 Patre & Filio, manifestissime
 ostenderunt. Et vere altus Dei
 mons, quæ nobis ab initio est, vt
 antea declarauit sermo, ab ipso
 Domino per apostolos nobis tra-
 dita, & nunc per ipsius sacerdo-
 tes Nicææ congregatos scriptu-
 re testimoniis clare explicata ve-
 neranda illa & sancta fidei regu-
 la, de qua clarius, iuuante Deo,
 progrediente longius sermone a
 nobis differetur. Sed ad propo-
 situm ecclesiasticæ historiæ argu-

mentum reuertatur, repetentes ea quibus Deus populo suo subuenerit, & tyrannos e medio sustulerit per dilectum seruum suum imperatorem Constantinum: quam per eundem pacem conciliauerit suis in toto orbe ecclesijs. Solus magnus Dominus, qui facit mirabilia magna solus, & inscrutabilia, quorū non est numerus: qui rerum opportunitates & tempora commutat, qui deponit reges & constituit: *Suscitans a terra inopem, & de stercore erigens pauperem: deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles a terra: esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes, & brachia superbiorum contriuit: qui est rerum admirabilium opifex, qui magnarum architectus, qui vniuersorum Dominus, qui totius mundi fabricator, qui omnipotens, totus bonus, vnus & solus Deus, cui nouum canticum cantemus, illud addentes:*

ei qui facit mirabilia magna solus, quoniam in seculum misericordia eius: ei qui percussit reges magnos, & occidit reges fortes, quoniam in seculum misericordia eius: quia in humilitate nostra recordatus est nostri Dominus. Ob hæc omnia nunquam desinamus celebrare vniuersorum Deum, & vnigenitum eius filium Iesum Christū, dominum nostrum, illum cum Patre omnium bonorum nobis auctorem, diuinæ nobis cognitionis doctorem, veræ erga ipsum pietatis magistrum, impiorum euersorem, interfectorem tyrannorum, vitæ nostræ moderatorem, & nostrum omnium, cum reiecti & repudiati essemus, saluatorem Iesum, vno omnes ore, vnoque corde celebre

Euseb. lib. 10. hist. c. 4.
Psalms. 135.
Job. 5.

Psalms. 112.
Luc. 1.

Psalms. 135.

ἑωμεν, ἐπαναλαβόντες τὰ πάλαι τῆ βασιλείας τοῦ εἰς αὐτὸν λαὸν ἀνθρώπων, ἡμεῖς τῆς πρῆξις καὶ τῆς φροσύνης διὰ τῆς θεοφιλοῦς αὐτοῦ τῆς θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου τῆ βασιλείας. ἡμεῖς δὲ αὐτῷ εἰρήνῃ ἐπετυχεῖν πᾶσι καὶ τῶν οἰκουμένων αὐτῷ ἐκκλησιῶν, ὁ μόνος μέγας κύριος, ὁ ποιῶν θαυμάσια μεγάλα μόνος καὶ ἀνεξιχνίαστα, ὧν ἐκ ἐστὶν ἀριθμῶς ὁ ἀλλοῶν κρινοῦν καὶ χρονοῦν, μεθιστῶν βασιλεῖς τε καὶ κηδεστῶν, ἐγείρον δὲ τῆς πτωχῶν, καὶ δόξου κοπρίας ἀνυψῶν πένητα καὶ εἰλε δυνάστας δὲ τῶν πτωχῶν, καὶ ὑψώσας ταπεινοῦς πεινῶντας ἐπέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουσιώτας ἔξαρπῆσε κενούς, καὶ βεβηχίονας ὑψηλοφάνων σωτέριον ὁ θαυματουργός, ὁ μεγαλοεργός, ὁ τῆς ὅλων δεσπότης, ὁ τῆς σύμπαντος κόσμου δημιουργός, ὁ παντοκράτωρ, ὁ πανάγαθος, ὁ εἰς ἡμῶν μόνος θεός ὁ κατὰ τὸν ἄσμα ἀναπέμψοντες, ἡμεῖς πάντες ἐκείνην θαυμάσια μεγάλα μόνος, ὅτι εἰς τὸ αἶψα τὸ ἔλεος αὐτοῦ τῶν πατέρων βασιλεῖς μεγάλους, καὶ δόξου κείνων βασιλεῖς κραταιούς ὅτι εἰς αἶψα τὸ ἔλεος αὐτοῦ ὅτι ἐν τῆ ταπεινώσει ἡμεῖς ἐμνήσθη ἡμεῖς ὁ κύριος. ἐφ' οἷς ἀπασιν ἀνυψώμεν μὴ διαλείψοντες τῆς ὅλων θεῶν, καὶ τοῦτου μονογενῆ υἱὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ κύριον ἡμεῖς, σὺ τῶν πατέρων πάντων ἡμῶν τῶν ἀγαθῶν ἀπὸ τῆς θεογνωσίας αὐτοῦ εἰσηγητῆ ἡμεῖς, τῆς εἰς αὐτὸν δόσεως διδασκαλῶν, τῆς ἀσεβῶν ὀλεθῶν, τῆς τυραννικῶν, τῆς βίου διορθώσεως, τῆς ἀπεγνωσμένων σωτηρίας Ἰησοῦ, ἐν ἐνὶ σῶματι καὶ μετὰ καρδίᾳ πάντες δοξάζοντες ὅτι δὴ μόνος,

ΑΙΩΝΟ ΧΡΙΣΤΙ

ANNO CHRISTI 325.

μόνος, οἷα παναγάθου πατρὸς μονώτατος ὑπερῶν πανάγαθος παῖς, ἐν βουλήν τ' πατρικῆς, ἔ ἐ αὐτῶν, καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος Φιλανθρωπίας, τῆς κατὰ πῶν καινῶν ἐν φθορᾷ τῆ σωτηρίου ἡμῶν περιουσίας, ἀ μάλα προθύμως πῶν ἡμετέρῳ ἰσοπίε φύσει, κατὰ τῆς ἀειότητος ἰατρίας καὶ ἀδελφείας ἡμῶν ἀναλαβῶν, καὶ τῶν νόσους φέρων, καὶ τότε καὶ αἰ σωτηρίαν καὶ ζωὴν πῶν τῆς ἀνθρώπων κατηργάσατο γῆραι, ὅς δὴ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ τῶ ἰδίου λαοῦ αἰ περιουσίας, ἀ ἀπὸ φίλον καὶ ἀγαπῶν ἰδίων Κωνσταντῖνον τοῖς τῆς εἰς αὐτὸν ὀσείας καὶ πῆσως ὀπλοῖς φερέας, καὶ τῆς ἀσθεῶν τυραννῶν, τῶ τε καὶ Ρώμῳ Μαξενίου, καὶ τῶ καὶ πῶν ἀνατολῶν Μαξιμίνου ἀνεγέρκεν οἷς δι' αὐτῶν αἰετῶν, φαιδρῶν καὶ βαδῶν εἰρλίω πῶ οικίῳ

mus : quod solus tamquam optimi Patris vnus ipse optimus Filius, paterna, sua ipsius & Spiritus etiam sancti clementia, salutis nostrae, cum in peccatorum corruptione & sordibus iaceremus, prospiciens, naturam nostram libenter induerit : & tamquam optimus medicus infirmitatem nostram suscipiens, & morbos auferens, tunc & semper salutem & vitam nostro generi restituerit. Qui rex regum populi sui curam agens, dilectum seruum suum Constantinum pietatis erga se & fidei armis munitum, in impios tyrannos, Maxentium Romae, & Maximinum in oriente, concitauit: quibus per illum e medio sublatis, summam & tranquillam pacem populo suo reddidit.

Γεὼ τ' Δικινίου κακοῦργίας.

De prauis Licinii moribus.

ΚΕΦΑΛ. Ι.

CAPVT X.

ΟΥΚ ὡς ἀρετῶν, φησὶν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος, τῶ μισοκαλῶ φθόνῳ, τῶ τε φιλοπονήσῳ δαίμονι φορητῶς ἢ τ' ὀσφιδῶν δῆα ὡσπερ ἐν οὐδὲ Δικινίῳ μεταξὺ πέντε ἐτύχθη ἀντάρκη παρὸς σὺφρονα λογισμὸν πῶ τοῖς ἐμπεραδεν δεδηλωμένοις τυραννοῖς συμβεβηκότα. ὅς ἐν φερομένης ἀπὸ τ' δόξης, τ' βασιλείας μεγάλου Κωνσταντῖνου δευτέρῶν τιμῆς, δῆλα γὰρ βεβαίως τε ὀσφείας ἡξιωμῶς, μμησίως μὲν τῆς τ' καλῶν ἀπελιμπνέσῳ, τῆς δὲ τῆς ἀσθεῶν τυραννῶν μοχθηρίας ἐξήλου πῶν κακοῦργῶν ἔ ὡν τῶ βίου πῶν κατὰ σφοδρῶν ἐπέδεν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς, πύτων ἐπέ

VERVM inuidiae probitatis hosti (inquit Eusebius Pamphili) omnisque impietatis fautori diabolo, nequaquam harum rerum spectaculum tolerandum videbatur: neque itidem Licinio velut iam mutato, ea quae tyranis prioribus obtigerant, satis exempli ad modestiam & animi moderationem excolendam dederunt. Qui cum imperio prospere frueretur, & secundas in honore post imperatorem Constantinum magnum obtineret, & coniunctione atque affinitate eius dignus habitus esset: relicta tamen praeclarorum hominum imitatione, perditos impiorum tyrannorum mores aemulatus est: & quorum miserum vitae exitum oculis conspexisset, eorum per-

Concil. Tom. 2.

ἡσθεῶν, ὅς δὴ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ τῶ ἰδίου λαοῦ αἰ περιουσίας, ἀ ἀπὸ φίλον καὶ ἀγαπῶν ἰδίων Κωνσταντῖνον τοῖς τῆς εἰς αὐτὸν ὀσείας καὶ πῆσως ὀπλοῖς φερέας, καὶ τῆς ἀσθεῶν τυραννῶν, τῶ τε καὶ Ρώμῳ Μαξενίου, καὶ τῶ καὶ πῶν ἀνατολῶν Μαξιμίνου ἀνεγέρκεν οἷς δι' αὐτῶν αἰετῶν, φαιδρῶν καὶ βαδῶν εἰρλίω πῶ οικίῳ

Lib. 10. c. 8.

ditam mentē sequi maluit, quam in præstantioris viri amicitia atque proposito perseverare. Invidia enim contra Constantinum, a quo plurima beneficia accepit, inflammatus, pestiferum & crudele bellum illi infert: non naturæ leges reueritus, non iurifurandi, non sanguinis, non foederum recordatus. Constantinus enim tamquam optimus princeps, quo in eum clara veræ benevolentiae indicia ostenderet, suam ipsius affinitatem illi non inuidit, illustres nuptias fororis illi non denegavit. & post pauca:

Ibidem. Sed impius Licinius contraria his admittere, omnes machinas quotidie contra præstantiorem excogitare, omnes insidiarum vias inuestigare coepit, ut profummiis beneficiis maleficia rependeret. quibus hæc insuper addit: Verum Deus Constantino (inquiens) amicus fuit, curator eius & custos, qui insidias in occulto & tenebris ei a tyranno comparatas, in lucem produxit atque patefecit. Tantum sancta pietatis arma ad depulsionem hostium, & ad salutis etiam nostræ propugnationem præsidii habent: quibus sanctissimus imperator noster præclare scriptus, multiplices & callidas execrabilis hostis insidias diuino auxilio effugit. Licinius deinde ubi clandestinos conatus suos neutiquam ex animi sententia succedere vidit (Deus enim omnem dolum ac fallaciam pio imperatori aperuerat) nec posset amplius facinus suum celare, bellum palam mouet: ac dum cum Constantino bellum suscipere constituit, iam etiam contra vniuersorū Deum Constantini cu-

δαμ τῆ γνώμῃ μᾶλλον, ἢ τῆ τῆ κρείττονος Φιλία τε καὶ διαδοῖς ἐμμένειν ἠβούλετο. διαφθονηθεὶς ποιγαροῦ τῶ πανδιεργέτη, πόλεμον δυσανχὴ καὶ δυνότατον πρὸς αὐτὸν ἐκφέρει, οὐ φύσεως νόμων φεισάμενος, οὐχ ὀρκωμοσιῶν, οὐχ αἵματος, οὐ σωστικῶν μνημῶν ἐν διαδοίᾳ λαβῶν. ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν, οἷα πανάγαθος βασιλεὺς, βουνοίας πρέχων ἀληθοῦς σύμβολα, συγγυείας τῆς πρὸς αὐτὸν ἐκ ἐφθονσε, γάμων τε λαμπερῶν ἀδελφῆς μετοισίδου ἐκ ἀπηνήσατο. καὶ μὴ ἐπερα. Ἰλλὰ τοῦ τοις πέναντία Λικίνιος διεπρέπτετο, παντοίας ὀσημέραι καὶ τῆ κρείττονος μηχανὰς ἴππεχῶ μῆρος ὁ μισόδοτος, πάντας τε ἴπποων ἴππουλῆς ἴπποις, ὡς αὐ κακοῖς ἀδιεργέτην ἀμείψεται. οἷς ἴππλῆγῃ τῶ δὲ λῶ ἀρα ὁ θεὸς φίλος, κηδεμῶν καὶ φύλαξ, τῶ Κωνσταντίνω λέγων, ὅς αὐτῶ τὰς ἐν δοπρῆτῶ καὶ σκότει μηχανωμῆμας ὑπὸ τῆ πρᾶντου ἴππουλας εἰς φῶς ἀγων διηλεγε. ποσοδὸν * ἄρα τῆς ὁ μέγα τῆς * ἀπὸ θεοσεβείας ὄπλον πρὸς ἀμυναν μὲν ἐχθερῶν, οἰκείας δὲ φυλακῶν σωτηρίας ἰχθῆι. ὡ δὴ πεφραχμένος ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς Κωνσταντίνος, τῆ ἐκ τῆ θεοδοβοηθεία τὰς τῆ δυσωνύμου πολυπλόκου ἴππουλας διεδίδρασκεν. ὁ δὲ τύραννος τῶν λαθραίων συσκλίω ὡς οὐδαμῶς ἐώρα καὶ γνώμῃν χωροδοσαν τῆ θεοδοπάντα δόλον τε ἔραδιουργίαν τῶ θεοφιλεῖ βασιλεῖ κατὰ φῶρα ποιούτω. ἐκ ἐπὶ οἷός τε ὦν ἴππικρῦπτεδαμ, περφαπῆ πόλεμον ἀίρεται. ὁ μὲν οὖν δῆτα Κωνσταντίνω πολεμῆν διαγνοῖς, ἠδὲ καὶ καὶ τῆ θεοδοτῆ ὄλων ὡς φρουροδ Κων-

ANNO
CHRISTE
313

σανήνου, ὃν ἠπίστασθ' ἔβειν αὐτὸν, πα-
ρατὰ πῆδαται ὄρηται· καὶ πείθει τῶν
ὑπὸ αὐτῷ θεοσεβῆς ἠλαυνε. καὶ μὴ
ἔπειρα· καὶ ὁ Ἰσθμὸς δὲ τῆς κατ' αὐτὸν
φόνου ξένους ἰσθμῶν, καὶ οἷος οὐδεπώ-
ποτε ἠκούσθη. τὰς γὰρ ἀμφὶ τὴν Α-
μασίαν καὶ τὰς λοιπὰς τῆς Πόντου πό-
λεις ὅσους κακοῖς πείθειται παροσέτα-
ξε, πᾶσαν ὑπερβολῶν ἀμόρητος ὑπῆ-
κόησεν. ἔνθα τῶν ἐκκλησιῶν τῆς θεοδ-
αί μὴ δὲ ὑψοῖς εἰς ἔδαφος αὐτοῖς
καπερρίθηοντο, τὰς δὲ δόκλειεσθαι
ἐκέλευσεν, ὡς αὐτὴ μὴ σινάροντο ἵς
τῶν εἰωθῶτων, μηδὲ τῶν θεῶν τὰς ὀφει-
λομένης λατρείας καὶ ἀρχαῖς δόξαι-
δῶσι. σιωπεῖσθαι γὰρ οὐχ ἠγείτο ὑπὲρ
αὐτῶν πάντας· πῶς γὰρ οἶόν τε ἰσθμῶν
ἐννοεῖν τὸ μισόθειον; Φαύλα σινει-
δῶν τῶν λογιζομένων ὑπὲρ δὲ Κων-
σαντίνου τῆς θεοφιλοῦς βασιλέως πρᾶτ-
την ἡμᾶς, καὶ τὸ θεὸν ἰλεοῦσθαι ἐπέ-
πεισο. ὅθεν ἐκ πύπου παρορηθεῖς,
τὸ θυμὸν καὶ ἡμῶν ἑπισκήπει. καὶ
μὴ βραχέα· καὶ δὴ ἀπήγοντο πολ-
λοὶ τῶν ἑπισκόπων, καὶ ἐκολάζοντο
ἀποφασίως, ὁμοίως τοῖς μισοφί-
νοις τὸ μηδὲν ἠδικοῦτες, χρημότερδμ
ὑπομύροντες τελευτῶν, εἰφει τὸ σῶ-
μα εἰς πολλὰ τμημάτω κατὰ κρεουρ-
γούμφοι, καὶ μὴ τ' ἀπληθῆ ταύτην καὶ
φελκῶσά τῶν θῶν, ποῖς τῆς θαλάσσης
βυθῶν, ποῖς ἰχθύσιν εἰς βορᾶν ἐρρί-
πλοντο. Φυγαὶ δὲ αὐτοῖς ἐπὶ τοῦτοισ τῶν
θεοσεβῶν ἀπάντων ὁμοσε ἀνδρῶν καὶ
γυναικῶν σὺν κομμῶν νηπῶν ἐγίνοντο·
καὶ πάλιν ἀγροί, ἔπάλιν ἐρημίαι, νά-
πη τε καὶ ὄρη τῶν Χελσῶν θεράπον-
τας ὑπεδέχοντο, καὶ πάντων ἀνακινή-
σαι τῶν δυναστέων τὸ πᾶν. καὶ μὴ

stodem, quemque norat Con-
stantinum colere, aciem instrue-
re instituit: & ab eo tempore
pios homines imperio suo subdi-
tos misere vexavit. & post alia
quædam: Modus autem & ratio
cædis qua eos perdere constituit,
peregrina fuit, & antea nunquã
ylla sæculorum memoria audi-
ta. Nam Amasiam & reliquas
Ponti ciuitates, quantis malis af-
fligi iussit, omnẽ exuperantiam
crudelitatis superat. Illic ex ec-
clesiis Dei alias deiecit & solo
adæquavit, alias occludi iussit,
ne quisquam eorum qui eas fre-
quentare consueuerant, eo com-
mearet, neve debitos cultus &
vota Deo redderet. Non enim
pro se illa fieri existimabat (quo-
modo enim aliter cogitare po-
tuit qui Deum odit? praua con-
scientia illud secum ipse repu-
tans,) sed nos pro imperatore
pio Constantino omnia agere,
& Deum placare persuasum ha-
bebat. Hac itaque opinione con-
citus, omnem furoris sui impe-
tum in nos intorquere statuit. &
paulo post: Multi episcoporum
sine causa abripiebantur ad sup-
plicium, & puniebantur tamquã
sicarii, qui nihil mali commise-
rant; nouum mortis genus subibant;
corpora eorum primum
gladio in multas particulas dif-
secabantur, deinde post crudele
illud & horrendum spectaculum
in altos maris gurgites, quo a pi-
scibus deuorarentur, abiicieban-
tur. Ad hæc rursus piorum om-
nium fugæ, virorum pariter &
mulierum atque etiam infantium:
& ex Dei seruis alii in agros,
nonnulli in solitudines, quidam
in siluas sese abdiderunt, cum æ-
quæ omnibus nefarius ille bellum
indixisset. Et paucis interiectis:

Cap. 9.

Nisi Deus feruorum suorū propugnator celerrime quod futurum erat prauertisset, & Constantinum famulum suum tamquam lucis quoddam splendidū iubar in obscuris tenebris & caliginosa nocte repente ostendisset, & liberatorem excitasset omnibus, & excelso brachio ac generosa manu duxisset: cui quidem trophæa victoriæ contra impios, quasi fructum ipsius pietati debitum cælitus largitus est, sacrilegum autem illum vna cum consiliariis omnibus & amicis sub Constantini pedibus proftrauit, Constantini & nostrum omnium Deus. Nam vbi eius infania ad extremam progressa est amentiam, imperator Deo charus non amplius ferendum putauit, sed infita sibi & modesta animi ratione piauque rem reputans, atque seueram iuris regulā cum humanitate & clementia temperans, eos qui tyrannidis iugo opprimebantur, iuandos censet, atque paucis nefariis e medio sublatis, maximam mortalium partem seruare properat. Nam cum antea imperator humanifimus sola clementia vsus fuisset, & miseratus esset nulla commiseratione dignum, impio quidem illi a prauitate neququam decedenti, sed potius rabiem suam contra gentes sibi subiectas augenti, nihil clementia illa profuit: afflictis vero & ab immani illa bellua diuexatis, nulla plane fuit salutis spes relicta. Quapropter bonorum ille subministrator Constantinus, nequitix odium cum humanitate permiscens, simul cum Crispo filio, principe humanissimo, ab occidentis vrbe maxima Roma

βασίλεια· εἰ μὴ τὰ χεῖρα τὸ μέλλον ἔσσει·
 δαμ περὶ λαβῶν ὁ τῆς οἰκείων ψυχῶν
 ὑπὲρ μαρτυρῶν θεός, ὡς ἐν βασιλεὺς σκότειν καὶ
 νυκτὶ ζοφωδέσσει τῆ φωστῆρα μέγαν ἀ-
 θεῶς καὶ σωτῆρα τοῖς πᾶσιν ἐξέλαμ-
 νε· ὁ αὐτὸς δεσποτῆτα Κωνσταντῖνον, ὁ
 ὑψηλῶ βασιλεῖον, γυμνασποτῆ δεχ-
 εἰ χεραγωγῆσαι. τοῦτω μὲν οὖν
 αἰωθῶν ἐξ οὐρανῶν κερπὸν δισέβειας
 ἐπάξιον, ἐξήματα καὶ τῆ ἀσεβῶν παρῆι-
 χε νίκης, ὁ δὲ λλιπῆρον αὐτοῖς συμ-
 βούλοις ἀπασι καὶ φίλοις ὑπὸ τοῖς
 Κωνσταντῖνου ποσὶ περὶ τῆ κατέβαλεν
 ὁ Κωνσταντῖνον καὶ πάντων ἡμῶν θεός.
 ὡς γὰρ εἰς ἐξάστα μανίας τὰ κατ' αὐτὸν
 ἤλαυνεν, ἐκ ἐτ' ἀνεκτὸν ἐπὶ λογιστά-
 μῳ βασιλεὺς Κωνσταντῖνον ὁ τῶ
 δεῶ φίλος, ὁ ἐμφυτον σὺ φρονα καὶ
 δισέβη συναγαγὼν λογισμὸν, καὶ τῶ
 σεῖρρον τῆ δικαίου ἐξπον φιλανθεσ-
 πία κερρασιμῶν, ἐπαμμῶν κρίνει
 τοῖς ὑπὸ τῶ τυραννῶν τελαιπωρου-
 μῶν καὶ τὸ γε πλείστον ἀνθεσπον
 γῆος, βασιλεὺς λυμεῶνας ἐκποδῶν
 ποιησιμῶν, ἀσώσασαται ὀρμᾶ-
 ται. μόνη γὰρ φιλανθεσπία χρωμῶν
 ἔ φιλανθεσποτῆτου βασιλέως Κων-
 σταντῖνου ὁ παρ' οὗτου χερόν, καὶ
 ὁ οὐ συμπαθείας ἀξί, ὁ ἰλειούτος,
 τῶ μὲν δισέβει ἀπὸ ἐγίνετο πλέ, ὁ
 οὐδὲν, τῆ κακίας ἐκ ἀπαλλαθομῶν,
 αἰξονπ δὲ μάλλον πέν καὶ τῆ ὑπο-
 χεῖων ἐθνῶν λύθηαν· τοῖς δὲ κα-
 κουμῶν οὐδεμία λῦ σωτηρίας ἐλ-
 πης, ὑπὸ δὲ θεοῦ κατὰ πονου-
 μῶν. διὸ δὲ τῶ φιλανθεσποτῆ μί-
 ξας τὸ μισοπόνηρ ὁ τῆ ἀγαθῶν χε-
 ρηγός, περὶ σῶσιν ἅμα παιδὶ Κε-
 σσω βασιλεὶ φιλανθεσποτῆ τῶ δὲ
 τῆς ἐσπερίων τῆς μεγίστης Ρώμης ἐπὶ

ANNO
CHRISTI
335.

per Europam viam confecisse. Impurus vero ille tyrannus omni impietate pariter & cæde pollutus, ex oriente exercitum numerosum ducens contra eos, & magna spirans, Nicomediam venit: & cum probe sciret, pium principem Constantinum Dei sacerdotes magna obseruantia colere, & summo in honore habere, Eusebium Nicomediæ episcopum, qui iam antea illius partibus adhæserat, contra religiosum imperatorem mercede conducit, existimans per illum & illius socios, Constantinum inexpugnabilibus Dei armis munitum e medio tollere. Societatem ergo cū Licinio inquit admirandus ille Eusebius, multis promissionibus ab impietatis focio inductus. Atque hæc ita se habere, ex ipsius Christi amantis imperatoris epistola, quam ad Nicomedienses misit, compertum esse potest. Sic enim in fine illius epistolæ ait: Quis innocentem multitudinem ista docuit: Eusebius videlicet tyrannicæ crudelitatis focius. Nam quod excubaret & omnino vigilaret pro tyranno, ex multis illius rebus gestis facile potest intelligi. siquidem istud episcoporum, eorumque vere episcoporum cædes testantur: istud crudelissima Christianorum persecutio palam clamat. Neque certe de iis quæ contra me egit, hoc loco verba faciam, per quæ aduersariorum contra me concursus quantum fieri poterat, maxime procurabantur, qui oculis tamquam speculatoribus me obseruauit: quin etiam ministerio prope militari, quo tyranno opem ferret, perfunctus est. Ac nemo existimet me im-

Apud Theodorit. li. 7. hist. cap. 10.

της Εὐσέβους τοῖς ἀμφὶ αὐτὸν δορυφόροις πλὴν ὁδὸν διελύνειν. ὁ δὲ μισόθεος, καὶ πάσης ἀσεβείας καὶ μαιφονίας ἔμπλεος, ὅς ἐστιν ἀνατολῶν μὲν πλείους ὅσου στρατῶ κατ' αὐτῶν παρατυπόμνος, καὶ μεγαλαυχῶν ἤρχετο. Φθάσας δὲ εἰ τῆς Νικομηδείων, ἐγκακῶς καὶ εἰδώς πλὴν τῆς Θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου ψυχῆς σέβουσαν ἐδῶν τῆς Θεοῦ ἱερείας, καὶ ὅτι διὰ πάσης ἀγροίτητος, μισοδοτεῖ τῆς Νικομηδείων Ἐπισκοπὸν Εὐσέβιον, πάλαι περὶ σφύρα αὐτῶν ὄντα, καὶ τῶν ὀστέων βασιλέως Κωνσταντίνου, οἰόμενος δι' αὐτῶν καὶ τῆν ἀμφὶ αὐτὸν διελύνειν τῶν τοῖς Θεοῦ περὶ φεραγμένον ἀκαταμαχίτοις ὄπλοις Κωνσταντίνου. σωπῆσται οὐδ' αὐτῶν ὁ δαυμασὸς Εὐσέβιος, ἐπαγγελίας λιπαρηδῆς παρὰ τῆς σιωασεοῦς αὐτῶν Λικινίου, καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχῃ, ὅς αὐτῆς τῆς Φιλοχέλσου βασιλέως Ἐπιστολῆς ἐνεστὶ πληροφορηθῆναι, ἥς τοῖς Νικομηθεῦσιν ἐπέστειλεν, ὡς δὲ πῶς λέγων περὶ τῶν πέλει τῆς Ἐπιστολῆς ἥς ὅστιν ὁ ταῦτα διδάξας οὕτως ἀκακὸν πλῆθος; Εὐσέβιος δὲ ἡ ἀπὸ τῆς τυραννικῆς ἀμότητος συμμύσης. ὅτι καὶ πανταχοῦ τῆς τυραννίδος γένηται περὶ σφύραξ, πολλαχῶς δὲ ἐστὶ σιωασθῆναι. τῆτο μὲν αἱ τῆν Ἐπισκοπῶν σφάραξ διαμυρτύρονται, ἀλλὰ τῶν ἀληθῶς Ἐπισκοπῶν. τῆτο δὲ ἡ χαλεπωτάτη τῆν χριστιανῶν ἐκδιώξις διαρρήδην βοᾷ. οὐδὲν γὰρ τῆν εἰς ἐμὲ γενησῆσθαι πῶς αὐτῶν νῦν ἔσθ', δι' ὧν ὅτι μάλιστα αἱ τῶν ἐκείνων μερῶν καθ' ἡμέραν ἐπεματῶντο σιωδρομαί. οὐτῶν καὶ ὀφθαλμοῖς κατὰ σκοπῶν ἐπέμπε καὶ ἔμοδ', καὶ μόνον ἐκ ἐκὼν τοῖς τῶν τυραννῶν σιωσέφωρον ἰσχυρίας. μηδ' ἐμὲ ἴσως

AVVO
CHRIST
334

Eusebium, utpote ipsa conscientia conuictū, quanta cum ignominia, mendaciis vndique deprehensis, aggressum esse, primum certos quosdam homines subornare qui pro eo deprecarentur, deinde a me auxilium petere, ne tanti sceleris damnatus, de honoris sui gradu deiceretur? Huius rei testis est mihi Deus, qui tum mihi, tum vobis benignus perpetuo adfit, quod & meum peruertit iudicium, & turpiter a veritate abduxit. Sed diuina prouidentia ad rectam me reduxit viam. Quod & vos nouistis, & cognoscetis amplius. Nam tum omnia gesta sunt ex eius impii, Eusebii, inquam, sententia, qui perniciem omnem adhuc intra cogitationem suam abditam & occultam tenuit. Ac primum, ut cetera illius nequitiae facinora praeteream, audite quaeso, quid cum Theognio, quē impii instituti sui socium habebat, perpetraverit. Ipse quosdam Alexandrinos, qui a fide nostra defecerant, huc mitti iusseram, quandoquidē eorum opera diffidii flamma incensa erat. Sed isti honesti bonique scilicet episcopi, quos vera Concilii diiudicatio ad poenitentiam agendam referuauerat, non solum eos admiserunt ad se, & secum tuto collocarunt, verum etiam illorum deprauatis moribus communicarunt. Quamobrem ingratos istos aliquo pacto puniendos censui, & iussi ut a suis abrepti sedibus, quam longissime relegarentur. Iam nostrum est, ea fide in Deum aciem mentis vestrae intendere, in qua nos semper mansisse constat: & nunc

Θεόν ἐκείνη τῇ πίστι βλέπειν, ἢ πάντοτε καὶ γεγυῆσθαι ἡμᾶς καὶ ἐπι-

πασι, μὴ ὅσως νομίζετε σωδρομῆς, ἀπεδὴ ὑπὸ τῆς σιωπῆς αὐτῆς ἡ-
 τῶ μῆτος, μὴ ὅσως δὲ αἰχμῶν τῆ παν-
 ταχόθεν ἐληλεγκμένη ψευδοδογία αὐ-
 τῆ σιωπῆς, ὑποπέμπων μὲν μοι
 διαφόρους ἑδὼ ὑπὲρ αὐτῆς ἀξιοῦντας,
 δευτεροῦ μὲν δὲ ἑμὸς συμμα-
 χῶν πᾶσι, ὅπως μὴ ἐπιποσὺ τῶ ἐλε-
 χθῆς πλημμελήματι, τῆς ὑπερβού-
 σης αὐτῶ ἐκπέσει πηλῆς, μὲν τὸς δὲ μοι
 πύτων αὐτὸς ὁ θεός, ὃς ἐμοί τε καὶ ὑμῶν
 φιλαγάθως ἐπιμύθοι ὅτι καὶ ἐμὲ αὐ-
 τὸς ἐκείνος Εὐσεβίους πειθέσει, καὶ
 ἀπεριπῶς ὑφῆρπασεν· ἀλλ' ἡ θεία με
 πρῶτα ἐπιπῶ δληδεσάτιν αὐτῆς
 ὁδὸν ἐπανήγαγν· ὃ καὶ ὑμεῖς ἐπέγνω-
 τε, καὶ ἐπιγνώσεσθε πάντα μὲν γὰρ ἐπε-
 χθη ἑμὲ αὐτῶ τότε, Εὐσεβίου τῆ δι-
 σίου λέγω, καὶ τὸς αὐτὸς ἐπὸς, πᾶν
 ὅπου κακὸν ἐπι τῆς αὐτῆς διανοίας
 ὑποκρυπθῶ μῆτος. ἀλλὰ πρῶτα, ἵνα τῶ
 λοιπῶ τῆς πύτου σκαμῶπιτος ἑμῶ, π
 μάλιστ᾽ ἐμῶ Θεογνίου, ὃν τῆς ἀνοσίας
 αὐτῆς πρῶτα ἀρέσεως ἔχῃ κοινῶν, δι-
 πρῶτα, ἀκούσατε, παρακαλῶ. Α-
 λεξανδρίας πᾶσι τῆ ἡμετέρας πίστεως
 ἀναχωρήσαντας, ἐν ταῦτα ἐκεκελῶ-
 κειν ὑποσαλιῶν, ἐπειδὴ διὰ τῆς πύ-
 των ὑπηρεσίας, διανοίας ἡγεῖρετο πυρ-
 σός. ἀλλ' οὗτοι ὁ καλοῖ τε καὶ ἀγαθοῖ
 ἐπίσκοποι, οἱ ἅπασι ἡ τῆς σιωπῆς
 ἀλλήθια πρὸς μετανοίαν ἐτεπήρηται,
 οὐ μόνον ἐδέξασθαι ἐκείνοις, καὶ ἑμῶ
 ἐαυτοῖς ἡσφαλίσαντο, ἀλλὰ καὶ ἐκοι-
 νῶνσαν αὐτοῖς τῆς τῆ ἑσπῶν κακοη-
 θείας. διὰ τῶτο πρὸς ἑμῶ ἀγαθῶν
 πύτοις ἔκριν᾽ ἀρπυγῆτας
 γὰρ αὐτοῖς ἐκέλῶσα ὡς πρῶτα πᾶσι
 δευτεροῦ αὐτῶν ἡμετέρον ὅτι πρὸς
 πρῶ-

ANNO CHRISTI 325

πρέπει, καὶ διαπεράξασθαι οὕτως, ἵνα ἑπισκόποις ἀγνοίς τε καὶ ὀρθοδόξοις καὶ φιλανθρώποις ἐχόντες χάρισμα. εἰς δὲ πρὸς μνήμην τῶν λυμεῶνων ἐκείνων, ἢ πρὸς ἔπαμον, ἀπερονήτως ἔξαφθῶναι πολίτας, ἀραχρῆμα τῆς ἰδίας πόλεως, διὰ τῆς τῆς δεσποτικῆς τῆς θεοῦ, τῆς ἔστιν ἐμοῦ, ἐργασίας ἀνασταλήσεται. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξῃ, ἀδελφοὶ ἀγαπῆτοί. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἢ τῆς θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπιστολῆς σαφέστατα ἐδήξει πρὸς τῶν ἀσθενοῦς Εὐσεβίου τῆς Νικομηδείας, ὃς πρὸς φύλαξοῦ ἰμόνον γέροντι τῆς θεομοσιῆς Λικινίου, ἀλλὰ ἔσσυμύσης καὶ ὑπουργὸς τῆς ἐκείνου τυραννίδος καὶ ἀσθεσίας. βασιλεὺς δὲ ἐν τῷ τῆς τῆς πρὸς καὶ κληρικῆς ἰσοείας ὑπόθετον.

Περὶ τῆς καὶ τῆς ἀσθενοῦς Λικινίου νίκης τῆς θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ΄.

ΛΙΚΙΝΙΟΥ πόινω σὺν στρατῷ τῆ σὺν αὐτῷ δότῃ τῆς Νικομηδείων ἔξορμήσαντος ἐπὶ τῷ Βυζάντιον καὶ τῆς θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου τῆς βασιλέως ἐκείσε τότε παρόντων τῶν δὲ ἐκατέρων στρατιωτικῶν φαλαγγῶν Χρυσόφορος βασιλεὺς ἐκὼς αὐτῶν ἐχουσῶν, ἰδὼν ὁ δλιπῆς, καὶ τῶν οἰκείων δὲ στρατιῶν ἐρημον ἑαυτὸν διασείδμεν, ἐπὶ τῷ τῆς κρητῆρον ἀσπίδα πρὸς ἀφῶντων, τὰ μὲν πρὸς τα κρητῆ ζῆσθαι ἐσπούδαζεν ἐν Χρυσόπολει τῆ Βιθυνῶν ἐπὶ τῆς τῆς Καλαχιδονος ἐστὶ μὴ δωμηδεῖς δὲ, ἰδὼν ἑαυτὸν ἢ δὴ πρὸς κείμμενον ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου ἔ βασιλέως ποσὶν, ἔξεδωκεν

Concil. Tom. 2.

etiam manere decet, omnemque aetatem ita degere, ut episcopus integritate vitæ, doctrinæ puritate, tum benignitate etiam in omnes, eximios habentes, iure lætemur. Si quis autem temere pestes illas vel memoria, vel laudibus celebrare audeat; confestim serui Dei opera (meipsum dico) poenas suæ audaciæ dabit. Deus vos, fratres carissimi, incolumes seruet. Hæc aliaque his similia pii imperatoris Constantini epistola manifestissime ostendit de impio illo Eusebio Nicomediæ episcopo, qui non solum scelesti Licinii conseruator, sed tyrannidis atque impietatis eius minister erat & adiutor. Redeo deinceps ad ecclesiasticæ historiæ argumentum.

De victoria quam ab impio Licinio religiosus imperator Constantinus reportauit.

CAPVT XI.

LICINIUS igitur ex Nicomediensiu regione vna cum exercitu Byzantium progreditur contra imperatorem Constantinum, qui cum illic subsistebat. Sed cum ambas militares acies Christigerum imperatorem corona cingere videret flagitiosus ille, & se a suis ad præstantiorum clypeum transfugientibus desertum conspicaretur, primū in oppidum Bithyniæ Chrysolim (nauale hoc est Calchedonis) sese abdere cogitabat: cum vero id non posset, & videret se sub Constantini pedibus quasi pronum iacentem, seipsum

Vu

ομής, Anno Christi 325, ἡ παν- αὐ- μοι- τας, μμα- ἐλί- χου- δὲ μοι- ὑμῖν- ἐ αὐ- ε, καὶ- ία με- αὐτῆς- ἔργω- ἐπρῶ- δὴ ο- , πῶ- ούσας- ἵνα πᾶ- ὡ, πῆ- ούσας, δὲ- α. Α- πῆσας- ελβ- ε πύ- το πύ- ἔργα- ὡ δὲ οὐ- ῆκει, ἢ πρὸ- ἢ ἐκαί- ακοπ- ερίσας- ἔργα- τα τα- πρὸς- αὐ- πρέ-

dedidit. Cum igitur æquissimus iuxta ac religiosissimus imperator viuum cepisset, humaniter admodum illum tractavit, nec occidit, sed quietum & otiosum Theſſalonicam habitare iussit. Ille aliquamdiu sese continere videbatur: sed non ita multo post barbaris quibusdam conuocatis, vna cum ipsis instaurare bellum, & cladem acceptam rependere meditabatur. Hoc cum resciuisset fidelissimus imperator, tolli illum Deo inuisum e medio iussit. atque ita Christi & ferui eius opera sublati ille tyrannus est.

ἐαυτὸν. ζῶντα οὐκ συλλαβῶν ὁ Ἰππε-
κίστατος ἢ βίσεβίστατος βασιλεὺς, Φι-
λανθοσπώετα, καὶ κλίειν μὲν οὐδα-
μῶς, οἰκῆν δὲ πρὸ Θεσσαλονίκου
περοστέταξεν ἡσυχάζοντα. ὁ δὲ πρὸς
ὀλίγον χρόνον ἡσυχάζειν ἐδουκί· μὲν
δὲ ταῦτα βαρβάρους ἵνας περοκα-
λουόμενος, καὶ σὺν αὐτοῖς διασκευο-
μένος, ἀναμάχεσθαι πρὸς ἡτταν ἐσπού-
δαξε. τῆστο γνοὺς βασιλεὺς ὁ πιστά-
τος, ἀναιρεθῆναι Θ Θεομισθὴ ἐκέλευ-
σε· καὶ ἀνήρεθον * ὁ τῆ Χριστοῦ καὶ τῆ
αὐτῆς θεοῦ ποντος τύραννος.

ANNO
CHRISTO
338.

LIBER SECVNDVS.

De gestis post sublatum Lici-
nium, & imperio regis Con-
stantini, & de pace ec-
clesiarum Dei.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Περὶ τῆς μὲν πρὸς ἀνείρεσιν τῆς ἀσεβοῦς
Λικινίου, καὶ αὐτοκρατορίας τῆς βα-
σιλέως Κωνσταντίνου, καὶ εἰρήνης
τῆς τῆς θεοῦ ἐκκλησιῶν.

CAPVT I.

ΚΕΦΑΛ. α'.

CONSTANTINVS itaq; re-
Crum potitus per prudentiam
sibi a Deo datam, & summus im-
perator declaratus, res Christia-
norum in dies magis ac magis
augere omni studio contende-
bat. Idque variis modis præsta-
bat, igneam habens fidem, &
innatam in Deum vniuersorum
fidissimam pietatem: & tota sub
cælo ecclesia alta pace fruebatur.
Audiamus sane quid hic dicat
pulcherrimus ecclesiastici fundi
arator, ille veri studiosissimus
Eusebius celeberrimi Pamphili.
Licinius, inquit, persimilem cum
impiis tyrannis viam secutus, ad
persimile etiam cum iisdem ca-
lamitatis præcipitium non sine
τυράννοις τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁ δὲν, ὅτι Θ ἴσον αὐτοῖς ἐνόηκας πει-

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ πό-
νυω πάντων χρηόμενος ἔκρατης,
διὰ τῆς ἐκ θεοῦ δοθείσης αὐτῷ * σπουδῆς
σεως, αὐτοκράτωρ βασιλεύς ἀναδ-
χεῖς, τὰ χειρισθῶν αὐξῆσαι εἰσεύ-
μαλλον ἢ μάλλον ἐσπούδαξεν. ἐπιή-
τε τῆστο διαφόροις τοῖς ἔργοις, ἐμπυ-
ρον ἔχων πίστιν, καὶ ἐμφύτον πρὸς εἰς
Θ τῆς ὅλων θεῶν πιστάτην βίσε-
βειαν καὶ πρὸς πάντα ἢ ἐπὶ Θ οὐρανὸν
ἐκκλησία ἐν βαθείᾳ εἰρήνῃ. ἀνωσω-
μῶν δὲ πὲρ ἐν ταῦτα λέγει καὶ ὁ δροσῆρ
ὁ * κάλλιστος τῆς ἐκκλησιαστικῆς γεωρ-
γίας, ὁ Φιλαληθίστατ Θ Εὐσεβί Θ ὁ
τῆς παμφήμου Παμφίλου. ὁ μὲν οὐκ
Λικίνιος, φησὶ, πρὸς ὁμοίαν τοῖς ἀσέβοις
τύραννοις τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁ δὲν, ὅτι Θ ἴσον αὐτοῖς ἐνόηκας πει-

Lib. 10. hist.
cap. 9.

ANNO CHRISTI 325.

ἠέχθη κρημόν. ἀλλ' οὗτος μὲν τῶν
 τῆς εὐσεβείας ἐκείνου· ὁ δὲ ὄρετῆ
 πῆσι τῆς εὐσεβείας ἐκείνου μέγιστος,
 νικητὴς, Αὐγούστος Κωνσταντῖνος αὐτῷ
 πατρὶ Κεῖστω βασιλεῖ Θεοφιλεστά-
 τῳ κτ' ἅντων τῶ πατρὶ ὁμοιοτάτῳ,
 ἢ οἰκίαν ἐφ' ἑαυτὸν ἀπέλαμβανε, κὲ μὴ δὴ
 ἠὲ ἠαυτῷ τῶν Ρωμαίων κτ' ἢ πα-
 λαῖον ἀφ' ἑαυτῶν ἀφ' ἑαυτῶν, τὴν ἀπ' αὐτῶν
 ἀφ' ἑαυτῶν ἡλίου πᾶσαν * ἐκὺκλιον καθ'
 ἐκάπερα τῆς οἰκουμένης, ἀρκί τε
 ὁμοδὲ κὲ μεσημβρίῳ, εἰς ἕνα δὴ δυ-
 ομήνης ἡμέρας ἕως τῶν αὐτῶν ἀφ' ἑαυτῶν
 εἰρῶν. ἀφ' ἑαυτῶν δὲ οὐδ' ἕνα ἀφ' ἑαυ-
 τῶν πᾶν δὴος τῆν πρὶν αὐτοῖς περὶ
 τῶν λαμπερῶν δὲ ἐπέλωσιν κὲ παν-
 γυρικῶν ἑορτῶν ἡμέρας· ἠὲ δὲ φω-
 τὸς ἐμπλεῖα τὰ πάντα· κὲ μετὰ τὴν
 παροῦσιν, ὁμμασι τε Φαιδροῖς, οἱ
 πρὶν κατὰ φῆς, ἀλλήλους ἐβλεπῶν·
 ἀφ' ἑαυτῶν δὲ αὐτοῖς· κὲ ὕμνοι κτ' ὅλιν
 ὁμοδὲ κὲ ἀφ' ἑαυτῶν βασιλεῖα θεόν, κὲ
 τὸν τοῦτον γήσιον πᾶσα Χριστὸν παροῦ-
 σιν πάντων, ὅτι δὴ τῶν ἐδιδάχθησαν,
 ἐξ ἑαυτῶν, κὲ ἐπέλα τῶν ὁμοδὲ βα-
 σιλεῖα ἀμα πῆσι * Θεοφιλέσιν βίφη-
 μου. κακῶν δὲ ἀμνηστία παλαμῶν
 ἠὲ, κὲ λήθη πάσης δυσεβείας· * τῆν
 δὲ ἀφ' ἑαυτῶν ἀφ' ἑαυτῶν, κὲ παροῦσιν
 μελλόντων παροῦσιν. ἠὲ ἡπῶν οὐδ'
 κτ' ἅντα τὸ πῶν τῆς τῆς νικητῆ βασι-
 λέως φιλαφροσύνης ἐμπλεῖοι δια-
 τάξεις, νόμοι τε μεγαλοδωρεῶν κὲ
 ἀλλήλων εὐσεβείας γνωρίσματα ἔχον-
 τες. οὕτω δὴ πᾶσι τυραννίδος
 ἐκκαταρθείσης, μόνοις ἐφυλάχθητο
 τὰ τῆς παροῦσιν βασιλείας βέ-
 βαιά τε κὲ ἀνέπιφθονα Κωνσταντῖ-

causa ruit. Atqui iste hoc modo
 tandem percussus & profligatus
 occubuit: Constantinus autem
 maximus, victor, Augustus, omni
 genere pietatis ornatus, vna
 cū filio Crispo imperatore Deo
 carissimo, & patris rebus in om-
 nibus simillimo, orientē in suam
 redegit potestatem, atque Ro-
 manorum imperium, sicut iam
 olim erat, in vnum redegit, & re-
 gnum vniuersum a sole oriente
 vndique ad extremas occiden-
 tis oras, & ad alteras vtrasque
 mundi plagas, Boream pariter
 & meridiem cum tranquilla pa-
 ce obtinuit: proinde merus ma-
 lorum quibus antea premebantur,
 tum ex hominum vita profusus
 sublatu fuit. Tunc frequentes
 conuentus acti, tum festi dies ce-
 lebrati, tunc omnia lætitia red-
 undarunt. Tunc qui ante demis-
 sa & contracta fronte erant, hilari
 vultu & lato oculorum ob-
 tutu se mutuo aspexerunt. Tunc
 choreis, tum hymnis tam per
 singulas ciuitates, quam per a-
 gros, primum omnium regem eius
 Iesum Christum (hoc enim edo-
 cti erant) prædicauerunt: deinde
 primum imperatorem ac liberos
 Deo in primis caros laudibus
 extulerunt. Tunc veterum nul-
 la recordatio malorum, tunc
 omnis impietatis obliuio, tunc
 suauis præsentium bonorum v-
 sus & oblectatio, tunc iucunda
 futurorum expectatio: tunc denique
 non decreta solum imperatoris,
 victoris illustrissimi, plena
 humanitatis & clementiæ,
 verum etiam leges, eximia mag-
 nificentiæ illius & veræ pieta-
 tis indicia complectentes, in locis
 quibusque diuulgatæ. Sic ergo
 pestifera totius tyrannidis labe
 purgata, deletaque, Constantinus
 V u ij

tinus solum & liberi, imperii ad ipsos iure pertinentis gubernacula, auctoritate & praesidio firma, invidiae ac metus expertia deinceps possederunt. Hactenus veterum ecclesiasticorum scriptorum fide dignissimus Eusebius Pamphili: qui summa contentione enitens, tum exquirens singula, & ex his quae simpliciter se habebant, congruam partium mensuram efficiens, decem integris libris historiam nobis ecclesiasticam perfectam reliquit, incipiens ab adventu Domini, desinens autem in haec tempora, non sine labore. Quomodo enim aliter fieri poterat ab eo qui tantam curam susceperat, ut talis collectionis harmoniam nobis conferuaret? imo vero, ut paulo ante dixi, summum studium & ineffabilem laboris copiam ad id contulerat. Nemo autem aestimet virum hunc ex his quae de illo fama circumferuntur, quasi Arii blasphemiae consenserit; sed credat, si quae protulit aut scripsit, Arii dogma tantillum subolentia, ea non ex impio illius sensu protulisse vnquam aut scripsisse, sed ex minus curiosa parumque sollicita simplicitate: ut ipse in libro apologetico, quem ad orthodoxos omnes episcopos misit, plenius ista probauit. Vera autem dicere hominem coniciet quicumque prudens considerat quo tempore ille vixit; & ex illo credat, quod nondum ea quae sunt Arii, illo tempore audita vsquam fuerunt. Demonstrabunt vero idem ipsius in Synodo Nicæna contra impietatem Arii pro apostolica & orthodoxa fide certamina. Sed ad ecclesiasticae historiae ordinem reuertamur. Cum igitur per vniuersum orbem ecclesia Christi saluatoris nostri

νω κη τοῖς τούτου πιστοῖ. ποσῶν τὰ ὅτι
 δεξαμένων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων
 αξιοπιστάτος Εὐσέβιος ὁ τῆς Γαμφί-
 λου, πλείστοις ὅσοις ἀγῶνας δέμνος, κη
 διεβλησάμενος, κη τῆ ἀπλῶς ἐργόντων
 τῶν δὲ αὐτοῦ ποιησάμενος, κη δέκα
 τόμοις ὅλοισ τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν
 ἰστορίας ἀκριβῶς κατέλειπεν. δε-
 ξάμενος μὲν δὲ τῆς τῆς κυρίου πρῶ-
 τισίας, πληροῦσας δὲ εἰς τοὺς δὲ τῶν
 χρόνοις, κη δὲ πόνως. πῶς γὰρ οἶον τε
 τῶν ποσῶν τῶν αἰαδὲξάμενον φρονή-
 δα τῆς διασωσάσθαι τῆς ποιας δὲ συλλο-
 γῆς τῶν ἀρμονίῶν; ἀλλ' ὡς δεξίως
 ἐφίλω, πολλῶν εἰσενεκάμενον τῶν
 αὐτοῦ καὶ πλοῦτον ἀφάσθον πόνου.
 ἀλλὰ μηδεὶς αἰτέσθω τῶν δὲ δὲ τῆς
 πρῶτῶν αἰαδὲξάμενον, ὡς τῆς
 Αρείου βλασφημίας ποτὲ ἢ πεφρο-
 νήκει. ἀλλὰ πεπίδω, ὡς εἰ καὶ πρ' αὐ-
 ἐλάλησεν ἢ ἐγραφε, μικρὸν ἢ τῆς
 Αρείου ὑπονοουμένου, οὐ μὲν κη τῶν
 ἀσέβῃ ἐκείνου ἐννοίῳ, ἀλλ' ὅτι ἀπ' ἐρ-
 γου ἀπλότῳ, καθὼς κη αὐτὸς ἐν τῶ
 δόξολογικῶ, * ὡς διεπέμψατο πρὸς
 τὸ τῆς ὀρθοδόξων Ἰησοῦστων κοινόν,
 μὲν πρὸς μένος, τῶν τὰ ἐπληροφόρησε.
 Ἐδληθθεῖν τῆ ἀνδρα ὑπολάβοι πᾶς
 ἡς ἂν φρονῶν, ὅποτε σῶν ἐστ, κη ὅτι ἐκεί-
 νου πειδίωμαι μήπω τότε ποῦποτε τὰ
 Αρείου ἀκουσθούμενα. δεῖξί τῆ τὰ ἐν
 τῆ σῶν ὁδῶ τῆ κη τῶν Νικαίων ἀπὸ
 ἡγωνισμένα κη τῆ ἀσέβειας Αρείου ὑπὸ
 τῆ δόξολογικῆς κη ὀρθοδόξου πίστεως. ἀλλ'
 Ἰη τῶν ἀκολουθῶν τῆ ἐκκλησιαστικῆς
 ἰστορίας ἐπανάμενον. τῆ οὐκ αἰὰ τῶν οἰ-
 κουμένων ἐκκλησίας Χριστοῦ τῆ σῶν τῆ

ANNO
CHRISTI
340.

ANNO CHRISTI 345.

ρος ημῶν εἰρηνῶν βασιλεῖαν ἐχούσης, πρυτανεύουσας αὐτῆ τῶν τῶν παμβασιλείως θεοῦ, διὰ τῆς δευτέρας αὐτῆ Κωνσταντίνου, καὶ τῆς αὐτῆ παίδων, μὲν τὸ μάρτυριον τῆς δευτέρας Πέτρου τῆς Ἀλεξανδρείαν ἐκκλησίας ἐπισκόπου γρηγορίου, τελειωθέντος αὐτῆ ἐν αὐτῶν τῶν μάρτυριῶν, ἔτι τῆς ἀθλήσεως ἀφάρτου ἐφάνον ἀναδησαμῆρου, χηρῶν ἢ ἐκείσε ἐκκλησία ἐνιαυτὸν ἕνα· μὲν δὲ τὸ ἐνιαυτὸν χροτονεῖται εἰς τὸ θεῖον αὐτῆ τῆς ἀγίου μάρτυρος Πέτρου Ἀρχλας, ἀνὴρ σιβαρός καὶ μεγαλοφυῆς, ἀγιόφρον, βλαβεία ὁμοῦ ἔσοφία πλείη ὅση διατρέπων, κατὰ ἡμῶν τὰ παλαιὰ καὶ ἀπλανῶς ἐχρητὰ διηγουῖται συσχεμματα· ὅς πολλὰ ἀρακλήτεις ὑπεδέξατο Ἀρειοῦ εἰς τὴν διακονίαν. τοῦτου ὁ ἐπισκόπουτος μίως πέντε μόνον, ὑποδέχεται τὸ ἱεροσωμῆς δεχθῆναι τὸ αὐτῆ τῆς Ἀλεξανδρείαν ἐκκλησίας Ἀλέξανδρος, ἀνὴρ ἥμιος ἐν πᾶσι, παντὶ τῶν ἐκκλησίας κληρῶν ἔλαω* μεγαλοπρεπῆς, ἀμετάδοτος, βλαβεία, ἐπιφάνης, φιλόθεος, φιλόθεσπος, φιλόπρωτος, χηρῶν, ὑποσωμῆς πᾶντας, ἐπιφάνης ἄλλος ὅς καὶ αὐτὸς κατέσχεσε τὸ Ἀρειοῦ προεσβύτερον ἐπίστα εαυτῆ. ἐπὶ τοῦτου τῆς εἰρηνῆς τῆς ἐκκλησιῶν ὅσημέραι ὡς ἐπὶ μάλλον καὶ μάλλον λαμπρευομένης, ἔτι εἰς μίση ὁμοιοῖαν σωμῆς, ἔτι εἰς ἐπάθλους τῆς ἀγίων μάρτυρων πανταχοῦ τῆς σεμνονομένης ἐκ ἐνεκῶν ὁ διαβολος τῶν ποσῶν τῶν ἐπιστάτου τῆς ἐκκλησίας λαῶν ἐπὶ τῆ ἐν αὐτῆ πρὸς τὸν θεὸν οὐρανίω θεοκεία αὐξήσαν, πάλιν ἐκ τῆς φιλονεικίας τῆς ἐν αὐτῆ παραχρῆν ὑφίσταται.

profunda pace gauderet, quam Deus uniuersorum rex ei parauerat per feruum suum Constantinum, eiusque filios; post diuini Petri martyrium, qui fuit episcopus ecclesie Alexandrinae, & in ipso martyrio fuit consummatus, & incorrupta sui certaminis corona redimitus; vidua remansit ecclesia illa annu vnum: tranfacto autem anno, ordinatur in sede sancti martyris Petri Achilles vir grauis & magnanimus, ac sancte prudens, religio neque pariter ac sapientia plurima ornatus, vt nobis antiqui & omni carentes errore commentarii referunt: qui multa prius exhortatione vsus, suscepit Arium in ordinem diaconorum. Cum autem hic mensibus tantum quinque superuixisset, suscepit sacerdotii principatum ibidem in Alexandria ecclesia Alexander, vir in summo honore ab omni ecclesie clero & populo habitus, magnificus, liberalis, facundus, æquus, Dei amator, amans hominum, pauperum studiosus, bonus & mansuetus erga omnes, si quis alius: qui & ipse Arium proximum sibi presbyterum constituit. Sub hoc cum ecclesiarum pax magis ac magis quotidie reluceret, cum in vnam concordiam conspirarent omnes, & in sanctorum martyrum præmiis vbique locorum gloria rentur: non ferens diabolus tantum fidelissimi ecclesie populi in caelesti erga Deum cultu incrementum, iterum per quamdam ecclesiasticorum contentionem turbas excitat.

*De hæresi a Dei hoste Ario
inuenta.*

CAPVT II.

PRESBYTER enim ille, quæ dicebamus tali honore dignum existimatum fuisse ab Alexandro Alexandriae episcopo, nomine Arius, vir specie quidē magis pius, cetera vero vanitatis & gloriæ callidus amator; cœpit circa fidem in Christum peregrina quædam proferre, quæ prioribus temporibus nemo quæsierat: vnquam aut introduxerat: conatus vnigenitum Dominum nostrum Iesum Christum a Patris ineffabili & æterna diuinitate separare, magnæ in ecclesia perturbationis auctor fuit. Verum dum Alexander ingenita naturæ suæ benignitate Arium in melius mutare vellet decentibus admonitionibus, necdum statueret sententia vti: interea contigit ob hoc, vt pestilenti hæresis calamitate multi absumerentur, & tamquam ex parua scintilla magnus ignis accenderetur. malum incipiens ab Alexandrinorū ecclesia, plures alias ciuitates atque prouincias percurrerat. Postremo cum videret Alexander malum in peius progredi, Synodum subiectorū sibi episcoporum conuocans, & Arium sacerdotio deiiciens, suis collegis rationem reddit: & quæ contra Arium fufius exponens, studiumque extirpandæ hæresis iis iniiciens, vt ad iudicium præpararentur, ipsos adhortatur, in hunc modum ad eos scribens.

*Περὶ τῆς ἐφ' αὐτοῦ αἰρέσεως ὑπὸ
τῆς διοικήσεως Ἀρείου.*

ΚΕΦΑΛ. β'.

Ο ΓΑΡ πρεσβύτερος ἐκεῖνος, ὃν ἐφάρμυ τῆς ποιάσεως ἡξιώσαται πῆς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τῆς ἐπισκοπῆς Ἀλεξάνδρειας, Ἀρείος τὸ ὄνομα δὴν προσημαίει μάλλον ἐπιστολῆς, πᾶ δὲ ἄλλα διδῆς καὶ κενόητος διεμῶς ἐρεσῆς ἤρξατο προφέρειν πᾶ ξένα πᾶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἀ πῶς ἐμπεροσθεν χρόνοις οὐδεὶς πώποτε ἐξήτισεν, ἢ ἀφροσύνην ἐπιχρήσας τὸ μονογενῆ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν δελεῖν τὸ τῆς πατρὸς ἀφύτου καὶ αἰδίου θεότητος, πολλῆς καὶ πλὴν ἐκκλησίας παραίματος παρεχῆς γέρονεν. ἀλλὰ δὴ τῆς Ἀλεξάνδρου, ἀφροσύνης φύσεως, ὁ Ἀρείον ἐπὶ τὸ ἀμεινον δέλοντος μεταβαλεῖν προεπόστας ἀφροσύνης, μηδέπω δὲ κρίνοντος ἀποφάσις χηρήσας, πᾶς ἐπὶ πᾶσι διὰ τῆς πολλοῦ τὸ λοιμικῶ πείσασιν τῆς αἰρέσεως γέρονεν, ἐπειτα ὡς ἀπὸ μικροδασιν ἐπὶ μέγα πῦρ ἐξαφύτωται ἀφροσύνην τε τὸ κακὸν ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας, καὶ καὶ πόλεις ἄλλας καὶ ἐπαρχίας διετρέχε. τέλος, ὡς ἐπὶ δὲν ἐπὶ τὸ χεῖρον τὸ κακὸν προεῖναι, σμῶδον τῆς ὑπὸ αὐτὸν ἐπισκοπῆς συνησάμενος, καὶ κατελὼν ὁ Ἀρείον, δίδωσιν εἰς τὸν συλλειτουργῆς πλὴν ὑπόδεισιν ὁ Ἀλέξανδρος πλάτυσεν ὃν τε πᾶ καὶ τὸ Ἀρείον ἐκτεθῆς, ἀποσπᾶν τε εἰς πᾶς ἀφύσειν τῆς αἰρέσεως, εἰς παρασκῆδιν τῆς διαγνώσεως αὐτῶν ἐπιμαρτυρεῖται παρακαλεῖται, γράφας πᾶς αὐτοῖς ποιάσε.

ANNO CHRISTI 325. Καθαυρέλιόν Αρείου & τῶν αὐτῶν διαπεμφθέντων ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας τοῖς ἀπανταχοῦ Ἐπισκόποις.

Deiectio Arii & sociorum eius, missa ab Alexandro episcopo omnibus episcopis.

CAPVT III.

Carissimis honoratissimisque fratribus, qui ubique gentium sunt nobiscum in ecclesie ministerio coniuncti, Alexander salutem in Domino.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ πμωτάτοις συλλειτουργοῖς τοῖς ἀπανταχοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, Ἀλεξάνδρος ἐν κυρίῳ χεῖρειν.

ΕΝΟΣ σώματος ὄντος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐν πολλῆς τε οὐσίας ἐν ταῖς θεαίαις ρεφαῖς, τῆρεν αὐθόρμητον τῆς ὁμονοίας καὶ εἰρήνης, ἀκόλουθον ὅτι ρεφειν ἡμᾶς, καὶ σημαῖναι δὴ ἀλλήλοις ταῦτα ἑκάστοις γινόμενα· ἵνα ἔτε πᾶσι, ἔτε χεῖρει ἐν μέλει, ἢ συμπάχωμην ἢ συχαίωμην ἀλλήλοις. ἐν τῇ ἡμετέρα τίνυνω παροικία ὀξήληθ' νῦν ἀδελφοὶ παράνομοι καὶ χειρομάχοι, διδάσκοντες δόξασαίν, ἐν εἰκότως αὐτῶν παρόδρομον τῆς ἀπὸ χειρὸς ὑπονοήσεως καὶ καλέσεως. καὶ ἐβουλόμην μὲν σιωπῇ παραδιδῶναι τὸ ποιοῦν, ὅπως ἐν τοῖς δόξασαίς μόνοις αἰαλωθῆν τὸ κακόν, καὶ μὴ εἰς ἑτέροις τοῖς διαβαλὸν τὸ ποιοῦν, ῥυπώση ἡμῶν ἀκεραίων τὰς ἀκοάς. ἐπειδὴ δὲ Εὐσέβιος νῦν ἐν τῇ Νικομηδείᾳ, νομίσας ἐπ' αὐτῷ καῖσθαι τὰ τῆς ἐκκλησίας, ὅτι κατὰ τὴν πλὴν Βηρυτὸν, καὶ ἐποφθαλμίσας τῇ ἐκκλησίᾳ Νικομηδείᾳ, ἐκ ἐκδεδεικται τὰ κατ' αὐτὸν, περὶ σαταὶ καὶ τούτων τῶν δόξασαίν, καὶ ρεφειν ἐπεχέρισσε

CVM sit vnū corpus ecclesie catholicae, cumque in sacris literis traditum & praeceptum nobis sit, vt concordiae ac pacis vinculum teneamus: contentaneum est, vt per literas colloquamur inter nos, alique alios mutuo de rebus quae apud singulos geruntur, certiores faciamus, quo siue vnum ex membris patitur, siue laetatur, nos inter nos vel patiamur vna, vel vna laetemur. In nostra quidem prouincia prodierunt iam viri, qui leges rescindunt, Christum ipsum impugnant, animos hominum defectionem (quam quidē prae nuntiam antichristi esse, merito quispiam suspicaretur & vocaret) docere nituntur. Ac mihi certe in animo erat de illo facinore penitus reticuisse, vt eius labes, si quo modo fieri potuisset, vna cum eis solis qui ab ecclesia deficiuerant, absumeretur, nec in alia loca euagata, simplicium quorundam aures suis sordibus inficeret. Verum quoniā Eusebius, qui nunc Nicomediae episcopus est, quique totum ecclesie statum in sua manu pos-

Apud Soer. lib. 1. hist. cap. 3.

Ephes. 4.

1. Cor. 12.

ἐκ τῆς ἀποφθάλμισης

tum arbitratur, cum a nemine, quod ecclesiam Beryti deseruerit, quodque oculos cupiditatis & ambitionis suae ad episcopatum ecclesiae Nicomedienlis obtinendum adiecerit, in se animaduersum esse videat, istorum etiam qui ab ecclesia defecerunt, patrocinium

fufcipit, & ad omnes qui sunt v-
bique gentium literas scribere
conatur, eosque in eisdem com-
mendat plurimum, quo imperi-
tos quosdam in grauissimam hæ-
refim, Christoque penitus ad-
uersariam, rapiat: necesse habeo,
idque sententia quadam quæ in
lege scripta est, inductus, silen-
tium rumpere, remque vobis
omnibus indicare: quo non mo-
do eos qui defecerunt a Christo,
execrabiliaque verba quæ illo-
rum hærefis vsurpat, cognosca-
tis, verum etiam, si forte Euse-
bius literas scripserit, ad eas ani-
mum non aduertatis. Nam inue-
teratam suam malevolentiam,
silentio ad tempus obrutam, iam
per istos renouare studet: & li-
cet simulatione quadam præ se
ferat eorum causa literas scribere,
re tamen ipsa declarat perspi-
cua, se in rem suam serio istud ip-
sum agere. Qui autem defece-
runt ab ecclesia, sunt, Arius, Achillas, Thales, Carpones, Arius
alter, Sarmates, Euzoius, Lucius,
Iulius, Menas, Helladius, Caius,
Secundus item, & Theonas, qui
olim dicti sunt episcopi. Quæ
vero isti contra scripturas excog-
itarint, temereque effutiuerint,
sunt huiusmodi: Deum nõ sem-
per Patrem fuisse, sed tempus
aliquando extitisse, cum Deus
non esset Pater: non ab æterno
Dei Verbum fuisse, sed ex nihilo
ortum esse. nam Deum qui est,
cum non erat, ex eo quod
non est, procreasse: & propterea
tempus fuisse aliquando cū non
esset. creatum enim & factum
fuisse Filium, neque essentia Pa-
tri similem, neque natura verum
Patris Verbum, neque veram sa-
pientiam eius esse, sed ex iis quæ
creata factaque sunt, vnum; per
abusionem autem Verbum & sapientiam
dici. Ipsum factum esse pro-

Lentij. 19.

πανταχοῦ σωτηριῶν αὐτοῖς, ὅπως ἴπο-
σύρη πῶς ἀγνοουῦτας εἰς τὴν ἐξά-
τῃ πῶτι καὶ χειρομαχῶν ἀρεσιν
ἀνάκλιω ἔχον, εἰδὸς ὅτι ἐν τῷ νόμῳ
γεγραμμένον, μηκέτι μὲν σιωπῆσαι,
ἀνάκλιω δὲ λοιπὸν πᾶσιν ὑμῖν, ἵνα
γινώσκῃτε τοὺς ἡ ἄποστατας ἡγομένους,
καὶ τὰ τῆς ἀρέσεως αὐτῶν δύστωμα ῥή-
ματα· καὶ ἐὰν γράφῃ Εὐσέβιος,
* πρὸς ἕχρητε. παλαιὰν γὰρ αὐτῶν κα-
κόνειον, τὴν χροῶν σιωπηθεῖσαι, νῦν
διὰ τούτων ἀνεύσαι βουλόμενοι,
ζημαπίζῃ μὲν αἰς ὑπὲρ τούτων γρά-
φειν, ἔργῳ δὲ δείκνυσιν, ὅτι ὑπὲρ αὐ-
τῶν ἀποσταζῶν τῶτο ποιεῖ. Ὁ μὲν οὖν
ἀποσταταὶ ἡγομένοι, εἰσὶν Ἀρειῶς, καὶ
* Ἀχιλλῶος, καὶ * Θαλῆος, καὶ Καρπῶ-
νος, καὶ ἑτέρος Ἀρειῶος, καὶ Σαρμά-
της, καὶ Εὐζοῖος, καὶ Λούκιου, καὶ
Ιουλίους, καὶ Μενάος, καὶ Ἑλλάδιος, ὁ
Γαῖος, καὶ σὺν αὐτοῖς Σεκουῦδος, καὶ
Θεωνάος, ὁ ποτὲ λεχθέντες Ἰππίσκο-
ποι. ποῖα δὲ ῥῆσιν τὰς γραφὰς ἐφθυ-
ρόντες λαλοῦσιν, ἐστὶ τῶτα. δόγμα
Ἀρειῶος ἐκ αἰεὶ ὁ θεὸς πατὴρ ἴσῳ, ἀλλ'
ἴσῳ ὅτι ὁ θεὸς πατὴρ ἐκ ἴσῳ. ἐκ αἰεὶ ἴσῳ
ὁ τῆς θεοῦ λόγος, ἀλλ' ὅτι ἐκ ὄντων γέ-
γονεν· ὁ γὰρ ὢν θεὸς Ὁ μὴ ὄντα ἐκ
τῆς μὴ ὄντος πεποιήκε. διὸ καὶ ἴσῳ
ποτε, ὅτι ἐκ ἴσῳ· κλίσημα γὰρ ὅτι
καὶ ποίημα ὁ υἱός. οὔτε δὲ ὅμοιος
κατ' οὐσίαν τῷ πατρὶ ὅτιν, οὔτε ἁλη-
θινός καὶ φύσις τῆς πατρὸς λόγος ὅτιν,
οὔτε ἁληθινή σοφία αὐτῶν ὅτιν. ἀλ-
λά εἰς μὲν τῆς ποιημάτων καὶ ἡγε-
τῶν ὅτιν, κατὰ χριστιανικῶς δὲ λέγεται λό-
γος καὶ σοφία· ἡγομένος καὶ αὐτὸς

ANNO
CHRISTI
336* μὴ σο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.* ἡγο-
* ῥητε.

ANNO CHRISTI 325

πρὸ ἰδῶν τῆς θεοῦ λόγου, & τῆς ἐν τῷ θεῷ σοφίας, ἐν ἧ καὶ πάντα, καὶ αὐτὸν πεποίηκεν ὁ θεός. διὸ καὶ τρεπίσως ὅστις, & ἄλλοιωτὸς πλὴν φύσιν, ὡς καὶ πάντα τὰ λογικὰ ξένος τε καὶ ἄλλοτελος, καὶ ἀπεροισιμὸν ὅστις ὁ λόγος τῆς θεοῦ οὐσίας, καὶ ἀρρήτος ὅστις ὁ πατήρ τῷ ἡμῶν. οὐτε γὰρ τελείως καὶ ἀκριβῶς γινώσκει ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, οὐτε ὁραὲν αὐτὸν διδάται. & γὰρ καὶ αὐτὸς πλὴν οὐσίῃ ἐκ οὐδενὸς ὡς ἐστὶ δι' ἡμᾶς γὰρ πεποίηται, ἵνα ἡμεῖς δι' αὐτοῦ ὡς δι' ὄργάνου κλησθῶμεν ὁ θεός. & ἐκ δὲ ὑπέστη, εἰ μὴ ἡμεῖς ὁ θεός ἠθελε ποιῆσαι. ἠερότιστε γουὺ λς αὐτοῖς, εἰ διδάται ὁ τῆς θεοῦ λόγος τραπεζῶν, ὡς ὁ διάβολος ἐτραπέη καὶ ἐκ ἐφοβήθησαν εἰπεῖν, ὅτι καὶ διδάται τρεπίσως γὰρ φύσεως ὅστις, ἡμιπὸς & κλισὸς ὑπαρχῶν. ταῦτα λέγοντας τῶν πατρῶν, καὶ τῶν πούτοις ἀιζωποῦνται, αὐτοῖς τε καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς ἀποστολῶν αὐτοῖς, ἡμεῖς μὲν καὶ τῶν κατ' Αἰγυπτίον & τὰς Λιβύας ἐπιποκόπων, ἐπί τῶν ὄντων, συνελθόντες, ἀιθεμαύλασιν οἱ τῶν πατρῶν εὐσέβιον προσεδέξατο, ἀπουδάλλοντες ἐκασταμίξαι τὸ ψῆδος τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς ἁσέβειας πλὴν ἀσέβειαν ἀλλ' ἐκ ἰσχυροῖσι νικᾶ γὰρ ἡ ἀλήθεια καὶ οὐδεμία ὅστις κοινωρία φωτὴ πρὸς σκοπὸς, οὐδὲ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς βελίαρ. τίς γὰρ ἠκούσε πώποτε ποιεῖν ταῦτα; ἢ τίς νῦν ἀκούων οὐ ξενίζεταί, καὶ τὰς ἀκοῆς βύβη, ὑπὲρ τῆς μὴ τὸ ῥύπον τούτων τῶν ῥημάτων λαῶν τῆς ἀκοῆς; τίς γὰρ ἀκούων Ἰωάννου λέγοντος ἐν ἀρχῇ τῷ ὁ λό-

prio Dei verbo, & sapientia quae in Deo est, per quam cum cetera omnia, tum illum ipsum fecit Deus: & ob eam causam natura sua posse conuertere & mutari, sicut animantia omnia ratione uolentia. Verbum esse peregrinum, alienum & seiunctum ab essentia Dei: Patrem a Filio minime explicari posse. nam Patrem a Filio neque plene & accurate cognosci, neque exquisite cerni posse. etenim ipsius essentiam, ut est, Filium non percipere: quippe Filium nostra causa factum esse, ut Deus per ipsum tamquam per instrumentum nos crearet: neque extitisset aliquando, nisi Deus nos creare in animum induxisset. Quaesitum est igitur ab illis, utrum Dei Verbum posset mutari, quemadmodum diabolus mutatus est: & non ueriti sunt respondere: Certe potest. cum enim & gigni & fieri possit, certum est eius naturam posse mutari. Ario igitur & eius fautoribus qui ista asserunt, & de eisdem tam impudenti ore loquuntur, una cum illis qui eius opinionioni assentiuntur, nos cum aliis fere centum Aegypti & Libyae episcopis in unum conuenientes, anathema denuntiauimus. Ceterum Eusebius eos ad se admittit, operamque sedulo dat, ut mendacium cum ueritate, & cum pietate impietatem admisceat. Verum ad hoc praestandum non satis habet uirium. Nam uincit ueritas, & nulla est societas luci cum tenebris, nulla consensio Christi cum Belial. Quis enim

vnquam talia audiuit? aut quis si iam audiret, non ea tamquam infolita & peregrina obtupesceret, auresque obturaret, ne eiusmodi uerborum fordes in audiendi sensum illaberentur? Aut quis est qui cum Ioannem audiat dicentem: *In principio erat Verbum*, *Ioan. 1. Concil. Tom. 2.*

non istos condemnauerit dicentes: Erat tempus aliquando, cum non esset? Aut quis est, qui cum audiat in euangelio: *Vnigenitus Filius: &c. Per ipsum facta sunt omnia*; nõ istos odio habuerit, affirmantes Filiũ vnam esse ex creaturis? Nam qui poterit ipse esse ex iis quæ per ipsum facta sunt? aut quomodo vnigenitus, si (vt illorum fert opinio) cum aliis rebus vniuersis numeretur? aut quomodo ex nihilo factus est, cum Pater dicat: *Erucltauit cor meum verbum bonum. &c. Ex utero ante luciferum genui te?* aut quare ratione essentia Patri dispar ac dissimilis, cum sit perfecta imago & splendor Patris? cumque ipse dicat: *Qui vidit me, vidit & Patrem.* aut quo pacto, si Verbum & sapientia sit Dei Filius, erat tempus aliquando cum non esset? Nam perinde est ac si dicerent, Deum aliquando & sermone & sapientia caruisse. aut quo pacto conuerti mutarive potest, cum ita loquatur ipse de se: *Ego in Patre, & Pater in me est: &c. Ego & Pater vnum sumus?* & per prophetam etiam: *Videte quod ego sum Deus, & non mutor.* Et quamquam hoc dictum ad ipsum Patrem referri potest, tamen aptius & magis proprie de Filio Verbo iam dicitur, quod cum sit homo factus, non mutatus est, sed vt Apostolus ait: *Iesus Christus heri & hodie, idem ipse & in sacula.* Quid igitur illos in hanc perduxit sententiam, cum scilicet propter nos factum esse, cum tamen Paulus scribat: *Propter quem omnia, & per quem omnia?* Quod autem falso calumniati sunt, Filium non plene & perfecte Patrem nouisse, nemini mirum videri debet. Nam cum semel statuissent contra Christum bel-

Psalms. 44.

Psalms. 109.

Hebr. 1.

Ioan. 14.

Ibidem.

Ioan. 10.

Malach. 3.

Hebr. 13.

Hebr. 2.

ρος, οὐ καταγινώσκει τούτων λέγοντων· ἡ ποτε ὅτε ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀκούων ἐν τῷ διατελείῳ ὁ μονογενὴς υἱὸς· καὶ δι' αὐτῶν ἐγένετο πάντα· οὐ μισήσῃ τούτων φετομοδίους, ὅτι εἰς ὅσον τῶν ποιημάτων; πῶς γὰρ διδάσκει εἰς τῶν δὲ αὐτῶν γυρομένων; ἢ πῶς μονογενὴς ὁ πῶς πᾶσι, κατ' ἐκείνοις, σωαριθμούμενος; πῶς δὲ ὅτι ἐκ ὄντων αὐτῶν εἶπεν, τῶν πατρῶν λέγοντος· ὁ ἐξήραξεν ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν· καὶ ἐκ γαστροῦ πατρὸς ἐωσφόρου ἐγέννησά σε; ἢ πῶς ἀνόμοιος τῆ οὐσία τῶν πατρῶν ὁ ὡν εἰκὼν τελεία καὶ ἀπαύλασμα τῶν πατρῶν, & λέγων· ὁ ἐμὲ ἐωσφικῶς, ἐωσφικῶς πατέρα; πῶς δὲ, εἰ λόγος καὶ σοφία ὅτι τῶν θεῶν ὁ υἱὸς, ἡ ποτε ὅτε ἐκ τῶν ἡμετέρων ἴσον γὰρ ὅτι αὐτῶν λέγον ἀλογοῦν καὶ ἀσοφόν ποτε τῶν θεῶν. πῶς δὲ τρεπίως, καὶ ἀλλοιωτῶς, ὁ λέγων δι' αὐτῶν μὲν, ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί· καὶ ἐγὼ & ὁ πατήρ ἐν ἐσμέν· δια δὲ τῶν πατρῶν ἰδέτε με, ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ἐκ ἡλλοιωμαι; εἰ γὰρ καὶ ἐπ' αὐτῶν τις πατέρα διδάσκει τὸ εἶναι ἀναφέρειν, ἀλλὰ ἀρμολιώτερον αὐτῶν εἶπεν, ὅτι τῶν λόγων νῦν λεγόμενον, ὅτι καὶ γυρομένων ἀπόστολος, ἐκ ἡλλοιώται, ἀλλ' ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος, Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς αὐτῶν αἰῶνας. πῶς δὲ ἀρετῶν εἰπεῖν αὐτοῦ εἰπῶσεν, ὅτι δι' ἡμᾶς γέγονε; καὶ οἱ τῶν Παύλου λέγοντι· δι' ὅν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα. ὅτι γὰρ τῶν βλασφημεῖν αὐτῶν, ὅτι ἐκ οἰδοῦν τελείως ὁ υἱὸς τῶν πατρῶν, οὐ δεῖ θαυμάζειν. ἀπαξ γὰρ παροξύνοντες χριστιανισ-

ANNO
CHRISTI
55.CHRISTI
55.

ANNO
CHRISTI
335.

χρῆν, ᾧ ἡρακρούονται ἑπὶ τῆς Φωνᾶς αὐ-
τῆς λέγοντος· καὶ οὕτως γινώσκει με ὁ πα-
τὴρ, καὶ γὰρ γινώσκω **ᾧ** πατέρα. εἰ
μὲν οὖν οὐκ ἔμενοις ὁ πατὴρ γινώσκει τὸ
ἕν, δὴλον ὅτι καὶ ὁ υἱὸς μὴ τελείως γι-
νώσκει **ᾧ** πατέρα. εἰ δὲ τὸ ἑν λέγειν οὐ
δέημι, οἱ δὲ δευτερίως ὁ πατὴρ **ᾧ** υἱόν,
δὴλον ὅτι καὶ οὕτως γινώσκει ὁ πατὴρ **ᾧ**
ἑαυτῷ λόγον, οὕτως ἑ ὁ λόγος γινώ-
σκει **ᾧ** ἑαυτῷ πατέρα, οὐ καὶ ἔστι λό-
γος. ταῦτα λέγοντες, ἑ ἀποπέποιοντες
τῆς θείας γραφᾶς, πολλὰ κίς ἐνετρέ-
ψαμεν αὐτοῖς· ἑ πάλιν ὡς χαμαι-
λέοντες μετεβάλλοντο, φιλονεικούν-
τες εἰς ἑαυτοὺς ἐφελκυσαν τὸ γεγραμ-
μένον· ὅταν ἀσέβης ἔλθῃ εἰς βάθος
κακῶν, καὶ ἑ φρονεῖ. πολλὰ γοῦν ἀ-
ρέσας παρ' αὐτῶν γέγονασιν, αἱ ἕντες
πλέον τῆς θεοῦ τολμήσασαι, πεπιώ-
κασιν εἰς ἀφροσύνην. οὗτοι δὲ δια-
πύτων ἑαυτῶν τῶν ῥημάτων ἑπιχρή-
σαντες τὰ εἰς ἀνάρεσιν τῆς τῆς λόγου
θεοῦ, ἐδικαίωσαν ἑ ἑαυτῶν ἐκεί-
νας, ὡς ἐγύηται **ᾧ** ἀπὸ τῆς ἑπι-
κλήσεως. διὸ καὶ ἐπεκρίθησαν, καὶ ἀ-
δικαίωσαν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. λυ-
πούμεθα μὲν οὖν ἑπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τού-
των, καὶ μάλα, ὅτι μάλιστα ποτέ
καὶ αὐτοὶ τῆς ἐκκλησίας, νυνὶ ἀπεπή-
δησαν· οὐ ξενίζομεθα δὲ. τὸν δὲ καὶ
Υμνιστοῦ καὶ Φιλίτου πέπονθασι, καὶ
παρ' αὐτῶν Ἰουδας * ὁ ἀκολουθήσας
τῷ σατάνῃ, ἕτερον παρὰ τοῦ καὶ ἐπι-
στάτης γέγονε. καὶ παρ' αὐτῶν δὲ αὐ-
τῶν ἐκ ἀδιδάκτοι μεμνήκαμεν, ἀλλ'
ὁ μὲν κύριος παρέρηκε· βλέπετε μή

lum gerere, reiecerunt penitus
voces ipsius dicentis: *Sicut cognos-* Ioh. 10.
cit me Pater, & ego cognosco Pa-
trem. Quod si ex parte Pater
cognoscit filium, perspicuum est
Filium etiam ex parte Patrem
cognoscere. Verum si hoc dictu
nefas est, & Pater plene Filium
cognoscit, constat quod sicut
Pater cognoscit suum ipsius Ver-
bum, sic & Verbum suum ipsius
Patrem cognoscit, cuius est Ver-
bum. Ceterum quamquam ista
recensendo, atque adeo sacras &
diuinas scripturas aperte expla-
nando, eos sæpenumero conui-
cimur: tamen illi rursus velut
chamæleontes sese mutabant,
dictumque illud sapientis in sua
ipforum capita torquere magno-
pere contendebant, videlicet:
Impius, cum in profundum malo- Proverb. 18.
rum venerit, contemnit. Ac ta-
meti complures certe hæreses
ante illorū aetatem exorte erant,
quæ quidem extra modum au-
daciæ euagata, ad extremam de-
mentiam sunt tandem prolapsæ:
isti tamen, qui omni sermone
suo Verbi diuinitatem tollere
nituntur, utpote ad antichristi
tempora propius accedentes, il-
las hæreses præ suorum errorum
impietate iustas esse quodam-
modo declarant. Quapropter il-
lis ecclesia interdictum est, at-
que adeo anathema denuntia-
tum. Et quamquam de eorum
exitio permagnam animis dolo-
rem capimus, & maxime quod
ecclesiæ instituta aliquando ag-
nouerant, iamque ab illis exci-
derunt: de illis tamen non ma-

gnopere miramur. Idem namque non Hymenæo solum, & Philetus
contigerat, sed Iudæ etiam ante illos, qui Saluatoris discipulus fuit,
postea autem proditor & desertor illius factus. Atque istarum rerum
neutiquam ignari existimus. Dominus enim prædixerat: *Videte ne* Marc. 13.

Concil. Tom. 2.

Xx ij

Luc. 11.

quis vos seducat. nam multi venient in nomine meo, dicentes: Ego sum, & tempus appropinquavit: & multos seducent. ne eatis post illos.

1. Tim. 4.

Paulus enim cum ista a Salvatore didicisset, scripsit: *Quod nouissimis temporibus quidam deficerent a fide sana, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis demoniorum veritatem auersantium.* Iam vero cum Dominus & saluator noster Iesus Christus hoc praeceperit, & per Apostolum de eiusmodi hominibus significauerit: nos certe quoniam illorum impietatem nostris ipsorum auribus accepimus, non sine causa eius generis hominibus, sicut ante diximus, anathema denuntiauimus, eosque ab ecclesia catholica fideque alienos palam declarauimus: vestramque pietatem fecimus certiolem, carissimi & honoratissimi fratres, qui estis nobiscum in ecclesiae ministerio coniuncti, vt, si forte quidam ex illis temeritate impulsus, ad vos venire non verentur, ne eos admittatis, neue Eusebio, vel alteri cuiquam, qui eorum causa ad vos scribat, omnino credatis. Nam par est, vt nos qui sumus Christiani, omnes qui contra Christum loquantur, animoque sint ab eo abalienato, tamquam Dei hostes, & corruptores animarum deuitemus, neque id genus hominibus vel aue dicamus, sicut praecepit beatus Ioannes: ne quando illorum peccatis communicemus. Salutate qui apud vos sunt fratres: qui mecum vero sunt, vos itidem salutant.

2. Ioan.

ὡς ὑμᾶς πληθύνει. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες· ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικεν· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. μὴ περιβῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὁ δὲ Παῦλος μαρτυρῶν ταῦτα ἄρ' αὖτε σωτήρ, ἔγραψεν· ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἄποστασοῦνται ἄνευ δόξης ὑγιαίνουσας πίστεως, προσερχόμενοι πνεύμασι πλανήσεως, καὶ διδασκαλίαις δαμονίων ἀποστρεφόμενων πρὸς ἀλήθειαν. τῆς τοίνυν κυρίου καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς ἐαυτοῦ παραδείξεως, καὶ διὰ τῆς ἀποστόλου σημαίας, ὡς ἴσως τοιούτων, ἀκολούθως ἡμεῖς αὐτίκοι τῆς ἀσεβείας αὐτῶν γυρόμενοι, ἀνευδαμπίστων, κατὰ τὴν ἀποστολὴν, ἐν τοιούτοις, ἀποδείξασθε αὐτοῖς ἀλλοτριεῖς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τε καὶ πίστεως. ἐδηλώσαμεν οὖν ἐπὶ ὑμῶν τὴν ἀσεβείαν, ἀγαπητοὶ ἐπιμώτατοι συλλειτουργοί, ἵνα μὴτε πινὰς εἴς αὐτῶν, εἰ περιβῆσαντες καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐλεύσιν, μὴ προσδέξησθε, μὴτε εὐσεβίῳ, ἢ ἐπέσει πρὶν γράφοντι πρὸς αὐτῶν, πεισθῆτε. πρέπει γὰρ ἡμᾶς Χριστιανοὺς ὄντας, πάντας ἐν τῇ Χριστοῦ λέγοντας τε καὶ φρονούοντας, ὡς θεομάχους καὶ φθορέας τῆς ψυχῶν ἀποστρεφόμεναι, καὶ μηδὲ καὶ χάριεν τοῖς τοιούτοις λέγειν· ἵνα μήποτε καὶ τῆς ἀμδρπίας αὐτῶν κοινωνοὶ γυρόμεθα, ὡς παρήγγειλεν ὁ μακάριος Ἰωάννης. προσεῖπατε ἐν τῷ ὄνοματι ἀδελφοί· ὑμᾶς ἐμοὶ προσεργήσιν.

ANNO
CHRISTI
357.

1000.

Αλεξανδρείας πρεσβυτέροι.

ΚΟΛΛΟΥΘΟΣ πρεσβύτερος
σύμληψός εἰμι πῶς γεγραμ-
μένοις, καὶ τῇ καθαρῆσ' Ἀρείου, καὶ
τῆσ' αὐτῶν ἀσεβησάντων.

Ἀλέξανδρος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Διόσκορος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Διονύσιος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Εὐσέβιος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Ἀλέξανδρος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Σίλας πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Ἀρποκρατίων πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Ἀγαθὸς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Νεμέσιος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Λόγγος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Σιλβανὸς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Πιερσοῦ πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Ἀπὶς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Προτήριος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Παῦλος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Κύρος πρεσβύτερος, ὁμοίως.

Διάκονοι.

Ἀμμώνιος διάκονος, ὁμοίως.
Μακάριος διάκονος, ὁμοίως.
Πιστὸς διάκονος, ὁμοίως.
Ἀθανάσιος διάκονος, ὁμοίως.
Ἀπολλώνιος διάκονος, ὁμοίως.
Εὐμνήσης διάκονος, ὁμοίως.
Ολύμπιος διάκονος, ὁμοίως.
Ἀφθόνιος διάκονος, ὁμοίως.
Μακάριος διάκονος, ὁμοίως.
Γαῦλος διάκονος, ὁμοίως.
Πέτρος διάκονος, ὁμοίως.
Ἀμυντιανὸς διάκονος, ὁμοίως.
Γαῖος διάκονος, ὁμοίως.

Μαριώτου πρεσβυτέροι.

Ἀπολλῶς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Ἰγγίνιος πρεσβύτερος, ὁμοίως.

Alexandriæ presbyteri.

COLLUTHVS presbyter,
consentio prædictis, & deic-
tioni Arii, & eorum qui cum ip-
so impie sentiunt.

Alexander presbyter, similiter.
Dioscorus presbyter, similiter.
Dionysius presbyter, similiter.
Eusebius presbyter, similiter.
Alexander presbyter, similiter.
Silas presbyter, similiter.
Harpocration presbyt. similiter.
Agathus presbyter, similiter.
Nemefius presbyter, similiter.
Longus presbyter, similiter.
Siluanus presbyter, similiter.
Pirous presbyter, similiter.
Apis presbyter, similiter.
Proterius presbyter, similiter.
Paulus presbyter, similiter.
Cyrus presbyter, similiter.

Diaconi.

Ammonius diaconus, similiter.
Macarius diaconus, similiter.
Pistus diaconus, similiter.
Athanafius diaconus, similiter.
Apollonius diaconus, similiter.
Eumenes diaconus, similiter.
Olympius diaconus, similiter.
Aphthonius diaconus, similiter.
Macarius diaconus, similiter.
Paulus diaconus, similiter.
Petrus diaconus, similiter.
Amyntianus diaconus, similiter.
Caius diaconus, similiter.

Mariotidis presbyteri.

Apollo presbyter, similiter.
Ingenius presbyter, similiter.

Ammonas presbyter, similitur.	Αμμωναῖς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Dioscorus presbyter, similitur.	Διόσκορος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Softras presbyter, similitur.	Σωστράς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Theon presbyter, similitur.	Θέων πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Tyrannus presbyter, similitur.	Τύρραννος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Copres presbyter, similitur.	Κόπρης πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Ammonas presbyter, similitur.	Αμμωναῖς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Orion presbyter, similitur.	Ὀρίων πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Serenus presbyter, similitur.	Σερηνῶς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Didymus presbyter, similitur.	Δίδυμος πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Hercules presbyter, similitur.	Ἡρακλῆς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Boccon presbyter, similitur.	Βόκκων πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Agathus presbyter, similitur.	Αγαθὸς πρεσβύτερος, ὁμοίως.
Achillas presbyter, similitur.	Αχιλλᾶς πρεσβύτερος, ὁμοίως.

Diaconi.

Διάκονοι.

Serapion diaconus, similitur.	Σαραπίων διάκονος, ὁμοίως.
Iustus diaconus, similitur.	Ἰούστος διάκονος, ὁμοίως.
Didymus diaconus, similitur.	Δίδυμος διάκονος, ὁμοίως.
Demetrius diaconus, similitur.	Δημήτριος διάκονος, ὁμοίως.
Maurus diaconus, similitur.	Μαῦρος διάκονος, ὁμοίως.
Comon diaconus, similitur.	Κομών διάκονος, ὁμοίως.
Marcus diaconus, similitur.	Μάρκος διάκονος, ὁμοίως.
Alexander diaconus, similitur.	Ἀλέξανδρος διάκονος, ὁμοίως.
Tryphon diaconus, similitur.	Τρύφων διάκονος, ὁμοίως.
Ammonius diaconus, similitur.	Ἀμμώνιος διάκονος, ὁμοίως.
Didymus diaconus, similitur.	Δίδυμος διάκονος, ὁμοίως.
Ptolariion diaconus, similitur.	Πτωλαρίων διάκονος, ὁμοίως.
Seras diaconus, similitur.	Σέρας διάκονος, ὁμοίως.
Caius diaconus, similitur.	Γάιος διάκονος, ὁμοίως.
Hierax diaconus, similitur.	Ἱέραξ διάκονος, ὁμοίως.
Marcus diaconus, similitur.	Μάρκος διάκονος, ὁμοίως.

Cum Alexander talia passim per singulas ciuitates scripsisset, malum ipsum deterius euasit. Hæc cum resciuisset imperator Constantinus, magnum animo dolorem cepit, remq; eam suam ipsius calamitatem reputans, & malum iam accensum protinus extinguere contendens, literas

Τοιαῦτα τοῖς ἀπανταχοῦ καὶ πᾶσι τῶν Ἀλεξάνδρου γράφοντες, καὶ ἑαυτῶν ἐγγράφῳ τὸ κακόν. ταῦτα γνοὺς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, καὶ πᾶσι ψυχρῶν ὑπεράλγησας, συμφορᾶν τῆς οἰκείου τὸ πᾶσι γινώσκοντος, ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τὸ ἀναφθῆναι κακὸν καὶ ἀσθενῆσαι ἀποσπάτων, γράμματα πρὸς

ANNO
CHRISTI
325.

ANNO CHRISTI 325. Αλέξανδρον καὶ Ἀρείον διαπέμπεται δι' Ἀνδρόνικου ἁγιοπίστου, Ἐπισκόπου πόλεως μιᾶς τῆς Σπανιῶν Κορδούβης· ἐπεὶ αὐτὸν ἠγάπα καὶ διὰ τιμῆς ἠγάπη ὁ βασιλεὺς.

Επιστολὴ Κωνσταντίνου βασιλέως πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ Ἀρείον διαπεμψθεῖσα διὰ Οσίου Ἐπισκόπου Κορδούβης.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Νικητὴς Κωνσταντίνος μέγιστος, σεβαστός, Ἀλέξανδρον καὶ Ἀρείον.

ΜΑΝΘΑΝΩ ἐκεῖθεν ὑπὲρ-χθαι τῷ ἁγρόντος ζητήματος ἢ κατὰ βολῶν, ὅτε σὺ αὐτὸς, ὡ πάτερ Ἀλέξανδρε, πρὸς τῶν πρεσβυτέρων ἐζητήεις, πὶ δὴ ποτε αὐτῶν ἕκαστος φρονεῖ ὑπὲρ ἴσους τῶν ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένων, μάλλον δὲ ὑπὲρ ματαίως πρὸς ζητήματος μέρους πωδανόσιο σὺ τε ὡ Ἀρείε, ὅπῃ ἢ μήτε πλὴν δεξιῶν ἐνθυμηθῶμαι σὲ ἐδῶ, ἢ ἐνθυμηθέντα σιωπῇ ἁπαδουῶν παροσῆκον ἴω, ἀπαροσῆτως ἀντέστηκας. ὅθεν τὶ σὺ ὑμῖν διανοίας ἐγερθεῖς, ἢ μὲν σιωπῆς ἠρηθῆναι, ὃ δὲ ἀγιώτατος λαὸς εἰς ἀμφοτέρους ἁμαρτίας, ἐκ τῆς τῆς κοινοῦ σώματος ἀρμονίας ἐχωρέσθη. ἐκεῖν ἐκάτερος ὑμῶν ὅς ἴσους πλὴν * γνώμην παρῶν, ὅπῃ αὐτὸ ὑμῖν ὁ σιωπῆς ἁπὸν ὑμῶν δικαίως ἁφανεῖ, δεξάσθω. πὶ δὲ τῶν ὅδῃ, οὐτε ἐροῦν ὑπὲρ τῆς ποιῶντων ὅς δεξιῶν παροσῆκον ἴω, οὐτε ἐπεροῦν τῶν ἁπαδουῶν. τὰς γὰρ πιαύτας ζητήσεως πάσας οὐ νόμου πρὸς ἀνάγκη παροσῆκον, ἀλλὰ ἀνωφελοῦς δεξιῶν ἐρεθῆναι παροσῆκον εἰ καὶ φιστικῆς ἴσους γυμνασίας ἕνεκα

ad Alexandrum & Arium mittit per virum fide dignum episcopum Cordubæ civitatis cuiusdam Hispaniæ: siquidem illum diligebat imperator, & summo prolequebatur honore.

Epistola imperatoris Constantini ad Alexandrum & Arium per Osium episcopum Cordubæ missa.

CAPVT IV.

Victor Constantinus, maximus, Augustus, Alexandro & Ario.

PRÆSENTIS controuersiæ fundamentum inde iactum esse intelligo, quod tu pater Alexander, a presbyteris de loco quodam in sacris literis scripto quærebas, imo vero de inani quadam quæstionis particula sciscitabar, quid quisque illorum sentiret: tu quoque, Ari, istud quod nec initio animo completi oportuit, aut cū fuisses complexus, silentio præterisse æquū erat, inconsiderate effutiisti. Vnde discordia inter vos concitata, concordia vero negata est, & sanctissimus populus varie in vtramque partem distractus, extotius corporis ecclesiæ compage diuulsus est. Proinde vterque vestrum vicissim alteri veniam tribuēs, illud approbet, ad quod non sine causa vester conferuus vos cohortatur. At quid istud est? neque interrogare de rebus huiusmodi a principio æquum erat, nec ad rogatum responderet. Tales enim quæstiones, quales nulla lex necessario præscribit, sed inanis dissoluti otii certatio proponit, licet ad exercendi

Apud Euseb. lib. 2. de vita Constant. c. 67. & Soer. li. 1. hist. cap. 4.

... πὶ ... καὶ πλὴν ... πρὸς ...

ingenii acumen instituantur, tamen interiore mentis cogitatione continere debemus, & neque in publicos populi conuentus temere efferre, neque vulgi auribus inconfulto cōcredere. Quotus enim quisque est, qui rerum tam grauium, tantaque obscuritate inuolutarum vim vel satis accurate peruidere, vel pro dignitate explicare valeat? Et post pauca: Quocirca in talibus rebus loquacitas fugienda est, ne vel cum nos præ nostri ingenii imbecillitate, quod propositum est explicare non possumus; vel auditores inter docendum præ intelligentiæ tarditate, ad accuratam sermonis instituti comprehensionē peruenire non queant, ex re alterutra populus aut in blasphemiam, aut in dissensionis necessitatem incurrat. Et paulo post: Dissidere enim a se inuicem neque honestum nec omnino fas esse creditur. Verum vt prudentiam vestram paruo exemplo commonefaciam, non vos præterit, opinor, philosophos ipsos vnus quidem disciplinæ professione omnes inter se consentire; sæpe tamen postquam in aliqua parte opinionum, quas asseueratione affirmant, dissenserint, licet disciplinæ causa, quam quisque illorum tuetur, discordent, tamen ob professionem qua conspirare videntur, denuo in gratiam redeunt. Quod si res ita se habet, quid est cur non sit multo conuenientius, vt qui famuli præpotentis Dei constituti sumus, propter ipsum religionis institutum quod profiteamur, consentientibus animis inter nos ipsos concordemus? Ceterum accuratiore cogitatione consideremus, & mentē attentiore hoc quod iam a me dictum est, circumspiciamus: num recte se habeat, vt propter leuem & inanium verborum con-

uentionis,

γίνοιτο, ὁμοῦς ὁ φείλομεν εἶσω τῆς δια-
νοίας ἡκείνης, καὶ μὴ περιχίεσθαι εἰς
δημοσίας σωόδοις ἐκφέρειν, μηδὲ
ταῖς πάντων ἀκοαῖς ἀπεροήτως π-
σθῆναι. ποσὸν γὰρ ὅστιν ἕκαστος, ὡς
περαμάτων οὕτω μεγάλων ἐλίαν
δυσχερῶν διώκωμιν ἢ πρὸς τὸ ἀκρι-
βῆς συνιδεῖν, ἢ κατ' ἀξίω ἐρμηνύ-
σαι; καὶ μὴ βραχέα ἰκονῶν φου-
κτέον ἐν τοῖς ποιούτοις τῶν πολλο-
γίαν, ἵνα μήπωσ ἡμῶν ἀδενεία τῆς φύ-
σεως τὸ πρὸς τὸ ἐρμηνύσαι μὴ δυ-
νηθέντων, ἢ τῶν διδασκομένων ἀπροα-
πτῶν βραδύτητα συνείσης πρὸς ἀκρι-
βῆ τῶν ρηθέντων καὶ ἀληθῆν ἐλθεῖν μὴ
* χωρήσασα, αὐτοῖς ὅτι ἕκαστος τῶν
ἢ βλασφημίας, ἢ ἁρισμάτων εἰς ἀνά-
κλιω ὁ δῆμος πειρατῆν. Ἐ μὴ ἔπειτα
τὸ γὰρ διζονοεῖν οὐτε πρὸς ἑπὶ, οὐτε ὁλοῦς
δεμιτὸν εἶναι πρὸς ἑπὶ. ἵνα ἡ μικρὰ πα-
ραδείγματι ἢ ὑμετέρω συνείσιν ἑπο-
μνήσαιμι, ἵνα δὴ πρὸς καὶ τῶν φιλοσό-
φους αὐτοῖς ὡς ἐνὶ μὲν ἀπυρτες δό-
γματι συνήδονται. πολλὰς δὲ ἐπι-
δαν ἐνὶ τῶν ἁποφάσεων μέρει δια-
φωνώσιν, εἰ καὶ τῆ τῆς ἁπλοῦς δρε-
τῆ χωρίζονται, τῆ μὲν τῶ τῶ σώμα-
τος ἐνώσας πάλιν εἰς ἀλλήλους ἐμπέ-
σιν. εἰ δὲ τῶ τῶ ὅτι, πῶς ἐ πολλὰ διανο-
τῶν ὑμᾶς, τῶ τῶ μεγίστου θεοῦ θεο-
ποντας καθεστῶτας, ἐν τῶ τῶ πρὸς αἰ-
ρέσας θρησκείας ὁμοφύχους ἀλλήλους εἶ-
ναι; ἁπλοῦς ψάμθα δὴ λογισμῶ μεί-
ζονι, καὶ πλείονι συνείσας τὸ ρηθέν ἐνδυ-
μητῶν, εἴπω ὁρῶσας ἕχθ, δὴ ὀλίγας
καὶ ματαίων ρημάτων ἐν ὑμῶν φιλο-

ANNO
CHRISTI
335

ANNO
CHRISTI
325.

νεκίας, ἀδελφοὺς ἀδελφοῖς ἀνυπεύ-
 ρητοις, καὶ τέκνα πατρῶσι, καὶ τὸ τῆς
 σωόδου ἡμῶν ἀσπείδι διχονοία χωρε-
 ζεσθαι δι' ὑμῶν. Ἐποσώμεν ἐκόντες τῆν
 διαβολικῶν πειρασμῶν. ὁ μὲν γὰρ ἡμῶν
 θεός, ὁ σωτὴρ πάντων, κοινὸν ἅπασιν τὸ
 φῶς ἔξέτεινεν· ὑφ' οὗ τῆ παρονοία
 πάντων ἐμοὶ τῶν διεσπῶσθαι τῶν κρείτ-
 τος πλὴν ἀποδύει εἰς τὸ ἐνεκεῖν
 συχωρήσατε, ὅπως ὑμᾶς ἑσὺ ἐκεί-
 νου δήμοις ἐμῆ παρονοία καὶ ὑπε-
 ρεία, καὶ νοθεύσας ἐνείασθαι παρὸς
 πλὴν τῆς σωόδου ἀγίῳ κοινωσίαν ἐπα-
 γάγομι. καὶ μὴ ἔπειτα· πῶς μὲν
 τῆς θείας παρονοίας μίαιες εὐ ὑμῶν ἔσω-
 πῆσις, μία σωείσις, μία σωθήκη τῶν
 κρείττωνος. ἀ δὲ ὑπὲρ τῆν ἐλαχίστων πύ-
 των ζήτηστων εὐ δὴ ἀλλήλοις ἀκριβολο-
 γείσθε, καὶ μὴ παρὸς μίαν γνώμην
 συμφέρητε, μένειν εἶσω λογισμοῦ
 παρονοίαι, τῶν τῆς διανοίας ἁπορή-
 τῶν τηρούμενα. τὸ μὲν γὰρ τῆς κοινῆς φι-
 λίας ἔξαιρεται, καὶ ἡ τῆς ἀλλοθείας
 πῆσις, ἡ τε πῶς τῶν θεῶν καὶ τῶν νόμου
 ἀρρηκείων πῆ μὲν παρ' ἡμῶν
 ἀσάλευτος. ἐπανέλθετε δὴ παρὸς πλὴν
 ἀλλήλων φιλίαν τε καὶ χάριν· ἁπο-
 δοτε τῶν συμπαντῶν λαῶν τὰς οἰκείας
 παρονοίας· ὑμεῖς τε αὐτοὶ, καὶ ἀ-
 πὸς τὰς αὐτῶν ἡμῶν ἐκκαθάραντες,
 αὐτοὶς ἀλλήλοις ὁπίγνωτε. * ἡ δὲ εἰς γὰρ
 πολλὰκις γίνεται φιλία μὲν πλὴν τῆς
 ἔχθρας ἁποδοτε, αὐτοὶς εἰς κατὰ
 λαλῶν ἐπανελθούσα. ἁποδοτε οὐ μόνον
 γαλίνας μὲν ἡμέρας, νύκτας δὲ ἀ-
 μελείνοις, ἵνα καὶ μοίαις ἡσδονῆ κα-
 παροδ φώτος, καὶ βίου λοιπὸν ἡσού-
 χου ἀφροσύνη σωζήται. εἰ δὲ μὴ,

entionem fratres fratribus re-
 luctentur, & liberi parentibus;
 & eximia concordia, impia si-
 multate per vos misere discerpa-
 tur. Nostra sponte igitur diabo-
 licas tentationes euitemus: &
 quoniam Deus optimus maxi-
 mus saluator omnium, commu-
 nem suæ gratiæ lucem omnibus
 porrexit, idcirco mihi eius famu-
 lo quæso per vos liceat, ut illius
 providentiæ præsidio adiutus,
 meum conatum feliciter ad exitum
 perducam: atque etiam ut
 ipsius populū, tum verbis com-
 pellando, tum ministerium erga
 Deum diligenter præstando, tū
 acriter admonendo, ad mutuam
 concordiam traducam. Et paulo
 post: Verū de diuina providētia,
 vna vobis sit omnino fides, vnus
 animorū consensus, vna de Deo
 sententia. Quæ vero de leuissimis
 istis quæstionibus inter vos
 argute & subtiliter exquisitis, li-
 cet non in eandem sententiam
 pedibus eatis, ea tamen intra co-
 gitationis vestræ fines continere
 debetis, intimo mentis recessu
 recondita. Communis autem a-
 micitiæ bonum, vera fides, reue-
 rentia erga Deum & legis obser-
 uationem, stabilis firmaq; apud
 nos maneat. Redite in gratiam,
 & mutuam inter vos necessitudinem
 colite, vniuersoque populo
 suos mutuos complexus reddite;
 atque vestris ipsorum animis
 contentionis labe purgatis, iterū
 amice & beneuole vos mutuo
 excipite. Nam sæpenu-
 mero post inimicitias depositas,
 amicitiæ iterū reconciliata plus
 solet habere iucunditatis. Date
 igitur mihi dies tranquillos, &
 noctes curæ ac molestiarum expertes,
 ut voluptas aliqua solidi gaudi-
 dii, & tranquillæ vitæ lætitia mihi
 in posterum conferuetur. Quod

ἡς δια-
 εως εἰς
 μηδὲ
 τως π-
 ος, ὡς
 ἔλιαν
 ἀκρι-
 μιλωδ-
 * Φῶ-
 ἡλο-
 τῆς Φῶ-
 μὴ δὲ
 ἀκρο-
 ἀκρι-
 εἶν μὴ
 τῶν
 ἀνάλ-
 ἔπειτα
 ἔλως
 αὐ πα-
 ἁπο-
 ἡλο-
 τῆς δὲ
 ἐπι-
 ρει δια-
 ἁρε-
 σῶμα-
 ἡ πῆ-
 διχα-
 ἁρε-
 ἡλο-
 ἡ μεί-
 ἁρε-
 ἡ φιλ-
 οσίπλο-
 mus, &
 iamus:
 in con-
 vesκίας,

quidem si minus contingat, necesse est ingemiscere, lacrymis & mœrore omnino confici: nec fieri potest vt vitæ cursum de reliquo tranquille & sedate tranfigam. Nam quamdiu Dei populus (cum dico qui communi mecum erga Deum obsequio fungitur) iniqua perniciosaque contentione ab se mutuo dissidet, quomodo fieri potest vt ipse animo tranquillo consistam? Atque vt incredibilem huius doloris morsum intelligatis, sic accipite. Non ita pridem ad Nicomediensium ciuitatem aduentans, extemplo iter versus orientem mature facere constituebā. Ac me quidem ad vos citato gradu properantem, cum maiorem itineris partem confecissem, vt prope iam vobiscum esse viderer, rei huiusce nuntius in contrariam cogitationem compulit: ne oculis ea videre cogerer, quæ ne auribus quidem tolerare me posse plane existimabam. Deinceps igitur vestra concordia patefacite mihi ad orientem aditum, quem vos vestris diffidiis vltro citroque feruentibus interclusistis: & efficit breui, vt cum vos pariter, tum reliquum vniuersum populum lætitia gestientem cernam, & omnes vna pro communi omnium concordia & libertate, consentientibus laudum præconiis, debitas gratias Deo optimo maximo agamus.

Talia quidem mirabiliter & sapienter suadebat imperatoris epistola. Sed malum vsque adeo inualuerat, vt nec imperatoris cura, nec auctoritate eius qui literas attulerat, reprimi possēt.

ἐνεῖν αἰάλη, καὶ δακρυοῖς δι' ὄλου
συνέχεσθαι, καὶ μηδὲ τῷ ζῆλι αἰά-
να πρῶτος ὑφίστασθαι. τῆν γὰρ τοῖς
θεοῦ λαῶν, τῆν συνδικραπόντων λέ-
γων τῆν ἐμῆν, οὕτως ἀδίκω καὶ βλα-
βερᾷ πρὸς ἀλλήλους φιλονεκία κα-
χωρησμένων, ἐμὲ πῶς ἐγχαρῆν τῷ λο-
γισμῷ συνεστῆαι λοιπὸν; ἵνα δὲ τῆς
ἐπι τοῦτο λύτης τῶν ὑπὲρ βολῶν αἰ-
δήσοσθε, αἰούσατε. πρὸς τὴν
τῆν Νικομηδέων πόλιν, παραχρῆμα
εἰς τῶν ἐφ' αὐτῆν ἡπειροῦ μὲν τῆν γῶμην.
αὐτὸν δὲ μοι πρὸς ὑμᾶς ἦδη, καὶ
τῶν πλείων μέρει σὺν ὑμῖν ὄντι, ἢ τῶν
τῆν πρῶτον ἀφ' ἡμῶν πρὸς τὸ ἐμ-
παλιν τῆν λογισμὸν ἀνεχάψεν ἵνα μὴ
τοῖς ὀφθαλμοῖς ὄραν ἀνακαθεύλω,
ἀ μηδὲ τῆς ἀκοῆς προσέδομαι διω-
πὸν ἡγοῦμαι. ἀνοῖξατε δὲ μοι λοιπὸν
ἐν τῆν κατ' ὑμᾶς ὁμοιοῦ τῆς ἐφ' αὐτῆν
ὁδὸν, ἵνα τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλο-
νεκίας ἀπεκλείσατέ μοι, καὶ συγχα-
ρήσατε τῶν ὑμᾶς τε ὁμοῦ καὶ τῶν
ἄλλοις ἀπανταῖς δήμοις ἐπιθεῖν χαί-
ροντας, καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀπα-
των ὁμοιοῦς τε καὶ ἐλευθερίας ὀφει-
λοῦμαι χαίρειν, ἐπὶ βίβημοις λο-
γων συνθήμασιν, ὁμολογήσαι τῶν
κρείττωνι.

Τοιαῦτα μὲν εὐμαρῶς, καὶ σο-
φίας μετὰ τῶν ἡγετῶν βασιλέως ἐπι-
βολῆ. τὸ δὲ κακὸν ἐπικρατέσθων ἵνα
καὶ τῆς βασιλείας ἀποδοῖς, καὶ τῆς ἀξιο-
πιστίας τῆν διακονησάμενον τοῖς γραμ-
μασι.

Romanis presbyteris Bitone & Vincentio, cum aliis multis in confessu illo adfuit. Urbis autem illius, penes quam imperium est, episcopus, Metrophanes nomine, ingrauescente aetate praepeditus absuit: sed presbyteri eius qui aderant, illius locum suppleverunt; quorum vnus Alexander illi postea in eius urbis episcopatu successit. Talem coronam ex omni praeterita aetatis memoria vnus imperator Constantinus pacis vinculo ad Christi gloriam deuinxit: & quo Saluatori suo gratias ageret, istud eximium victoriam ab hostibus & inimicis partae monumentum obtulit, effigiem chori apostolici, quam in nostro conuentu pulcre expressit. Nam & de illis sermo sparsus, ex omni gente quae sub caelo est, viros pios in vnum conuenisse, vt in actis apostolorum scribitur, inter quos erant Parthi, Medi, Elamitae. Verum illis hoc defuit, quod non omnes qui eo venerunt, ex Dei ministrorum numero erant illi quidem: sed in hoc praesenti choro fuit episcoporum multitudo ad numerum trecentorum & amplius: presbyterorum autem, diaconorum, acolythorum, & aliorum qui istos comitabantur, turba vix numerari potuit. Atque ex his Dei sacerdotibus alii prudenter & diserte dicendo, alii vitae grauitate, & constanti rerum arduarum perpeffione; nonnulli quasi media inter eos interiecta viuendi consuetudine eximii, insignem laudem adepti sunt. Erant etiam inter eos non pauci, qui propter longinquum temporis spatium quo vixerant, multum honoris & gloriae collegerunt: alii qui in ipso aetatis flore propter ingeniorum acumen sunt magnam splendorem consecuti: quidam nuper sacerdotii cursum ingressi sunt.

πρεσβυτέροις Ρώμης Βίτωνι καὶ Βικέντιω, τοῖς πολλοῖς ἅμα συνεδρῶσιν. τῆς τε νῦν βασιλευσῆς πόλεως ὁ μὲν παροῦστος, Μήτροφαῖνης τὸν ὄνομα, διὰ γῆρας ὑπέρει, πρεσβυτέροι δὲ αὐτῶν παρόντες πλὴν αὐτῶν τὰς ἐπέλοις ὡν ὁ εἰς Ἀλέξανδρον ἑστὶν, ὁ μετ' αὐτῶν ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς γερωνίας πόλεως. ποιοῦτον μόνος ἐξ αἰῶν ὁ εἰς βασιλεῖς Κωνσταντῖνος Χρυσῶν Σέφρονος δεσμοῦ σιναΐδας εἰρηλῆς, τῶν αὐτῶν σωτήρι τῆς κατ' ἐχθρῶν καὶ πολέμιων νίκης θεοπροπέτης ἀνέπειθα χερσίων, εἰκόνα χερσίων ἀποστολικῆς, πᾶν τὸν καθ' ἡμᾶς συνησσεύμενος. ἐπεὶ καὶ κατ' ἐκείνοις σιναΐθαι, λόγος, ἀπὸ παντὸς ἔθνοιο ἦν ἕκαστος οὐρανὸν ἀΐδρας δὲ λαβεῖς, καὶ ὡς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἦν ἀποστόλων, ἐν οἷς ἐπύργον Παρδοῖ καὶ Μῆδοι καὶ Ἐλαμίται· πλὴν ὅσον ἐκείνοις μὲν ὑπέρειτο, μὴ ἐκ θεοῦ λειτουργῶν σιναΐθαι ὅσον πάντας. Ἐπὶ δὲ τῆς παρουσίας χερσίων, ἐπίσκοποι μὲν πληθὺς ἑστὶν τετρακοσίων ἀρεθῶν ὑπῆρακονήζουσα· ἐπιμύμων δὲ πούτοις πρεσβυτέροι, καὶ διακόνων, ἀκολουθῶν τε πλείων ὅσον ἐπέειπον οὐδ' ἑστὶν ἄριθμὸς εἰς κατὰ ληψιν. τὸ δὲ θεοῦ λειτουργῶν οἱ μὲν διεπέειπον σοφίας λόγῳ· οἱ δὲ βίαις σερρότητι καὶ καρπερίας ὑπομονῆ· οἱ δὲ πᾶν μέσω ἕσπετο κατεκοσμοῦντο. ἵσαν τε πούτων οἱ μὲν γερωνῶν μῆκει πείμμενοι· ὁ δὲ νεότητι καὶ ψυχῆς ἀκμῆ διαλάμποντες· ὁ δὲ ἀρπὶ ἀρεθῶν τῆς λειτουργίας δρομῶν.

Altor. 2.

ANNO
CHRISTI
325.

οἱς δὴ πᾶσιν ὁ βασιλεὺς ἐφ' ἐκάστης
ἡμέρας τὰ σιτηρέσια δαψιλῶς χορη-
γεῖσθαι προσέταξε. τοιαῦτα μὲν παρὰ
τῆς ἐκεῖ συνελεθόντων ὁ Παμφίλου
διεξήλθεν Εὐσέβιος.

Ὅπου ὁ βασιλεὺς συνεδρῶναι τοῖς
ἐπισκόποις.

ΚΕΦΑΛ. ε'.

Ἐπιτελεσσασ δὲ ὁ βασι-
λεὺς ἐπιπέσει καὶ Δικινίου ἐορ-
τῆς, ἀπέλυσε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Νί-
καιαν. τῇ δὲ ἐξῆς πάντες ἅμα ἐπίσκο-
ποι εἰς ἓνα τόπον συνήρχοντο· παρήκει
δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς μετ' αὐτοῖς· καὶ ἐπεὶ
παρήλθεν, εἰς μέσον ἔστη, καὶ οὐ παρέστη
καθίσεν ἠρέτω, πρὶν αὖ οἱ ἐπίσκοποι
ἐπιβύσσαν. τοσαύτην δὲ βλάβειαν καὶ
αἰδῶς τῆς ἀνδρῶν βασιλείας κατέ-
χε. πρὸς οὗτο βασιλεὺς ὁ πανόφθη-
μιος παρηνέικον καὶ διδασκαλικὸν
προσενέωχε λόγον, εἰς ὑμνήσιν καὶ
διδασκαλίαν καὶ βλατίαν τῆς τῆς πάν-
των θεοῦ, καὶ τοσαῦτα αὐτῷ χάρισμα μὲν·
ὡδὲ πῶς λέγων.

Λόγος Κωνσταντίνου σεβαστοῦ πρὸς
Φωνηλικὸς πρὸς τὴν ἀγιάν
συνόδον.

ΚΕΦΑΛ. ζ'.

Πολλὰς μὲν πρὸς ὑποίαν
τῶν τῆς ἀνθρώπων γῆρας ἐπιφα-
νεστάτας ὁδοῖς ἢ τῆς παντοδυναμίου θεοῦ
ἐπιφάνειαν δεικνύσασαν ὑπέσφωσεν,
οὐχ ἦκιστα τὴν δὲ ἐκείνου ἐπισημο-
τέραν καὶ μάλιστα ἀσφαλίτουσαν, ἡ
ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῆς ἀγιότητος νό-
μου τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πᾶσιν
ἡμῖν, παντὸς θεώματος μέζον, ἡθε-
σε, τῆς πίστεως κλεινὸν οἰκητήριον.
τῶτο δὲ τῆς μὲν κορυφῆς μέγιστον καὶ φέ-
-

Quibus omnibus cibaria in sin-
gulos dies imperator large & li-
beraliter suppeditari praecepit.
Sic de his qui eo conuenerant,
Eusebius Pamphili differuit.

Quomodo rex cum episcopis
confederit.

CAPVT VI.

CVM autem imperator festū
ob victoriam contra Lici-
nium partam absoluisset, venit
& ipse Nicæam. Postridie om-
nes episcopi in vnum locū con-
uenerunt: accesserat autem &
post ipsos imperator: & postquā
accessit, in medio constitit, nec
prius federe voluit, quam episco-
pi innuisent. tanta religio & re-
uerentia erga viros illos impera-
torem occupauit. Ad quos lau-
datissimus imperator exhortato-
riam & eruditam orationem ha-
buit, in laudem & gloriam &
gratiarum actionem Dei vniuer-
sorum, qui tantam sibi gratiam
concesserat: ita locutus.

Sermo prosphecticus Constan-
tini Augusti ad sanctam
Synodum.

CAPVT VII.

PLURES quidem illustres vias
humano generi ad suam re-
demptionem, magni Dei omni-
potentis iustitia praeparauit, &
inter alias insigniorem illam &
maxime refulgentem, & quasi
legis suae sanctissimae summam,
qua nos omnes in sancta ecclesia
catholica, quasi in quodam Do-
minico fidei domicilio congre-
gavit: quod omni miraculo ma-
ius est. Huius autem domicilii
verticem vsque ad fiderū splen-

Yy iij

dorem videmus pertingere: fundamenta vero in ipso adhuc operis initio, diuino nutu tam alte & fideliter egisse radices nouimus, vt vniuersus terrarum orbis id sensu percipere potuerit. Vertice igitur prædicto qui reliquis omnibus superiacet, vsque ad finem exitus ipsius viæ, totum iter æquabile ac planum conspicitur, & splendore lucis quasi colore perfusum, cuius & frontispiciū sidereo sigillo exornatur. Duodecim numero sunt columnæ niue candidiores atque immobiles, & quæ fidei constitutionem per potentiam diuinitatis nostri Saluatoris perpetuo sustinent. Hoc igitur tantū opus cū arte nulla nos assequeremur, & animo iustam fidem non comprehenderemus, immortalis legis sanctimoniam menti nostræ Deus indidit; per cuius portas nullo alio ducente nisi casto pioque desiderio, cum puræ mentis fide qui vult ingreditur. Eidem autem structure mirabilē quemdam ornamenti splendorem salubris attulit cogitatio, interna inquam hominum fides per totum domicilii ambitum florentibus coronis decorata, immortalitatis fructum colligens, quæ castos vitæ humanæ splendores in apertum agens illustrat: ac rursus ibidem cælestis existimatio exterius operiens, sæculi semper nascentis, aut potius iam nati præmia delineat, & nutrita cum decenti laude totam ædificii perfectionem sustentans exornat. Domus autē ista Domini a duobus tantum excubitoribus custoditur: & timor quidem diui-

ζουσι τῶν ἄστρον ἐλληλυδιναὶ ὁρθοῦν· Ἐὶ δὲ δευτερίοις, ἐπὶ δευτερίοις τῆ ἐργου, οὕτως βαθείως καὶ πιστῶς ἐρρί- ζώσται δειῶ νύμαλι γινώσκομεν, ὡς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἀγάσῃν τοῦ- του λαβεῖν. ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ νῦν τῆς θεωρητικῆς, ἀπασῶν τῶν λοι- πῶν ὅλων ὑπερκαμμένης, ἀρχὴ τῆς πύ- λου τῆς ἐξόδου φαίνεται ὁμαλὴ καὶ ἰσόπεδος πορεία, τῆ λαμπρότητι τῆ φωτὸς ἡρωμένη· ἥς καὶ τὸ μέγα πον ἀστροειδεῖ σφραγίδι κεκοσμημένη, δυοκαίδεκα ὁρθοῦν κίονες, χρο- νῶ λαμπρότεροι, ἀκινήτοι τῆ δέσφ ἡ πίστεως, ἀιδίως τῆ τῆς δέσφ τῆς ἡμε- τέρου σωτήρος διδάμει, βασιλεύουσι. τοῦτου τοῦ νῦν τῆς πύλου τοῦ ἐργου οὐ * τέλη τῆς θεωρητικῆς ἀνοίξῃν ἡμῖν, Ἐὶ δὲ ἀπὸ τῆς δικαίας πίστεως, Ἐὶ ἀδα- νάστου αὐτῆ νόμου εἰς νῦν ἔδωκεν ἡμῖν τὴν σεμνότητά· οὐ πῶ πρὸς τῶν πυ- λῶνας οὐδὲν ἕτερον, εἰ μὴ ἀγῆς καὶ ἀσεβοῦς ἐπιθυμίας ἐπιγούσης, μόνη καθαράς διανοίας πεποιθῆσθαι τῶσιν ὁ βουλόμενος. * τὸ τὸ ἄπειρ δαυ- μασιῶν ἵνα κόσμου λαμπρότητα σωτήριος θεωρητικῆς λογισμὸς λέγω ἵ, ἐνδεδεν πίστις ἀνθρώπων, διὰ παν- τὸς τῆς πύλου τοῦ κωλακοῦ ἀνδοῦ- σι σεφανῶνς τελετημένη, ἀθανάσιος καὶ ἄστρον ἀστροῦσα, ἀγνοῦς τῶν τῆς ζῶης τῆ ἀνθρώπου εἰς φανερόν ἀγνο- σα ἐπιφανῶν καὶ δέσφιν. αὐτῆς ἐν- τῶσιν ἡ ἕξωθεν οὐρανῶν δέξασθαι ἐπι- μνή, τῆς αἰῶνος αἰετικῆς μνή, μάλ- λον ἵ φουομένη, βασιλεύουσα ὑποστά- φει, καὶ τῆς φέντα μὲν τῆς θεωρητικῆς ἐπίμνου, ἀπασῶν τῶν ἐργου τῆ π- λειουργίαν κοσμεῖ. ὁ δὲ αὐτὸς οὕτως ὁ κωλακὸς οἶκος ὑπὸ δύο μόνων φυλάκων φρουρεῖται καὶ φόβος μὲν αἰῶν

ANNO CHRISTI 325

479

480

ANN
CHRISTI
325.

παροφει τῆ ἐνίων ἐννοία σωφρονισή-
 λον παρεσι δε αεί κη τοῖς δὲ φρονοδοσιν
 ὁ παρὸς τὸ θεῖον ἐπαμος, τῆς σωέσεως
 βραβεῖον. τούτων γὰρ ἐκατέρων ὀπι-
 κημύων τοῖς παροφείοις τῶ ἀζιωτά-
 του τόπου, δικαιοσύνη μὲν αἰ θύρα
 αἰαπεπιαμύα δέρονται, αὐτῆ τε εἰ-
 σω οἰκιδεῖσα, μὲν αἰ κηραῖος τῆ δὲ
 ἀδικία ἐδὲ θέμις τῆς θύρας παροσελ-
 θεῖν, ἀλλὰ ὄξοριος τούτου τῆ τόπου
 ἐκκλέεται. ταῦτά με, ὦ πμωτάτοι
 κη παντός ἐπαίνου ἀξιοι ἀδελφοί, τὰ
 παροφεία οὐτω σαφῆ εἰς τὸ τῆ αἰδίας
 κη ἀθανάτου φωτός λαμπαροφεία
 ἠγαγῶ ἵνα μὴ πέρρω με ἐσώτα ἀμ-
 φίλοσ ἰσως τῆς ψυχῆς πῆσι ἀπρ-
 γάσηται τὸ ἀληθείας ἀνάρμοσον. ἀλλὰ
 πὶ παροφείον διαβεβαλώσομαι; πόφρον
 τὸ βδάμνον τὸ τύπον, ἠπς εἶσω ἔ σή-
 θους τῶ ἐμοδ σιμειλημμένη λαυθάνῃ;
 ἠ τὰς θείας βεργείας τὰς παρὸ ἐμὲ
 τῆ παντοδωάμου θεοδ, ὄξ ὦν τὸ δρι-
 θμόν πλλῶν ἐργων, ἰκανόν οὐὲ λέ ζω-
 μδμ, φλαείη, ἠδὴ κη τὸ ἐμὲ μετερότη-
 τα ὁ αὐτὸς ἠμέφρος θεός, κη πάντων
 παροφείων πατήρ, εἰκότως ἐαυτὸ κη-
 τε δουλώσατο. πς βέτε, ὦ πμωτάτοι
 ἀδελφοί, παροφεία μβαλοντες ἀκέρ-
 ραμον πῆσιν, τοῖς λεγομένοις. εἰ κη μά-
 λιστα ἠ ἐμὴ διάνοια τὸ θεῖον βεργεπι-
 μάτων κορεδεῖσα βδάμνοειν δοκῆ,
 ἔ λπὸ τούτου παροφείατος ὄξοριος
 ἐπαίνους πληροφεία δυνάδαμ φαίνε-
 ται ὄμως, ὄπφ τὸ ἀληθείας ἠ πῆσις ἐν-
 αργῶς δύνκισιν, ἔτε φωνῆ, ἔτε ἱλωτ-
 τα τῶ παροφείατε τὸ διδουίαις ὑπουρ-
 γῆσαι δρεκοδοσι κη μάλα εἰκότως ἀμέ-
 λτου γδ ὄντος τῶ μεγέδοις τῆ βερ-
 ρεσιων, ἠ μὲν διανοία ὑψηλή ἰς οὔσα, ἔδν
 δυνάτερο τῶ σώματῶ τῶ ποιοι
 κατὰ λαμβαδύει ἠ δὲ πῆς γλώττης πορεία
 εἰς σενόν κομδῆ τῶ πῶ συγ-

nus quorundam cogitationem
 castigat, recte autem sapientibus
 fauor diuinus semper praesto est,
 quasi prudentiae praemium. His
 duobus ad loci sanctissimi ianuas
 assidentibus, ostia cum aperiun-
 tur, iustitiam suscipiunt, quae in-
 tus habitans permanet incorru-
 pta: iniquitatem autem fas non
 est portis appropinquare, sed ab
 illis excubitoribus repulsa, loco
 excluditur. Haec fratres honora-
 tissimi, omnique laude digni,
 cum ita sint manifesta, me ad æ-
 terni & immortalis luminis splē-
 dorem deduxerunt: ne si longius
 a me fuisset, ambigua fortassis
 animi fides veritatem redderet
 inconcinnam. Verum quid pri-
 mum confirmabo? numquid fel-
 licitatis formam, quae intra pe-
 ctus meum concepta latet? an
 diuina erga me beneficia, quae
 ab omnipotente Deo iam dem-
 onstrata sunt? quorum nume-
 rum ad multa opera sufficere af-
 ferimus, vt meam mediocritatē
 idem Deus noster & omnium re-
 rum pater merito in suam serui-
 tute[m] redegerit. Credite fratres
 honoratissimi, & integrā fidem
 dictis adhibete: etsi maxime a-
 nimus meus Dei beneficiis ple-
 nus, felix esse videtur, & ob eam
 causam immensas laudes eidem
 posse perfoluere: tamen vt fides
 veritatis aperte ostendit, neque
 vox neque lingua mentis impe-
 rio seruire sufficiunt; idque iure
 optimo. Cum enim immensa sit
 beneficiorum magnitudo, mens
 quidem altior exiitens sublimio-
 ra corporis loca occupat: lingua
 autem via in angustum admo-

dum locum conclusa, fere cum loqui creditur, omnino conticefcit. Quis enim nostrum tam præceptis cogitatione, vt huius opinionis considerationem omnem respuat, ideoque affirmare audeat, facile admodum esse, omnipotenti Deo & rerum omnium pulcerrimarum opifici, gloriosas & illo dignas laudes dicere? Quandoquidem si quis solam eius, qui eum nasci constituit, maiestatem perpendat, sciens intelliget, nihil inueniri posse, quod Deo dignum eloqui queat. Quid ergo in mea mediocritatis iustificatione dicere oportebat, quam quod diuinus veritatis sermo demonstraret? Hæc est magnitudo, hæc maxima veneratio. Consideretur aperte, an incidere, an nullo errore illabi potest in ea quæ de ipso dicuntur. Atque vtinam mihi, qui vobis in Dei ministerio sum coniunctus, copiosa dicendi facultas suppeteret, vt laudibus celebrarem illa prædicatione digna, quæ diuinus Saluator noster omnium rerum custos, principio sui aduentus, quando redemptionis nostre gratia, puri corporis domiciliū ex virgine assumere dignatus est, omnibus hominibus exemplum suæ misericordiæ ostendens, tranquillo suæ diuinitatis nutu demonstrauit. Vnde igitur incipiam? an ab eius doctrina & maiestate? an potius a documentis illis, quæ ipse per seipsum solus magister nullo docente declarauit? Atqui respirarunt eius prouidentia tot populi, quot numero comprehendi non possunt, paruo quodam alimento, ac minimis cibariis, & solis duobus piscibus, per diuinam eius in-

Iuan. 6.

κλειδεῖσα, δὲ κίμος χερδὸν λέγουσα, παντάπασι σιωπῶ. τίς γὰρ ἡμῶν οὕτω
 ἀποπέπης λογιμῶ, ἵνα τοιαύτης πε-
 ποιήσεως ἀπορρίψῃ λόγον, δι' οὗ Φά-
 ναί δὲ πολήσῃε πάνυ ἐκόλωσ τῶ πα-
 πάντα δυνάμενω θεῶ, ἢ κὲ πάντων ἱπὶ
 καλλίστων δημιουργῶ, ἐν δόξοις ἐπι-
 νοις κὲ ἐπαξίοις ἐτελέως ἐπέιν; ὅποτε
 εἰ ἕς μόνω πῶ μεγαλοπρεπέω τῆ
 αὐτὸν πετάχθαι νομοθετήσας λογι-
 σασθε, εἰδὼς δὲ σκοπήσῃε μηδὲν δυνά-
 σθαι ἰρεδῶμαι, ὅπῃ ἀξίον θεοῦ λέ-
 χῶμαι δυνήσεται. τί ποίνω τῆς ἐμῆς
 μετερίτης πῶ καδοσίωσιν λέγειν
 ἐχρῶ, εἰ μὴ τῆτο, ὅπῃ ὁ θεῖος λόγος
 τῆς ἀληθείας δεικνύσιν; οὐ γὰρ μέγροδο
 ἡπὲς μεγίστη πρροσκύωσις σκοπισάτω
 σαφῶς, εἰ κατανήσται δυνήσεται ἐν
 αὐτοῖς τοῖς περὶ αὐτῶ λεγομένοις, κὲ
 οὐδεμία πλάτη αὐτὸν ὀλισθήσῃ. κὲ εἰδε-
 μοι τῶ ὑμετέρω συνδιακόνω δαμ-
 λῆς ὀπορεῖα τῆ λέγειν ἄρεκῶσεν, ἵνα
 ἐκείνα ἀξία ὄντα τῆ κηρύττεισθαι ἐκω-
 μιάσω, ἀπὸ ὁ θεῖος σωτήρ ὁ ἡμέτερος,
 πρροσμάτων πε πάντων Φύλαξ, τοῖς
 πρροσμοίοις τῆς αὐτῶ πρροσιείας, ὅποτε
 ἡ ἡμετέρας λισιτελείας ἐνεκα, ἀγροδ
 σώματῶ οἰκητήρων κατηξίωσεν οἰ-
 κῶ δένου λαβεῖν, πᾶσιν ἀνθερῶτοις
 δίδασμα τῆ περὶ αὐτῶ οἰκτου δηλῶν,
 γαλλωφῶν ἄμαπ ἡ αὐτῶ θεοπητος ἐδῆ-
 ξε. ἵνος ἀρξομαι ἄρα; ἀπὸ τῆς αὐτῶ
 δίδασχῆς ἔσμεν ὀπητος; ἀλλ' ἀπὸ θεῖων
 δίδασκαλιῶν, ὧν αὐτὸς δι' ἐαυτῶ, μη-
 δένος δίδασκουπος, μόνος δίδασκαλος
 πέφηνεν; ἀλλ' ὅπως ἀν' ἐπὶ ἔβασαν, διὰ
 ἡ αὐτῶ πρρονοείας, ποσοδοποι δῆμοι, ὅποις
 οὐδὲ ἄρεθμῶ πειλαβεῖν οἶόν τε, μι-
 κρᾶ πνιξοφῆ, κὲ ἐλαχίστοις σποισ,
 κὲ μόνοις δύο ἰχθύσι, τῆ πούτου θεῖα
 πρρ-

ANNO CHRISTI 325.

ANNO
CHRISTI
325.

ποροία; καὶ Λαζάρου μὲν τὴν τε-
 λυτὴν βραχίονα πνὶ ῥάβδῳ ἀνάστασιν
 πεποίηκε, καὶ εἰς τὴν τῆ Φωτὸς λαμ-
 ποσότηα αὐτὸς ἀνήγαγε. πῶς δὲ αὐ-
 ἔπιμι τὴν ἀγνὴν αὐτῷ θεότηα, δι' ἧς
 ζωαὶ καὶ ἴνα ὑπορρήτο τέρας θεασά-
 μηρος, καὶ τ' εἰ αὐτῷ ὀμιλίας μόνης κα-
 ταξιώσας, ὕψα τε αὐτὸς, καὶ παντὸς
 νοσημάτων ἐλευθέρων ἐδήξε; πῶς δὲ αὐ-
 κατ' ἀξίῳ ἔπιμι αὐτῷ τ' ἀθανάτων ἐρ-
 γων, δι' οὗ πῶς συνεχεῖ καὶ μακρᾶ νό-
 σου τικεδόνι ἀναλωθεῖς, ἔτ' ἢ μελῶν
 αὐτῷ χυθέντων καὶ διασπαδέντων ὅλων
 κέμηρος, ἀφ' ὧν δέῳ ἰάματι ῥωθεῖς,
 αὐτὸ τ' σικυμπόδιον, ἐφ' ᾧ ἔκειτο, πῶς
 ὡμοῖς ἐπέθηκε, καὶ βιχαρίστας ἐπαίνους
 διαχρών, διὰ τῆς πατρὸς ἑδῆς ἑκεί-
 σιόρειας διέδραμν; ἀλλὰ τ' θεῖον αὐ-
 τῷ καὶ σακρὸν βαδισμα, ὡς ὀπιβί-
 νων τὴν ἀγρίαν θαλάσσαν κατὰ πα-
 πῆσας ἐπέβασε, καὶ πῶς θεοῖς ἵχθει
 πῆς βαθυτάτης θαλάπης τὴν ὑπερό-
 πῆα ἐπέξε, καὶ διὰ μέσου πελάγους
 οὐδενὶ μέτρῳ βαθυτήτος πελομελο-
 μηρου, ὡσαυτὸν διὰ γῆς, τ' πορείαν ἐποίη-
 σατο; ἀλλὰ τὴν ἠπίαν αὐτῷ ἀνεξίκα-
 κίαν, δι' ἧς νικητὴς ὢν, ἐν πᾶσι τ' ἀνόη-
 των δῆμων τὴν αὐθάδῆσαν ἐδάμασε,
 καὶ δαμαδεῖσαν πῆρ' ῥῳ ἀπ' αὐτῶν
 διαχωρέζων τὴν ἀγρίοτητα, τῶ νόμῳ
 ὑπέταξεν; ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ ὑπερλαμ-
 ποσα καὶ μέγιστα πῆς αὐτῷ θεότητος,
 οἷς ζῶμεν, οἷς βίδοκοδμεν, οἷ ἴνες πῆς
 μελλούσης βιδαμονίας τὴν ἐλπίδα
 οὐ μόνον θεοσοδοκᾶμεν, ἀλλ' ὡσαυτὸν
 πνὶ ἵσπῳ ἤδη κατέχομεν; πῆ πλέον πολ-
 μῶ λέγαν καὶ μετ' αὐτῆς τ' μικρᾶς τῆς
 λόγου πρᾶσκυθῆς, εἰ μὴ μόνον τῆς το-
 ὄπ' ἧς ἐμῆς καθωσιωμένης ἡμῶν
 συνείναι γρη τὴν καθαρότηα; ὁποῖος τὸν ὄν ὁ πολυδύαμος θεός, ὁ

Concil. Tom. 2.

dustriam. Lazari etiam post mor-
 tem breui quadam linea resurre-
 ctionem operatus est, & ad hu-
 ius lucis splendorem iterum re-
 duxit. Quomodo dicam de pu-
 ra etiam diuinitate, per quam
 mulierem quamdam ineffabili
 modo intuitus, eamq; suo dum-
 taxat colloquio dignatus, sanam
 rursus atque omni morbo libe-
 ram ostendit: Quis autem digne
 prædicet eius immortale factū,
 per quod qui continuo & diu ab-
 lumente morbo detinebatur,
 membris omnibus solutis atque
 diuulsis iacens, repente diuino
 medicamento sanatus, grabatū
 suum in quo iacebat, humeris
 imposuit, & laudes gratiarum ac-
 ctionis fundens, per patriam &
 fines suos cucurrit? & diuinum
 ac stabilem eius ingressum, quo
 incedens, & feuiens mare cal-
 cans connexuit, & diuinis vesti-
 giis profundissimi maris humo-
 rem compegit, & per medium
 pelagus nulla profunditatis men-
 sura definitum, quasi per terram
 iter fecit? & simplicem patienti-
 am, per quam in omnibus victor,
 insipientium populorum
 contumaciam edomuit, & domi-
 mitam eorum ferociam, procul
 ab iis peregrinatus, legi subiecit?
 & illa diuina & maxima eius di-
 uinitatis opera, quibus viuimus,
 quibus approbatur, quicum-
 que non solū futuræ beatitudi-
 nis spem exspectamus, sed quo-
 dammodo iam tenemus? Ego
 quidem exiguo orationis meæ
 apparatu plus non audeo dicere,
 quam hoc solum, animam meam
 iustificatā in sinceritate seu pu-
 ritate versari oportere. Qualis
 igitur est omnipotens Deus qui

Ioan. 11.

Marc. 5.

Luca 13.

Ioan. 5.

Math. 14.

Z z

cælum habitat, circa totum genus humanum, maxime autem ac præcipue circa pulcerrimam, & omni laude maiorem iustitiam, quandoquidem proprium diuinum spiritum merito sanctissimum ipsius corpus inhabitare, & sic omnibus humanis corporibus salutarè esse dignum duxit? Siquidem immensa hostium infania, quasi caligine quadam perniciosæ vmbre confusa, sanctissimam & salutarem omnipotentis Dei dispositionem interpretari non dubitat: breuiter id ego, quatenus fides, & animi iustificatio facultatem dicendi dederit, enarrare tentabo. Et quidem harum gentium prauæ opinioniones id impudentiæ genus inducunt, vt ore impio dicere non expauescant, Deum omnipotentem omnia quæ diuina lege notantur, neque creasse, neque creare voluisse. O vocem impiam, & quæ digne omnem supplicii exuberantiam in se postulat! Itane insane ac audacter diuini huius beneficii gloriam, quam nullus homo potest comprehendere, inanem reddere defiderat? Quid enim puritate Deo dignius? quæ ex sanctissima eius conuersatione cum fonte iustitiæ promanauit, & per totum orbis circuitum inundauit, & sanctissimarum virtutum facultates hominibus demonstrauit, quas Assyriorum affectu sibi prius inimicas existimarunt: quorum malum exemplum antecedens, reliquas gentes se illis accommodare persuasit. In quibus, vt nos proprio theoremate comprobamus, *Ασσυρίων* οὗτος θεωρητορικὸς Φαύλου ὁραδείματός, καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη σωθέντων αὐτοῖς ἀνέπειδον. οὗ οὖν, ὡς ἡμεῖς ἰδίᾳ θεωρεῖα δοκιμάζο-

Ἐ οὐρανὸν οἰκῶν, καὶ πᾶσι τὸ ἀει-
ζήτωνον γένος, μάλιστα δὲ καὶ ὅσα
ρέτως πᾶσι καλλίστω ἐπιπέ-
ειπέτου μείζονα δικαιοσύνη. ὅπου
καὶ τῆ ἰδίου θεοῦ πνεύματος τὸ ἀγιώ-
τατον κατ' ἀξίαν σῶμα ἐνοικοῦνται
αὐτῶ, καὶ οὕτω σωτηρίας τοῖς ἀει-
ζήτωνοις σῶμασιν εἶναι κατέξωσεν,
ἐπειδὴ οὐ πᾶσι τὸ ἔπος ἀγιωτάτης καὶ
σωτηρίου τῆς πάντε διωαμμένης θεοῦ
πέξωσεν, ἀμέθους τῆς ἐχθροῦ μαρία,
ὡς ἀρχὴ πρὶ συγκεχυμένη ἐπο-
λεθρίου σαμότητος, ἐρμηνεία πει-
δαμ ἐκ ἀμφιβάλλει, διὰ βραχέων
εἰς ὅσον ἢ πῆστι καὶ ἢ καθωσίωσις τ' ἡ-
χῆς τῆς ἐμῆς τῆ λέγειν διπολεῖν δα-
ψιλύεται, διηγήσασθαι περὶ σῶμα.
καὶ γὰρ αἱ πύπων τῆ ἔθνων κακόνοια
ποιοῦτον γένος * εἰσάγει ἀναζωπίας,
ὡς ἀσεβῆ σῶμα μὴ φοβηθῆται εἰ-
πεῖν, τ' θεόν, τ' παντοδύναμον, πάντα
τὰ τῶ θεῶ νόμου δηλοῦν μῆτε πε-
ποιθέναι, μῆτε ποιῆσαι βεβουλήσθαι.
ὡ τῆς ποιότητος ἀσεβοῦς φωνῆς, τῆς
κατ' ἀξίαν ἀπασιαν ὑπεβολῆς πτω-
ρίας καθ' ἑαυτῆς ἀπαγούσης. οὕτως
ἐμμανῶς ἐ πολυμεθῶς τῆς θείας ταύ-
της ἀεργείας πᾶσι δόξαν, πᾶσι μηδὲν
τῆ ἀειζήτων πᾶσι φθῆται διωα-
μνῶν, ἀφανῆ καταστήσασθαι ὅπου μεί-
νι γὰρ μάλλ' ἢ ἀγνότης ἀξί' τῆ
θεοῦ; ἢ τις ἐκ τῆς ἀγιωτάτης ὁμιλίας
μὴ τῆς πηγῆς τῆς δικαιοσύνης περὶ
λήλυθε, καὶ διὰ πάσης τῆς πᾶσι δὲ
οἰκουμένης ἐπλήμμευρε, καὶ τὰς διωα-
μεις τῆ ἀγιωτάτων ζρεπῶν τοῖς ἀει-
ζήτωνοις ἐπέδξεν, ὡς ἑαυτοῖς
περὶ τὸν ἐχθρῶς νομίσαντες πᾶσι τῆ
Ασσυρίων οὗτος θεωρητορικὸς Φαύλου ὁραδείματός, καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη
σωθέντων αὐτοῖς ἀνέπειδον. οὗ οὖν, ὡς ἡμεῖς ἰδίᾳ θεωρεῖα δοκιμάζο-

ANNO
CHRISTI
335.

* ἀναγ-

* μῆ

* ὅς

ANNO
CHRISTI
325.

ἰδὺν, τὴν σωτήριον ἡμῶν θεοῦ θεῖον ὄρα-
 μόν συνεργεῖν οὐκ ἔστιν, ὅποτε καὶ καθ'
 ἡμέραν ἐκ τῶν χρόνων πολλοὺς ἐξ αὐ-
 τῶν * πνεύματος μαρτυρίας οὐκ ἔστιν, ὅ-
 τ' αὐτὸς εἰς τὴν τῶν σωτηριῶν δόξαν ἰάμα-
 τος ἀνεξίτητον ἐκέλευσεν ἀνῆκναι. Ἐ-
 οὐδὲ οὕτως τοῖς λοιποῖς τ' ποιῆσθαι δι-
 εργασίας τὸ μέγιστον δυνάμει καὶ
 χερσὶν ἐλθεῖν, τὴν παρὰ ἀνθρώπων
 ἀγνοίαν τ' εἶδαν διωκασίαν δυνάμει
 πάντα λόγον ὑψώσαι, καὶ εἰς ὑψος δε-
 δέντα βεβαίως ἀδαῖ, αὐτὸς κατελεῖν
 ἔδιδου, ἀλλὰ μάλλον τοῖς ἀνθρώ-
 πινος κατὰ κράτος ἐνδύσας ἀν' ἀπέ-
 λει, εἰ ὁ θεὸς ὁ τὰ πάντα δυνάμει
 σωτηρίας τ' αὐτῶν ἐποίησεν, ἡμῶν
 πάντα κατὰ κράτος ἐπέδωκε. μάλλον
 γὰρ αὐτῶν ἀνθρώπων μαρτυρίας ἐργασίαν
 ἔχει, ἢ ἀνθρώπων ἐκ ἐχθροῦ πᾶσας,
 πᾶσας δὲ τὰς ψυχὰς ἐπέδωκε, οὐδὲ
 αὐτὰ ἄλλα πλείους ὄντα, ἀπὸ τῆς
 κόσμου ἀναστροφῆς τὴν ἰδίαν λειτουργί-
 ας τῶν, ἀναφανῶν δὲ δυνάμει
 ἄλλ' ὁμοῦ πάντα * ἰδὺν τῆς ἀγνοίας τῆς
 θεοῦ, ταχέως δὲ ἀπολώλει, ἢ τὸ φθό-
 νου καὶ τῆς βασιλείας τὸ ἀδύνατον οὕτως
 αὐτῶν * ὁλίγοις μεμνημένοι, ἀλλ' οὐδεὶς αὐ-
 τῶν ἐπιπέσει τῆς βασιλείας ἀλλο-
 τειος, τῆς ἀρκεσιῶν τὰ γὰρ εἰς ποσο-
 τον μέγιστος τὸ πλάτος εἰς τὰς ψυ-
 χὰς τῶν ἀνθρώπων διαχρῆστων, ὡς
 ἀξίως τῆς πύτων ἀχρότητι τὸ φῶς
 ταύτης τ' ἡμετέρας λαμπρότητος ἐπι-
 σκιασθῆν αὐτοῖς, ἀεὶ ταύτης αὐτοῖς γε-
 λουκῆς, οὐδεὶς οὐδὲ λόγος δυνήσεται τ'
 εἰρημνῶν τὴν ἐμὴν πίστιν ἀπὸ τ' ἐμῆς
 ἐξέλειν ψυχῆς, ἔπειτα γὰρ αὐτῶν, μηδε-
 νὸς Φαύλου ἐμποδῶν ὄντος, δυνάμει
 πλείων, ὅσον τ' ἀληθείας λόγος, εἰς πᾶ-
 τα δυνάμει, φύλαξ πάντων πραγμάτων, τ' ἡμετέρας σωτηρίας καὶ δυνάμει.
 Concil. Tom. 2.

mus, saluatoris nostri Dei diu-
 nam clementiam cooperari vi-
 demus; quandoquidem & quo-
 tidie & pluribus annis illorū in-
 faniam feruenter concitatam,
 in salutaris medicamenti tole-
 rantiam peruenire iussit. Neque
 sic tamen ad reliquos eius bene-
 ficii magnitudo in gratiam po-
 test pertingere, vt omni oratio-
 ne inter homines puritate & di-
 uinā potentia exaltare queant,
 & exaltatam in sublimi confir-
 mare: imo vt iterum potius de-
 ponerent, atque dissoluerent,
 contigit; quamuis erat id rebus
 humanis plane aduersum. Et si
 enim Deus omnipotens tacito
 suæ diuinitatis nutu omnia face-
 re proposuit; hominum tamen
 insania frequentior facta est: &
 si humanitas infinita omnes ani-
 mas correxit, alia tamen pluri-
 ma, quæ in mundi conuersatione
 in ordine proprio ministrant,
 emergere non potuerunt: sed
 simul omnia post diuinitatis i-
 gnorationem cito perierunt, &
 inuidiæ iniquitas & ingrati-
 tudinis breui excitata est. Alic-
 nus autem a malignitate nemo
 inuentus est, superstitionum ge-
 neribus longe lateque in animos
 hominum vsque adeo diffusis,
 vt earum turpitudine huius no-
 stri splendoris lumen dignis fue-
 rit circumfusum tenebris, & ipsi
 semper luce priuati. Nulla ita-
 que ratio poterit meam de præ-
 dictis fidem ex animo meo auel-
 lere. Nullo enim malo impedi-
 ente succedit perfecta potentia, &
 viuus sermo veritatis, vnus om-
 nipotens, omnium rerū custos,
 & nostræ salutis procurator.

Zz ij

ἀν-
 ἔξαι-
 ταντος
 ὅποτε
 ἐργα-
 τῶν
 ἰάμα-
 τος
 ἀνεξί-
 τητον
 ἐκέλευ-
 σεν
 ἀνῆκ-
 ναι.
 ἔδιδου,
 ἀλλὰ
 μάλλον
 τοῖς
 ἀνθρώ-
 πινος
 κατὰ
 κράτος
 ἐνδύ-
 σας
 ἀν' ἀπέ-
 λει.
 εἰ ὁ
 θεὸς
 ὁ τὰ
 πάντα
 δυνά-
 μει
 σωτη-
 ρίας
 τ' αὐ-
 τῶν
 ἐπιέ-
 σει
 τῆς
 βασι-
 λείας
 ἀλλο-
 τειος,
 τῆς
 ἀρκε-
 σιῶν
 τὰ
 γὰρ
 εἰς
 ποσο-
 τον
 μέγισ-
 τος
 τὸ
 πλά-
 τος
 εἰς
 τὰς
 ψυ-
 χὰς
 τῶν
 ἀνθρώ-
 πων
 διαχρῆ-
 στων,
 ὡς
 ἀξίως
 τῆς
 πύτων
 ἀχρό-
 τητι
 τὸ
 φῶς
 ταύτης
 τ' ἡμε-
 τέρας
 λαμπρό-
 τητος
 ἐπι-
 σκιασθῆ-
 ναι
 αὐτοῖς,
 ἀεὶ
 ταύτης
 αὐτοῖς
 γε-
 λουκῆς,
 οὐδεὶς
 οὐδὲ
 λόγος
 δυνή-
 σεται
 τ'
 εἰρημ-
 νῶν
 τῆν
 ἐμὴν
 πίστιν
 ἀπὸ
 τ' ἐμῆς
 ἐξέλει-
 ναι
 ψυχῆς,
 ἔπει-
 τα
 γὰρ
 αὐτῶν,
 μηδε-
 νὸς
 Φαύλου
 ἐμποδῶν
 ὄντος,
 δυνά-
 μει
 πλείων,
 ὅσον
 τ' ἀλη-
 θείας
 λόγος,
 εἰς
 πᾶ-
 τα
 δυνά-
 μει,
 φύλαξ
 πάντων
 πραγ-
 μάτων,
 τ' ἡμε-
 τέρας
 σωτη-
 ρίας
 καὶ
 δυνά-
 μει.

Ita igitur videtur quodammo-
do sanctissimi Verbi abundan-
tiam, eius quem liberat conuer-
satione custodire, & lucis splen-
dorem nobis præbere. Quam ob
causam ergo gentium omnium
populi cæleste lumen non aspi-
cientes, & nobilissimam pieta-
tem contemnentes, quod de ter-
ra est inquirunt, quod nullum
habet veritatis fundamentum,
neque puri splendoris claritatē,
neque cælestis diuinitatis poten-
tiam? O indignum facinus! ad-
huc & nunc cum nihil impium
omittant, nec in Deum respi-
ciant, & in miserum errorem
prolabantur, non vident, & sor-
didis his operibus mundi splen-
dorem cõtaminare non cessant.
Nempè lignum, lapidem, æs, arg-
gentum, & aurum, & huiusmodi
alia de terra sumpta, vt adoren-
tur proponentes, & ad ea vitæ
spem publice referentes, tem-
pla ipsis insigni ornatu ædifi-
cant, & postea in suæ adoratio-
nis additamentis gloriantur: si-
quidem structuræ magnitudo
quam ipsi fecerunt, dignum eo-
rum conspectu miraculum ex-
hibet. Quandoquidem autem
talia facere videntur, manifeste
intelligitur ipsos potissimum ne-
que sensu, neque visu præditos
esse; & arroganter in suis structu-
ris sese iactare conuincuntur.
Qualis igitur, & quantus est om-
nipotens Deus, non conspiciunt,
omnium auctor & iudex: quem
quidem propriæ, vt opinantur,
virtutis persuasione latet. Ipsius
enim dispositione nostri corporis
species debitâ formam accepit,
vt harmoniæ vigorē habere-

ούτως ουδ' δοκείνι ζήσω τῶ ἀγιωτά-
του αὐτοῦ λόγου διαμελώμεσθαι τὸ ὀμι-
λίαν τῶ ἐλθροῦ ὄντος διαφυλάττειν,
& τῶ φωτὸς πύλι λαμπερότητα ἡμῖν
ἀφ' ἑλπί. πῶς πόνω ἕνεκα καὶ νυῦ πῶν-
των τῶν ἐθνῶν οἱ δῆμοι, τὸ οὐρανό-
μη καθεσθόντες φῶς, & τῶ ἐνδοξοτά-
του ὁσίου ὑπερφρονουῦτες, τὸ γήινον
ἐπιζητῶσιν, οὐδέ μίαν ἔχον ὑπόστασιν
ἀληθείας, οὐδέ φαιδρότητα ἀγῆς
λαμπερότητος, οὐδέ δυναστείας τῆς
οὐρανοῦ θεότητος; ἀ ἀναξίου δράμα-
τος. ἐπὶ καὶ νυῦ μηδὲν ἐλλείποντες τῆς
ἀσβεστίας, μηδὲ πρὸς τὸ θεόν ἀφο-
εσθόντες, ὑπὸ τῆς ἀθλίης πλάνης κα-
ταπίπτοντες οὐχ ὁρῶσι καὶ τοῖς ῥυ-
παροῖς πύτοις ἔργοις τοῖς τῶ κόσμου
πύλι λαμπερότητα οὐ παύονται μιμῶ-
νοντες, δηλαδὴ ξύλον, καὶ λίθον, & χαλ-
κόν, & ἀργυρῶ, καὶ χρυσόν, & ταῦτα
ταῖς γήιναις, εἰς τὸ προσκυνοῦν καθε-
δρωῦτες, & διὰ τούτων ἐλπίζον τὴ ζωῆς
ἀπαγγελόμενοι, καὶ αὐτοῖς μὲν ἐπι-
σήμευ κόσμου οἰκοδομουῦτες, & διὰ
τούτου οὕτως αἰξόντες αὐτῶν τὸ προσ-
κυνοῦσεως ταῖς προσθήκας. ἐπειδὴ πρὸ
τὸ μέγεθος τῶν οἰκοδομημάτων ὑπὸ
αὐτῶν γυρόμεν, ἀξιοῦ τῆς ἐαυτῶν
ὄψεως ἀφ' ἑλπί, τὸ θαῦμα. ὁπότε
πόνω ταῦτα ποιεῖν δοκοῦσι, σαφῶς
νοεῖται, εἰ καὶ τὰ μέγιστα αὐτοῖς ἐκ αἰ-
δάνονται, καὶ ὁρῶσιν, ὅτι τοῖς ἐαυτῶν
ἔργοις ὑπερφάνως ἀγχαῖν δοκῶντες
ἀλίσκονται. ἡλικὸς τόνω καὶ πόσος τὸ
θεός ὅστιν ὁ παντοδυνασῆς οὐχ ὁρῶ-
μενος, πῶς & πάντων αὐθέντης ὅστι καὶ κρι-
τῆς, ὄντινες αὐτῆ τῆ πεποιθιστὴ τῆ ἰδίας,
ὡς νομίζουσιν, θεοῦ τῆς λαοθάλοισιν.
αὐτῶ γὰρ τῆ διατυπώσθαι καὶ τὸ εἶδος τῶ
ἡμετέρι σώματος ἔλαβεν τὸ ὀφθαλμοῦν τύπον, & ἵνα γυρόμεν τὸ ἀρμονίας πύλι

ANNO
CARLII
1151

* τὸ θεόν
ἀφορῶν

* τὸ θεόν
ἀφορῶν

ANNO CHRISTI 325

ἀκμῶν, ὁ αὐτὸς τῆς πάντων μελῶν ἢ
 συζύγιαν ἰσχυροτάτοις νήροις συνέδη-
 σεν ἵνα ἐν πάσῃ ἀφάξει τῆς ἡμετέρας
 ἀποδοῆς ἀκάματον ἐχομένην πλὴν ἀκ-
 μῶν ἢ οἰκείας ἀρμονίας. τούτων πόν-
 νων σωτηριώδη διατυπώσῃ τελεσιουργ-
 ηθέντων, καὶ πνέμα ἡμῖν, ἵνα ταῦτα
 πάντα κινῆσθαι καὶ ἀκμαῖεν δυνάτω,
 ἐνέπνευσε, καὶ ἴδεν τοῖς ἡμετέροις
 ὀφθαλμοῖς συνεχώρησε, καὶ * ὡς
 σῶσεν τῆ ἡμετέρα κεφαλῇ δέδωκε,
 καὶ ἔσω τῆς χώρας ταύτης, πάσης τῆς
 διανοίας τῆς ἡμετέρας. **Θ** λογισμὸν
 σὺνέκλεισε. ποιητικοῦ εἴπης δὲ φρονῶν
 ταύτης τῆς διατυπώσεως. **Ω** λογισμὸν
 σκοπήσῃ, τὰ δὴ λοιπὰ παύσεν, ἀ μὴ τε
 λόγῳ, μὴ τε ἀριθμῶ ἀελλήφθῆται
 δυνάται, ταχεῖα ἐνθυμήσῃ καὶ ἰδεῖν καὶ
 σιωπῆναι διωθήσεται πλὴν αἰώνιον. **Σ** σω-
 τηριώδη τῆ ἀθανάτου θεοῦ ὄμοισίαν,
 καὶ οὐ δυνάται ἐκείνον πλανῆς πνός
 χροῖς αἰθέρος ἐνδύσθαι σκέπτεσθαι
 σαφῶς αὐτὰ ἔξεσι, καὶ ἰδεῖν πάντα τὰ
 γερνόντα τῆ δυνάμει τῆ θεοῦ, ὡς αὐ-
 τὸς πάντα ταῦτα τῆ βεβούληται. ἵνα
 δὲ εἴη ἰδεῖν, ὅτι ἡ ἀδέμτος κόσμου
 πολιτεία πλὴν τῆ θεοῦ ἀγνωσίαν τοῖς
 αἰθερότοις ἀπειράσαστο, λογισμοῦ
 ἀμύθηματ. **Θ** πρεσβυτέρου τεχθέντ. **Θ**
 ἐκ πλανῆς ἔχθροδ ἐν ταῖς τῆ σκαῶν
 αἰθερότων ἀθλίαις ψυχαῖς, ἐκ τῆ
 θεοῦ νόμου λαβεῖν * ἡμῶν ἐνεσι σα-
 φῆ τῆ ἀεὶ πούτου ἀπόδειξι. **Σ** ἐκείνη
 γὰρ καμροδ, ὅς οὐ ἴσῃ τῆ δύο ἐκείνων,
 τῆ ἐν ἀρχῇ κατὰ σαθέντων, τῆ θεῶν καὶ
 ἄγιον πρεσβυτῆμα μῆ τῆ πρεσβυτείας
 ἰππμελείας ἐκ ἐφυλάχθη, ἐπύχθη
 μῆ ταῦτα τῆ πρεσβυτείας ταύτης τῆ
 ἀυθ. **Σ** γέρονε δὲ συνεχέσ, καὶ μάλλον
 ἐπιύξησεν, ὅς οὐ καὶ **Θ** πρεσβυτέρημοι δύο θεῶν νήματα ἀπεβλήθη-

mus: ipse membrorum omnium
 connexionem neruis fortissimis
 colligauit, vt in omni nostræ in-
 tentionis actione, propriæ har-
 moniæ robur indefessum retine-
 remus. His igitur salubri dispo-
 sitione absolutis spiritum etiam,
 qui hæc omnia mouere ac robo-
 rare posset, inspirauit: visumque
 oculis nostris concessit, & intel-
 lectum capiti nostro indidit, &
 intra regionem hanc totam no-
 stræ cogitationis rationem con-
 clusit. Quapropter si quis recte
 sapiens huius dispositionis ratio-
 nem consideret, omittat autem
 alia, quæ neque verbo, neque nu-
 mero comprehendi possunt, ce-
 leri attentione salutarem & æ-
 ternam immortalis Dei poten-
 tiam videre atque intelligere po-
 terit: non poterit autem errore
 aliquo temere implicari, sed ma-
 nifeste contemplari licebit; at-
 que videre omnia Dei potentia
 facta esse, sicut ipse omnia hæc
 existere voluit. Vt autem per-
 spicere liceat, quod aliqua illici-
 ta in mundo conuersatio igno-
 rationem Dei apud homines ef-
 fecerit, post natum esse illusionem
 inimici in miseris infelicium ho-
 minum animis primum rationis
 peccatum, ex diuina lege datur
 nobis perspicuam huius rei de-
 monstrationem accipere. Ab il-
 lo enim tempore quo a duobus
 illis in principio creatis, conuen-
 nienti diligentia diuinum & san-
 ctum mandatum obseruatū non
 est, natus est deinceps huius ap-
 pellationis, ignorationis scilicet
 hos: factus est autem continuus,
 ac magis auctus, postquam præ-
 dicti duo illi voluntate diuina

repudiati sunt: eousque autem materia illa miseræ humanæ prouecta est, vt orientis & occidentis fundamenta damnauerit. Ipsa etiam aduersariæ potestatis circumuenit, & obscurauit. In ipso nimirum præcepto est sancta & immortalis & infatigabilis Dei omnipotentis clementia. omnibus enim diebus & temporibus præteritis innumeras populorū multitudines ab hoc onere, cuius seruituti addictæ fuerant, per me seruum suum Deus liberat, & in perfectum æterni luminis splendorem deducit. Post hæc igitur, fratres desideratissimi, propinquiore quadã prouidentia, & illustribus immortalis Dei nostri beneficiis insigniorem me in posterum futurum, purissima erga ipsum fide sum persuasus. Suscipiat ergo me sincerissimum Concilium sanctitatis vestræ, nec mihi sanctissimam ecclesiam, & communis omnium nostrum castæque matris portas opponi sustineatis. Quamuis enim nunc potissimum animi mei ratio perfectam catholicæ fidei puritatem inuestigans, hoc sibi fieri dignum non esse arbitratur, suadet tamen atque admonet. Et propriæ quidem verecundiæ frons omnium pulcerrimarum virtutum sigillum extulit, portatq; immortalitatis coepit contingere, ipsasque pulsare: vt & vos coepistis nostræ fraternitatis imprudentiæ veniam dare, pacem fidei catholicæ respicientes. Hoc enim & Deum decet, & ecclesiæ catholicæ fidei conuenit, & reipublicæ negotiis uti-

σαν· ἕως ὃ τοσούτου ἡ ὕλη αὐτῆ μὴ ᾖ
 σαμῶτις τῶ ἀνθρώπων περὶ χθῆ, ὥστε
 ᾖ τε ἕως, καὶ τῶ πρὸς δύσιν κρητῶδων
 κατεψήφισατο· αὐτῆ τε ἡ ὑπερβολὴ τῶ
 εὐδυνίας δυνάμειος τὰς διανοίας τῶ
 ἀνθρώπων κατέλαβε ἔημῶρασιν.
 ἐν ᾧ μὲν τοῖ περὶ ἄγματος καὶ
 ἀθανάτου ὅτι τὰ πάντα δυνάμειος
 θεοῦ ὁ ἀκαμάτος οὐκίος· πάσας γὰ τὰς
 ἡμέρας, καὶ τοῖς χρόνοις τοῖς ἀφελ-
 λυδοσίν, ἀριθμητοῖς τῶ δὴμων
 πολυπληθείας ἄπο τῶ βαροῖς τοῦτου
 διέμοδο τῶ ἀπὸ θεοῦ πόντος ὁ θεὸς δε-
 δουλωμένους ἐλευθεροῖ, καὶ εἰς ἐντελῆ
 αἰωνίου φωτὸς ἔξῆει λαμπερότη-
 τα· ἄπο τοῦτων ποιγαροῦ ἐγὼ, ἀδελ-
 φοὶ ποθένοτα τοῖ, οἰκειότερα πνὶ περ-
 νοῖα καὶ εὐδοξίος διεργασίαις τῶ ἀθανά-
 του ἔημετέρου θεοῦ, ᾗ λοιπὸν ὄπισθι-
 μότερος εἶ) τῶ πρὸς αὐτὸν καταθε-
 τά τῆ πίστι πέποιδα· δεξάδω ποιγαρ-
 οῦ μὲ ἡ ἀγωνία τῆ σωδοδος τῆς ὑμε-
 τέρας ἀγιότητος, καὶ μὴ μοι πλὴν σωφρο-
 νεσάτῳ ἐκκλησίαις, ἔ τῆς ἀγνῆς κοινῆς
 τε πάντων ἡμῶν μὴ ὄξαι τὰς θύρας ἀνι-
 πεδύωαι ἀνάσσει· εἰ καὶ τὰ μαλίστα καὶ
 νυῦ ὁ λογισμὸς τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἐντε-
 λῆ πλὴν καθαρότητα τῆς καθολικῆς πί-
 στεως ὀπιητῶν, τῶτο ἑαυτῶ ἡμῶν
 ἐπι οἰεται εἶ) ἄξιον, ὁμῶς περὶ ἐπει
 ἔ ὑπομνήσκει, καὶ τῶ μέτωπον τῆς οἰ-
 κείας ἀδοξίας πασῶν τῶ καλλίστων ἁρε-
 τῶν ἔξενλώσσει σφραγίδα, καὶ τῶ
 πυλῶν τῆς ἀθανασίας ἤρξατο ἀπεί-
 δαι, καὶ τοῦτοις κρούειν ὅπως καὶ ὑμεῖς
 τῆς ἡμετέρας ἀδελφότητος ὁθιῆς συγ-
 χωρήσαι πλὴν ἄνοιδου, καὶ εἰρηλίω τῆς
 καθολικῆς ὁνοιδου πίστεως βλέψαν-
 τες· τῶτο γὰ τῶ θεῶ πρεπῶδες, καὶ τῶ

τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πίστι ἀρμόδιον, καὶ τῶ κοινῶ τῶ περὶ ἁμαρτιῶν συμ-

ANNO CHRISTI 325

Φέρον' ἵνα τὸ θεῶν ἡμῖν παρακαθί-
σης ἐν πτωχότητι εἰρήνης ἀξίῳ ἀμοι-
βῶν τῷ πᾶσι ἡμῖν χειρομύρον
κοινῶς ἅπαντες προσενέγκωμεν. δι-
τόν γὰρ ὡς ἀλλήλους ἀν' ἑαυτῶν ἀγα-
πῶν, καὶ ἀλλήλων τὴν πολέμιον, καὶ μη-
δενὸς ἀντιπείνεν ἐπὶ τολμήσας, βάλλ-
ειν ἡμᾶς ἀλλήλους, καὶ τοῖς δυσμενέ-
σιν ἠδονῶν καὶ γέλωτα προσενεῖν, ἄλ-
λως τε καὶ κατὰ θεῶν διαλεγόμενοι
παρακαθίοντες, καὶ τὸ παναγίου πνεύ-
ματος πᾶσι διδασκαλίῳ ἀνάγκασιον
ἐχόντας. ἀπαγγελίᾳ γὰρ βίβλοι, καὶ
δοκίμια, καὶ τὰ παλαιῶν προφη-
τῶν τὰ διακρίματα σαφῶς ἡμᾶς ἀπὸ
τῆς ἀληθείας τοῦ θεοῦ φρονεῖν ἐκπιπέ-
σοι. πᾶσι πολέμοιοι οὐκ ἀπελά-
σαντες ἔσμεν, οὐκ ἔτι δὲ σκοπῶν λόγων
ἀλλήλων τῶν ζητημάτων πᾶσι λύσιν.

Ταῦτα καὶ τὰ τοῦτοῖς ἀναπλήσια
ὁ πάνσοφος βασιλεὺς, οἷα δὴ πᾶσι φι-
λοπάτωρ, τοῖς ἱερέσιν ὡς πατέρας
προσέφερε, τῶν δογματικῶν δογμα-
των πᾶσι συμφανίῳ παρακαθίον-
τος. πᾶσι δὲ σωόδου τῶν σωελεθόν-
των ὅτι τὸ αὐτὸ ὁπισκοπῶν τελακό-
σοι δὲ ἦσαν δέκα καὶ ὀκτώ· ἀλλ' ὁ μὲν
τελακόσοι καὶ πρὸς τοῖς λεγομένοις
ἐπίσκοποι, καὶ πᾶσι τε πρὸς ἀλλήλους
ὁμόνοιοι, πᾶσι τε τῶν δογμάτων ὑγιέναι
ἠαυτῶν· οἱ δὲ λοιποὶ, καθὰς πάλαι
εἰρηκαίῳ, τοῖς δογματικῶς ἀντιμα-
χόντο δογμασίν· οἱ ἕνα πᾶσι Ἀρείου
δόξαν μεγαλοφύως συγκροτεῖν ἐ-
παύσατο, δέκα καὶ ἐπὶ ὁ δὲ θεομὸν
ὄντες, Εὐσεβίος τε ὁ Νικομηδείης, ὡς
καὶ πρὸς τὸν εἰρη, * Θεόγνης ὁ τῆς Νι-
καίας, Μάρης Καλχηδόνος, Θεόδωρος
Ηρακλείας Θεσσαλίας, Μελόφαντος
Εφέσου, Γαβρίηλος Σκυδοπόλεως,

le est: vt pro diuinitus nobis con-
cessa preciosissima pace dignam
gratiarum actionem eius gratiæ
largitori communiter omnes re-
feramus. Graue enim esset, imo
vero quam acerbum, hostibus
iam profligatis, & nemo ex di-
uerso se opponere audente, inui-
cem se oppugnare, & lætitiā
inimicis atque adeo risum præ-
bere; & præsertim cum de rebus
diuinis disputemus, habeamus-
que doctrinam sacratissimi Spi-
ritus, literarū monumentis pro-
ditam. Nam libri euangelistarū
& apostolorum, quin etiam ve-
terum prophetarū oracula nos
euidenter docent quid de diui-
no numine sentiendum sit. Om-
ni igitur seditiosa contentione
depulsa, literarum diuinitus in-
spiratarū testimonis res in qua-
stionem adductas dissoluamus.

Ista aliaque id genus sapien-
tissimus imperator, dum doctri-
næ apostolicæ consensum stabi-
lire moliretur, tamquam filius
patris amantissimus, episcopis &
sacerdotibus velut patribus pro-
posuit. Erant autem qui ad Sy-
nodum simul conuenerant, epi-
scopi trecenti & octodecim: sed
trecenti quidem ante prædicta
persuasi erant, & consensum ad
inuicem ac dogmatū sanitatem
amplectebantur: reliqui autem,
vt iam pridem diximus, aduer-
sus apostolica dogmata pugna-
bant, qui Arii sententiam ma-
gnifice concelebrare studebant,
numero septemdecim: Eusebius
scilicet Nicomediensis, cuius &
superius mentionem fecimus;
Theognis Nicænus, Maris Cal-
chedonensis, Theodorus Hera-
cleæ Thraciæ, Menophantus E-
phesi, Patrophilus Scythopolis,

* Ομοίως

Narcissus Neroniadiſ ſecunda Ciliciæ, quam nunc Irenopolim appellamus, Theonas Marmaricæ, Secundus Ptolemaidis Ægypti, & cum eis alii octo, qui ſeipſos, quaſi eſſent orthodoxi, trecentorum choro miſcentes, apoſtolicis dogmatis repugnabant, Ario conſentientes. Cum hiſ generoſe decertabant ſancti patres noſtri, Alexander tunc preſbyter Conſtãtinopolitanus, & Athanaſius archidiaconus eccleſiæ Alexandrinorum. Quamobrem invidia contra eos armamouit, vt poſtea dicemus. Noſtri autem ſancti epiſcopi Arium ad Synodum vocabant, permittentes ei propria dogmata proponere, nutu ſemper victoris imperatoris. nam & ille, vt paulo ante diximus, in Synodo conſidebat.

βασιλέως· ἐπεὶ τῷ, ὡς δὲ πῶς εἰρήκαμεν, καὶ αὐτὸς τῆ συνόδου συνήρδεν.

*Quomodo imperator libellos
episcoporum accepit.*

CAPVT VIII.

VERVM admirabile illud facinus quod in Synodo ab imperatore ſemper victore factum eſt, non debet ſilentio præmitti. Etenim cum in vnum epiſcopi conueniſſent, & vt fieri ſolet in diſputatione contentioſa, quæſtiones & controuerſiæ inter eos incidiſſent, & alii alios accuſarent, cumque libellos offerrent, & criminationes compoſitas ad pium deferrent imperatorem: ille acceptos libellos, & annulo ſuo obſignatos, ſeruari præcepit: & cum talium epiſcoporum mutuam contentionem perſpiceret, dixit oportere omnes ſimul certo die ad res eas di-

Ναρκίσιος Νερονιάδου Κιλικίας
δωτέρας, καὶ νῦν Εἰρηνοῦπολιν ὀνομαζομένου, Θεωνᾶς ὁ Μαρμαρικής,
Σεκουῦδος Πτολεμαΐδος Αἰγυπτίου,
καὶ συνὲ αὐτοῖς ἕτεροι ὀκτώ, οἱ ἑνὲς
ἐαυτοῖς τῷ ἴσῳ πελαγοσίων ἀγίων ἡρώ-
των Ἰππιμάχου, ὡς δίδεν ὀρθόδοξοι,
τοῖς ἀποστολικοῖς ἀντέθεσαν δόγμα-
σιν, Ἀρείῳ συνηγοροῦντες. τοῖς
ἡγουμένους ἀπὸ τῶν ἰσῶν
πατέρες ἡμῶν Ἀλέξανδρος ὁ Κωνσταντι-
νουπόλεως τότε πρεσβύτερος ὢν, καὶ
Ἀθανάσιος ἀρχidiaconos τῆ Ἀλεξαν-
δρείων ἐκκλησίας. διὸ ἐφθόνος ὤπι-
στο κατ' αὐτῶν, ὡς ὑπερον λέξομεν. οἱ
δὲ ἡμέτεροι ἅγιοι Ἰππισκοποὶ καλοῦσι
τῷ Ἀρείῳ εἰς τὴν συνόδον, Ἰππι-
σκοπὸς αὐτῶν συσπῶναι τοῖς ἰδίῳις δό-
γμασι, νόμῳ καὶ τὰ πάντα νικηφόρου
βασιλέως.

Ὅπως τῶν λιβέλλοις τῶν Ἰππισκοπῶν
ὁ βασιλεὺς δέχεται.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

ΑΛΛΑ τὸ κατ' ἴσῳ συνόδον γεγονὸς
ἄδικον παρά τῷ τὰ πάντα νικηφόρου
βασιλέως, ἐκ ἄξιον σιωπῆ
ἀφραπέμψαδ. καὶ γὰρ Ἰππιτωαχθέντων
πάντων τῶν Ἰππισκοπῶν, ἐκαθὼς
ἕδος ὅστι, ἡγουμένων ζήτησάν τε καὶ
συκρίσεων ἀφ' ἑαυτῶν τῶν Ἰππισκοπῶν,
ἐρεχθίων ἐνεκα, ἄλλου πρὸς ἄλλον
ἔχοντος, λιβέλλων τε Ἰππιδοιδυμένων
κατ' αὐτῶν, καὶ ἐγκλημάτων συγχο-
ποιδυμένων παρά τῷ ὑπεβῆ βασιλεὺς
δέξαμενος τῶν λιβέλλοις, σφραγί-
σας τε τῶν διακυλίων αὐτῶν, ἐκέλευσε
φυλάττειν ἐν ὄρωι τῶν τοιούτων Ἰππι-
σκοπῶν τὸ πρὸς ἀλλήλους ζυγομαχίαν,
εἶπεν, ὅτι καὶ πάντας ὁμοῦ εἰ μὴ ἡμέ-
τεροι.

ANNO CHRISTI 325.

ρα σωελδόντας, ὡς πύτων δια-
 λαβῆν. καὶ ἐστάσης τῆς προεδρείας,
 εἰς μέσον καθίσας ὁ βασιλεὺς, καὶ ἡου-
 χίας γενομένης τῶν κατὰ πρόσωπον,
 πάντων τῶν λιβέλλοις προστάξεν
 ἐνεχθῆναι καὶ δεξιάμην, ἔσθ' ἂν τῶν
 οἰκίῳ κόλπω δεξιῶν, μήτ' ἐκὼν
 ἦν τῶν ἐμφορομένων ἐδελήσας, λέ-
 γει τῷ θεῷ ὑμᾶς προσελαιμῶν
 ἱερεῖς τε καὶ ἀρχόντας, κρίνειν τε καὶ
 διακρίνειν τὰ πληθὺν, ἃ τοῖς εἶναι, ἀπὸ
 δὴ ἀνθρώπων ἀπάντων ὑπερέχοντες,
 ὁ ελαιμῶν, καὶ ὁ εἰρημῶν. ἐγὼ
 εἶπα θεοὶ ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. καὶ
 πῶς ὁ θεὸς ἐστὶν ἐν συναγωγῇ θεῶν. καὶ
 τῶν μὲν κοινῶν ὀλιγαρεῖν προστά-
 των, πᾶσαν δὲ πλὴν σουδῶν πρὸς τὰ
 δεῖνα ποιῆσαι. ἔκλεψας ἐνεχθῆναι
 πῦρ, ἐμπεριελάττω τῶν λιβέλλοις
 προστάξεν. ἔσθ' ἂν δεξιάμην τῶν
 ἐξω ἑπιγνώσασθαι τοιοῦτων ἐπι-
 σκόπων πλὴν ἀνώμαλον ἐπιχειρήσιν.
 ποσάτη ἢ τῆ βασιλείας πρὸς τῶν ἱε-
 ρεῖς τῷ θεῷ ἀλάβεια, καὶ θαυμά-
 σθαι ἀπαντες ὁ εὖ φρονοῦντες. κα-
 κῆνο δὲ ὁμοίῳ τῶν πύτων ὑπὸ αὐτῶν
 γενημῶν, οὐ δικαίον ἡγεσθαι πα-
 ρεδιδῶναι σιγῇ. φιλαπεχθήμονες γὰρ
 αἱ δὲ φιλολογῶν λαοὶ ἐξέ-
 ψασθαι τῶν ἐπισκόπων ἵνας, καὶ τῶν βα-
 σιλεῖταις ἐπεσφίσει κατηγείας ἐπέ-
 δοσαν καὶ τῶν πρὸς τῆς γενημῶν
 ὁμοιότηας. ὁ δὲ καὶ τῶν δεξιάμην, εἶ-
 τα δεσπὸν ἐπιθεῖς, καὶ τῶν δακτυλίων
 σημειώμην, φυλαχθῆναι καὶ τῶν
 τῶν ἐκείλευσεν. εἶτα πλὴν σύμβασιν τῆς
 ὁμοιότηας ἐργασάμην, τῶν πρὸς
 κομιδῆναι πρὸς τῶν, παρόντων
 ἀπάντων ἐπισκόπων, πρὸς καὶ τῶν
 κατέκωσεν, ὁμοιωκῶς μὴδὲν τῶν ἐπ-

Concil. Tom. 2.

sceptandas convenire. Præstitu-
 tus autē dies cū venisset, conse-
 dit in medio imperator, & silen-
 tio opportune facto, omnium li-
 bellos afferri iussit: quos cum ac-
 cepisset, & in sinu suo posuisset,
 nec voluisset in delationes eas
 incumbere, ita ad episcopos lo-
 quitur: Posteaquam Deus vos
 sacerdotes & iudices designavit
 ad disceptandas & diiudicandas
 populi controuersias, vosq; deos
 scribendos censuit, tāquam ho-
 minibus ceteris longe præstan-
 tiores (dictum enim est, *Ego dixi, dii vos estis, & filii Altissimi omnes.* & *Deus stetit in synagoga deorum*) certe vulgaria ista negligere oportet, omnique cura & studio in res diuinas incumbere. Cumq; iussisset ignem afferri, libellos omnes exuri præcepit. dabat enim operā ne cuiquam exterorum talium episcoporum iniqui conatus innotescerent. tanta scilicet imperatoris erga Dei sacerdotes reuerentia fuit, quantam mirari debent omnes qui recte sapiunt. Illud etiam simile huic ab eo factum, non arbitror æquum esse silentio tradere. Viri quidam procaces & laici, qui conuiciis rixisque delectabantur, episcopos quosdam accusabant, & criminationes scriptas imperatori tradiderunt, idq; antequam res ad concordiam adduci potuisset. Ille & eas quoque recepit, sed vinculo constrictas, & annulo suo obfignatas, custodiri iussit. Deinde cum concordie gratiæque reconciliationem fecisset, statim eas omnes afferri iussit, & presentibus omnibus episcopis igne adussit, postquam prius sancte iurauisset se nihil eorum quæ in

Psalm. 81.

Ibidem.

A a a

κίας
 ὄνο-
 λτις,
 πλου,
 λεις
 ἡ γο-
 ῶσοι,
 ἡ γμα-
 ούσις
 ἡ γίσις
 ἡ σαι-
 και
 ἡ ἀπ-
 ὡπι-
 ἡ οἰ-
 ἡ λου-
 ἡ στέ-
 ἡ δ-
 ἡ φρου-
 ἡ δειν.
 ὄπων
 ἡ ῥον-
 ἡ τε νι-
 ἡ σαιπῆ
 ἡ ἀχθῆ-
 ἡ καδῶ-
 ἡ τε καὶ
 ἡ ὀπιαν,
 ἡ ἄλλον
 ἡ ὀπιαν
 ἡ ἡ κρο-
 ἡ σιλαῖ.
 ἡ φερί-
 ἡ κελῶ-
 ἡ ὀπι-
 ἡ ἀχθῆ-
 ἡ ἡ μᾶ-
 ἡ ἡ

iis scripta fuissent, legisse. Aiebat enim sacerdotum delicta vulgo ignota esse oportere, ne inde scandali occasione arrepta, minore cum metu delinquant. Ferunt ipsum & hoc etiam addidisse, quod si quando ipse suis oculis videret episcopum alienæ vxori stuprum inferentem, se sua purpura flagitium contecturū, ne intuentium oculi facinore ipso offenderentur. tanta erat imperatoris & tam pia atque admirabilis prudentia. Per plures postea dies, imo vero & per menses plures cum episcopis in vnū locum conueniebat, & vna cum iis de fide disceptabat, atque diuersas eorum sententias suppuitabat. Erant enim, vt sæpe iam diximus, inter eos nonnulli qui nefariis Arii dogmatis suffragabantur, & multitudini sanctorū episcoporum veritatem propugnantium aduersabantur sedulo. Alii vero optimi & sanctissimi patres nostri veritatis armis muniti, gloriosam & inculparam fidem magna cum libertate prædicabant: cum quibus magnus etiam confessorum numerus erat, qui volentibus peruersa Arii dogmata defendere, strenue resistebant.

De sancto Paphnutio.

CAPVT IX.

ERAT inter eos magnus ille sanctusque Paphnutius, confessorum & episcoporum coetui non parum ornamentum afferens, genere Ægyptius, homo Dei, ex illis quos Maximinus dextero oculo effosso, & sinistro poplite succiso, ad metalla damnauerat.

γεγραμμένων ἀνεγνωκέναι. οὐ γὰρ ἔφη χρεῖται τῶν ἱερέων τὰ πλημμελήματα δὴ λατοῖς πολλοῖς γίνεσθαι, ἵνα μὴ σκανδάλου πρὸς φασιν ἐντιθέντες λαμβάνοντες, ἀδεῶς ἀμείψαντο. φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ τὸ πρὸς θεοῦ εἶναι, ὡς εἰ αὐτόπῃς ἐπισκόπου * ἐγεγόνει, γὰρ * μόνον ἄλλοτερον διορύσσοντος, συγκαλύψαι * ἐν τῇ πορφυρέδι τὸ σκάνδαλον * ἡμῶν γινόμενον, ὡς αὐτὸ μὴ βλάψαι τῶν θεοφιλοῦς τῆς δρωμένων ἡ ὄψεως. ποσῶν τῆ βασιλείας Θεοφιλοῦς καὶ ἀξιάγατος σωτέρας. Ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας, οὐ μὲν δὲ ἀλλὰ καὶ κεραιεῖς ἐφεξῆς σωεργόμηνος τοῖς ἐπισκόποις ὁ βασιλεὺς, ἀμα αὐτοῖς τὰ πρὸς τῆς πίστεως διελάμβανε, τὰς τε διαφοροῖς αὐτῶν γνώμας ἀνελέγετο. ἦσαν γὰρ, κατὰ πολλὰς εἰρήκερμῶν, ἐν αὐτοῖς πινες τοῖς ἀθεμίτοις Ἀρείου δόγμασι συμπερόμενοι, ἐν τῶ πληθὲ τῶν ἀγίων ἐπισκόπων, τῶν τὴν ἀληθείας ὑπερμαρτυρούντων, ἀντιπρὸς ἄλλοις. ἀλλ' οἱ ἀριστοὶ ἐπὶ πάντα ἱερώτατοι πατέρες ἡμῶν, τῶ τῆς ἀληθείας ὄπλῳ ἠσφαλισμένοι, πῶ λαμπερὰν ἐκείνην πίστιν μὴ ἀρνήσας ἐκήρυττον· μὴ ὡν καὶ ὁμολογητῶν πολλὴ ἀριθμὸς, ἀντισταμένων τοῖς ἐδέλοισι πειπεισάται τὰ μετῴθησεν τῶ Ἀρείου δόγματι.

Γεὼ τῶ ἀγίου Παφνουτίου.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

ἮΝ δὲ ἐν αὐτοῖς ὁ μέγας ὁ ἅγιος Παφνούσιος τῶ ὁμολογητῶν ἐν ἐπισκόπων κατὰ κοσμιῶν χορὸν, ἀπὸ Αἰγυπτίου, Θεοῦ δὲ ἀνθεστος, ἐκ τῆς ὁμηγύρεως ἐκείνης, οὗ Μαξιμῖνος ὁ βασιλεὺς τὴν δέξιον ὄξωρυσεν ὀφθαλμὸν, ὅτι λαμὰς ἐν θυροκόπησεν ἀγκύλας, παραδίξ τοῖς μετὰ τοῖς σωτέ-

ANNO CHRISTI 325.

χρῆται. ἐν ᾧ ποσῶντι λῶ ἢ τῆς θεοῦ χά-
ρις, ὥστε σημεῖα αὐτὸν ποιεῖν μηδὲν
ἐλάττω τῆς πάλαι ὑπὸ τῶ δόποσῶλων
γενησάμενον. λόγῳ γὰρ μόνῳ ἔδῳ δαί-
μονας ἐφυγάδευε, καὶ διχῆ διαφό-
ροις ἀδενουῦτας ἐθεράπευε, τυφλοῖς
τὸ βλέπειν, τὸ θεὸν ἔξαυτοῦ μῦθος,
ἀφείχετο καὶ ἀφείδεντας πρὸς τὸ κτῆ-
φύσιν ἡγῆν ἀκμῶν, τὰ μέλη ἐνεργεῖν
ποιῶν ὑγιᾶς. ὃν ὁ βασιλεὺς σφοδρᾶ
διὰ πηκῆς ἤγα, συνεχῶς τε ὅπῃ τὰ βα-
σίλεια μετεπέμπετο, καὶ τὸ ἔξορυ-
γμὸν κατεφίλει· ποσῶντι πρὸς αὐτὸν
τῶν ἀσθεῖ βασιλεῖ πρὸς ἑδῶ ἀγίους
πίστis.

Περὶ τοῦ ἀγίου Σπυρίδωνος.

ΚΕΦΑΛ. Ι.

ΚΑΙ δὴ καὶ Σπυρίδων Κύπριος τις
ἀνὴρ ὀπίσιμος ἐν κυρίῳ, καὶ ἦ
ἐκ παιδὸς ποιμνικῶν πείραν τῆς
Χριστοῦ ποιμνῆ καθεστῆσθαι, πρὸς
φηκῶ βίῳ διαγιγνώσκων ἐγνωρίζε-
το. ὃς καὶ γὰρ διέπων τὸ ὀπισκοπεῖν, ἔ-
ποιμαίνεν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκ ἐπαύε-
το. οὕτω δὲ λῶ χρηστὸς καὶ ἀνεξίκακος,
ὅπῃ ληστῶν ἐφόδου δόλω πρὸς βαλόν-
των τῆ ποιμνῆ, ἀσθεῖς τε δεσμῶσι
κρατουμένων, κινηθῶσά τε μὴ δυνα-
μῶν ἕως πρὸς, ὅπῃσας ὁ μακά-
ριος, δι' ἀχρῆς ἀνεθῶσά αὐτοῖς τῆς
σωσῆς ποίει· οὐ μὲν ἄλλὰ καὶ τῆς
κρίων τὸ κράτησιν ἀπορηθῆσθαι δίδω-
σιν, ἐπὶ τῶν λαβετε ὡ νεανίσκοι πρὸς
ἀπόχρησιν τῶτον, μὴ ἀπρὸς αὐτὸν
τες τῆ νυκτὶ τῶν δι' ἐμὲ τῶν αἰπίων τῶ
δόποσῶ κατὰ μέμψασθε. πολλὰ μὲν
ἔ' ἄλλα θαύματα πρὸς τῶ ἀγίῳ τούτῳ
ἀκηκόαμεν, ἐν δὲ ἐν πολλῶν ὁραθῆ-
σασθαι.

Concil. Tom. 2.

Sed in hoc tanta Dei gratia elu-
cebat, vt miracula per eum fic-
rent non minora his, quæ olim
ab apostolis facta sunt. Nam dæ-
monas solo verbo fugabat, & æ-
gros plures oratione curabat: sed
& cæcis visum, fufis ad Deum
precibus, tribuebat: & paralyti-
cis naturalem firmitatem resti-
tuebat, efficiens vt membra sana
suis fungerentur officiis. Hunc
imperator summo in honore ha-
buit, & sæpius eum intra pala-
tium euocatum complecteba-
tur, & oculum effossum subinde
exoscubatur: tanta erat apud
pium imperatorem sanctorū vi-
rorum auctoritas & gratia.

De sancto Spyridone.

CAPVT X.

SPYRIDON etiam Cyprius
vir insignis in Domino, qui a
pueritia pastoralis vitæ rudimen-
ta Christi gregi deuouens, &
propheticam vitam agens inno-
tuit: quique episcopatum etiam
adminiftrans, non destitit oues
suas pascere. adeo bonus erat &
patiens, vt cum latrones quidam
noctu in ouile eius irrupissent, &
occultis ac inuisis quibusdā vin-
culis detinerentur, nec inde mo-
uere sese vsque ad auroram pos-
sent; superueniens beatus, obti-
nuit precibus vt soluerentur vin-
culis: imo vero arietem longe
præstantissimum abeuntibus de-
dit, inquit: Accipite hunc iu-
uenes ad vsum vestrum, ne re in-
fecta discedentes, me hac nocte
inopia vestræ auctorem accuse-
tis. Plura etiam alia mirabilia de
hoc sancto audiimus: vnum au-
tem ex multis proponemus.

Aaa ij

Quomodo filiam mortuam ex-
citauerit propter mer-
catorem.

Οπου τὴν θυγατέρα αὐτῆς πθνεῖ-
σαν ἐγείρη διὰ τῷ
ἔμπορον.

ANNO
CHRISTI
335.

CAPVT XI.

ΚΕΦΑΛ. ια'.

BEATVS ille & celebris ho-
mo Dei, filiam habuit Irenē
nomine, quæ seni vtiliter mini-
strans, virgo vitam omnem ca-
stissime egit. Post eius mortem
mercator quidam peregre re-
diens, rogat senem depositum
quod eius filia virgini iam pridē
crediderat. rem omnem beatus
Spyridon prorsus ignorauit. Sed
cum homo depositum sæpius
flagitaret, senex posteaquam il-
lud per domum fursum ac deor-
sum perquisiuisset, nec reperisset
vsquam, animo angebatur graui-
ter: & virum monuit, nec scire
se quidquam de deposito, nec ef-
se in tota domo. mercator tunc
altius inclamans, & lacrymans
eiulansque poscit depositum, cla-
mitans quoque se manus violentas
sibi illaturum, nisi quod credidit,
reciperet. Nam, inquit, se
quod vnicum seruauit senectuti
suae subsidium & solatium,
apud virginem deposuisset. Co-
actus igitur sanctus ille senex vna
cum mercatore ad sepulcrum
filiaē properat, ad percontandū
ea de re; eamque ex nomine in-
clamat, Filia, inquiens, Irene. illa
de sepulcro respondens: Quid
vis, pater? Tum senex: Vbi po-
suisisti, filia, quod hic homo tibi
credidit? At illa locum aperte
patri indicans: In eo, inquit, loco
iacet, pater. Ille ad filiam: Vade

ΘΥΓΑΤΕΡΑ ἔχεν ὁ μακά-
ριος καὶ ἀσίδιμος οὗτος τῆς θεοῦ
ἀνδρῶνος, Εἰρηλίω πύνομα, ἡ τῷ
γέροντι προσφύσας διακονήσασα, ἐν
πρῶτῳ αἰθερόντων βίον διέξ-
έρχεται. ταύτης μὲν θανούσης, ἐξ
δοσθημίας ἕως ἀνάσας ἔμπορος, πι-
ρατικῶς ἀπήτει τῷ γέροντι, ὑπὸ τῆ
αὐτῆς θυγατρὶ, τῆς πρῶτης, ἡ
θεμελιος. ὁ δὲ μακάριος Σπυρίδων
ἠγνόησε παντελῶς τὸ ὑπόθετον, ὡς ἡ πο-
λις ὑπὸ πικρῆς ἀπάτης ὁ δὲ ἀνδρῶνος,
πολλὰ δὴ καὶ κατὰ τῷ οἶκον διερω-
τήσας ὁ γέροντος, καὶ μὴ εὗρεν, ὑπὸ τῷ
σφύδρα, καὶ πρὸς τῷ δῶδρα ἔλεγχον,
μὴτε εἰδέναι, μὴτε εἶναι ἐν τῷ οἴκῳ.
ὁ ἔμπορος ἐκβοῶν, δακρυοειδῶς τε σω-
τηριμῶς, ἐὼς οὐκ ἐπινοήσας ἡττι τὴν πα-
ραδικτικῶς, λέγων αὐτὸν διαχ-
ρῶσας τὸ ἀπολείας χάριν, εἰ μὴ λά-
βοι τὰ πρῶτα καταθέντα, φάσκων ἐνε-
κα γῆρας αὐτῶν ταύτων τὴν πρῶτον θίαν
πεφυλάχθαι, παρὶ αὐτῆς τῆς παρῆναι
παραδικτικῶς. ἀναγκάζεται τὸν οὖν
γέροντος ὁ ἀγίος ἐκείνος ἵππῃ τῷ μνημῆτι
θυγατρὸς ἅμα τῷ ἔμπορῳ ὁρμήσας
πρὸς πύθινον ἔπραγματός. ὁ δὲ ἐλθὼν
καλεῖ τὴν θυγατέρα ἐξ ὀνόματος, καὶ
φησὶ πρὸς αὐτὴν τέκνον μου Εἰρηλίω.
ἡ δὲ δοκίμει δέισα ἀπὸ τῆς πατρὸς, λέγει
πρὸς αὐτὸν πῶς εἶπες, ὦ πατερ; ὁ δὲ
γέροντος πρὸς αὐτὴν ποδὸς ἀπέθου τὴν
τῆς δὲ τῆς ἀνδρῶνος παραδικτικῶς, ὡς θυ-
γατρὸς καὶ κείνη πρὸς αὐτὸν ἔφη: ἐν τῷ δὲ κείτῃ τῷ τόπῳ πατρὸς σαφῶς τῷ
τόπον ὀψιματάσας τῷ πατρὶ. ὁ δὲ πρὸς αὐτὴν πρὸς ἐν εἰρηλίω τέκνον

ANNO CHRISTI 325

μου Ειρήνῃ. ὁ οὖν γέρον Ἰπποκρί-
τας οἰκοί, ἔδωκεν οὐκ ἔπειτα ἡ
δύναμις κείνου πρὸς παραθήκην, ἀπέ-
δωκε τῷ ἀνδρὶ. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν
ἀνδρῶν ἄδονται θαύματα, καὶ ἁγία-
δοξοποιεῖται πολλὰ, αἱ δὲ μέγιστοι δόξοι
πρὸς τῶν ἐκκλησιῶν δεινύονται πῶς
ἐφιστάμενοι πρὸς πληροφωρίαν τῆς
ἀληθείας ἡμῶν εἰς Χριστὸν πίστεως, ποιού-
ται ποταμοῦ μέγιστον καὶ ἁγίων ἐκεί-
νων ἀγίοις ἀνδράσιν ἡ ἐκκλησία διέ-
πρεπεν, ὅς ὡν πολλοὶ ἁγίασαν καὶ τῶν
ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ. Ἰδιὰ μὲν καὶ
Ἀθανάσιος, πρὸ οὗ ἔπερσε εἰρήκα-
μην, τῶν καὶ δὲ διάκονος ὡν, ἐκ ἀμοι-
ρος τῶν ἁγίων ἐκείνων ἁγίου ἑῶν ἱσθῶ
παύτων ἀμολόγητο συνίτω δὲ τῶν Ἀλε-
ξανδρῶν τῶν τῆς Ἀλεξανδρείαν ἐκκλη-
σίας Ἰπποκρίτου, βοηθῶν ἀεὶ ὑπαρ-
χῶν ἀπὸ. * ἀνεκίνου ἁγίου ὁσημέ-
ραι οἱ ἡμέτεροι ἁγιοὶ Ἰπποκρίτοι, Ἰππὶ
πλείστον ὅσον χρόνον, πάμπαν πρὸ
τῆς πίστεως, οἰοῦντο δὲν μηδὲν ἄχρη-
στὸν ἢ πολυμῶν πρὸς πλῆκτικῆς ἡ-
τήσεως διαπερῆσαι. συγχαίρει τε
Ἀρεῖον μετεπέμποιτο, ἔπειτα δὲ ἀνα-
κρίσει τὰς περὶ τῆς ἀναπίστευον-
τες διέλυον. πλείστη τε ὅση ἀουδὴ καὶ
φρονήσις αὐτοῖς, πῶς ἐχρῆν πρὸς
τῶν ἀναζητητῶν τῶν ἀθέσμων ἀπὸ
δογματῶν ψευδῶν καὶ ἀδύνατον
εἶναι. μὲν πολλῆς οὖν τῆς σκέψεως, καὶ
τῆς πρὸς τὸ θεὸν ἰκεσίας, πῶς διέ-
λάμβανον. διὸ καὶ σφόδρα σφοδρῶς, καὶ
λίαν ἀρμολογῶν, ἔδον καὶ τῶν ἀθεμί-
των δογματῶν Ἀρείου, καὶ τῶν αὐ-
τῶν, ἐλέγχον ἀντέθησαν, πρὸς ῥῆζον
ἀμαρταντες τὰς καὶ τῆς ὑποδοξῆς θεοῦ
μαρτῶν αὐτῶν βλασφημίας, καὶ ἄθε-
Φανισαντες. καὶ τῶν μὲν ἐκ τῶν θεοῦ λέγειν ἐκείνοις τὸ ὑὸν ἀπὸ, ἀντέθη-

in pace, filia Irene. Senex domū
regressus, depositum in eo ipso
loco quem puella designavit, in-
uentum viro tradidit. Multa ille
alia stupenda & admiranda fe-
cit, quæ omnium ore celebran-
tur, quæque adhuc ab indigenis
ostenduntur ad plenam persua-
sionem fidei in Iesum Christum,
iis qui in ea re mentem curam-
que suam defigunt. Talibus igitur
viris vsque ad ea tempora flo-
rebat ecclesia, ex quibus plurimi
Nicænæ Synodo interfuerunt.
Quinetiam Athanasium, cuius
antea memini, tunc diaconum,
a sacra illa sanctorum corona
minime abfuisse omnes fatentur.
Erat autem vna cum Alex-
andro Alexandria episcopo,
quem in multis fidei opera &
consilio iuuuit. Communicabant
igitur quotidie sancti episcopi
nostri multo tempore permulta
inter se de fide, rati nihil cito aut
temere de re tanta statui debe-
re. Arium frequenter accers-
bant, & crebris interrogationi-
bus propositiones eius refuta-
bant: omnique cura ac cogita-
tionis quærebant, quomodo ne-
faria illius dogmata euertere,
quidve contra ea statuere & de-
cernere oporteret, acri semper
consideratione vsi, & fufis ad
Deum precibus illa tractabant.
Quamobrem sapienter admodū
atque congruenter contra im-
pia Arii & sectatorum eius dog-
mata reprehensiones suas oppo-
nebant, impuras eorum contra
Dei Filium blasphemias radici-
tus euellentes, & delentes fundi-
tus. Et ei quidem quod illi asse-
rebant, non ex Deo esse Dei Fi-

lium, illud, Deum de Deo, nostri opposuerunt. Ei vero quod illi dicebant, non esse Deum verum, definiuerunt nostri esse Deum verum de Deo vero. Cumque illi censerent creatum ipsum, nostri contra statuerunt, genitum, non factum. Postremo cum illi alterius substantiæ Filium esse contenderent, nostri episcopi eum eiusdem esse opposuerunt, hoc est, ex substantia Patris genitum, creatoremque ipsum atque opificem omnium visibiliū pariter & non visibiliū prædicauerunt, secundum fidem apostolicam iam pridem ecclesiæ ipsius traditam, expressis testimoniis illud demonstrantes, vt progressu orationis patebit. Hoc antidoto lethalia venena subuertentes, clariorem in posterum apostolicam fidem vno omnes consensu describunt.

Quomodo oporteat tres personas intelligere & credere indiuisē in vna illa ineffabili Patris, & Filii, & Spiritus sancti diuinitate.

CAPVT XII.

SANCTA & magna & generalis Synodus sanctorum patrum Nicææ congregatorum, per beatum & sanctum Osiū episcopum ciuitatis Cordubæ in Hispania, tenentem locum episcopi Romani, cum prædictis eiusdem sedis presbyteris, altero ipsum interpretante dixit: Diuinitas non est vna persona, vt Iudæi existimant, sed tres personæ vere subsistentes, non solo nomine, sed re distinctæ, & in diuinitate con-

και οι ημετεροι, το θεον εκ θεου. κη το μη ελληνικον θεον και εκεινους, εγραψαντο οι ημετεροι, θεον ελληνικον εκ θεου ελληνικου. και το κλισμα αυτων λεγαν εκεινους, αυτω ελεσαντο οι ημετεροι, γνηθεντα, ου ποιηθεντα. και των επερωσιων των εκεινων περιβαλλομενα αυτεθικαν οι ημετεροι επσκοποι το ομοουσιον εστι τ υον των πατερι, τωτ εστι γνηθεντα εκ της ουσιας της πατρως κτιστω τε αυτων και δημιουργον ορατων τε κη αορατων εκηρυξεν, κη ανεκαθεν παραδεδεισαν τη εκκλησια αυτη διποσολικω πιστιν, γραφικαις μεροπυλαις ταις διποσειξαις ενδωσαντες, και τωσ περιων ο λογωσ διποσειξαι. ταυτη τη ανηροδω τα νασιμα φαρμακα αυτα τε ελεσαντες, ερωσαν εν τωθεν ηδη λοιπον τ διποσολικω συμφωνωσ εγραφοσ πιστιν.

Πειλ τωσ δειν τρεισ υποστας νοειν και πισθειν αρχαιωσ επι της αρρηπου της πατρως και της υουσ και της αγιου πνωματωσ μιασ θεοτητωσ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ΄.

Η ΑΓΙΑ και μεγάλη & οικουμένη συνόδος τωσ εν Νικαίασ συναχθέντων αγίων πατερον ημωσ, δια εμακαριου & αγιου επσκοπου Οσιου πολειωσ Κουρδουβησ της εν Σπανων επαρχιασ, επεροντος και των επων εν τω Ρωμαιων επσκοπουσ αυτωσ εν τωσ αυτων θενουσ περιβαλλουσι περιεσδυτεροι, ερμιλυθοντωσ αυτων ετρουσ, ειπεν η θεοτις ουχ εν προσωπον οστι, κη πτωσ των Ιουδαϊων υποληψεν, δλλα τελα προσωπα καθ υποσασιν ελληνικωσ, εκ ονομασ η-

ANNO
CHRISTI
325.

λω· και τῶτο μδρτελειαις πολλαις
 ἄπο τε παλαιας και νεας διαθηκης κη-
 ρυηεται. η̄ μηδ̄ παλαια κτ̄ σω-
 ματικω̄τερον ἐπ̄ ἕπον διαλεγομενη,
 λογον ὡς λαλοῦμεν· ὡς ἔρεπεν· η̄
 δε καινη ἡ λογον θεον ἀπέδξε, κτ̄
 τὸ· εἰ ἄρχη ἡ ὁ λογος, και ὁ λογος
 ἡ̄ πατρὸς θεον, και θεὸς ἡ̄ ὁ λο-
 γος· και παρὸς ὅσον τελειὸν ἐκ πε-
 λείου. θεὸς γὰρ, οὐ μέρος ὁ υἱός, ἀλλὰ
 τελειος ὡς πατήρ, τῆς αὐτῆς οὐ-
 σίας ὡν, ἧς κτ̄ ὁ γνησιος αὐτὸν ἀφρα-
 σως πατήρ· σιμυπαρχα δὲ ὡσαύτως
 τῶ πατρὶ κτ̄ τῶ υἱῷ κτ̄ ἅγιον πνῦμα,
 τῆς αὐτῆς οὐσίας και τῆς αὐτῆς ἡμε-
 τῶν, οὐ πατὴρ ὁ πατήρ και ὁ υἱός. μίαν
 πῆνυ βουλιῶν, μίαν βασιλείαν,
 μίαν αὐθεντίαν, μίαν δεσποτείαν ὅτι
 πάντων τῶν κτιστῶν φύσεων ὁσφμερῶν
 τε και νοουμένων, μίαν θεότητα και
 τῶ αὐτῶ οὐσίαν ὁμοιοτητέον πατρὸς
 ἡμῶν, τῆς πατρὸς, και τῆς υἱοῦ, και τῆς
 ἁγίου πνῦματος· οὐ συχισιν ἢ δια-
 ρεσιν τῶν τῆς ἀρρήτου ἐκείνης και μα-
 καρίας τελεάδος ὑποστάσεων, κηρυ-
 τόντων ἡμῶν, ἀλλὰ πατέρα αἰὲ ἀλη-
 θῶς πατέρα ἀληθινὸν υἱὸν αἰὲ ὄντα
 και ὑφετώτα, και υἱὸν ἀληθῶς υἱὸν
 ἀληθινὸν πατρὸς αἰὲ ὄντα και ὑφε-
 τώτα, και πνῦμα ἅγιον ἀληθῶς
 πνῦμα ἅγιον, αἰὲ ὄν κτ̄ ὑφετώς τελεά-
 दा ἀχώρισον, ἀρρήτον, και ἀληθῶς
 ἀπερνούητον και ἀνεκφραστον, μίαν
 θεότητα, και τῶ αὐτῶ οὐσίαν ταῦ-
 τῆς ἑναι πσῶοντες. και ταῦτῶ ὁμο-
 λογομεν, κτ̄ τῶ ἀνεκαθεν παρὰ
 τῆς κρείου, δια τῶν ἱερῶν αὐτῶ ἄπο-
 σέλων, και τῶ τῶ κείνων ἁγίων
 πῆσιν φυλαξαμένων ἀσπίλων, ἄρ-
 χαίων ἁγίων ἡμῶν πατέρων, ὡρα-

mine: & hoc pluribus testimo-
 niis in nouo & veteri testamen-
 to prædicatur. Verus quidē ma-
 gis corporeo adhuc modo disse-
 rens, Verbum quasi loquens ex-
 hibuit: nouum autem, Verbum
 Deum esse demonstrat, iuxta
 illud: *In principio erat Verbum,*
& Verbum erat apud Deum, &
Deus erat Verbum: & personam
 perfectam ex perfecta. Deus e-
 nim est, non pars, Filius, sed per-
 fectus sicut & Pater: eiusdem es-
 sentia, cuius & qui eum ineffa-
 bili modo genuit Pater. Sicut
 Pater & Filius, simul subsistit
 Spiritus sanctus, eiusdem essen-
 tia & eiusdem potestatis, cuius
 Pater & Filius. Vñ igitur con-
 filium, vnum regnum, vnam vo-
 luntatem, vnam dominationem
 in res omnes creatas, tam quæ
 visu, quam quæ mente & intelli-
 gentia percipiuntur, vnam diui-
 nitatem & eandem essentiam
 confiteri nos oportet, Patris &
 Filii & Spiritus sancti: non præ-
 dicantes confusionem aut diui-
 sionem personarum ineffabilis
 & beatæ illius trinitatis, sed sem-
 per vere Patrem veri Filii sem-
 per existentem; & Filium vere
 Filium veri Patris semper exi-
 stentem ac subsistentem; & vere
 etiam Spiritum sanctum semper
 existentem quoque & subsisten-
 tem: trinitatem indiuiduam,
 ineffabilem, quæ neque animo
 concipi, neque fati exprimi ser-
 mone potest: vnam diuinitatem
 & eandem eius essentiam credi-
 mus & confitemur secundum
 sanctam illam iam olim a Domi-
 no per sanctos eius apostolos &
 antiquos sanctos patres nostros,
 qui illam apostolorum fidem il-
 libatam, conseruarunt, nobis ab

initio traditam fidei veram dogmatum integritatem, parati ex sancti Spiritus arbitrio per plurima diuinarum scripturarum testimonia demonstrare hæc ita se habere. Cum hæc ab ipsis, vel potius a Spiritu sancto per ipsos pronuntiarentur, qui impietate Arii asserbant (erant autem pro Eusebio Nicomediae, & Theognio Nicææ, quos iam pridem indicauimus) respiciebant pariter in conductitios Arii philosophos quosdam maxime disertos, quos cum malitiæ suæ patronos conduxisset Arius, cum illis venit ad sanctam illam & generalem Synodum. Aderant autem & plurimi philosophi, in quibus sperantes, vt paulo ante diximus, veritatis aduersarii, merito cum suæ blasphemiae magistro damnati sunt: impleta in ipso & in ipsis sacra scriptura, quæ dicit: *Maledictus homo qui confidit in homine, & a Domino recessit cor eius.* Recessit enim vere a Domino blasphemum cor Arii cum Deo pugnantis, & eorum qui eius impietati communicant, audentium dicere Filium Dei creaturam atque facturam, cum sit omnium visibilium & inuisibilium creaturarum naturarum creator & effector.

λέγοντες ὅτι υἱὸν τοῦ θεοῦ, πάντων κτίστω καὶ δημιουργὸν, ἀσχετῶν καὶ ὁρατῶν κτιστῶν φύσεων.

Quomodo a philosophis Arii plurima contra sanctam illam apostolicorum Dei sacerdotum Synodum prolata fuerint.

CAPVT XIII.

VNVS ex mercenariis illis Arii philosophis, qui præce-

δοῦσαν ἡμῖν τῆς αὐτῆς πίστεως ἀληθῆ διδασκάλων ἀκρίβειαν, ἐπιμίως ἐχόντων ἡμῶν, σὺν ἀδελφείᾳ τοῦ ἀγίου πνεύματος, διὰ πλείων ὅσων μεροπειῶν ἤντι ἐκ τῆς θεῖας γραφῶν δείξαι, ταῦτα οὕτως ἔχον. τούτων πρῶτον πάντων, μᾶλλον δὲ δι' αὐτῶν ἕποδόν τοῦ ἀγίου πνεύματος ἐκφανοῦμένων, οἱ τ' ἀσεβείας Ἀρείου ἀνηπιούμενοι ἦσαν δὲ ὑπὲρ Εὐσέβιον Νικομηδείας, καὶ Θεόγῳν τῆς Νικαίας, οἳ ἐμπεσόντες ἤδη ἐδηλώσαμεν ἀπέλεπον δὲ ὁμοίως εἰς τὸν μετῴσιον Ἀρείου Φιλοσόφου πνεύματι λογίους ὑπεράγειν, οἳ σιωπηροῖς τ' οἰκείας μοχθηρίας μετῴσιμος Ἀρείου, σὺν αὐτοῖς ἦσαν εἰς πλεῖστον ἐκείνων καὶ οἰκουμένην σὺν ὁδοῦν. παρῆσαν γὰρ πλείστοι ὅσοι Φιλοσόφοι, εἰς οἳ ἠλπιώτεροι, αἷς ἄρπας εἰρήκαμεν, οἱ τ' ἀληθείας πολέμοιοι, ἐκόντως ἐάλωνται καὶ μὴ τὴν βλασφημίας αὐτῶν διδασκαλοῦ πληροῦμενης ἐπ' αὐτῶν καὶ αὐτῶν τ' ἱεραῶν γραφῶν λεγούσης ὅτι κατὰ χάριτος πατρὸς ἀνεσθῆτος, ὃς ἐχρὶ πλεῖστον ἀπὸ ἐπ' ἀνεσθῆτον, καὶ ἀπὸ κελου ἀπέστη ἡ καρδία αὐτῶν. ἀπέστη γὰρ ὄντως ἀπὸ τοῦ κελου ἡ βλασφημία καρδία τοῦ θεομάχου Ἀρείου, ὃ τ' κοινωνῶν τ' ἀσεβείας αὐτῶν, κτίσμα καὶ ποίημα πολυησιαίων

ὅπου ἦν Φιλοσόφου Ἀρείου, καὶ τῆς ἀγίας ἐκείνης τ' ἀποστολικῶν ἔσοδῶν ἱερέων σὺν ὁδοῦν, πλείστοι ὅσοι διέφθισται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Εἰς δὲ ἕως τῆς μετῴσιον Ἀρείου Φιλοσόφου, λίαν παρὰ πάντας

ANNO CHRISTI 325.

Ἐν ἄλλοις θαυμαζόμενος, πολλὰ καὶ πάμπολλα ὑπὲρ Ἀρείου πρὸς τὸν ἐπισκόπου τῶν ἡμετέρων διεκίνητο ἐπιπλήσεις ὅσας ἡμέρας, ὡς γίνεσθαι ἐφ' ἐκείνης ἐκ τῆς διὰ τῶν λόγων συμβολῆς μεγάλλω ἀκρόασι τῶν πλῆθους τῶν συναρχιερέων· ἐπιστηχέοντος ἔδεν Φιλοσόφου καὶ τῆς ἁγίας συνόδου λεγομένων, ταῖς ἀσεβείαις Ἀρείου βλασφημίας πρὸς θαλλομήνου, λέγοντος πρὸς τὸν ἰσοδότην τοῦ, ὡς ποτε ὅτε ἐκ τῶν καὶ ὅτι κλισία ἐποίημα ἔξ ἐκ ὄντων, ἐξ ἐτέρας οὐσίας ἐὑποστάσεως ὄντων, καὶ ὑπὲρ τούτων τῶν μαρῶν δογματῶν Ἀρείου πολὺς ὡς ἀπὸ ἀγῶν, καὶ αἱ τῆς λόγων νιφάδες λυπῶντος αὐτοῦ καὶ ἰσοδότην τοῦ καὶ ἁγίας ἐκείνου τῆς ἀγῶν ἱερέων ἐκείνων ἁρῶν, λαλοῦντος ἐν αὐτῷ, ἐδὲ αὐτῷ, τῶν τῶν αἰθερόπων σωτηρίας ἐχθροῦ. οἱ δὲ τῶν δαυδαίας ὑπὲρ μαρῶν, οἱ ἡμέτεροι ἐπισκοποι, ταῖς ὀφειλομένης καὶ πρεπούσας ὑπὲρ τῆς ἁποστολικῶν δογματῶν ἀπείσεως ἀπερχόμενος τῶν Φιλοσόφου πρὸς τὸν φερῶν. Ὁ μέγαν πρὸς φήτιν ὁμοῦ καὶ βασιλεῖα Δαυὶδ μιμούμενοι, λέγοντες· ἠτοιμάσθην, καὶ ἐκ ἐπερχόμενος. πάσας γὰρ τὰς τῶν Φιλοσόφου πολυπλόκους πρὸς πείσεως, ὡς πρὸς, τῶν θεῶν λόγων, συμπύου δίκην, κατανήλισκον. Ἄλλα καὶ οὗτ' ὁ φιλόσοφος τῆς τῆς λόγων διαβολικῆς βίβρα παρῶν, πρὸς διὰ τῆς ἐπισκοπῶν ἀλήθειαν κηρυττομένην ἀπὸ τῶν ἀνίστατο· ἐμὰ λαβῆσα πᾶσι τοῖς ἐπαρχομένοις αὐτῶν, ὡς ἄλλοι, πρὸς φερόμενος, ἐπὶ λυέν τε ἐβιάζετο πρὸς κινούμενα δίκην ἐγγέλυτον· ἐν οἷς γὰρ ἐδοκίμασε αὐτῶν σωτῆρας, διολιδαίων τῶν ἐπικρατεῖσθαι αὐτῶν πρὸς φερόμενων νοημάτων.

teris omnibus admirationi fuit, plurima pro Ario contra nostros episcopos plures dies differuit: sic vt quotidie propter disputationis conflictum ingens esset concursus multorum ad audiendum properantiū. Philosophus interim multa effundebat in ea quæ a sancta Synodo dicebantur, atque obiiciebat impias Arii blasphemias de Filio Dei, inquitens, tempus aliquod fuisse cum ille non esset: & quod creatus factusque esset ex iis quæ non sunt; quodque alterius esset naturæ & substantiæ quam Pater. Atque hæc scelesti Arii dogmata magna animi contentione & orationis flumine propugnabat. Cum hac ille rabie contra Dei Filium fureret, & sanctorum patrum coronam infectaretur acriter, loquente in ipso & per ipsum humanæ salutis hoste: e contra veritatis propugnatores episcopi nostri rationes conuenientes & decentes pro apostolicis dogmatis sine tumultu & strepitu philosopho opposuerunt, magnum illum prophetam iuxta & regem Dauidem imitati, dicentem: *Paratus sum, & non sum turbatus*. Omnes enim verutas & implicatas philosophi rationes, ceu stupas, diuini verbi flamma absumperunt. Verum ille diabolica verborum arte fretus, prædicatam ab episcopis veritatem vexare non desistit, facile, vt putabat, cum quouis obuiio manus conferens, dissoluere nitentur obiectas quæstiones, ex argumentis etiam fortioribus, quibus constringi sibi ipsi videbatur, instar anguillæ elabens. Li-

Psalm. 112.

cet ad hunc ille modum furens, multo fastu in tranquillam Synodum sese inferret insolentius, existimans se vincere posse inuitam increati Spiritus Christi qui in iis erat, potentiam, ex suis ipsius verbis conuictus succubuit tandē: vt ostenderet Deus, qui comprehendit sapientes in astutia eorum, quod non in sermone, sed in virtute regnum ipsius situm sit, per quemdam ex seruis suis qui illic aderant, malum dæmonem in philosopho loquentem non solum imperiose tacere iussit, verum etiam eiecit inde. Quidam enim ex sanctis confessoribus qui Synodo intererant, vir simplex natura & apertus, si quis alius ex eo coetu, qui nihil aliud nouerat præter Christum, & hunc crucifixum in carne, secundum scripturas: cum vna cum episcopis esset, & videret philosophum insultantem piis nostris episcopis, & disputationis verfutia sese iactantem, poscit ab episcopis Dei sacerdotibus veniam colloquendi & congregiendi cum philosopho. Tum vero episcopi nostri, cum simplicitatem viri & literarum imperitiam viderent, suadebant ei in medium non prodire, ne forte ab improbis & veritatis hostibus irrideretur. Ille cum continere se non posset, philosophum aggreditur, & ad eum inquit: In nomine Iesu Christi Dei Verbi semper cum Patre existentis, audi veritatis dogmata, o philosopho. Certe, inquit ille, si dixeris. Tū sanctus: Deus, inquit, vnus est, qui postquam cælum, terram, maria, & quæcumque in iis continentur, fabri-

Iob. 5.

1. Cor. 3.

ἀλλὰ καὶ οὕτως κορυβαλιῶν ἀλαζονικῶς καὶ τῆς εἰρηνικωτάτης συνόδου ἐφῆρες, ἐλπίζων νικᾶν τὰ ἐν αὐτοῖς ἀκρίτου πνεύματος Χριστοῦ ἢ ἀκαταμάχτην δυνάμιν, ἐν τῷ οικίῳ ῥημάτων ἀπισκόμητος συγκατέπιεν· ἵνα δείξῃ ὁ θεὸς ὁ δραστήμιος ὅτι σοφοὶ ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, ὅτι ἐν ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει συνίσταται, δι' ἐνὸς τῶ ἐκείσε δούλων αὐτοῦ. ¶ Ὁ ἐν τῷ φιλοσοφῶ λαλοῦντα πονηρὸν δαίμονα ἰσχυρῶς κατεσίγασεν, οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὄξυβαλεν. ἀνὴρ γὰρ ἦν ἐκ τῶν παρόντων τῇ συνόδῳ ἀγίων ὁμολογητῶν, ἀπλοῦς πλὴν φύσιν, εἶπερ ἦν ἄλλος τῶν ἀγίων, καὶ μηδὲν ἕτερον εἰδὼς εἰ μὴ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν ἐξασπόμενον σαρκί, καὶ τὰς γραφὰς, σωτῶν τοῖς ἐπισκοποῖς, καὶ ἔρχῃ τοῦ φιλοσοφῶν κατεπαρόμηνον τῶν ἡμετέρων ἀγίων ἐπισκοπῶν, καὶ τῇ μοχθηρᾷ αὐτοῦ συζητήσῃ κατὰ λαζονόμηνον, αἰτεῖ ἄρα τῶν ἐπισκοπῶν τῶν ἐν θεοῦ ἱερέων χώραν αὐτῶν συνομιλίας πρὸς αὐτῶν πρὸς τὸν φιλοσοφῶν δοῦναι. τότε οἱ καθ' ἡμᾶς ἄγιοι ἐπίσκοποι διαρουῶτες τῶ ἀνδρὶ πλὴν ἀπλοῦσι, καὶ τὸ ἀπειροῦ αὐτῶν εἶναι γραμμῶν, ἐπειθον μὴ δοῦναι ἑαυτῶν εἰς τὸ μέσον, μὴ ποτε παρὰ τοῖς μοχθηροῖς, καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθροῖς, γέλωτος γήνηται. ὁ δὲ μὴ ἀνασπόμενος πρὸς τὸν φιλοσοφῶν, καὶ φησὶ πρὸς αὐτὸν· ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τῶ ἀεὶ σὺ τῶ πατρὶ ὄντος θεοῦ λόγου, αἰουσον τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα, ὦ φιλοσοφε. ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐδὴ εἶποις. Ἐὖ ἄγιος πρὸς αὐτὸν εἰς ὅτι ὁ θεός, φησὶν, ὁ οὐρανόν, ἔργον, καὶ τὴν θάλασσαν, ἔτι ἐν αὐτοῖς πάντα δημιουργήσας, ὁ καὶ τὸ

ANNO
CHRISTI
325.

ἀνθρώπον ἐκ γῆς διαπλασας, ὑπεση-
 σατό τε τὰ πάντα τῷ λόγῳ αὐτῷ, καὶ
 τῷ ἀγίῳ πνεύματι. τῶν τῶν λόγων,
 ὡς φιλόσοφε, θεοδὸν ἡμεῖς εἰδότες
 περσοκυνοδῶν, πρὸντες διὰ τὴν
 ἡμετέραν ἀπολύτρωσιν ἐκ τῆς ῥόδου
 αὐτὸν σεσαρκῶσαι, καὶ τελέθει, καὶ ἐν-
 τὴν ζωῆς περικύβηται, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐ-
 τῆς πατρὸς ἐκ τῆς πατρὸς καὶ ἐκ τῆς πατρὸς
 ἡλίου τεροκέναι αὐτὸν ἡμᾶς ἐκ τῆς αἰών-
 νίου καὶ αἰώνιος, διὰ τῆς αἰσθητικῆς
 αὐτῆς ζωῆς ἡμῶν αὐτὸν αἰώνιον πε-
 ποιεῖσθαι ὅτι καὶ εἰς οὐρανὸν ἀνελθόντα
 ἐλπίζομεν πάλιν ἐλθούσας, κριτῶν τε
 ἑσθῆς περὶ πάντων ὧν διεπραξαμένα.
 πρὸντες τέτοις, ὡς φιλόσοφε, ὅτι φιλό-
 σοφος, ὡς ἀνὴρ μηδεπώποτε πείραν λό-
 γων εἰς ἀντίθεσιν ἐγκρατῆς, ἀπὸ τῆς αἰσθη-
 τῆς ὡς κωφὸς ἢ ἀλαλτος, οὕτως ἀπεσιώ-
 πησε τὸ μόνον οἰκιστῆρα λίαν τῆς φωνῆς
 περὶ αὐτὸν εἰρηκῶς, ὅτι καὶ αὐτῶν ταῦτα
 οὕτως ἔχον δοκεῖ, μηδὲν ἔτρον εἶναι, ἢ
 πάντα κατὰς περὶ εἰρηκῶς. ὁ δὲ γέρον
 περὶ αὐτὸν εἶπεν· εἰ ταῦτα οὕτως ἔχον
 πρὸντες, ὡς φιλόσοφε, ἀναστὰς ἀκολού-
 θε μοι, καὶ ἵπτι τῆς ἐκκλησίᾳ σου ἀδελ-
 φῶν, ἐν ἡλίῳ τῆς σημειῶν ταύτης τῆς
 πίστεως. ὁ δὲ φιλόσοφος μετὰ βαλῶν ὄ-
 λον ἐαυτὸν περὶ τῆς ἀλλοτρίᾳ εἰς τῆς ὄλων
 θεῶν ἀσέβειαν, ἀναστὰς ἠκολούθη τῷ γέ-
 ροντι, καὶ ἵπτισε φεῖς λέγει τοῖς μαθη-
 τῶν αὐτῆς, ἐκ τῶν τοῖς σωελεδοσῶν εἰς
 τὴν ἀκρόασιν ἀκούσατε, φησὶν, ὡς ἀδελ-
 φῶν, ἕως ὅτε λόγων ἐποιούμεν ἀπου-
 δῶν, λέγεις ἀντιπέδου, ἐκ τῆς προσφε-
 ρόμενα τέχνη τῆς λέγειν ἀνέτρον ὅτι ὁ
 ἀπὸ τῶν λόγων δυνάμεις ἕως θεῶν ἐκ τῆς
 τῆς ζῆτουῦτος περὶ ἐλήλυθεν, ἐκ
 ἵπτισε τῶν λόγων λοιπὸν τῆς δυνάμει ἀντιπέδου· οὕτως γὰρ ἀνέτρον
 περὶ οἷος τῆς ἀντιπέδου. διὰ τῆς τῆς εἶπες ἡμῶν δυνάμει σωελεναί, ὡς
 Concil. Tom. 2.

castet, & hominem ex terra fin-
 xisset, omnia sustentavit Verbo
 suo, & Spiritu sancto. hoc Ver-
 bum, o philosophe, Dei Filium
 esse cognoscentes, adoramus,
 credentes illū, vt nos redimeret,
 ex Virgine carnem assumpfisse,
 natum esse, & hominem factum
 esse, & per carnis suae passionem
 in cruce & mortem, ab aeterna
 damnatione nos liberauisset, per-
 que resurrectionem suam, aeternam
 nobis vitam contulisset: quem
 ad caelos regressum, speramus
 iterum venturū, & iudicem fu-
 turum omnium quae in vita ges-
 simus. heccine credis, o philoso-
 phe? Ille tamquam differendi &
 contradicendi imperitus obstu-
 puit, & velut surdus aut mutus
 obticuit: hoc solū voce ad com-
 miserationem inflexa dicere po-
 tuit: Mihi haec ita se habere vi-
 dentur, nec aliud quidquam verius
 esse credo quam quod tu dixisti.
 Tum senex ait: Si haec ita se ha-
 bere credis, philosophe, surge, se-
 quere me, ad ecclesiam properemus,
 in qua huius fidei sigillū acci-
 pias. Philosophus autem cum
 mentem suam ad verā in Deum
 pietatem flexisset, surrexit & se-
 cutus est senem. Conuersus vero
 ad discipulos suos, & ad eos qui
 audiēdi gratia illuc confluerāt:
 Audite, inquit, o viri: quamdiu
 verbis contendebamus, verba
 verbis opposui, & obiecta, dicen-
 di arte refelli: sed vbi pro verbis
 diuina virtus ex ore dicentis pro-
 diit, non potuerunt amplius ver-
 ba virtuti resistere, nec homo ad-
 uerfari Deo valuit. Et ideo si quis
 vestrum intelligere potuerit, quae

mihii intellexisse videor, credat in Christum, & sequatur hunc fenem, in quo locutus est Deus. Hoc itaque pacto philolophus illuminatus, & Christianus factus, se victum esse a sene gratulabatur. Quod vero philolophus baptizatus fuerit, & Dei ecclesie adiunctus, quod quieuerit, & ob magnifica Dei facta exultaerit, Synodus ipsa gaudebat.

ἐγὼ νεόμικτα, πειθισθὲς εἰς Χριστὸν, ἔ ακολουθησαίτω τούτῳ τῷ γέροντι, ἐν ᾧ ἐλάλησεν ὁ θεός. τὸν θεὸν ὁμοούσιον ἀλάβων ὁ φιλόσοφος, Φωπαδῆς, καὶ γυμνασιάρχης χριστιανός, ἐχαιρεν ἡγήδεις ἕκαστος τῶν γέροντος. τούτου δὲ ἕνεκα φιλοσόφου βαπτισθέντος, καὶ τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας συναφθέντος, καὶ διαναπαυμένου καὶ ἀγαλλιάσαντος ἐπὶ τοῖς μεγάλοις τῶν θεοῦ, ἢ σωῶδος ἐχαιρεν.

ANNO CHRISTI 334

Refutatio alterius philosophi, cui Phædo nomen, qui etiam pro impio Ario & blasphemia ab illo inuenta, verba fecit.

Ἀντήρησις ἐτέρου φιλοσόφου τούνομα Φαιδῶνος, ποιουμένου ἔσθ' ἕδον λόγους ὑπὲρ τῶν θεομάχου Ἀρείου, καὶ τῆς ἐφωρεθείσης ἕκαστος βλασφημίας.

CAPVT XIV.

ΚΕΦΑΛ. 14.

Propositio philosophi ad sanctā Synodum super illud: Faciamus hominem.

Πρότασις τῶν φιλοσόφου πρὸς τῶν ἁγίων σωῶδον εἰς τὸ ποιῆσαι ἄνθρωπον ἄνθρωπον.

Genes. 1.

DIXITQUE Deus: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Si quidem igitur, vt vox indicat, mens etiā erat separatim subsistens, Deum dixerit aliquis habere hominis effigiem: nouimus autē Deum simplicem esse ac sine figura. quid ergo sibi volunt appellationum istarum significationes: dicite, numquid Deus hominis habet figuram?

ΚΑΙ εἶπεν ὁ θεός· ποιῆσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέρου, ἔ καθ' ὁμοίωσιν. εἰ οὐκ ὡς ἡ φωνὴ δηλοῖ, ἢ καὶ ὁ νοῦς ὁμοιωθεὶς, ἀνθρώπου μορφὴν ἄνθρωπος λέξει ὁ θεός. ὁ δὲ θεὸς ἴσμεν ἀπλοῦς, καὶ ἀσημάτιστος. τί οὐκ βούλονται ἀσημασίαι τῶν προσχημάτων τούτων; Φατέ, μὴ ἀεὶ ἀνθρώπου μορφὴν τὸ θεόν;

Responsio sanctorum patrum per Eustathium episcopum Antiochiæ.

Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας.

Ibidem.

Non sic o philosopho, sed quod Deus dixit: Præsentur vniuersæ terræ, & dominantur ei, & omnibus quæ in ea sunt: hoc accommodatum est ei, facere scilicet hominem ad imaginem Dei, & præesse illum vniuersæ

Οὐχ οὕτως ὁ φιλόσοφε, ἀλλ' ἢ τὸ εἶπεν ὁ θεός· ἀρχέτωσαν πάσης τῆς γῆς καὶ τῶν κινήσων ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῇ· τὸ δὲ κινεῖν ὅτι, τὸ ποιῆσαι ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ, καὶ ἀρχεῖν αὐτὸν πάσης τῆς

ANNO
CHRISTI
325.

γῆς. ἐπεὶ γὰρ ὡς ἀρχὴ ὁ θεὸς ἀπάσης
τῆς γῆς, καὶ τῆς ἐν αὐτῇ πάντων, οὕτως
καὶ ὁ ἀνθρώπων δόξαν ἀρχόντα
πάσης τῆς γῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῇ κατέ-
στησε. τὸ τοῦτο εἶναι τὸ κατ' εἰκόνα θεοῦ καὶ
καθ' ὁμοίωσιν γινέσθαι ὁ ἀνθρώπων
φῆμι.

Ἐπ' αὐτοῦ κρισις τῶν ἀγίων πατέρων
διὰ τοῦ ἀγίου ἐπισκόπου
Εὐσταθίου.

ΚΕΦΑΛ. ιε΄.

ΚΑΙ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἀν-
θρώπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ
καθ' ὁμοίωσιν. ἄλλα πῶς εἶπεν,
ζητήσωμεν φιλόσοφε, ἐν τῷ γὰρ εἶπειν
καὶ εἶπεν ὁ θεός, ποιήσωμεν ἀνθρώπον·
ἐπήγαγε λέγων· καὶ ἐποίησεν ὁ θεός
ὁ ἀνθρώπον· κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίη-
σεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν
αὐτοῖς. ἢ οὐκ ἔστι ποιήσωμεν σημασία
τὸ εἶναι πῶς ὁ ἀνθρώπον σωματικὴν ση-
μαίνει, καὶ σωματικὴν εἰσά-
γει. ὡς γὰρ θεός ὁ πατήρ ἐστίν, ὁ εἰπὼν,
ποιήσωμεν ἀνθρώπον· οὕτως ὁ θεός
ἐστὶ καὶ πῶς ὁ ποιήσωμεν εἴρηκε,
μίας οὐσίας τῆς τῆς ἀμφοτέρων πῶς
σώπων θεότητος, τὸ εἶπόντος, ποιή-
σωμεν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα ἡμετέ-
ραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ τὸ ποιή-
σαντος ὁ ἀνθρώπον. τὸ γὰρ ποιήσω-
μεν, τὸ παράδειγμα καὶ ἀπαράλλακτον
τὸ τῆς πατρὸς καὶ ἰσοθεότητος ἀρίστην
ἢ φωνή. ἢ γὰρ τῆς θεοῦ εἰκὼν ἀπλή καὶ
ἀσωδέτης ἐστὶ, πῦρ οὐσα τῆ φύσις.

terra. Nam vt Deus præest toti
terre, & omnibus quæ in ea sunt;
sic hominem totius terræ & co-
rum quæ in ea sunt, veluti alte-
rum præsidem constituit, hoc
dico esse, hominem ad imagi-
nem & similitudinem Dei fa-
ctum esse.

*Altera adhuc responsio sancto-
rum patrum per eundem
episcopum Eustathium.*

CAPVT XV.

DIXIT QVE DEUS: *Faciamus
hominem ad imaginem & si-
militudinem nostram. Sed cui di-
xit, inquiramus o philopophe. In
eo enim quod dicitur: Dixitque
Deus, faciamus hominem, subie-
cit dicens: Et fecit Deus homi-
nem: ad imaginem Dei fecit illum,
masculum & feminam fecit eos.*
Verbi ergo, *Faciamus*, significa-
tio personam esse concreantem
indicat, & æqualem appellatione
inducit. Vt enim Pater Deus
est, qui dixit, *Faciamus hominem:*
ita & Deus is est cui dixit, *facia-
mus*, cum sit eadem essentia di-
uinitatis vtriusque personæ, &
eius quæ dixit, *Faciamus homi-
nem ad imaginem & similitudi-
nem nostram*, & eius quæ homi-
nem fecit. Illa enim vox, *Facia-
mus*, sanctam prorsus & nequa-
quam diuersam Patris & Filii
diuinitatem exprimit. Imago e-
nim Dei simplex est, & omnis
compositionis expers, cum sit
ignis natura.

*Concors responsio sanctorum
patrum.*

Lumen inaccessibile est, & natura incomprehensibilis est sancte trinitatis essentia. hic est sensus verbi, Faciamus.

*Contradictio philosophi pro
Ario.*

Απόκρισις σύμφωνος τῆς ἀγίας
πατρῶν.

Φάσι ἀπερίσπτον καὶ ἀσεκτόν ἐστι Φύσις, ἡ τῆς ἀγίας Τριάδος οὐσία. αὐτὴ ὄντως ἢ διάνοια τῆς ποιήσωμεν.

Ἀντήρησις τῆς Φιλοσόφου ὑπὲρ
Ἀρείου.

CAPVT XVI.

ΚΕΦΑΛ. 15.

INTERVM dicam Deum simplicem esse, sine figura & compositione. Quomodo igitur intelligendum est illud: *Ad imaginem & similitudinem nostram?* & quo pacto qui dixit: *Faciamus hominem*, & quæ sequuntur; non subsistat ante illum cui dicebat? Enuntiate nobis perspicuam de his demonstrationem, si potestis.

Sancti episcopi per Osium episcopum civitatis Cordubæ, interpretante illum altero, dixerunt.

Si, vt tu dicis, Pater ante Filium extitit, & posterior Filius post aliqua tempora creatus est a Deo, & postea Filius ab eodem Patre declaratus, vt impie blasphemantes asseritis, prius eum ab ipso fuisse creatum ad creatione naturarum quæ factæ sunt: dixisset utique iuxta impietatem vestram, increatus Deus ad creatum, secundum vos, Filium: Facias mihi hominem ad imaginem & similitudinē meam. Sed siquidem Pater semper est Deus, vt prius ostendimus, Filius etiam cum Patre semper existit, non temporibus posterior, non potestate minor, nō loco circumscriptus, sed semper itidem perpe-

ΠΑΛΙΝ ἔρομαι τὸ ἄδιδόν ἀπλοῦν
ἐστὶν, καὶ ἀζημιάντων, καὶ ἀσωθέντων.
πῶς οὐκ ἄρα νοτιόν τὸ κατ' εἰκόνα
ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ἔστι μὴ
περὶ τῆς ἀγίας Τριάδος εἰπόντα τῆς
ἐλεγε, ποιήσωμεν αὐθέντων καὶ τὰ
ἐξῆς; Φατέ ἡμῖν σαφῆ τιμὴν περὶ τούτων
διπλόδιξι, εἰ δύνασθε.

Οἱ ἀγιοὶ ἐπίσκοποι διὰ Οσίου ἐπισκόπου
πόλεως Κορδουβῆς, ἐρμηνεύοντες αὐτὸν ἑτέρου,
εἶπον.

Εἰ περὶ τῆς ἀγίας, ὡς σὺ φῆς, τῆς υἱοῦ
ὁ πατήρ, καὶ μεταγενέστερος ὁ υἱὸς
μὴ χρόνοις πρὸς κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ,
καὶ εἰς υἱὸν αὐτῆς μὴ τῶν ταῦτα ὑπὸ αὐτῆς
τῆς πατρὸς ἀναγορεύσας, κατὰ φασὶ
ἀσεβῶς βλασφημιώσας, εἰς ποιήσιν
τῆς κτιστῶν φύσεων περὶ κεκλήσασιν αὐτὸν
ὑπὸ αὐτῆς. εἶπεν αὐτῶν, καὶ τίμω ἡμετέραν
ἀσεβείαν, ὁ ἀκτιστὸς Θεὸς περὶ τὸν
κτιστὸν υἱὸν κατ' ἡμᾶς. ποιήσιν μοι αὐθέντων
κατ' εἰκόνα ἐμὴν ἔομοίωσιν.
ἀλλ' ἐπεὶ περὶ αἰεὶ πατήρ ὁ Θεός, ὡς
περὶ ἀπεδείξαμεν, καὶ αἰεὶ σὺν πατρί
καὶ τῶν πατέρων ὁ υἱός, οὐ μεταγενέστερος
χρόνοις, ἐκ ἐλάστων δυνάμεων,
οὐ περιγραπτός τῶν ταῦτα, ἀλλ' αἰεὶ καὶ
ὡσαύτως αἰδίως σὺν πατρί τῶν

ANNO CHRISTI 345.

πατερι, γενηνημένος ὁ αὐτὸς ἀπει- νοήτως κὶ ἀνεκφραστως, καθὰ προσφ- ρηκαμην, θεὸς ἀληθινὸς ὦν αἰεὶ, ἐκ τῆς αἰεὶ ὄντος ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, συνδύαρχος τῷ πατερι, συναΐδιος τῷ πατερι, συμβασιλεύων αἰεὶ τῷ πατερι, ὁμοούσιος τῷ πατερι, ἰσοδύναμος τῷ πατερι, σωδημουργὸς τῷ πατερι. εἰ γὰρ διὰ τῆς ὑοδὸς γενηθῆσαι λέγεται ἡ θεία τῷ διαφελίῳ φωνή, ἢ ὅτι χωρὶς αὐτοῦ γέρονεν οὐδὲ ἐν ὁ γέρονεν, ἀλλ' ὁμοως οὐ δίχα τῆς πατρὸς ἐδημοῦργησεν. ἀλλ' ἐπέστη μία θεότης, ἢ βουλή μία τῆς πατρὸς, ἢ τῆς ὑοδὸς, ἢ τῆς ἀγίου πνεύμα- τος, ἀχωρίτως αἰεὶ ὄντος ἢ πατρὸς πατρὸς ὡν, ἢ ὑοδὸς πατρὸς τῆς πατρὸς νο- πτεον οὐκ ὦ φιλόσοφε, ὅτι ἐν κτ' πλὴ τῆς θεότητος οὐσίῳ ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός, καθὰ καὶ ἐν διαφελίοις ὁ αὐτὸς υἱὸς βοᾷ· ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἑσμεν· πατρὸς ὄν ἐλεγε ποιήσωμεν αὐθροπον καὶ εἰ- κὼνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν.

Ἀντίρρησις τῆς φιλοσόφου.

Καὶ ἡδη ἐν ταῖς προτέραις ἐπερω- τίσειν ἐφαιδμεν, μὴ εἶναι τὸ θεὸν ἀν- θροπόμορφον. πῶς οὖν ἐχά τι τὴν ση- μασίαν ἢ ῥῆσις αὐτῆ, τὸ κατ' εἰκὼνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν; φησὶ τὸ ἡμῖν οὐ γὰρ μικρὸν ἡμῖν ἡ λέξις παρ' ἐ- χά ἀγῶνα. πῶς τῆ το λεκτέον.

Ἀπόκρισις τῆς ἀγίας συνόδου διὰ τῆς αὐτῆς Ἐπισκοποῦ Οσίου πό- λεως Κουρδούβης.

Τὸ κατ' εἰκὼνα, ὦ φιλόσοφε, νοη- τέον οὐ κτ' ἢ σαμάτων σῶδεσιν, ἀλλὰ κτ' νοερόν ἐν τετυπῶσθ ὁ τῆς ἀληθείας παρῆσισι λόγος. ἀκουε ποίνω ἢ συνῆς. ἀγαθὸς ὦν ὁ θεὸς τῆ φύσεσ, ἐπέπιξε τῆ

tuo cum Patre subsistens, ex ipso iuxta prædicta incomprehensibiliter & ineffabiliter genitus, verus Deus semper existens, ex vero Deo & Patre semper existente, dominans cum Patre, co-æternus Patri, regnans semper cum Patre, consubstantialis Patri, æque potens ut Pater, creator cum Patre. Si enim omnia per Filium facta testatur diuina euangeliorum vox, & sine ipso factum est nihil, quod factum est: & simul non diuini a Patre creauit: siquidem vna est diuinitas, & sententia vna Patris & Filii & Spiritus sancti, nunquam separato Patre a Filio, neque Filio a Patre. Intelligendum ergo est, o philosophe, quod Pater & Filius secundū substantiam dei- tatis vnum sunt, sicut & in euangelio ipse Filius clamat: Ego & Pater vnum sumus; cui dicebat: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.

Contradictio philosophi.

Iam etiam in prioribus inter- rogationibus dicebamus Deum non habere hominis effigiem. quam ergo significationem habet hæc oratio: Ad imaginem & similitudinem nostram? dicite nobis. non enim paruam nobis hic sermo exhibet difficultatem: interim hoc dicendum est.

Responsio sanctæ Synodi per eundem episcopum Osum civitatis Cordubæ.

Illud, ad imaginem, o philo- sophe, non ad corporum consti- tutionem, sed ad mentem rela- tum & expressum esse docet ser- mo veritatis. Audi ergo & in- tellige. Deus cum sit natura bo-

Fragmentary text from the left margin, including words like 'ἀντίρρησις', 'ἐπίσκοπος', 'ὁμοίωσιν', 'ἐλεγε', 'ποιήσωμεν', 'αὐθροπον', 'καὶ εἰκὼνα', 'ἡμετέραν', 'καθ' ὁμοίωσιν', 'ἐπέπιξε', 'τῆς φύσεσ', 'ἐπέπιξε τῆ'.

nus , intelligenti hominis substantiæ inculpfit illud, ad imaginem & similitudinem, vt bonitatem, simplicitatem, sanctitatem, puritatem, candorem, probitatem, felicitatem, & his similia: vt quæ Deus est per naturam, eadem per ipsius gratiam habere posset ab ipso creatus homo, hoc est, ipsius hominis mens. Et vt pictores periti similitudines imaginum in tabulis non ex vno semper colore, sed ex variis perpetuo depingunt: sic Deus homini etiam quem creauit, in animæ intelligentis conditorio, hoc est in mente, concessit vt per virtutes haberet illud, vt ad imaginem & similitudinem suam fingeretur: cum in homine abunde conspiciatur imago per prædictas illas res diuinas, quas Deus in ipso reposit, dicens: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.*

Contradictio philosophi.

CAPVT XVII.

DIFFERANTVR ista hoc præfenti tempore: Illud potius querendum est, de eo scilicet, per quod Deus hominem fecit, & omnia quæ videntur & quæ non videntur. Non enim mihi videntur recte se habere quæ dixistis, quod vnum pariter fuerit semper Filius cum Patre in idipsum, & quod Filius semper fuerit Deus cum Patre. Ego vero dicerem a Deo factum fuisse, vt in creaturis ministrum ageret. Indigebat enim Deus ministro ad hominis & mundi, opificium. Ideoque opifex Deus naturas creatas effecturus, constituit sibi instrumentum per quod

νοεσθ̃ τῆ ἀνθρώπου οὐσία ἡ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν, οἷον τ' ἀγαθότητα, τ' ἀπλότητα, τ' ἀγιότητα, τ' καθαρότητα, τ' ἀφθονίαν, τ' ἁγιότητα, τ' μακαριότητα, καὶ τὰ πούτοις ὅμοια ἵνα ἀπὸ ὧν ὁ θεὸς τῆ φύσεως, ταῦτα καὶ τ' αὐτὸ χάριν ἔχων διωκηθῆ καὶ ὡς αὐτὸ κληθεὶς ἀνθρώπος, τὸν ἔστι τὸ νοερόν αὐτοῦ. καὶ ὡσαύτως οἱ τῶν ζωγράφων ἰσχυροὶ γράφοντες ἐν στανίσι τὰς ὁμοιώσεις τῶν εἰκόνων, ἐκ διαφόρων καὶ ἐκ ἑνὸς χρώματος τὰς εἰκόνας ἀπαραλείτως γράφουσιν· οὕτω δίδωκεν ὁ θεὸς τῶ ἀνθρώπῳ τῶ ἰσῶ αὐτοῦ κληθέντι ἐν τῶ νοεσθ̃ ταμείῳ τ' ψυχῆς, τὸν ἔστι τῶ νῶ, ἔχων διὰ τῶν δρεπῶν τὸ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ὁμοίωσιν· τ' εἰκόνος ἀπαραλείπτου δὲ εἰσοκομῆτης ἐν τῶ ἀνθρώπῳ διὰ τῶ παρρηθῆτων θεῶν παρρηθῆτων, ὧν ἀνέθηκεν αὐτῷ ὁ θεὸς, εἰπὼν· ποιήσωμεν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν.

Ἀντήρησις τῆ φιλοσόφου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

ΥΠΕΡΚΕΙΣΘΩ μοι ταῦτα ἵπ τῆ παρόντος καιροῦ· ἐκείνο δὲ μᾶλλον ἐπρωτητέον πῶς τῆ, δι' οὗ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἀνθρώπον, καὶ πῶς ταῦτα πατε ὁμοίωμα, ταῦτα μὴ ὁμοίωμα. οὐ γὰρ μοι δοκεῖ εἶ ἔχων, ἀπὸ εἰρήκατε, ὅτι ἐν κατ' ἑ αὐτὸ ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς αἰδίως ἅμα, καὶ ὅτι θεὸς αἰεὶ συμπροϋπαρῶν τῶ πατρὶ ὁ υἱὸς. ἐγὼ δὲ φάτω ἵπουρρον ἐν τοῖς κτίσμασι γερρηθῆται αὐτὸν ἰσῶ τῆ θεοῦ· ἐδίπῳ τῆ ὁ θεὸς ἵπουρροδ εἰς τὴν τῆ ἀνθρώπου καὶ τῆ κόσμου κατ' ἀσκιβίλω. διὸ μέλλων ὁ δημιουργὸς θεὸς κλέζει τὰς κλισὰς φύσεως, ὑπέσθησάτο ἐαυτῷ ἐργαλείον,

ANNO CHRISTI 325.

λείον, δι' οὗ κτίσας πάσας τὰς φύσεις. ὡσαυτὸν γὰρ ὁ τέκτων παροῦφισα ἔργα- λεία εἰς τὴν γῆν ἵσταν αὐτῷ μελλόντων γίνεσθαι κατασκευάσει· οὕτως ὁ θεὸς νοήσας καὶ ἐπιπέσει τοῦ θεοῦ, ὅτι ὑποστήσας ἑαυτὸν ὡς ἔργαλείον (Ὁ) υἱόν, ἐκποίησε δι' αὐτῷ (Ὁ) κόσμον. καὶ γὰρ ὑποπέσει ἀποστόλου ῥηθῆναι, ὅτι πάντα δι' αὐτῷ ἐγένετο, ὡς δι' ἔργα- λείου ἐκτίθησαν αἱ δι' αὐτῷ φύσεις. Ἐπεὶ κατ' εἰκόνα δὲ ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν εἶπεν (Ὁ) θεὸν κτισθῆναι αὐτῷ ἀνθρώπον, διὰ τῆς ἔργαλείου, τῆς τ' ἐστὶν διὰ τῆς ὑποκρίσεως τῆς εἰκόνας καὶ ὁμοίωσιν, εἶπεν ὁ θεός.

naturas omnes crearet. Quem- admodum enim faber sibi con- stituit prius instrumentum , in corum quæ facturus est, stru- cturam : ita licet in Deo cogitare , quod supponens sibiipfi filium tamquam instrumentum, mun- dum per ipsum creauerit. Quod enim ab apostolo dictum est , quod omnia per ipsum facta sunt, Ioh. 1. naturæ per ipsum quasi per in- strumentum factæ sunt. & quod Deus dixit creatum esse homi- Genes. 1. nem ad imaginem & similitudi- nem nostram, per instrumentum, hoc est per filium, ad suam ipsius imaginem & similitudinē Deus dixit.

Ἀντιπεκρίσεις τῆς ἀρίων πατρῶν δια- λεονίου ἐπισκοποῦ Καππαδοκίας καὶ Εὐψυχίου ἐπι- σκοποῦ Τυανῶν.

Mutua responsio sanctorum pa- trum per Leontium episcopum Casareæ Cappadociæ, & Eu- psychium Tyanensem episcopū.

Εἰ οὖν, ὡς σὺ φῆς, ἔργαλείον ὁ υἱὸς εἰς ποίησιν τῶν κτιστῶν φύσεων ὑποπέσει πατρὸς ἐκτίθη, ἐκ τῆς σεαυτῷ καταπέπτεως λόγων, ὡς φιλόσοφε. λέγεται γὰρ ἡ τῆς διαφελίου φωνή, ὡς καὶ αὐτὸς φησὶ ἐμνήσθης πάντα δι' αὐτῷ ἐγένετο. καὶ ἐπάγει καὶ χωρὶς αὐτῷ ἐγένετο οὐδὲ ἐν ὁ γέρονε. εἰ οὖν πάντ' ἐκτίθησιν δι' αὐτῷ γέρονε, καὶ χωρὶς αὐτῷ γέρονε οὐδὲν ὁ γέρονε, κτισμα δὲ ἔστι ὁ υἱός, ὡς αὐτὸς φῆς· ἑαυτὸν ἐκτίθησεν ἄρα, καὶ οὐχ ὁ πατήρ.

Si ergo, vt tu dicis, Filius in- strumentum ad naturarum crea- tarum effectiōnem a Patre crea- tus est, ex tuis ipsius verbis exci- dis, o philosopho. Ait enim euan- gelii vox, quemadmodū & ipse paulo ante meministi: Omnia per ipsum facta sunt. & adiungit: Et sine ipso factum est nihil quod factum est. Igitur si omne creatum per ipsum factum est, & sine ipso factum est nihil quod factum est, Filius autē factus est, vt ipse ais: se ipse vtique creauit, non Pater.

Ἀντήρησις τῆς φιλοσόφου.

Contradictio philosophi.

Ἀπαξ εἶπον, ὅτι πάντα δι' ἔργα- λείου, δι' αὐτῷ ἐποίησεν ὁ θεός, εἰς αὐτὸ τῆτο ποιήσας αὐτὸν * πάσης κτισσεως, καὶ παρὸς ποίησιν τῆς κτιστῶν φύσεων ἔργα- λείου ὑποστήσας αὐτὸν.

Semel dixi, quod omnia per ipsum vt per instrumentum fecit Deus, in hoc ipsum ante omnem creaturam ipsum faciens, ipsum instrumentū præparauit ad crea- tarum naturarum effectiōnem.

Responsio sanctorum patrum per eosdem episcopos Leontium & Euphychium.

Ανταπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων δια τῶν αὐτῶν ἐπισκόπων Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου.

ANNO CHRISTI 381.

Dic vir optime, vbinam quipiam tibi insonuit, Filium Dei & Spiritum eius sanctū instrumenta esse? exhibe nobis harum hypothesium testimonia. Cuius, qui quidem spiritu ducatur, subscriptiones habes, qui Dei filium instrumentum esse tradiderit, cum sit creator omnium saeculorum, & omnium caelestium exercituum, & omnium quae in terra sunt? Audi igitur, o philosopho, testimonia ex diuinis scripturis, coaeternum Patri Filium ipsius esse afluentibus, creatoremque & opificē omnium creaturarum naturarum. In libro quidem Genesis habes Moysen prophetam, qui creatorē simul cum Deo & Patre Filium fuisse tradidit, dicens, vt tibi vir optime prius diximus: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*. personam cooperantem compellare natura comparatum est, non instrumenta. Sermo enim ille: *Et fecit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit illum, masculum & feminam creauit eos*: personae auctoritatem significat. In eo enim quod ait: *Faciamus hominem*; tollit instrumentorum cogitationem. Clarius accipe testimoniū authenticum soli personae Filii propositum, ostendens ipsum esse auctorem omnium factarum naturarum, sicut scriptum est in libro Baruch, ex ore Ieremiae prophetae dicentis: *Qui preparauit terram in aeternum tempus, impleuit eam iumentis quadrupedibus. Qui*

Εἰπέ ὡ βέλπτε, ποῦ τίς ἐργαλεῖα ἀνέβησεν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ἢ ὁ ἀγιὸς αἰθερῶν πνεῦμα; ἢ ἄρα οὐκ ἔστιν ἡμῶν πατρὸς μέρτερας τῶν ὑποστάσεων. πῶς πνεῦμα τοφῶρου ἔχας τὰς ὑπογραφαί, ἐκδώσαντ' ἐργαλεῖον ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ κτίσει πάντων τῶν αἰώνων, καὶ πασῶν στρατιῶν ἐπουρανίων, καὶ πάντων ἐπιγείων; ἐπέκουσον τίνω, ὦ φιλόσοφε, τῶν μέρτεραν τῶν ἐκ τῶν δειῶν γραφῶν, τῶν ἐκζησιῶντων θεὸν ὡς αἰδίων τῶ πατρὸς υἱὸν αἰθερῶν, κτίσει τε καὶ δημιουργὸν πασῶν τῶν κτισῶν φύσεων. ἐν μὲν βίβλω κτίσεως ἔχας Μωυσίῳ πρὸς φητῶν, ὅς σὺ δημιουργὸν τῶ θεοῦ καὶ πατρὸς υἱὸν ἐξέδωκε, λέγων κατὰ πρῶτον κεφάλαιον ὅτι βέλπτε· εἰπεν ὁ θεός, ποιήσω μὲν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα ἡμετέρου καὶ καθ' ὁμοίωσιν. πρῶτον πρὸς σὺ δημιουργὸν συγκαλεῖν πέφυκεν, ἀλλ' οὐκ ἔργαλεῖα. ἢ ἢ εἰπὲν· καὶ ἐποίησεν ὁ θεός αἰθέροπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοῖς· αὐτὸν τὸν πρῶτον σημαίνει. ἐν τῷ γὰρ εἰπῶν· ποιήσω μὲν ἀνθρώπον ἀγαθῶν τῶ ἐργαλείων ἐπίνοιαν. τρυφωτέρου δέχου μέρτεραν αὐθεντικῶν, εἰς μόνον τὸ πρῶτον πρὸ υἱοῦ ἐκπεῖσαι, δεκνῶσαν αὐτὸν δημιουργὸν πασῶν τῶ φυσικῶν φύσεων, ὡς γέγραπται ἐν βίβλω Βαρούχ, ἐκ στόματος ἱερεμίου πρὸς φητῶν λέγοντ'· ὁ κτίσας οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν εἰς αἰῶνα χρόνον, ἐπέπλησεν αὐτὸν κτίων τετραπόδων. ὁ

Genes. 1.

Ibid.

Baruch. 3.

ANNO CHRISTI 325.

ἀποπέλασαν τὸ φῶς, ἔκ πορεύεταί· ἐκάλεισεν αὐτὸ, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ Ἰσραὴλ. οἱ δὲ ἄστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν, καὶ ἠύφραδιον. ἐκάλεισεν αὐτοὺς, ἔειπαν· παρεσμεν. ἔλαμψαν μετ' ἐμφροσύνης τῶ ποιήσαντι αὐτοῖς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογιζήσεται ἕτερος πᾶσιν αὐτοῖς. ὁ δὲ ἰσραὴλ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ Ἰακώβ τῶ παιδί αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῶ ἡγαπημένῳ ἰσὺ αὐτοῦ. μὴ ταῦτα ἐπὶ τῆ γῆς ὡφθῆ, καὶ τοῖς ἀνθρώποις σιμωανερσάφθαι. καὶ ὁ Ἡσαίας λέγει τῶ Ἰσραὴλ· καὶ νῦν ἐκ ἔγνωσ, ἢ μὴ ἠκούσας; θεὸς αἰώνιος, θεὸς ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς. πῶς οὐκ οὗτος ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ φιλόσοφε, ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς, ὁ καὶ ἐπὶ γῆς ὁφθαίς, καὶ τοῖς ἀνθρώποις σιμωανερσάφθαι; ὁ ἰσραὴλ λέγει σιμωανερσάφθαι τοῖς ἀνθρώποις, ἢ πατέρα;

mittit lumen, & vadit: vocavit illud, & obediuit illi cum tremore: ac stella splenduerunt in custodiis suis, & latatae sunt: vocavit eas, & dixerunt: Adsumus: splenduerunt cum latitia ei qui fecit illas. Hic est Deus noster, & non reputabitur alius aduersus illum. Inuenit omnem viam scientie, & dedit eam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post hoc in terra visus est, & inter homines conuersatus est. Et Isaias ait ad Israel: Numquid nescis, aut non audiuisti? Deus sempiternus Dominus, qui creauit terminos terre. Quis igitur est Deus iste sempiternus, o philosophe, qui creauit terminos terræ, qui in terra visus est, & inter homines conuersatus est? Filium ais conuersatum fuisse cum hominibus, an Patrem?

Isai. c. 40. v. 25.

Ἀπόκρισις τῷ φιλοσόφῳ.

Ὁ υἱὸς Φημι σιμωανερσάφθαι, καὶ δὲ εἴρηκαν αἱ θεῖαι γραφαί, καὶ γὰρ πτωχεύεις ὅτι αὐτῶν λόγῳ δέδεγμαί. ἀλλ' ἐστ μοι ἐπὶ δωατωτάτη ἔκ ἀναιρέρητος ἀνθρώπων πρὸς αὐτῶν, ὅτι πρὸς πάσης κλίσεως ἔκποσεν αὐτὸν ὁ θεός, ἵνα διὰ αὐτῶν πάντα κλίση. καὶ ταῦτα λόγῳ δείξω ἐν τοῖς ἐμπερσῶν τῶ ἀγίωνων.

Responsio philosophi.

Filium dico fuisse conuersatum, vt diuina scriptura testatae sunt, & ego ex ipsis persuasus approbavi. Sed est adhuc mihi grauissima & cui contradici non potest, obiectio, quod ante omnem creaturam fecit illum Deus, vt per ipsum omnia crearet. & hæc in vltioribus concertationibus demonstrabo.

Ἀπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων δια τῶν αὐτῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου.

Οὐχ οὕτως, ὦ φιλόσοφε, ἐκ ἐνεστ δείξαι σε ταῦτα ἀπὸ ἑφης. γόνημα γὰρ ἐστὶ τῶ θεοῦ, καὶ οὐ ποίημα, καθάπερ δια πλάτων ἀπεδείξαμεν. ἔτι γὰρ ὦ φιλόσοφε, τὸ ἐν βίσεβεία ἔκ ἀρχνοία πλουτωίων ἀνδρῶν ἐκ ἐκπλήθηται

Responsio sanctorum patrum per eosdem piissimos episcopos Leontium & Euphychium.

Non ita, philosophe, non poteris demonstrare quæ dixisti. proles enim Dei est, non opus, vt pluribus ostendimus. Et quis, o philosophe, ex viris pietate ac prudentia præpollētibus, in tantis eiusdem viribus, earum quæ

ab ipſo condita ſunt, natura-
 rum, tamquam a Deo, hoc eſt
 ab ipſo creatarum, non obſtupe-
 ſcit: clamante ſcriptura: *Fecit
 Deus hominem: & Vidit Deus
 cuncta qua fecerat, & erant valde
 bona.* Ioannes autem euangelista
 manifeſtius demonſtrat ipſum
 ſemper cum Patre exiſtere, coæ-
 ternum Patri, & ſuperiori caren-
 tem, vt Pater. *In principio enim,
 inquit, erat Verbum, & Verbum
 erat apud Deum, & Deus erat
 Verbum. hoc erat in principio apud
 Deum. Omnia per ipſum facta
 ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil,
 quod factum eſt.* Ecce apertiffi-
 me oſtēſum, o philoſophe, quod
 Filius omnis creatæ naturæ opi-
 fex ſit. Igitur ſi opifex eſt om-
 nium creaturarum, vt reuera eſt,
 tam earum quæ videntur, quam
 earum quæ intelliguntur, mani-
 feſtum eſt quod vere Deus natu-
 ra ſit, & non instrumentum, vt
 ais, neque creatura, neque factu-
 ra, neque Patre poſterior. Il-
 lud enim, erat, ab euangelista
 quater dictum, nō habet aliquid
 quod ante illum extiterit. Vt au-
 tem perfectiſſime agnoſcas quod
 non eſt alteri ſubiectus, ſed ſui-
 ipſius habet dominium vt Pater,
 accipe aliud expreſſiſſimum teſ-
 timonium. Audi ergo diuinum
 Iſaiam clamantem: *Et volent eſſe
 igne combuſti.* Iudæis prænūti-
 ans: *Quia puer natus eſt nobis, Filius
 datus eſt nobis, cuius principatus
 factus eſt ſuper humero eius, & vo-
 catur nomē eius magni conſilii nū-
 tius, admirabilis conſiliarius, Deus
 fortis, potens, princeps pacis, pater
 futuri ſæculi.* Audi philoſophe
 dominū eum eſſe prædicatū, non
 autem miniſtrū, vt vos dicitis. In
 vno autem ſuorū beneficiorum

Gen. 1. & 2.

Iohan. 1.

Iſai. 9.

ἢ πρὸ τῆς ποσούτης αὐτῆς ἐνεργείας ἢ
 ὑπὸ αὐτῆς δημιουργηθειῶν φύσεων,
 ὡς ὑπὸ θεοῦ, τὸν εἶναι ὑπὸ αὐτῆς κλι-
 θεϊσῶν, ἢ θεαφῆς βοώσης ἐποίησεν ὁ
 θεὸς τὸ ἀνθρώπον. Ἐὶ δὲ ὁ θεὸς τὰ παι-
 τα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν;
 Ἰωάννης δὲ ὁ διαφελιστὴς σαφετέρος
 δείκνυσιν αὐτὸν αἰεὶ σωῦν ἄρρατα τῶ
 πατρὶ, σωαίδιόν τε καὶ σωαί αραρον
 τῶ πατρὶ. ἐν δὲ ῥῆ γῶ, φησὶν, ἡὸ
 λόγος, καὶ ὁ λόγος ἡὸ πατὸς τὸ θεόν, καὶ
 θεὸς ἡὸ λόγος. Ἐποσ ἡὸ ἐν δὲ ῥῆ πρὸς
 τὸ θεόν. πάντα δι' αὐτῆς ἐργέτο, καὶ χω-
 ρεὶς αὐτῆς ἐγγέτο ἐδὲ ἐν, ὁ γέρονεν. ἰδὲ
 σαφέστατα δὲ δέκται, ὡ φιλσοφει, ὅπ
 πάσης γνητῆς φύσεως δημιουργὸς ὁ
 ἴος. εὶ οὐὸ δημιουργὸς τῆ ὄλων κλι-
 σμάτων ὄσιν, ὡσπερ οὐὸ ἔστιν, ὁ θε-
 οδῶν τε ἔ νοουδῶν, δηλοῖ ὅπ θεὸς
 λληθῶς φύσῃ, καὶ ἐκ ἐργαλείον, ὡς
 φῆς, οὐδὲ κλίσμα, οὐτε ποίημα, οὐτε
 μετὰ χυτέρος τῆ πάτρῃ. τὸ γῶ ἡὸ, τε-
 τρακίς λεχθέν ὑπὸ τῆ διαφελιστοῦ, τὸ
 πατρὸ ἄρρατον ἐκ ἐχῆ. ἵνα ἡ πελειοπά-
 τως γῶσῃ ὅπ οὐχ ὑπεξούσιος, δλλ
 αὐτεξούσιος, ὡς καὶ ὁ πατὴρ, δέχου καὶ
 ἄλλῳ ἐναρραταίω μδρπελδου. ἀ-
 κουε τοίνω ἔ δεασίεσ Ἡσαίου βοῶν-
 τοσ καὶ δελήσοισι, φησὶν, εὶ ἐγγηθησιν
 περλεμωσοι. τοῖσ Ἰουδαίοισι παρρανα-
 φωνῶν ὅπ παιδῶν ἐγγηθησιν ἡμῶν, ἴος
 ἐδδθη ἡμῶν, ἔ ἡ δὲ ῥῆ ὅπ ἔ ὡμῃ αὐτῆ,
 καὶ καλεί τὸ ὄνομα αὐτῆ μεγάλης βο-
 λῆς ἀφελος, θαυμασὸς σύμβυλος, θεὸς
 ἰαχρὸς, ὄξοισιασῆς, ἄρχων εἰρῶης,
 πατὴρ ἔ μέλλοντοσ αἰῶνοσ. ἀκκε φιλ-
 σοφει ὄξοισιασῆ ἡὸ τῆ παρραροπῆ-
 μδρον, ἔ οὐχ ὑπεξέσιν, καδῶσ ὑμείσ
 φατέ. ἐν ἡ μῆ τῆ αὐτῆ δὲ ἐργεσῶν
 ἄρρησιν ἐαυτῶ ὁ αὐτὸσ μονογῆτοσ ἴος

ANNO CHRISTI 345.

ANNO
CHRISTI
325.

ὁ θεὸς αὐτὸς ἐξέσπεν τὸ ἐκ κλίσεως ἑαυτοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆ ἐκ γυναικὸς τυφλοῦ ἀπαληθεύσας, ἵνα αὐτῷ τῷ υἱοῦ ἑαυτοῦ γαγγημιθῆ. ἀπαύρασμα γὰρ ὅστι τῷ πατρὶ σιωπῶν, καὶ χαρακτὴρ ἀπαρῆλακτος ἵ ὅλης αὐτοῦ ὑποστάσεως, καὶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ Παύλου ὁ ἀπόστολος, ὁ σκῆτος τῆς ἐκλογῆς. ἰδοὺ φιλόσοφε, ποσοδοὶ ἀναρχοὶ, ἐπεὶ πᾶσι ἑαυτοῦ σιωπῶν τῷ πατρὶ, κλίσεως τε πατρῶν ἢ κλίσεων φύσεων, καὶ ἀπὸ πλειστάκως εἰρηκαμῆν, τῷ περὶ οὐρανῶν, τῷ περὶ νοουμένων, ὅτι ὅν τῷ θεοῦ ἀπέδρασαν. ποδο δὲ καὶ οἱ μὲν τῶν ἐργαλείων, φῆσον εἰ ἐξῆς τὰ ἅρα οὐκ καὶ εἰς ἐργαλεία πύθουσι ἐδαπιδίως, εἰσπῶ, ὡς φῆς, πρὸς ὑπερῆς τῷ θεῷ.

ipse Filius Dei vnigenitus exhibit seipsum dominum & creatorem hominis, in supplemento scilicet, quod ipse Dei Filius fecit in cæco a natiuitate. splendor est enim Patri coæternus, & figura immutabilis totius substantiæ eius, vt ait Paulus apostolus, vas electionis. En philosopho, tam multi Filium Dei sine initio, nempe increatum vt Patrem, factorem autem omnium creaturarum naturarum, vt saepe diximus, earum quæ videntur, & quæ intelligentia percipiuntur, demonstrarunt. Vbi autem sint instrumentorū testes, dicas, si habes: & cito igitur credens in instrumenta baptizeris, postquam, vt ais, Deo fidelis existis.

Hebr. 1.

Ἀντίρρησις ἑαυτοῦ φιλοσόφου ὡς τῷ κύριου ἐκπέ με δὲ κλίσεως ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἐργα αὐτοῦ ἐκ τῶν παροιμιῶν Σολομῶντος.

Contradictio philosophi de eo: Dominus condidit me initium viarum suarum in opera sua; ex prouerbis Salomonis.

ΚΕΦΑΛ. ιη΄.

CAPVT XVIII.

ΕΡΕΙ, φησὶ, ποσοδοὶ βιάζεσθε ὑμεῖς πῶς ἀλήθειαν, ἢ εἰπομῆν ὡς τῷ τῆς φανεραῦ λέξεως, τῆς κύριος ἐκπέ με δὲ κλίσεως ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἐργα αὐτοῦ;

POSTQVAM, inquit, tantopere vim facitis veritati, quid dicemus de hac manifesta sententia: Dominus condidit me initium viarum suarum in opera sua?

Prouerb. 8.

Ἀποκρίσις τῶν ἀγίων πατέρων τῶν ἐπισκόπων διὰ Εὐσεβίου τῶν Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας Παλαιστίνης.

Responsio sanctorum episcoporum per Eusebium Pamphili episcopum Casareæ Palaestinae.

Τί πῶς αὐτὸς ἐραδίως, ὡς οἶε, εἰς βυδοὺς διαπύρσκει; μὴ σαυτῷ, ὡς φιλόσοφε, ἀφορμαὶ ἀνθρώποις ἐπιστῶντες ὅρα μὴ πῶς δυσσεβῆταις κημιοῖς ἀπαφύλακτως ἐπιβῆαι κημιωδῆς. ἀλλ' εἰς τὸ, κύριος ἐκπέ με, τῷ φησὶ μὲν ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ θεὸς ἡμῶν.

Quid profunda penetras probabiliter ac facile, vt existimas? ne tibi ipsi, o philosopho, mollia cumules argumenta: vide ne scopulos aditu difficiles incaute conscendens, præceps ruas. Verum de illo, Dominus condidit me, nunc dicemus, quod maiore

res nostri de illa sententia, Dominus condidit me, multa quidem alia tradiderunt, & de dispensatione apparitionis Domini nostri Iesu Christi secundum carnem, quomodo explicauerint, noſtis omnino traditiones. Nos autem nunc cooperante Domino nostro Iesu Christo ex aliis etiam historiis descriptionem faciemus: & si velis, o philosopho, ipsam totam sententiam ab eius initio proferemus in medium.

Pronerh. 8.

Ibid.

Ibid.

Iob 38.

Baruch 3.

Ibid.

Ait enim principium eius: *Si annuntiauero vobis que quotidie fiunt, memor ero que a seculo numerare.* Deinde adiungit, dicens: *Dominus condidit me initium viarum suarum in opera sua, ante seculum fundavit me, in initio antequam terram faceret, & antequam abysſos faceret, antequam procederent fontes aquarum, antequam montes facti essent: ante autem omnes colles genuit me.* Unde muniens illud, *Dominus condidit me,* continuo inquit: *Dominus fecit regiones & inhabitabilia.* Quæramus deinceps Dominum qui creauit illum, & qui fecit regiones & inhabitabilia. Stimulatus enim Salomon ab his quæ Iob dixerat: *Vbi eras cum ponerem fundamenta terre?* inquit: *Dominus fecit regiones & inhabitabilia.* In libro autem Baruch ex ore Ieremiæ prophætæ, vt prius ostendimus, de eo qui fecit regiones & inhabitabilia, dicitur: *Filii Agar exquirentes prudentiam, qui super terram, mercatores Meran & Theman, & fabulatores & examinatores prudentia: viam autem sapientia non cognouerunt, neque recordati sunt semitas eius.* & post pauca: *Sed sciens omnia cognoscit eam, adin-*

και ωει της λεξεως αυτης, της, οπι
κυριος εκποσε με, πολλα μωυ ε αλλα, ^{ANNO}
η εις τιω κτ' σαρωα δε οικονομια της ^{CHRISTI}
θρηφανειας τω κυριου ημωυ Ιησοφ ³⁴⁵
Χριστο, και οπως διεληφαν παντως
ιτε τας εκδοσας. ημεις δε η επ' αλλαις
ισοειαις τιω ενδοσιν νω ποιησιμωτα,
τω κυριου Ιησοφ Χριστο σικερωω-
πος. και ει θελεις, Φιλοσοφε, αυτω
ολλω τιω λεξιν ωρεταινωμωυ μωυ ε
της αρχης αυτης. λεξη γω η αρχη αυ-
της εδω αναπειλω υμιν τα καθη ημε-
ραν γινωμωτα, μνημονωσω τα οξ αωω-
ω αριθμησαι. ετα επαγα λεγων
κυριος εκποσε με αρχωω οδων αυω
εις εργα αυω, ωεθ τω αωωνος εδεμε-
λιωσε με, εν αρχη ωεθ τω τιω γωω
ποιησαι, ωεθ τω τας αβυσσους ποιη-
σαι, ωεθ τω ωερελθειν τας πηγας τω
ωδατων, ωεθ ε ωρη εδραδωωαι ωεθ
δε παντων βοωωων γηνωμε. ωδεν κα-
τωσκωωαζων τω, οπι κυριος εκποσε με,
θρηπωωαζωω εηπε: κυριω ω ποιησε
χωρας ε διοικητοις. ζητωμωυ λοιπον
κυριον ω κωωισαντα αυτων, τω η ποιη-
σαντω χωρας και διοικητοις. νυγμα-
δεις γω ο Σολωμων εν τω τω πα-
ωωω Ιωω ειποντοσ: ποδ ηδα εν τω δε-
μελιωω με τιω γωω; εηπε: κυριω
εποιησε χωρας και διοικητοις. εν δε θε-
ελω Βαρωυχ εν σωμαωω Ιερεμωωω
ωεσφητου, καθωωω ωεραπειδωωα-
μωυ, ωει τω ποιησαντω χωρας και
διοικητοις λεγα: ωοι Αγαρ οι εκζητωω-
τες τιω σωωωσιν οι θρη τω γωω, οι εμ-
ποροι της Μεραν και Θαμαν, και οι μω-
ωολωγοι, η οι εκζητητωω της σωωωσεωω
ωδων δε σωφιας εν εγνωσαν, ουδε εμνη-
θησαν τας τελωωωω αυτης. η μετ' ολι-
γων: αλλ' ο ειδωωω τα παντα, γνωωωωει

ANNO
CHRISTI
325.

αὐτῶν, ἔξδύρεν αὐτῶν τῆ σιωπῆς αὐτῶν.
 εἰπὼν περὶ τῆ ἑξουσίᾳ τῆ σοφίας τῆ
 σιωπῆς αὐτῶν, ἐπέγραψε αὐτῶν καὶ τὰς ἐνεργείας,
 λέγων· ὁ κατασκευάσας τὸ γένεον εἰς τὸ αἰῶνα
 χρόνον, ἐπέπλησεν αὐτῶν κτήτων τετραπόδων.
 ὁ δόξαστων τῶ φῶς, καὶ πορεύεται, οὐ καταλείπει
 τὸν φῶς, ὡς φιλόσοφος, πάλιν αὐτῶν δια-
 γρησάτωρ ἐναργῆς δόξαστων τῆς
 περὶ κτηνῶν ἐπιπέσεως. ὁ δόξαστων
 λων, φησὶ, τῶ φῶς, καὶ πορεύεται· ἐκάλει-
 σεν αὐτὸν, καὶ ὑπέκουσεν αὐτῶν ἡρώδης. οἱ ἡ-
 ἀστέρες ἐλαμψάν ἐν ταῖς φυλακαῖς
 αὐτῶν, καὶ ἠύφρασησεν· ἐκάλεισεν αὐτοὺς,
 καὶ εἶπαν· ἠρέσμεν. ἐλαμψάν μετ' ἡ-
 φροσύνης τῶ ποιήσαντι αὐτοὺς. ἔπειτα ὁ
 θεὸς ἠμῶν, οὐ λογισθεῖται ἕτερος περὶ
 αὐτῶν. ἔξδύρε πάσων ὁδῶν Ἰσραήλ, καὶ
 ἐδῶκεν αὐτῶν Ἰακώβ τῶ παιδὶ αὐτῶν, καὶ
 Ἰσραήλ τῶ ἡραπημῶν ἕως αὐτῶν. μετ'
 ταῦτα ἵππῆς τῆς γῆς ὠφθη, καὶ τοῖς ἀν-
 θεοῖσι σιωπῆσεν ἄφην. ταῖς δύο φύσεσιν
 περὶ ἡσθησῶν κωλύσας, ποιήσαντος χω-
 ρῆς ἐ ἀοικητοῖς, ἀς εἶπε Σολομῶν καὶ
 Βαρούχ, ἦτοι Ἰερεμίας, εἰπὼν ἡρώδης, ἔκ-
 ποσέ με, ἐπήραξον αὐτῶν καὶ τὰς ἐνεργείας,
 λέγων· κύριος ἐποίησε χωρῆς καὶ ἀοικη-
 τοῖς. συλλογισάμεθα, ὡς βέλπε, τῶ ἕως
 κύριος ὁ ποιήσας χωρῆς ἐ ἀοικητοῖς·
 νοήσωμεν ὅτι ἐκ ἄλλος, ἀλλ' ἢ πάντως
 ὁ κατασκευάσας τὸ γένεον εἰς τὸ αἰῶνα
 χρόνον ἐν τῶ κατασκευάσαντι τῶ γένεον,
 ποιῆν δεῖ χωρῆς καὶ ἀοικητοῖς· ὁ ἐμ-
 πλῆσας αὐτῶν κτήτων τετραπόδων, ὁ
 καλέσας τῶ φῶς, καὶ ὑπέκουσεν αὐ-
 τῶ ἡρώδης· καὶ τὰ ἐξῆς. περὶ οὗ λέγει, ὅτι
 ἵππῆς τῆς γῆς ὠφθη, καὶ τοῖς ἀνθεοῖσι
 σιωπῆσεν ἄφην. νοήτων ἔν, ὅτι ἕτερος δεῖ
 ὁ κύριος ὁ ποιήσας τὸ λογιστικῶν σοφίᾳ
 εἰς δὲ γένεον ὁδῶν αὐτῶν, ἡμῶν ἕτερος τῶ

uenit eam prudentia sua. loquens
 de eo qui inuenit sapiētiam pru-
 dentia sua, adiungit eius opera,
 dicens: Qui preparauit terram in
 aeternum tempus, impleuit eam in-
 iumentis quadrupedibus. Qui mittit
 lumen, & vadit. Non conuiuen-
 dum est, o philosophe, eadem
 rursus proferre ad propositae hy-
 pothesis euidētem demonstra-
 tionem. Qui mittit, inquit, lu-
 men, & vadit: uocauit illud, &
 obediuit illi cum timore: ac stelle
 splenduerunt in custodiis suis, &
 letatae sunt: uocauit eas, & dixe-
 runt: Adsumus: splenduerunt cum
 letitia ei qui fecit illas. Hic Deus
 noster, non reputabitur alius aduer-
 sum eum. Inuenit omnem uiam
 scientiae, & dedit eam Iacob seruo
 suo, & Israel dilecto suo. Post hac
 in terra uisus est, & inter homines
 conuersatus est. Duas naturas op-
 ponunt proprie eius qui fecit re-
 giones & inhabitabilia, quas dixit
 Salomon & Baruch, siue Ie-
 remias. Cum enim dixisset: Con-
 didit me: subiunxit eius opera,
 dicens: Dominus fecit regiones &
 inhabitabilia. Ratiocinemur, uir
 optime, quisnam est ille Domi-
 nus faciens regiones & inhabi-
 tabilia: intelligemus non esse a-
 lium, sed omnino eum qui præ-
 parauit terram in æternum tem-
 pus, (in terræ enim præparatio-
 ne consistit facere regiones &
 inhabitabilia) qui impleuit eam
 iumentis quadrupedibus, qui uo-
 cauit lumen, & obediuit ei cum
 timore. & quæ sequuntur. De
 quo inquit, quod in terra uisus
 est, & inter homines conuersa-
 tus est. Intelligendum est ergo,
 quod ipse est Dominus, condens
 rationalem sapiētiam, initium
 uiarum suarum, quæ ad imagi-

nem suam homini pręparavit, qui fecit regiones & inhabitabilia, qui pręparavit terram in æternum tempus. Verum rursus principium sententię videamus.

Pronerb. 8. Si annuntiauerō vobis quę quotidie fiunt: non dixit, Quę futura sunt. & iterum ait: Memor ero quę a sæculo numerare: non dixit, Ante sæculum. Notum est vobis, quod Filius Dei est qui rationalem sapientiam condidit, qui pręparavit terram in æternum tempus, qui fecit regiones & inhabitabilia, qui dixit Iob:

Iob. 38. Cum me laudarent astra matutina, & iubilarent omnes filii Dei. Moyses autem ait de eo qui fecit lucem: Dixitque Deus, Fiat lux. & subiunxit, dicens: Fecitque Deus duo luminaria magna, & stellas, & quę sequuntur. Sufficere mihi videntur, o philoſophe, quę dicta sunt, & demonstrationes ostenderunt, quod scilicet Filius Dei est qui apud Salomonem rationale sapientiam condidit, & omnes creaturas, & non instrumentum. Vt autem tibi veram rerum demonstrationem manifestiorę exhibeamus, accedamus citius ad rei sensum, eiusque contemplationem; quę ex scriptura pronuntiabimus. Exiturus e vita Moyses propheta, vt scriptum est in libro analeptis Moysis, cum vocasset ad se Iosue filium Naue, loquens ad eum, dixit: Pręuidit Deus ante mundi constitutionem futurum me testamenti sui mediatorum. & in libro sermonum mysticorum Moysis, ipse Moyses de Dauide & Salomone prędixit; de Salomone sic: Infundet ei Deus

κατ' εικόνα αὐτοῦ ἀνθρώπου· ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς αἰῶνα χρόνον. ἄλλα καὶ πάλιν τὴν ἔξωθεν τῆς λέξεως ἰδιώτη· ἐὰν ἀναγείλω ὑμῖν τὰ κατ' ἡμέραν γινόμενα. ἄλλ' ἐκ εἴπε· τὰ μέλλοντα. καὶ πάλιν λέγει· μνησθῆναι τὰ ἔξ αἰῶνος ἔξαριθμησάτω· ἄλλ' οὐ τὰ παρ' αἰῶνος. ἐγνώθη ὑμῖν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὄντι, ὁ καὶ τὴν λογιστικὴν σοφίαν κτίσας, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς αἰῶνα χρόνον, ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ καὶ τῷ Ἰωβ εἰπόν· ὅτι ἐγρήθησαν ἀστρα, ἠνέσαν με πάντες ἀγγελοὶ μου. Μωσῆς δὲ λέγει περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸ Φῶς καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, γρηθησάτω Φῶς. καὶ ἐπήραγε λέγων· καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς δύο Φωστῆρας δύο μεγάλους, καὶ δύο ἀστράς, καὶ τὰ ἔξωθεν. ἰκανὰ εἶναι μοι δοκεῖ τὰ λεχθέντα· καὶ αἱ δύο δειξέας παρέστησαν, ὡς φιλόσοφε, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὄντι, ὁ καὶ τὴν εὐ Σολομῶντι λογιστικὴν σοφίαν κτίσας, ἔ πάντα τὰ κτίσας, καὶ ἐκ ἐργαλείων. ἵνα δὲ σοι σαφετέραν τὴν ἀληθῆ ἡμῶν παραγράφων ἀπόδειξιν παραστήσωμεν, ἔ τὰ χρόν ἑλθόμεν ὅτι τὸ νοῦν τῆς παραγράφου, καὶ τῆς θεωρίας αὐτῆς, τὰ ἐκ τῆς γραφῆς λέξεων. μέλλον ὁ προφήτης Μωσῆς ἔξιναι τὸ βίον, ὡς γέγραπται ἐν βιβλίῳ ἀναλήψεως Μωσέως, παρακαλεσάμενος Ἰησοῦ υἱὸν Ναυῆ, καὶ διαλεξάμενος πρὸς αὐτὸν, ἔφη· καὶ παρεδέξατο με ὁ Θεὸς παρ' ἀβραάμης κόμπου, εἶναί με τῆς διαθήκης αὐτοῦ μεσότην. καὶ ἐν βιβλίῳ λόγων μυστικῶν Μωσέως, αὐτὸς Μωσῆς παρῆεν περὶ τοῦ Δαυὶδ

ἔ Σολομῶντος. πρὶ τῷ Σολομῶντι οὕτω παρῆεν καὶ διαδοχῶς αὐτὸ ὁ Θεὸς σοφίαν

ANNO CHRISTI 325

σοφίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ ἴππ-
πλήρη. αὐτὸς οἰκοδομήσῃ τῷ
οἶκον τῆς θεοῦ καὶ τὰ ἕξῃς. ἵνα δὲ σα-
φές ἔσται ὅτι οὐ φημι, οὕτως ἔξεπέσω-
μῶν τοῦ νοῦ. ὁ ἀνθρώπος διὰ τὸν κό-
σμον, ἢ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἀνθρώπον; ὁ
φιλόσοφος πάντως ὁ κόσμος διὰ τὸν
ἀνθρώπον.

Οἱ ἄγιοι Ἐπισκοποὶ οἱ ἡμέτεροι διὰ τῆς
αὐτῆς Ἐπισκοπῆς Εὐσεβίου τῆς
Παμφίλου ἔπαιον.

Καὶ εἰ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἀνθρώπον,
πάντως ὡς προσηγορεύεται τῷ ἀνθρώπου
ἐν τῇ τῆς θεοῦ ἐνδυμῆσιν ὄντος, ὁ δὲ κό-
σμος μέγα ἄνευ τῆς ἀνθρώπου καὶ
τῆς λογικῆς σοφίας ἐν τῇ τῆς θεοῦ ἐνδυ-
μῆσιν ὁ ἀνθρώπος οὐκ ἀνευτὸς ὄντος
ὅτι ὁ κόσμος, πρὸς τὸν ἀνθρώπον τῆς κό-
σμου φύσεως, οἶον οὐρανὸν καὶ γῆν,
ἡμέρας, νυκτὸς, νεφῶν, ἀνέμων, ἀ-
βύσσων, πηγῶν, ὀρέων, βουβῶν. πύ-
λων πάντων προσηγορεύεται ὅτι ἡ σο-
φία, καὶ ὁ ἀνθρώπος ἐν τῇ τῆς θεοῦ ἐνδυ-
μῆσιν ἡ δὲ πρὸς τὸν ἀνθρώπον. ἄλλ'
ὅτι μὲν οὐκ ἀνευτὸς ὄντος κτίσθαι
ἠέχθη ἐν τῇ τῆς κτίσεως ἀρχῇ. ὁ δὲ
μέγα ἄνευ τῆς ἀνθρώπου ἐν τῇ τῆς
θεοῦ ἐνδυμῆσιν, οὕτως μέγα ἄνευ τῆς
πρὸς τὸν ἀνθρώπον κτίσεως ἀρχῇ.
ἄλλ' ὅτι καὶ ἡ σοφία, ἡ δὲ εὐδὲρ σμῆσιν
αὐτῆς ὁ υἱὸς τῆς θεοῦ, ἡ δὲ εὐδὲρ τῶν κατ'
εἰκόνα ἐαυτοῦ ἀνθρώπου, καὶ αὐτὴ πρὸς
τῆς ἀνθρώπου καὶ τῆς φύσεως αὐ-
τῆς ἐν τῇ τῆς θεοῦ ἐνδυμῆσιν. εἰδὼς οὐκ
ἐν αὐτῶν ὁ Σολομῶν, διδάχθαι ἐν τῇ
τῆς θεοῦ διδασκίᾳ αὐτῆς σοφίας, ὅτι ὁ ἀν-
θρώπος καὶ ἡ σοφία πρὸς τῆς ἀνθρώπου
κόσμου καὶ τῆς φύσεως αὐτῆς, ἐν τῇ τῆς θεοῦ
ἐνδυμῆσιν, βασιλείας τῆς ἡδὲ πρὸς
τῆς ἀνθρώπου καὶ ἐν τῇ τῆς θεοῦ ἐνδυμῆσιν
πρὸς τῆς ἀνθρώπου κόσμου, ὁ

sapientiam, atque iustitiam, &
scientiam plenam. Ipse domum
Dei edificabit: & quæ sequun-
tur. Vt autē sit manifestius quod
dico, ita intellectum perscrute-
mur. Estne homo propter mun-
dum, an mundus propter ho-
minem? Philosophus: Omnino
mundus propter hominem.

Sancti nostri episcopi per eum-
dem episcopum Eusebium
Pamphili dixerunt.

Si mundus est propter homi-
nem, omnino cum homo prior
sit in Dei proposito, erit homine
ac rationabili sapientia posterior:
igitur homo prior est mundo,
est etiam prior naturis mundi,
quales sunt, cælum, terra, dies,
nox, nubes, venti, abyssi, fontes,
montes & colles. Omnibus his
prior est sapientia, & homo in
Dei proposito iam prior est mun-
do: sed eundem accidit poste-
rius in via creationis conditum
fuisse: qui autem in diuina inten-
tione homine posterior erat, ille
in viam creationis prior incidit.
Sed & sapientia quam inuenit
prudencia sua Filius Dei, quam
dedit homini ad imaginē suam,
ipsa etiam in diuina intentione
mundo & mundi naturis prior
fuit. Salomon igitur instructus
sapientia, quam ei Deus dederat,
in seipso sciens hominem atque
sapientiam ante mundū & mun-
di naturas in Dei proposito exti-
tisse, accurate indicauit in diui-
na intentione ante mundum o-
lim fuisse. Quod enim ante mun-
di constitutionem Dominus in-

uenit prudentia sua, hoc tandem idem Dominus post mundum & mundi naturas creauit. Ait ergo Salomon quasi ex persona humanæ sapientiæ, quæ in diuina intentione ante mundum extitit: *Dominus condidit me initium viarum suarum in opera eius*: humanam sapientiam ac rationalem homini ad imaginem Dei factæ præparatam, hæc pronuntiantem induxit. Hoc igitur erat, Dominus condidit. De illo enim qui in diuina intentione ante mundum fuit, hoc exposuit. Illud vero, Gignit me, rursus loquens de eo qui editus est ad sequētis exortus terrarum creationes, dixit, Gignit me. Intellege igitur philosophæ, vsque ad perfectionē, naturam ipsam antiquam factam esse, & renouatam. Illud ergo, Dominus condidit me initium viarum suarum in opera eius, de ratione ac sapientia hominibus concessa explicandum est. Illud vero, Gignit me, de natura eadem iuxta Dei præscientiam ex suis imaginibus, quasi rota quadam implicata in suam metam redeunte, ab initio primum creati hominis facti ad imaginem Dei, in quo rationalem creatam sapientiam reposuit, ac sinceram sui caritatem impressit Deus. Quod in seipso renouans Saluator dispensatorie ad Patrem dicebat: *Quoniam, inquit, ante mundi constitutionem dilexisti me*. Illud autem: *Ante secula in principio fundauit me*; videns Salomon quod secula in hoc mundo ex diei ac noctis circuitu consistentiam habent; existere autem ante diem & noctem, esse etiam existere ante hoc sæculum: eas confide-

Pron. 8.

Ioan. 17.

Pron. 8.

ἔξωρε τῆ σωείσῃ αὐτῷ ὁ κύριος, τῆτο ἤδη ἐκλίσειν ὁ αὐτὸς κύριος μέτῳ ἡγεστῆρον τῷ κόσμου & τῷ φύσει αὐτῷ. λέγει οὖν ὁ Σολομών ὡς ἐκ παλαιῶν πῶς ἐν ἀνθρώπων σοφίας τῆς παρῶν ἀρχαίας τῆς κόσμου ἐν τῇ τῆς θεοῦ ἐνθυμήσῃ· κύριος ἐκλίσει με δὲ χεῖρ ὁδῶν αὐτῷ εἰς ἔργα αὐτῷ· τῆ ἐν τῷ ἀνθρώπων σοφία ἀνῆκεν ἐκφωρεῖν τῆ λογιστικῆ, τῆ ἀντιπροσώπου τῷ ἀνθρώπων, τῶν τῶν κατ' εἰκόνα τῆς θεοῦ ἡμιμορφῶν. τὸ οὖν ἡμεῖς, κύριος ἐκλίσει, τῷ παρῶν ἀρχαίας τῷ κόσμου ἐν τῇ τῆς θεοῦ ἐνθυμήσῃ, τῆτο πύτυ παρῶν ἀρχαίας. τὸ δὲ ἡμεῖς, σωείσῃ πάλιν εἰς τὰς μὲν τῶν τῆς φύσεως παρῶν ἀρχαίας ἐκδιδομένης εἶπε τῆ, ἡμεῖς νόει πίνω φιλοσοφεί, τῆ αὐτῆς φύσεως παλαιουμένης & ἀντιπροσώπου ἀρετῆς σωεισῃ. τὸ οὖν, κύριος ἐκλίσει με δὲ χεῖρ ὁδῶν αὐτῷ εἰς ἔργα αὐτῷ, εἰς πῶν τῶν ἀνθρώπων δοξαίαν λογιστικῶν σοφίαν διαληθίαν· τὸ ἡμεῖς, τῆ κατ' ἀνθρώπων τῆς θεοῦ αὐτῆς τῆ φύσεως, τὸ ἔξ αὐτῆς ἔξ εἰκόνων ὡς ἑαυτὸν εἰληθίμορφον ἐπὶ αὐτὸν τῆ καμῆσῃ ἐπανιὸν λόγῳ τῆ δὲ τῆς παρῶν ἀρχαίας τῆς ἀνθρώπων τῆς κατ' εἰκόνα θεοῦ κληθέντος, ἐν ᾧ πῶν λογιστικῶν σοφίαν τῆ κληθῆν ἐνέδῃκεν, ἐν ᾧ τῆ εἰληθίαν αὐτῷ ἀγαπῶν ἐνεπύπωσεν ὁ θεός, ὅπῃ τῆ ἀνῆκεν ἐν αὐτῷ ποιούμενος ὁ σωτὴρ ἔλεγε πρὸς τῆ πατέρα οἰκονομικῶς· ὅπῃ ἡγάπησάς με, φησὶ, παρῶν ἀρχαίας τῆς κόσμου. τὸ ἡμεῖς, αἰώνος ἐπιμελίωσάς με ἐν δὲ χεῖρ, ἰσχυρῆσας ὁ Σολομών, ὅπῃ οἱ αἰῶνες οἱ ἐν τῷ πῶν κόσμῳ ἐκ τῆ ἀνθρώπων τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς τῆ σῦσῃ ἐχούσι· τὸ ἡμεῖς, ἀρχαίας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, παρῶν ἀρχαίας ὅπῃ τῆ αἰώνος πύτυ τῶν τῶν

ANNO
CHRISTI
325.

ταῖς ἰσραηλῆαις θαυρήσας ὁ Σολομῶν,
 ἤρμωσεν διαρμύσας τῶ τε ἀνθρώπου καὶ
 τῆ σοφία. διὸ ἐκ παρσώπου αὐτῆς
 ἐκφανήσας λέγει τό· κύριε· ἐκπέ
 με ἀρχιμὸν ὁδῶν αὐτῆ· εἰς ἔργα αὐτῆ,
 παρ τῆς αἰώνος ἐδεμελίωσέ με ἐν
 χῆ. συλλογισάμενος ἐν ἑαυτῷ πάλιν,
 ὅτι μέλλοντος τῆ θεοῦ παραγῆν ταύτας
 παρ φύσας ταῖς ἐγκοσμίαις, παρ ἡγε-
 σέρας τῆ τε ἀνθρώπου καὶ τῆς σοφίας,
 εἰς τὸ εἶναι, καὶ ὅτι δεῖ τῶν παρ ἡγε-
 ροῖς παρ εἶναι παραγνομημῶν τε τῆ
 φύσας ἰσραῆν καὶ τὰ εἶναι ταῖς φύσας
 παρ ἡγενομημῶν, καὶ ὅτι ὁ ἀνθρώπος
 καὶ ἡ σοφία ἠγείσασαι τῆ ἔργων ἐπέ-
 σασαν. ἡ οὖν τῶ ἀνθρώπου δοδεῖσαι
 ὑπὸ τῆ θεοῦ λογιστικῆ καὶ κριτικῆ σο-
 φία, ἡ διαδοχάσασαι ἐπὶ Σολομῶν-
 τα, κατὰ φησιν ὁ μέγας Μωσῆς, λέ-
 γει ἐν Σολομῶν· κύριε· ἐκπέ με
 ἀρχιμὸν ὁδῶν αὐτῆ· εἰς ἔργα αὐτῆ· καὶ
 τὰ ἐξῆς. ἡς ἐκ παρσώπου τῆς παρ-
 ἡγεσέρας σὺ τῶ ἀνθρώπου τῆς κό-
 σμου, διηγουμῶν ταῖς ἐνεργείας τῆ
 θεοῦ, ταῖς ἐν τῶ κόσμῳ παρ ἡγενομῶν
 ταῖς φύσας, φησιν αὐτὸς· κύριε·
 ἐποίησες χώρας καὶ αἰκίητοις, ἐ ἀκρα
 οἰκούμην τῆς ὑπὸ οὐρανῶν. ἰωῖκα
 ἠτοίμαξες τῶ οὐρανὸν, συμπαρ ἡμῶν
 αὐτῶ, ὅτι ἀφώεξες τὸ αὐτῆ θεῖον ἐπὶ
 ἀνέμων ἰωῖκα ἰχυρῶ ἐποίησες τὰ ἀνω
 νέφη, καὶ ὡς ἀσφαλῆς ἐπίσῃ πηγῆς τῆ
 ὑπὸ οὐρανῶν. ἐν τῶ πέναι τῆ θαλάσσης
 ἀκριβασμὸν αὐτῆ· ἐ ὑδάτα ἐ παρ ἡγε-
 σονται λόγον σῶματὸς αὐτῆ· καὶ ἰχυρῶ
 ἐποίησες τὰ θεμέλια τῆ γῆς, ἡμῶν παρ ἡ
 τῶ ἀρμόζουσαι, ἐξῶ ἡμῶν ἡ παρ ἡγε-
 ρε. ταῦτα ἐκ παρσώπου τῆ σοφίας· ἐ
 δείκνυσιν ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ παρ ἡγε-
 ξας τὸ κόσμῳ, ἐν τῆ τῆς ἐν θυμῆσι· διὸ ἐ ὁ κόσμος ἐξ ἐπίσῃ, δηλονότι ἐ τῆ

raciones contemplans Salomon,
 homini atque sapientia congrue
 accommodavit. Quamobrem ex
 eius persona pronuntians ait :
*Dominus condidit me initium via-
 rum suarum in opera eius, ante
 secula, in principio fundavit me.*
 Rursum cogitans in semetipso,
 quod Deo huius mundi naturas
 ante hominem eiusque sapien-
 tiam in esse perducente, oportet
 presentibus ipsis naturis, quæ
 priora sunt adesse. Videns autem
 ordine naturas prodeuntes, &
 quod homo eiusque sapientia
 proposita fuerant, ut reliqua ope-
 ra præcederent : rationalis ergo
 atque iudicatrix sapientia homi-
 ni concessa, & Salomoni, ut mag-
 nus Moyfes ait, infusa, loquitur
 in Salomone : Dominus con-
 didit me initium viarum suarum
 in opera eius : & quæ sequuntur.
 Ex cuius persona, quæ cum ho-
 mine prior erat mundo, enar-
 rans opera Dei naturas in mun-
 dum producentis, inquit ipse :
*Dominus fecit regiones & inha-
 bitabilia, & summa quæ habitan-
 tur eius quæ sub calo. Quando præ-
 parabat calum, simul aedificavi ipsi,
 & quando secernebat suam sedem
 super ventos : quando aethera firmabat
 sursum, & librabat fontes
 aquarum : quando circumdabat
 mari terminum suum, & legem
 ponebat aquis ne transirent fines
 suos : quando appendebat funda-
 menta terra, cum eo eram cuncta
 componens, cui adgaudebat.* hæc
 ex persona sapientia. Quæ haud
 dubie ostendunt, quod in diu-
 ina intentione ante mundum ex-
 titit, propter quam mundus ex-
 tructus est : constat etiam ante

Barnab. 3.

mundi naturas extitisse. Testis ergo factus viae naturarum, qui prior illis fuit, earum ordinem numerat per sapientiam quam inuenit prudentia sua, quamque homini praeprauit. Quis igitur hanc sapientiam praeprauit & dedit homini, quae eius opera enarravit? Non alius omnino, quam qui praeprauit terram in aeternum tempus, & qui impleuit eam iumentis quadrupedibus, qui mittit lumen, & vadit: vocauit illud, & obediuit illi timore: qui in terra visus est, & inter homines conuersatus est. hic sapientiam hereditauit. Non est itaque Filius Dei illud: Dominus condidit me: sed rationalis sapientiae, quam ipse Dominus homini dedit ac praeprauit, propter quem mundus factus est. clarissime siquidem per omnia demonstratum est, in persona rationalis sapientiae dictum esse. Confirmat autem praedicta Dominus in euangelio, dicens: *Sabbatum propter hominem factum est, non homo propter sabbatum*: attributa mundo persona seu figura sabbati, pro eo; mundus propter hominem factus est, non homo propter mundum.

Marc. 2.

Alia philosophi contradictio.

At vero Salomonis sapientia testatur, Filium Dei esse, hoc est, Dei sapientiam, quae dixit: Dominus condidit me, & quae sequuntur.

Responsio sanctorum episcoporum ad philosophum per episcopum Eusebium Pamphili.

Dic philosopho, sapientia quae erat in Salomone, vt ais, eratne

τῷ κόσμου φύσιν παρ' ὑπέρθεον. ἴστω οὐδ' ἄλλοις τῆς θεοῦ φύσεως, ὑπερβίβει τὴν τάξιν αἰσάν, ὁ παρ' ἡμέτερον αἰσάν, ἡ σοφία, καὶ ἐξέβρι τῆς σωείας αὐτῆς, καὶ ἐστρέψατο τῶν ἀνθρώπων. τίς οὐδ' ὁ ταύτην τὴν σοφίαν παρ' ὑπερείστας καὶ δεδικώς τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὑψηλότης αὐτῆς τὰς ἐνεργείας; ὅτι ἐκ ἄλλοις, ἀλλ' ἡ παύτως ὁ κατὰ σκεδάσας τὴν γῆν εἰς αἰῶνα χρόνον, ὁ καὶ ἐμπλήσας αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ καλέσας τὸ φῶς, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ Ἰσραὴλ ὁ θεὸς ἡσθεῖς, καὶ σωμάσας φείδεις ἀνθρώπων. πούτω κεκλήροται τῆς σοφίας, οὐχ' ἔτι υἱὸς ἔσθ' ἰσοῦς, καὶ ἐκπέσει με, ἀλλ' ἡ τὸ λογικῆς σοφίας, τὸ ἴσθ' αὐτῆς καὶ κωλύου ἐν τρεπιδείστας καὶ διδείστας τῶν ἀνθρώπων, δι' ὃν ὁ κόσμος ἐγγέτο. σαφέστατα διὰ πάντων δέδεικται, ὅτι εἰς τὸ παρ' ἡμῶν εἴρηται τῆς λογικῆς σοφίας. βεβαίως δὲ τὰ παρ' ἐρημηγῆμα ὁ κωλύου ἐν τῶν διατελίω λέγων· τὸ σαββατὸν διὰ τῶν ἀνθρώπων ἐγγέτο, οὐχ' ὁ ἀνθρώπου διὰ τὸ σαββατὸν παρ' ἡμῶν ποιήσας τὸν κόσμον εἰς παρ' ἡμῶν τῆ σαββατου, ἀλλ' ἡ τῆ· ὁ κόσμος διὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐχ' ὁ ἀνθρώπου διὰ τῶν κόσμον.

ANNO CHRISTI 341.

Ετέρω ἀντίφρασις τῷ φιλοσόφου.

Ἀλλὰ, φησὶν, ἡ σοφία ἡ ἐν Σολομῶνι, ὁ υἱὸς τῆς θεοῦ ἐστίν, τὸ ἐστίν ἡ σοφία τῆς θεοῦ, ὁ εἰπὼν· κωλύου ἐκπέσει με, καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων ἐπισκόπων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τῶν ἐπισκόπων Εὐσεβίου τῆς Παμφίλου.

Εἰπέ ὦ φιλόσοφε, ἡ σοφία ἡ ἐν Σολομῶνι ὡς σὺ φησὶ, ἡ τῆς θεοῦ ἐστίν

& omnia præscit, nescit viam viri in adolescentia? Et multa ex scripturis licet inuenire, quæ imprudentiâ eorum qui hoc dictum male intelligût, redarguât. Quomodo ergo qui docet hominem scientiâ, ipse nescit viam viri in adolescentia? Bene igitur intelligas, o philosophe, quod Salomon iudicem sapientiam accepit, quam inuenit Filius Dei prudentia sua, quam præparauit homini ad imaginem suam, rationalem scilicet. Confirmat iam dicta quod Dominus in euangelio loquitur: *Ecce plusquam Salomon hic*: quo funditus evertit dicentes ipsum esse Salomonis sapientiam. Si enim vt vox suffragatur, æqualem habet appellationem cum sapientia (sapientia enim Dei est Filius Dei) est ergo Deus præscius, qui iuxta præscientiam iudicat, & secundum opera, tamquam omnium opifex & creator, vt ait Paulus vas electionis, qui ad Hebræos scribens, sic de ipso loquitur:

Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & penetrans vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, & discretor cogitationum ac intentionum cordis: & non est aliquid occultum in conspectu eius, sed omnia nuda sunt & aperta oculis eius, de quo sermo noster est. & ad Romanos idem scribit, dicens: *Quorum patres, ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.* Sic autem ostendit quod Dei & Patris sapientia Deus vere sit ex ipso Deo, æternus ex æterno, verus ex vero, cum sit natura semper Filii æterni Dei & patris.

Matth. 12.

Hebr. 4.

Rom. 9.

ἐπίστατος ὁδοῦ ἀνδρῶν ἐν νεότητι, καὶ πολλὰ ἔστιν εἰρεῖν ἐν τῷ γραφῶν, πᾶσι ἐλέγχοντα πᾶσι δυνάμει τῆς κακῶς ὑπερλιφώπων πᾶσι τῆς ῥητικῆς τοῦτου. πῶς γὰρ ὁ διδάσκων ἀνθρώπων γνώσιν, αὐτὸς ἐν ἐπίστατοις ὁδοῦ ἀνδρῶν ἐν νεότητι, ὡς ἰδοὺ οὐκ ἔστι φιλόσοφος, ὅτι Σολομῶν κριτὴ ἔλαβε σοφίαν, ὡς ἔδωκε σωτηρίαν αὐτῷ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὡς ἠνέχετο πᾶσι καὶ εἰκόνα αὐτῷ ἀνθρώπων, συλλογιστικῶν. ἀμέλει ἡ ἐπιβεβαίωσις τῆς ῥητικῆς ὁ κύριος ἐν διαφαιλίῳ λέγων τὸ, καὶ ἰδοὺ πλείον Σολομῶντος ὡς ἀνέχετο πᾶσι λέγοντας αὐτὸν εἶναι τὸν Σολομῶν σοφίαν. εἰ γὰρ τῆς ἡλικίας τῆς φωνῆς ἰσοπεσοῦτος ἔστιν ὁ τῆς σοφίας ἡ γὰρ ἡ σοφία ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Θεὸς ὑπερλίτως ἔστι, καὶ ἡ ὑπερλίτως κρινεῖ, καὶ τὰ ἔργα, ὡς κτίσις καὶ δημιουργὸς τῶν ἀπάντων, καὶ ὡς Φίσις ὁ Γαῦλος τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, Ἑβραίοις γραφῶν, ὡς πῶς λέγει πᾶσι αὐτῷ. Ἰδοὺ γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργῆς καὶ ποιητὴς ὑπὲρ πάντων μάχεται διουσιον, καὶ διουσιον μῆκος ἀχρὶ μελεσιμῶν ψυχῆς καὶ πᾶσι μαῶς, καὶ κρινεῖ ἐν διουσιον καὶ ἐννοίων καρδίας, καὶ ἰδοὺ κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτῷ, πᾶσι δὲ γυναικῶν καὶ ἀχρηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῷ, πᾶσι ὅν ἡμῖν ὁ λόγος. καὶ πᾶσι Ρωμαίοις δὲ ὁ αὐτὸς γραφῶν, λέγων ὡς οἱ πατέρες, καὶ ἔστι ὁ Χριστὸς τὸ καὶ σαρκῶν, ὁ ὡς ἐπὶ πάντων Θεὸς διουσιον εἰς τὸν αἰῶνα, ἀμῶν. δεινῶσι ἡ ὡς, ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς σοφία Θεὸς ἔστιν ἀλλοθῶς ὡς αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, αἰδῶσις ὡς αἰδῶσις, καὶ ἀλλοθῶν ὡς ἀλλοθῶν, φύσις ὡς αἰεὶ υἱὸς τοῦ αἰεὶ ὄντος Θεοῦ καὶ πατρὸς.

ANNO CHRISTI 334.

ANNO
CHRISTI
325.

Ἀντίρρησης τῆς Φιλοσόφου.

Contradictio philosophi.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

CAPVT XIX.

ΤΙ οὐδ' ὅστιν ὁ Φῆς ὁδὸν δὲ σοφίας
ἐκ ἐγνωσαν, οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς
τρίβους αὐτῆς; καὶ τὰ ἐξῆς.

QVID igitur est, quod ais:
Viam sapientiae non cog-
nouerunt, neque recordati sunt
femitas eius? & quae sequuntur.

Ἀπόκρισις τῆς ἀρίων ἑπισκόπων δια-
τῆς ἀπὸ ἑπισκόπου Εὐσεβίου
τῆς Γαμφίλου.

*Responsio sanctorum episcopo-
rum per eundem episcopum
Eusebium Pamphili.*

Πολλὰ μὲν παρὰ τὴν ῥήματα τῆς σο-
φίας ἀποδόν, ὦ Φιλόσοφε, ἐθαύμα-
σας τῆς σοφίας πλὴν δυνάμιν, ὅτι δὴ
μεγίστην νοημάτων ἀλήθειαν ὅστιν δι-
ρεῖν ἐν αὐτῇ βραχυτέρας λέξεις. καὶ
πάντα δικαίως ἀνὰ τὴν ἀρετὰς ῥή-
ματα τῆς γραφῆς τῆς ἀσκητικῆς ἑρα-
βολῆ, τῆς διαγορεύουσης εὐκρίνεια πλὴν
βασιλείαν τῆς οὐρανῶν κόκκων σιτά-
πεως, ὅ, ἡ βραχυτέρον μὲν ὅτι πάν-
των τῆς ἀπερμάτων τῆς ἑπιστολῆς γῆς,
φυὲν δὲ ἐκ ἀναπληρωθῆν ἰκανῶν σκέ-
πτῳ τοῖς πετεινοῖς δίδωσιν. οὕτως ὁ-
ρεῖται πλὴν τῆς εὐκρίνειας ῥημάτων δυνά-
μιν ἐκ βραχυτέρας ἀπερμάτων λέξε-
σιν ἀναπληρωθῆν δὲ τῆς νοημά-
των, καὶ ὡς ἀπερμάτων ἑπιστολῆς πλὴν διά-
νοιας τῆς πετεινῶν ἐπεκτεινομένων,
τὸ ἔστι, τὸ ἀδύνατον, ποσὸν τὴν δι-
είκεται δυνάμιν, ὡς ἐκ μόνους τοῖς
γεωργοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς παρεσῶσι πε-
τεινοῖς ἰκανῶν παρέχῃ πλὴν σκέπτῳ.
πόθεν οὐδ' ἐκινήθη παρὰ τῶν πλὴν
ἔννοιαν, ἢ ἐκ τῆς τῆς λόγου τῆς ἱεραῆς
γραφῆς ἱεροῦ Ἰακώβου Δαυὶδ, παρὰ
ἀπόδειξιν καὶ σύστασιν, οὐ τῆς λογιστικῆς
σοφίας, ὡς αὐτὸς ὑπέληψαι, ἀλλὰ τῆς
καὶ πᾶν πλὴν καὶ πάντα τὰ γρηγοῦσα δη-
μιουργησάσης ἀκαταλήπτου σοφίας
τῆς ἀκίτου καὶ ἀιάρχου, τὸ ἔστι

Sapenumero verba sapientiae
considerans, o philosopho, ad-
miratus es sapientiae virtutem,
quod brevissimis locutionibus
maximam sententiarum verita-
tem in ea inuenire liceat: & iu-
stissime quispiam verba scripturae
comparauerit euangelicae para-
bolae asserenti, simile esse regnum
caelorum grano sinapis, quod cum
minus sit omnibus terrae semini-
bus, quando tamen creuit, &
perfectum est, idoneum tectum
volucris praebet. Sic videmus
diuinorum verborum potentiam
breuibis locutionibus semina-
tam, plenam autem sententiis
quali ramis, ad volucrum, hoc
est, hominum contemplationem
protenfis, in quibus tanta poten-
tia inuenitur, vt non solis terra
habitoribus, verum etiam affi-
stentibus volucris sufficiens
exhibeant tegumentum. Vnde
nam igitur ad hanc considera-
tionem excitatus sum, nisi ex
verbo sanctae scripturae sacri can-
toris Dauidis, ad demonstratio-
nem & constitutionem non ra-
tionalis sapientiae, vt ipse fue-
ras opinatus, sed eius quae illam
& omnia creata condidit, in-
comprehensibilis sapientiae, in-
creatae, & initio carentis, hoc

Math. 13.

1. Cor. 1.

1. Cor. 1.

est, Christi: siquidem Christus est Dei virtus & Dei sapientia, iuxta modum suæ ineffabilis deitatis, ex Deo verus Deus Verbum. *Verbo enim Domini caeli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.* Audisti Verbum Domini, audisti Spiritum oris eius: audi rursus de veræ fidei constitutione, quæ pie a piis intellecta & prædicata est: quandoquidem existimo nihil prædictorum te suscipere præter tanti sanctorum pontificum spiritualis chori sententiam. Audi ergo pie, nec humanis ratiocinationibus quæ ineffabilia sunt, tenta perscrutari. Perfectus nec minuitur, nec augetur. Vnus ingenitus Deus & Pater: vnus ex eo genitus vnigenitus Filius Deus Verbum. sicut non est alter Deus cum Deo & Patre ingenitus, ita neque congenitus, neque prior, neque posterior Filius, diuersus a Deo vnigenito Filio eius, Deo Verbo. Vnus vere Deus & Pater, vnus etiam ineffabiliter ex eo genitus Filius, Deus Verbum. Quemadmodum autem non solo nomine Pater est Deus, sic neque solo nomine Filius, sed vere est Filius: verus est Pater, verus Filius: Deus est Pater, Deus etiam Filius ex eo genitus: perfectus Pater, perfectus & eius Filius: incorporeus Pater, incorporeus & Filius. incorporei enim est figura, & incorporea nimirum imago. Credis hoc philosophice, quod ex substantia Patris fit genitus vnigenitus eius Filius, quemadmodum a principio disputationum per plurima expressa testimonia demonstrauimus, an non?

Χειρὸς ἐπιπέφκεισὸς θεοῦ διώ-
 μισ, & θεοῦ σοφία κτλ. ὅτι ἀρρήτου καὶ
 ἀπρόνοητου θεότητος αὐτῶν ἕξαστον, ὁ δὲ
 θεὸς ἔστι θεοῦ λόγος. τῶν γὰρ λόγων κυ-
 ελου οἱ οὐρανοὶ ἐστρεώθησαν, καὶ τῶν
 πνύματι τῶν σῶματός αὐτῶν πᾶσα ἡ δὴ-
 ναμὸς αὐτῶν. ἤκουσας λόγον κυρίου,
 ἤκουσας πνύμα τῶν σῶματός αὐτῶν καὶ
 ἄκουε τοίνυν καὶ πάλιν πῶς τῶν συστά-
 σεως τῶν ἀλλοτρίων πίστεως τῶν ἁποστόλων
 τῶν ἁποστόλων νοουμένης τε καὶ κηρυττο-
 μένης. ἐπιπέφκεισὸς οὐδὲν τῶν παρὰ
 φωνηθέντων ἰσχυρὰ τοσαύτης ἀγίων
 ἀρχιερέων πνύματικῆς ἁρείας τῶν ἀ-
 ποστόλων δεδέξαται. ἄκουε τοίνυν ἁποστόλων,
 & μὴ τοῖς ἀνθρώποις λογισμοῖς δι-
 ρθάνῃς πειρῶν τῶν ἀποστόλων. ὁ τέλειος
 οὔτε μειοῦται, οὔτε αὐξάνει. εἰς ἀγέννη-
 τος ὁ θεὸς καὶ πατήρ· εἰς καὶ ὁ γεννη-
 μένος ὁ υἱὸς αὐτοῦ μονογενὴς υἱὸς θεοῦ λό-
 γος. ὡς πρὶν οὐκ ἔστι συναγέννητος
 τῶν θεῶν & πατέρων θεοῦ ἕτερος, οὕτως οὐ-
 δὲ συγγεννημένος, ἢ παρὰ γεννη-
 μένος, ἢ μεταγεννημένος υἱὸς ἕτερος
 θεοῦ τῶν μονογενεῶν ἢ ἡ αὐτῶν θεῶν λόγων.
 εἰς ὅντως θεὸς & πατήρ, εἰς ὅντως καὶ ὁ
 γεννημένος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ υἱὸς
 θεοῦ λόγος. ὡς πρὶν οὐκ ἔστι λόγος μόνον
 πατήρ ὁ θεός, οὕτως οὐδὲ λόγος μόνον
 υἱός, ἀλλὰ ἀλλοτρίως υἱός· γνήσιος ὁ πατήρ,
 γνήσιος ὁ υἱός· θεὸς ὁ πατήρ, θεὸς & ὁ υἱός
 αὐτῶν γεννημένος υἱὸς τέλειος ὁ πατήρ,
 τέλειος αὐτῶν καὶ ὁ υἱὸς ἀσώματος ὁ πα-
 τήρ, ἀσώματος & ὁ υἱός. & ἀσώματου
 γὰρ χαρακτήρ, καὶ ἡ εἰκὼν ἀσώματος δι-
 λονόπ. πισθίεις τῶν ὁ φιλόσοφοι, ὅτι
 γεννηταὶ ἐκ τῶν οὐσίας τῶν πατέρων ὁ μο-
 νογενὴς υἱὸς αὐτῶν, καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν πατέρων
 τῶν λόγων διὰ πλείων ὅσων γραφικῶν
 μνηστειῶν ἀπεδείξαμεν, ἢ οὐ;

ANNO
 CHRISTI
 325

ΑΥΤΕ-

ΑΡΤΕΠΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΩ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

Interrogatio philosophi.

Πῶς καὶ πῶς ἐστὶν, φερέσον;

Quomodo & quam ratione, dic?

Οἱ ἄγιοι ὁπίσκοποι διὰ τῶ ἀγίου Εὐσεβίου Παμφίλου εἶπαν.

Sancti episcopi per Eusebium Pamphili dixerunt.

Μὴ ζητεῖ πῶς Φιλόσοφε· εἰ δὲ μὴ, κατὰ ἤδη διὰ πλειόνων εἰρηταιθεῖ, καὶ ἐν δόξῃ τῆ διαλέξεως διεμύρωσε μεθ' αὐτοῦ, ὅτι κρημνίσαι σεαυτὸν ἀποδοῦσαι, διεμύρωσεν περὶ τῶ ἀνεξερεθνήτα. εἰ μὲν γὰρ ἐνδέχεται ζητεῖν πῶς ὁ ἀγγέλιος, ἐνδέχεται καὶ ζητεῖν πῶς καὶ ὁ γεγεννημένος. εἰ δὲ οὐ καὶ αὐτοὶ περὶ ζήτησιν, πῶς γεγεννηται, μὴ ζητεῖ τὰ ἀνερεθνήτα, οὐ γὰρ ἀλλοίως· τὰ ἀλλοίως ὁμοίως ζητεῖ, καὶ ἀλλοίως. εἰ γὰρ ζήτησιν, ἀλλὰ πῶς ἔχῃ μαθεῖν; ἀλλὰ τῆ γῆς ἔχῃ ὑφίστατο. ἀλλὰ θαλάσσης; οὐδέπω ἐκείνη ἔχει ἢ ὑπερ. παρὰ οὐρανοῦ; ἐκ τοῦ ποιεῖται. παρὰ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἀστέρων; οὐδέπω διεμύρωσεν. παρὰ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων; οὐδέπω ἦσθ, ἐπεὶ πῶς καὶ αὐτὸν ποιητὴς ὁ υἱός. ἀλλὰ περὶ ἀγιάνων; ἀλλὰ ἀγιάνων ὁ μονογενής. μὴ δὲ ἐπὶ τῆ τῆ μη ἀεὶ ὄντα. ἀλλὰ τῆ ἀεὶ ὄντος. ἀγγέλιος, ἀγγέλιος ὁ πατήρ· ἀγγέλιος, ἀγγέλιος γεγεννημένος δὲ αὐτοῦ ὁ υἱός. σιωπήσον περὶ τῶ πῶς, καὶ ἀλλοίως τῶ πῶς γεγεννηται, ὅτι γεγεννημένος. ὁ γὰρ πατήρ μόνος γινώσκει τὸ υἱὸν πῶς ὅτι, ὅτι ὁ υἱός τῶ πατρός, καὶ ὅτι ἐδούλοισιν ὁ υἱός ἀποκαλύψαι, κατὰ φησὶ τὸ ἀγγέλιον ἀγίου. εἰ δὲ μὴ θέλῃς πῶς αὐτοῦ πῶς, ἀλλὰ φιλονεικίαι διεμύρωσεν τὰ ἀνεξερεθνήτα, καὶ ἀλλοίως ὁμοίως τῶ πῶς, μᾶλλον δὲ περὶ τῶ μόνου σε, ὅτι πῶς θέλῃς νοεῖν τὸ θεὸν ἀεὶ πατρός τῶ υἱὸς ἀγίου, καὶ τὸ μονογενῆ

Math. 11.

lium, semper eius filium, semper cum Patre fuisse, non posteriorem, vt tu impie asseris. Sed fide intellige atque confiteare, perfectum Filium ex perfecto, vt sæpe audisti, lumen æternum ex æterno lumine, Deum verum ex vero Deo & Patre, increatum ex increato, sine compositione ab eo qui compositionis est expers, semper existentem apud Patrem: *In principio enim erat Verbum, vt ait Ioannes euangelista, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Illud, erat, philosophæ, non habet aliquid præcedens: illud, erat, philosophæ, tollit quod nõ erat, vt prius ostendimus: & illud, Deus, tollit quod non est Deus. Scriptis crede, quæ non scripta sunt, ne cogites, nec inquiras. Credas quod omnia condidit Filius quæ facta sunt voluntate Patris, non oculorum intuitu (Deus enim compositionis est expers, vt prædiximus) sed voluntate, vt ipse solus nouit: quod nos fide intelligentes prædicamus, iuxta sanctarum scripturarum doctrinam, quod Patris consilio ac suo condidit omnem creaturam, & quæ in cælo est, & quæ in terra, & quæ videtur, & quæ intelligentia percipitur, non instrumentis aut machinis, nec alicuius alterius auxilio, sed, vt paulo ante diximus, voluntate Patris, qui ad ipsum & ad Spiritum sanctum locutus est: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Non dixit fac, nec facite, sed faciamus, ostendens id quod est consubstantiale, eiusdem honoris in beata illa & ineffabili trinitate. Ne obmurmures, o philosophæ, neque oculos moueas: sed men-

Ioan. 1.

Genes. 1.

υὸν αὐτῷ, αἰεὶ υἰὸν αὐτῷ, σὺν ᾧ ἔγενετο
 αἰεὶ τῷ πατρὶ, καὶ οὐ μεταγενέστερον, κα-
 θὼς οὐ ἀσθενῶς φησὶ. ἀλλὰ νοεῖ πίστι, καὶ
 ὁμολογῆ τέλειον ἐκ τελείου τὸ υἱόν, ὡς
 πολλὰκις ἠκούσας, φῶς αἰδίου ἐκ φω-
 τὸς αἰδίου, θεὸν ἀληθινὸν ἐξ ἀληθινοῦ
 θεοῦ καὶ πατρὸς, ἀκρίστον ἐξ ἀκρίστου, ἀ-
 σιυδέτον ἐξ ἀσιυδέτου, αἰεὶ ὄντα πρὸς
 τὸ πατῆρα. ἐν ᾧ ἔγενετο ἡ ζωὴ ὁ λόγος, κα-
 θὼς φησιν Ἰωαννης ὁ ἀπαγγελιστὴς, καὶ ὁ
 λόγος ἦν πρὸς τὸ θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λό-
 γος. τὸ ἦν, φιλοσοφεῖ, τὸ πρὸς τὸν πατέρα
 ἐκ ἐχθῆ τὸ ἦν, φιλοσοφεῖ, πρὸς τὸν πατέρα
 τὸ ἐκ ἡμῶν, καθὰ περαπεδείξαμεν, καὶ
 τὸ θεὸς πρὸς τὸν πατέρα οὐ θεὸς. τοῖς γε-
 γραμμένοις πίστι, καὶ μὴ γεγραμ-
 μένῃ μὴ ἐννοεῖ, μηδὲ ζητεῖ. πίστι, ὅτι
 πάντα αὐτὸς ἐδημιούργησεν ὁ υἱὸς τὸν
 γεγραμμένα νῦν μαλι πατρικῶν, ἐκ
 ὀφθαλμοῦ βλέμματι ἀσιυδέτος γὰρ
 ὁ θεὸς, ὡς περαπεδείξαμεν. ἀλλὰ νῦν
 μαλι, ὡς αὐτὸς οἶδε μόνος. ὅτι ἡμεῖς
 πίστι νοοῦντες κηρύττομεν, καὶ τὸ διδα-
 σκαλίαν τὴν ἱερῶν γεγραμμένων, ὅτι βουλή
 τῆς πατρὸς ἐστὶν αὐτῷ ἐδημιούργησε πᾶ-
 σαν τὴν κτίσιν τὴν ἐπουρανίαν καὶ
 ἐπιγῆσον, τὴν τε ὀφθαλμῶν καὶ νοου-
 μῶν, ἐκ ὀργάνοις, οὐτε μηχαναῖς,
 οὐδὲ σιυεργίᾳ πνὸς ἐπέρου, ἀλλὰ βου-
 λήσῃ πατρὸς, καθὰ ᾤοντο εἰρηκαμῶν,
 ἔειπόντος πρὸς αὐτὸν ἐτὸ πνῦμα τὸ
 ἄγιον ποιήσωμεν αὐτὸν καὶ εἰκόνα
 ἡμετέρου καὶ καθ' ὁμοίωσιν. ἐκ εἰπέ
 ποιήσον, ἢ ποιήσατε, ἀλλὰ ποιήσωμεν,
 διὰ τὸ ὁμοούσιον καὶ ὁμοσημον ἐπὶ τὸ
 μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀφραστοῦ τελα-
 δος. καὶ μὴ ὑπογράφου, ὡς φιλοσοφεῖ, ἐ-
 τὸν ὀφθαλμοῦ ἀνακίνας, ἀλλὰ ὅτι
 τῷ τῆς διανοίας βλέμματι τὴν τῆν

ANNO
CHRISTI
142

ANNO
CHRISTI
325.

Δοξολογικῶν δογματικῶν ἀκριβείῃ, καὶ
 θεοῦ πιστῶς, μὴ ὅτι πλέον χυρόμενος
 ἀπιστος, ἀλλὰ πιστός. ἀκούε οὐδὲ σῶτες.
 ὁ τῆς θεοῦ λόγος, ὁ παρὰ αἰώνων αὐτῆς
 υἱός, παρὸς ὃν εἶπε· ποιήσω ἄνθρωπον,
 καὶ τὰ ἐξ ἧς αὐτὸς πάλιν ἐπέγραψεν
 τῆς ἡμερῶν βουλήν πατρικὴν καὶ
 οἰκείαν ἀνθρώπου γέρονε, σαρκώδεις
 ἐκ πατρὸς διὰ τὴν ἐκπεσίτη ἀνθρώπου
 Ἀδάμ· ὁ ἀσώματος ἐν σώματι κε-
 νώσας ἑαυτὸν, ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος
 Παῦλος, διὰ τὸ σῶμα, ἔλαβεν ἑσέως ὁ
 θεὸς λόγος τὸ σῶμα, ἵνα μὴ καταφλέ-
 ξῃ τὰς κτίσεις φύσις τῆς ἐν τῷ κόσμῳ
 θεοῦ γὰρ οὐδεὶς ἐώρακε πώποτε. ἐκρα-
 τήθη σαρκί, ἵνα ἡ σαρκὶς διὰ τὸ παρὸς
 αὐτὸν ἀσπείρου ἐνώσεως ἐλθῆτε θῆ
 τὸ θανάτου, ἀόρατος ἐν ὁρατῷ, ἵνα ὑπο-
 μῖνῃ τὰ ὀφθαλμῶν· ὡς ἀνθρώπος ὑπὸ
 χροῖον, ἀλλ' ἀληθεία κατ' ἀμφοτέρας
 θεὸς ἔστιν ἀνθρώπος, ἀνθρώπος καὶ θεὸς ὁ
 αὐτός· εἰς γὰρ ἄμφοῖν Χριστὸς, νοη-
 τῆς καὶ γνωστοῦς τῆς διαφορᾶς τῆς
 οὐσιῶν, τῆς θεότητος αὐτῆς καὶ τῆς σαρκός,
 θεὸς ἑστὶν ἔστι. γέρονε ἀνθρώπος δι' οἰ-
 κονομίαν. δι' αὐτὸν παρῆνται, δι' αὐ-
 τὸν ἀπόστολοι, δι' αὐτὸν μάρτυρες· παρῆ-
 νται διὰ τὸν παρῆνται, ἀπό-
 στολοι διὰ τὸν ἀπειταλήμνους οἰκονομι-
 κῶς, μάρτυρες διὰ τὸν παρῆνται
 ἦλθε θεὸς ὅτι γῆς, ὁ υἱὸς σαρκὶ
 κούρας, ὡς ἠβουλήθη, τὸ πῆς αὐτῆς
 θεότητος μέγεθος, ἐκ ἐρημώσεως τῆς ἐν
 οὐρανοῖς· οὐδὲ γὰρ παρὸς τῆς σαρκω-
 δειῶν ἐρημῶς αὐτῆς ὁ κόσμος. θεὸς ἑστὶν
 ἔστι, γέρονε καὶ ἀνθρώπος δι' οἰκονομίαν,
 σαρκώδεις καὶ τρεῖς ἐκ πατρὸς δι'

tis intuitu vide apostolicorum
 dogmatum integritatem, ac fi-
 deliter suscipere, non amplius infi-
 delis existens, sed fidelis. Audi
 ergo atque intellige. Dei Ver-
 bum quod fuit ante sæcula, Fi-
 lius ipsius, ad quem dixit: Facia-
 mus hominem, & quæ sequun-
 tur; ipsum rursus in diebus no-
 uissimis & Patris & sua sententia
 homo factum est, incarnatum ex
 Virgine, propter eum qui lapsus
 est, Adamum; incorporeum,
 cum in corpore semetipsum exi-
 nanisset, ut dixit apostolus Pau-
 lus, propter corpus accepit Deus
 Verbum nubem corporis, ut na-
 turas creatas huius mundi non
 combureret. *Deum enim nemo
 vidit unquam.* Carnem accepit,
 ut caro propter immutabilem
 cum ipso in unum coniunctio-
 nem a morte liberaretur: inuisi-
 bilis visibilem, ut ea quæ viden-
 tur, sustineat: quasi homo in
 tempore, sed reuera utrumque,
 Deus & homo, homo & idem
 Deus: vnus enim ex ambobus
 Christus, intellecta & cognita
 substantiarum differentia diui-
 nitatis eius atque carnis, Deus
 erat & est: factus est autem ho-
 mo propter dispensationē. Pro-
 pter ipsum prophetæ, propter
 ipsum apostoli, propter eum
 qui a prophetis prædictus est: ap-
 postoli propter eum qui dispen-
 satorie missus & apostolus factus
 est: martyres propter eumdem
 protomartyrem. Venit Deus in
 terram, Filius in carnem, oc-
 cultans ut voluit, suæ diuinitatis
 magnitudinem, non ea quæ in
 cælis sunt deferens: neque enim
 ante incarnationem desertus ab
 eo erat mundus. Deus erat & est,
 & factus est homo propter dispen-
 sationem, incarnatus & natus ex
 Virgine propter suam erga genus

Concil. Tom. 2.

Ecc ij

humanum caritatem. Pater dignum seipso & æqualem genuit Filium, eo modo quem nouit ipse qui eum genuit Deus & Pater, & qui ex ipso genitus est Filius, o philosopho.

οικείαν Φιλανθρωπίαν. ἄξιον αὐτοῦ καὶ ἴσον ὑὸν ἐγέννησεν ὁ πατήρ, ὡς οὐδὲν ὁ γνησάσας αὐτὸν θεὸς καὶ πατήρ, καὶ ὁ εἶς αὐτῷ γηγνημένος υἱὸς, ὡς φιλόσοφε.

ANNO CHRISTI 325.

Contradictio philosophi.

Αντήρρησις τῆς Φιλοσόφου.

Ne pluribus perseueres vim facere veritati, & verborum arte quasi nube obumbrare tentes non obscurum scripturæ sermonem: sed veni ad manifestam scripturam, quæ tibi est proposita, & non fugias illud: Dominus condidit me initium viarum suarum in opera eius. & illud: Dominus fecit regiones & inhabitabilia, & summa qua habitantur eius qua sub celo: vnam & eandem habet intelligentiam. De vno Domino Deo hæc sunt, qui primo factum creauit initium viarum suarum in opera eius, quem & Filium appellauit, qui Deus etiam per ipsum Filium quasi per instrumentum fecit regiones & inhabitabilia. Et si enim creata Dei sapientia, hoc est, Filius operatur, Deus tamen est qui per ipsum quasi per instrumentum ea quæ non erant, creat.

Μὴ ὀπί πλείον ὅσον ὀπί μὲν βιολογίως πλὴν ἀλήθειαν, καὶ τῆ τ' λόγων διτεχνία ὀπισκιάζειν ὡς νέφος πειρῶ τῆς γραφῆς ἀνάμαυρον φέτος· διὰ εἰς τὸ περφανές τῆς γραφῆς ἐλάει, τὸ περφανέον τοι καὶ μὴ φέβγε τὸ, κύριος ἐκίσε με δεξιῶν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· καὶ τὸ, κύριος ἐποίησε χώρας καὶ αἰκίητοις, ἔκ' ἀκρα οἰκούμενα τῆς ὑπερουρανόων μίθου καὶ πλὴν αὐτῶν ἐξ ἔννοιαν θεῶν τῆ ἐνὸς κυρίου. ταῦτά ἐστι θεοῦ, τῆ καὶ περποκίσειον κίσειτος εἰς δεξιῶν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ ὑὸν αὐτοῦ περσηγρόβουσε, καὶ κίσεισας δι' αὐτοῦ, ὡς δι' ἐργαλείου, χώρας καὶ αἰκίητοις. εἰ γὰρ καὶ ἡ κίσεισθε θεοῦ σοφία, τῆ τ' ἐστίν, ὁ υἱὸς ἐργάζεσται, ἀλλ' ὁ θεὸς ἰὼ ὁ κίσεισθων δι' αὐτοῦ τὰ μὴ ὄντα, ὡς δι' ἐργαλείου.

Prout. Ibid.

Responsio sanctorum episcoporum pereundem episcopum Eusebium Pamphili.

Απόκρισις τῶν ἁγίων ὀπισκόπων διὰ τῆ αὐτοῦ ὀπισκόπου Εὐσεβίου τῆς Γαμφίλου.

Cum diu in via publica & regia, hoc est, in apostolica fide permanferis, quomodo extra illam ferri sustines? vt simul sublatus teipsum præcipites, cum ex profundo impietatis te circumstantis parū emerferis, quando ab hac sancta Synodo audisti prophetiam magni Ieremia, quasi digito, vt ita loquamur,

Πολὺ διασεύχων τ' βασιλικῆς λεωφόρου, τῆ τ' ἐστὶ τ' δόξολογικῆς πίστεως, ἐξ ὧ πῶς ταύτης φέρεσθαι δύνεχαι κρημνίσαι σεαυτὸν ἀπαξ ἐλόγιμος, καὶ μηκρόν ἀναβύσας ἐν τῆ περλέχοντις σὶ τ' ἀσεβείας βυθοῦ ὅταν ἠκουσας πατ' ἀ τῆς ἁγίας στυλόδου ταύτης πλὴν περσηφνείαν τῆ μεγάλου Ἱερεμίου δεκπιλοδύκτου ὡς ἀν' εἶποι τις, καὶ λέ-

ANNO
CHRISTI
325.

Ἰονῆς ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογιθήσεται
 ἔπερος πατρὸς αὐτῶν· καὶ τὰ ἐξ ἡς, οἷς ἐ-
 πλέγη· μὴ ταῦτα ἐπιτῆ γῆς ὠφθῆναι, καὶ
 τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφηναι, καὶ οἰ-
 δεῖν, ὡς φιλόσοφε, ἐπερωτηθεὶς παρὰ
 τῶν ἁγίων ἐπισκόπων, πῶς ἐπιτῆ γῆς
 ὠφθῆναι, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστρά-
 φησιν, ὁ πατὴρ ἢ ὁ υἱός; Ἐὐμολογήσας,
 ὅτι ὁ υἱός, καὶ ὡς αἰθεῖαι γραφαὶ λέ-
 γουσι. οὐ ταῦτα εἰρηκας; πῶς πάλιν
 ἐπιτῆ βουδὸν τῆς μοχθηρίας Ἀρείου
 εἰσὶν ἀκονήσεις, μάλλον δὲ βουθι-
 ζεις; οὐ γὰρ ἀνέλεξας χωρεῖς ἐκεί-
 νου, ὡς εἰσὶν ἀνέλεξας. παρὰ κρι-
 κείναι ὡς ἀθλιε τῶν δόξολογικῶν δογμα-
 τῶν τὰ Ἀρείου βλάσφημα ῥήματα,
 κλισμα καὶ ἐργαλεῖον ἡμῶν τοῦ θεοῦ
 δόξα καλῶν. ἀκούε τοίνυν πατρὸς ἡμῶν,
 ὡς φιλόσοφε, εἰπὼν φιλόσοφος εἶ, καὶ
 πατρός, μὴ αὐτὸν εἶπὼν ἡμῶν τοῦ θεοῦ ἢ
 κλισμῶν σοφίᾳ, τίμω λογιστικῶν, τίμω
 τῶν ἀνθρώπων ἢ αὐτοῦ ἡμῶν τοῦ θεοῦ δο-
 ξάσας, ἢ κλισμῶν χάρας καὶ ἀοικη-
 τοῖς. ἐπιτῆσάν σου ἡμῶν, μὴ πατρὸς
 ἀπεχθεῖαν βλέπων, ἀλλὰ πατρὸς ἀλη-
 θεῖαν, καὶ ὁδηγήσας σε αὐτῆ ἢ ἀληθεῖα·
 καὶ γνώσει, ὅτι οὐ κλισμα ὁ μονογενὴς
 υἱός ἐστι θεοῦ, ἀλλὰ αὐτὸς κλισμὸς καὶ δι-
 μουργὸς πατρῶν τῶν κλισμῶν φύσεων,
 καὶ ὡς καὶ αὐτὸς μικρὸν διαβέβησας
 νενοήκας, καὶ νοήσας, ὡς γὰρ ἐγὼ πεπί-
 σθαικα, εἰπὼν σωθῆναι ποθεῖς.

Ἀντήρησις τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ
ἁγίου πνεύματος.

ΚΕΦΑΛ. κ'.

ΕΣΤΩ, φησὶ, πρὸς τὸν υἱὸν,
 καὶ ἀναμφίλεκτα, ὡς πατὴρ, ὅτι
 ἐκποσει, ἢ ὅτι συνέκτισε τῶν θεῶν καὶ πα-
 τρι, ὡς αἰ μὴ ὀρωεῖται δηλοῦσι, καὶ ὅτι

indicantis & dicentis: *Hic Deus Baruch. 3.*
noster, & non reputabitur alius
adversus eum: & quæ sequuntur, Ibid.
 quibus addit: *Post hæc in terris vi-*
sus, & cum hominibus conversa-
tus est. Et nosti o philosopho,
 quod interrogatus a sanctis epi-
 scopis, quisnam in terris visus ef-
 fet, & cum hominibus conuer-
 satus, Paternæ an Filiæ? confes-
 sus es, quod Filius, vt diuinæ scri-
 pturæ testantur. Nonne hæc di-
 xisti? quomodo iterum in pro-
 fundum prauitatis Arii te ipsum
 coniciis, aut potius demergis?
 Non enim ab eo separatus castra
 moueres, vt te ipsum implicares.
 Præfers, o miser, apostolicis dog-
 matibus Arii verba blasphema,
 creaturam & instrumentum Fi-
 lium Dei appellans. Audi ergo a
 nobis o philosopho, si tamē phi-
 losophus es, & crede non ipsum
 Filium Dei esse sapientiam crea-
 tam rationalem, ab ipso Filio Dei
 qui fecit terram & inhabitabi-
 lia, homini datam. Animum
 tuum conuerte, non ad odium
 respiciens, sed ad veritatem, &
 ipsa veritas ducet te: atque ag-
 nosces, Filium Dei vnigenitum
 non esse creaturam, sed ipsum
 creatorem & opificem omnium
 creaturarum naturarum, sicut &
 ipse parum respiciens intellexisti,
 & intelliges, vt ergo credidi, si
 saluari desideras.

*Contradictio philosophi de
Spiritu sancto.*

CAPVT XX.

SINT, inquit, credibilia de Fi-
 lio, & minime dubia, vt dici-
 tis, quod creauerit, aut simul
 cum Deo & Patre condiderit, vt
 testimonia indicant, & quod
 Ecce iij

non opus, sed germen sit Dei, qui natura ex iplo genitus est, & quæ iam sunt admiffa. Ceterum de Spiritu sancto non potestis aliquid affirmare. Quis enim audebit asserere Spiritum sanctum creatorem aliquarum creaturarum naturarum? Vbi testimonia de ipso prædicant, condidisse illum aliquam creaturarum quæ videntur, aut quæ non videntur? Quis vero de ipso profusus, sicut de Filio scripsit? Proclamet aliquis vestrum, si potest.

Responsio patrum per Protogenem episcopum Sardicensem.

Non difficile, o philosophe, operum sancti Spiritus testimonia tibi demonstrare, quæ patres nostri de illo exposuerunt, quod creauit. Iterum proponemus quod de creatione dictum est: *Dixitque Deus: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* & adiecit dicens: *Fecitque Deus hominem: ad imaginem Dei fecit illum, masculum & feminam fecit eos.* Sicut ergo Deus est Pater qui Filio dixit, Faciamus; & Filius Deus, qui fecit hominem. Si ergo Deum asserimus eum qui dixit, & qui fecit Adam & Euan, deinceps de Spiritu sancto audi. Qui fecit Adamum, eratne Deus, an non? *Philosophus:* Est profecto Deus. *Episcopus:* In libro Iob, Eliu Buzites ait ad Iob: *Diuinus Spiritus qui fecit me.* Si ergo Deus est qui Adamum fecit, quid dicis de illo qui fecit Eliu? an alterius essentia videtur tibi Eliu esse, atque Adam? ex æquali enim artificum peritia æqualem conclusionem proferre, personæ hominis innatū est.

Genes. 1.

Iob 33.

οὐ ποίημα, ἀλλὰ γόνιμα ἔστω, φύσις δὲ αὐτῷ γεγεννημένη, καὶ ἰδού δειγμένα. μή καὶ περὶ τῆς πνεύματος ἔχετε ἡ λέξις; τίς γὰρ πολυσηφῶς φῶσαι τὸ ἅγιον πνεῦμα κτίστω πνεύτων γνητῶν φύσεων; ποῦ δὲ καὶ μὲρ πνεύματι περὶ αὐτῶν λέγουσι, δεδημιουργηκέναι αὐτὸ ἡ τῶν ὀρεγμάτων κτισμάτων; τίς δὲ ὅλως ἀνεργάτω περὶ αὐτῶν ὡς περὶ τῆς υἱοῦ; ἐκβοήσατε ἡς ὑμεῖς, εἰ ἔχοι:

ANNO CHRISTI 325.

Ἀναπόκρισις τῶν πατέρων διὰ Πρωτογενεῖς ἐπισκόπου Σαρδικῆς.

Οὐκ ἔστι διχαρῆς, ὦ φιλόσοφε, ἐπιδειξάμενοι τὰς μὲρ πνεύματος τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἁγίου πνεύματος, αἷ οἱ πατέρες ἡμεῖς δὲ ἐδεντο περὶ αὐτῶν, ὅτι ἐκπτε. πάλιν ἐρήσομεν τὸ περὶ τῆς κτίσεως ῥηθέν καὶ εἶπεν ὁ θεός, ποιήσωμεν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. καὶ ἐπήραγε λέγων καὶ ἐποίησε τὸν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοῖς. ὡς οὐκ θεός ἐστιν ὁ πατήρ ὁ ἀπὸν τῶν υἱῶν, ποιήσωμεν, ὁ δὲ υἱὸς θεός ὡν ἐποίησε τὸν ἀνθρώπον· εἰ οὐκ θεὸν λέγουμεν τὸν εἰπόντα, ἔ τὸν ποιήσαντα Ἄδாம் καὶ τὴν Εὐάν, λοιπὸν ἀκουσον περὶ τῆς ἁγίου πνεύματος. ὁ ποιήσας τὸν Ἄδாம் θεός ἢ οὐ; ὁ φιλόσοφος ναὶ θεός ἐστιν. ὁ ἐπισκόπος· εἰ τῆ βίβλῳ Ἰώβ, Ἐλιούμ ὁ Βουζανίτης λέγει περὶ Ἰώβ· πνεῦμα θεοῦ τὸ ποιήσάν με. εἰ οὐκ θεός ἐστιν ὁ ποιήσας τὸν Ἄδாம், ἢ εἶποις τὸν ποιήσαντα τὸν Ἐλιούμ; ἢ ἐφρούσι· δοκεῖ σοι εἶναι ὁ Ἐλιούμ τῆς Ἄδாம்; τῶν γὰρ δημιουργῶν ἐπὶ τῆ ἴσως ἐπιστήμης, τὸ ἰσοχρόδιον τῆς συμπράξεως φανεροῦται, πέφυκεν ἐπὶ τῆς ἀνθρώπου πρεσβυτεῖαν.

ANNO
CHRISTI
325.

π ου̅ λέξας φιλόσοφε τ̅ ποιήσαντα τ̅
 Ελιούμ; ἄρα οὐχὶ θεὸν ἔ ποιητὴν αἰ-
 θεόπου; ὡς γὰρ ἔφη θεὸς τ̅ ποιήσαντος
 τ̅ Αδάμ, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τ̅ Αδάμ·
 οὕτως εἶπεν ἡμᾶς δίκαιον καὶ θεὸς τ̅
 ποιήσαντος τ̅ Ελιούμ, ὅτι θεὸς τ̅ ἅγιον
 πνεῦμα ὄν· ἴση τ̅ δημιουργίας ἢ πλά-
 σης, ἴση καὶ ἢ τ̅ δημιουργῶν παρομοιο-
 εῖα· ἐντ̅ μία θεότης τ̅ ἁγίας τετραδός
 ἐν τεσσάρων ὑποστάσει τελείαις καὶ ἰσῆς
 νοουμένη. τ̅, ὅτι, ἔ ἐποίησεν ὁ θεὸς
 αἰθερόν, καὶ τ̅ δαῖον πνεῦμα τ̅ ποιή-
 σαν· Ελιούμ. ἐν βίβλῳ τ̅ ἀναλή-
 ψως Μωσέως, Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος
 διαλεγόμενος τῷ διαβόλῳ λέγει·
 ὁπὸ γὰρ πνεύματος ἁγίου αὐτ̅ πάντες ἐ-
 κτίθημεν. ἔ πάλιν λέγει· ὁπὸ παρομοιο-
 ποῦ ἔ θεὸς ἐξήλθε τ̅ πνεῦμα αὐτ̅, ἔ
 ὁ κόσμος ἐγένετο. ἀρχαῖος γὰρ αἰὲς ἢ
 θεῖα ἔ ἀρρητος ἕξις, ὅ, τ̅ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς
 καὶ τ̅ ἅγιον πνεῦμα, δημιουργήσασα
 ἅμα πάντα πῦρ κτίσιν, πῦρ τε νοη-
 τῶν, ἔ πῦρ ἀσθητῶν. λέγει γὰρ καὶ ἐν
 τῷ λβ'. ψαλμῶν· τῷ λόγῳ κυρίου οἱ
 οὐρανοὶ ἐστερέωθησαν, ἔ τῷ πνεύματι
 ἔ σωματὸς αὐτ̅ πάντα ἢ δυνάμεις αὐτ̅.
 ἀκουε δὴ τ̅ θεοῦ ἐν Ἡσαΐα λέγοντος·
 ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς σου, ἐπακούσμαι
 σου θεὸς Ἰσραὴλ. εἰπὼν δὲ θεὸς τ̅
 ἀεργουμένων τὰ πρὸς τ̅ λαόν, ἐπέ-
 γει λέγων· ἴνα ἴδωσι, καὶ νοήσωσι, καὶ
 ἐπίστανται ἅμα, ὅτι χεὶρ κυρίου ἐποίη-
 σε πάντα ταῦτα, καὶ ὁ ἅγιος τ̅ Ἰσ-
 ραὴλ κατέδειξεν αὐτά· χεὶρα φή-
 σας τ̅ ἅγιον πνεῦμα τ̅ θεοῦ, ἅγιον δὲ
 τ̅ Ἰσραὴλ· ὅτι ὁ υἱὸς αὐτ̅. καὶ πάλιν
 πρὸς Ἰακώβ εἶπεν· ἡ χεὶρ μου ἐθεμε-
 λίωσε τ̅ γῆν, ἔ ἢ δεξιὰ μου ἐστερέωσε
 τ̅ οὐρανόν. καὶ τὰ καὶ Ἰεζεκιὴλ, λέγων·
 ἐγένετο χεὶρ κυρίου ἐπ' ἐμέ. εἶωθεν ἢ

Quid ergo dices, philosophe, de
 illo qui fecit Eliu? Numquid non
 etiam Deum affirmabis, & ho-
 minis creatorem? Vt enim dixit
 de eo qui fecit Adamum: Fecit-
 que Deus hominem: ita nos di-
 cere par est de eo qui fecit Eliu,
 quod scilicet Spiritus sanctus sit
 Deus; & quorum creationis æ-
 qualis est fabrica, æqualis etiam
 sit opificum appellatio. Siqui-
 dem vna est diuinitas sanctæ tri-
 nitatis, quæ in tribus subsisten-
 tiis perfectis & æqualibus confi-
 deratur, iuxta illud: Et fecit
 Deus hominem. & illud: Diui-
 nus Spiritus fecit Eliu. In libro
 autem analepsis Moysis, Michael
 angelus disputans cum diabolo
 dicit: A Spiritu sancto eius om-
 nes creati sumus. Et rursus ait ex
 persona Dei: Exiuit spiritus e-
 ius, & factus est mundus. Insepa-
 rabilis enim est diuina & ineffa-
 bilis trinitas, Pater, Filius, &
 Spiritus sanctus, quæ simul con-
 didit omnem creaturam, tam
 quæ intellectu, quam quæ sensu
 percipitur. Inquit enim: *Verbo*
Domini cali firmati sunt, & spiri-
tu oris eius omnis virtus eorum.
 Audi ergo Deum in Ifaia lo-
 quentem: *Ego Dominus Deus*
tuus. Audiam te Deus Israel.
 Postquam autem de beneficiis
 disseruit quæ ad populum perti-
 nent, adiungit, dicens: *Vt vi-*
deant, & intelligant, & sciant
quod manus Domini fecit hæc om-
nia, & sanctus Israel ostendit ea:
manum appellans Spiritum Dei,
sanctum autem Israel, Filium e-
ius. & rursus ad Iacob ait: Ma-
nus mea fundauit terram, & dex-
tera mea calum firmavit. vt & E-
zechiel dicit: Facta est manus
Domini super me. Consuevit scri-

ptura, o philosopho, manum aut brachium appellare Spiritum sanctum Dei, dexteram autem Filium eius.

γραφή, ὡ φιλόσοφε, ἢ χεῖρα ἢ βραχίονα καλεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, δεξιαν δὲ τὸ υἱὸν αὐτοῦ.

ANNO CHRISTI 325.

Adbuc sancti patres dixerunt per episcopum Leontium Caesareae Cappadociae.

Ἐπὶ οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπαν διὰ Λεοντίου Ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας.

Sufficiunt quidem quæ dicta sunt de operibus sancti Spiritus, o philosopho, ut ipsum credas simul cum Patre & Filio omnium factarum naturarum esse creatorem, & eiusdem diuinitatis atque substantiæ, cuius est Pater & Filius. Aduertens igitur animum ad ea quæ prius tibi dicta sunt, audi & nunc de eodem manifestiores demonstrationes ex sacris literis. Ait propheta David :

Ἰκανὰ μὲν τὰ λεχθέντα περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου πνεύματος πεῖσαι σε φιλόσοφε, ὅτι συνδημιουργὸν τῶ πατρὶ καὶ τῶ υἱῷ πατρῶν τῶν κτιστῶν φύσεων, καὶ τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας, ἥς ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός. Ἐπίσησας οὖν τοῦ νοῦ σου, ἐκ τῆς προλεχθέντων θεοῦ, ἀκουε καὶ νῦν σαφετέρας διπδείξεις περὶ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἱερῆς γραφῶν. λέγει ὁ προφήτης Δαυὶδ ἐν τῷ ἐνενηκωστῷ ἐβδόμῳ ψαλμῷ ἄσατε τῶ κυλεῶ ἄσμα καμνόν. διὰ τί; ὅτι θαυμασὰ ἐποίησεν ὁ κύριος, ἔσωσεν αὐτὸν ἢ δεξιά αὐτοῦ. αἰτὶ τῆς ὁ υἱός αὐτοῦ. καὶ ὁ βραχίον ὁ ἅγιον αὐτοῦ. τὸ πνεῦμα λέγων τὸ ἅγιον. καὶ ἐν καθολικαῖς δὲ ἰωάννης ὁ ἀποστόλος βοᾷ, περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου θεολογῶν αὐτὸ καὶ αὐτὸς, κατὰ καὶ πάντες τὸ πνεῦμα ὅτι τὸ μέγιστον, ὅτι τὸ πνεῦμα ὅστιν ἢ ἀλήθεια. καὶ μετ' ὀλίγα: ὁ πισθίων, φησὶν, εἰς τὸ υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχθ' ἢ μὲν πνεῦμα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. αἰτὶ τῆς, τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ὁ δὲ μὴ πισθίων τῶ υἱῷ, ψόβιστω πεποίηκεν αὐτόν. καὶ ὁ μέγας δὲ τῶν ἀποστόλων πρὸς θεολόγος ὁ θεῖος Πέτρος φησὶ πρὸς Ἀνδρίαν εἰς τὴν πληροσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψόβισσαταί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ἐ μετ' ὀλίγα: ἐκ ἐψόβισσω ἀπόστολος, ἀλλὰ τῶ θεῷ. καὶ ἐν τῇ πελαγᾷ, παλαγ. οὐρδύον, φησὶ, καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληροῦ, λέγει κύριος. καὶ ὁ Σολομὼν δὲ δέκναι τίς ὁ πληροῦ, λέγει.

Psal. 97.

1. Ioan. 5.

Ibid.

Act. 5.

Ibid.

1er. 23.

Cantate Domino canticū nouum. quare? quia mirabilia fecit: saluauit dextra eius (pro eo quod est, Filius eius) & brachium sanctum eius, Spiritum sanctum significans. & in catholicis Ioannes euangelista idem clamat, & ipse, quod & alii omnes, de Spiritu sancto diuinitus differens: Spiritus est qui testificatur, quia spiritus ueritas est. & post pauca: Qui credit, inquit, in Filium Dei, habet testimonium Dei in semetipso: pro eo quod est, Spiritum sanctum Dei: qui autem non credit Filio, mendacem facit eum. & magnum apostolorum propugnaculum, diuinus Petrus ait ad Ananiam: Cur impleuit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto? & post pauca: Non es mentitus hominibus, sed Deo. Et rursum in veteri testamento: Calum & terram ego impleo, dicit Dominus. & Salomon indicans quis impleat, dicit: Calum & terram ego impleo, dicit Dominus. & Salomon indicans quis impleat, dicit: Calum & terram ego impleo, dicit Dominus. & Salomon indicans quis impleat, dicit: Calum & terram ego impleo, dicit Dominus.

ANNO
CHRISTE
325.

λέγει πνδύμα κωελου πεπλήρωκε
πλω οίκου μηδύλω . πείδου τόνυω και
ωελί τής τής άγιου πνδύματω δε-
αποτίας , και δέχου και τας ωελί αυ-
τής μωρτυελίας , πτωδών όπ τής αυτής
θεότητω και ούσίας , και τής αυτής
κρίματω , τω πνδύμα τω άγιω ,
ούτρω ό πατήρ και ό υός , και σωυ-
ωτρω άει τω πατρί και τω υώ .

* 4. χτ-
μωτς

pleat, ait: Spiritus Domini reple- Sapiens. 1.
uit orbem terrarum. Crede & de
potestate Spiritus sancti, & hæc
recipe de ipso testimonia, quod
Spiritus sanctus eiusdem sit dei-
tatis & substantiæ, eiusdemque
auctoritatis atque Pater & Fi-
lius, & cum Patre & Filio sem-
per existat. Audis philosopho?
ακούεις φιλόσοφε;

Απόκρισις τής φιλοσόφου ωεός
ττων άγιού ήμω πατρώα.

Responsio philosophi ad sanctos
patres nostros.

Οίκουω , καδώς φάτε , κή αι μωρ-
τυελαι δέ τρω γραφών , ών παρηγά-
γετε , δηλοδοσι , θεολογείν δεί και τω
πνδύμα τω άγιου . και μοι δοκει βεβια-
σμένω είναι πλω έννοιαν , ει μη τω
γραφών ύφ ήμω παρήχθη . πλω τω
μωρ ωελί Ελιουμ τής Βουζανίτου σα-
φής ή δπόδειξις . ωελί δέ τής ρηθείας
αναλήψεωσ Μωσείωσ , ωελί ήσ δρ-
πίωσ ειρήκατε , ουδέ άκήκοά ποτε , ει
μη νω . όδεν άτρω ύμασ σαφεσέραι
μοι τρω λεχθέντων ωρασησ πλω σύ-
τασιν . ωεός έντελεισάτλω γδ πληρο-
φοελαν ωελί τής πνδύματω έν αυ-
τάρη μοι τω ήδη ωτρω ύμω λεχθέν-
τα . λυκοτέρασ γδ δείται φρασεωσ
ε γλυναμοτέρασ ή ύπόθεσις . ου γδ ωελί
τρω τυχόντων ή ζήτησις .

Igitur, ut dicitis, & testimonia
scripturarum quas proponitis,
indicant, oportet Spiritum san-
ctum Deum esse affirmare: sed
mihi videtur coactam esse hanc
sententiam, nisi alia scriptura
nobis proferantur. Nisi quod illa
de Eliu demonstratio manifesta
est. Alteram vero ex Moyfis ana-
lepsi, quam vocant, ut paulo an-
te dixistis, nunquam audiui nisi
nunc: quamobrem a vobis pos-
tulo, clariorem mihi eorum qua
dicta sunt, consistentiam ob o-
culos exhibeatis. Ad perfectissi-
mam enim de Spiritu sancto cer-
titudinem non mihi sufficiunt
qua iam a vobis dicta sunt, sed
candidiori atque vehementiori
sermone opus habet hæc hypo-
thesis. Non enim de passim oc-
currentibus quaestio est.

Απόκρισις τρω άγιών ήμω πατέρον
δια τής αυτής επισκόπου Λεοντίου
ωεός τω φιλόσοφου .

Responsio sanctorum patrum per
eundem episcopum Leontium
ad philosophum.

Πολλής ούσης τρω εισηγθέντων
οι δπόδειξεωσ , και έναργεσάτων τρω
μωρτυελών τρω εν τρω δείων γραφών ,
πέισαι σε δυναμύων ωελί τρω ωεοκαι-
μύης ύποθεσεωσ , ω φιλόσοφε , θαυ-
Concil. Tom. 2.

Cum sit copiosa eorum qua
tibi enarrata sunt, demonstratio,
& testimonia ex diuinis scriptu-
ris euidentiissima, qua persuade-
re tibi propositam hypothesim
valeant, miramur, o philosopho,
Fff

quomodo qui tanta intelligentia videris pollere, adhuc dubitas. Verum enimvero, præfertim cum te veritatem aspicere volumus, & hoc precamur, & exhortamur prudentiam tuam, vt incipias increatâ illam & immutabilem naturâ fide intelligere, non autem humanis rationibus, vt sæpe diximus, quæ intellectu superant, curiose audeas inquirere, neque prauis & impiis Arii opinionibus auxilio esse tamdiu sustineas, maxime cum philosophus sis, vt ais, o philosopho; sed fideliter suscipe, vt paulo ante monuimus, & quæ tibi sunt dicta, & quæ dicenda sunt. Admitte vnam diuinitatem Patris Filium ineffabiliter generantis, & Filii ex eo geniti, & Spiritus sancti ex eodem Patre procedentis, qui & proprius est Filii, vt ait diuinus apostolus Paulus: Qui spiritum Christi non habet, hic non est eius. & idem alibi: Dominus autem spiritus est. & rursus: Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus: & diuisiones ministracionum sunt, idem autem Dominus: & diuisiones operationum sunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus. & post non multa: Hæc autem omnia operatur vnus atque idem Spiritus, diuidens unicuique prout vult. Ecce tibi, o philosopho, manifestissimam demonstracionem, quæ Deum prædicat Spiritum sanctum, & quæ ostendit eius ex natura sua potestatem. Vide igitur quomodo sic ait: Diuisiones operationum sunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus. & illud: Hæc autem omnia operatur vnus atque idem Spiritus, qui ditò: πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ

μάζον μὲν πῶς ποσῶν τῆς σωτέως δὲ κῶν ἐμπλεως εἶναι, ἐπὶ ἀμφιβάλλεις. ἀλλ' ἐπειδὴ σε πρὸς τὴν ἀλήθειαν βλέπειν ἐθέλωμεν, καὶ τὸ τοῦ ὁρθοῦ μαθῆναι, παρανομοῦμεν τῆς σωτέως ἀρξάμεν πρὸς τοῦ νοεῖν τὴν ἀκρίβειαν. Φύσιν ἐκείνην, καὶ ἀτρέπτειν καὶ μὴ ἀνθερπῶν λογισμοῖς, ὡς πολλὰ κίς εἰρήκαμεν, πολυπραγμονεῖν κατὰ τόλμα τὰ ὑπὲρ νοῦν· μὴ τῆς κακοδόξοις καὶ ἀσεβείας ἐννοίας Ἀρείου συμφέρεται ὅτι πλείους ὄσον ἀνέχου, φιλοσοφῶν, ὡς φησὶ φιλοσοφῆ, ἀλλὰ δέχου πρῶτος, ὡς δευτέρως εἰρήκαμεν, τὰ τε νοῦν ῥηθέντα ἑαυτῶν, τὰ τὸ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι. δέχου μὲν διότι τὸ τῆς πατρὸς τῆς ἁγνότητος ἡμῶν ἀνεκφράστως, καὶ τὸ ἡμῶν τῆς ἁγνότητος ἡμῶν ὡς ἐκπορεύομεν ὡς αὐτῶν τῆς πατρὸς, ἰδίου δὲ ὄντος τῆς ἡμῶν, κατὰ φησὶν ὁ θεὸς ἀπόστολος Παῦλος· εἰ τις πνεῦμα Χριστοῦ ἐκ ἐχθρῶν, οὗτος ἐκ ἐστὶν αὐτοῦ. καὶ ἀλλὰ τὸ ὁ αὐτοῦ δὲ κύριος τὸ πνεῦμα ἔστι. καὶ πάλιν διαίρεσις δὲ χαρισμάτων εἰσὶν, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· καὶ διαίρεσις διακονιῶν εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος· καὶ διαίρεσις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς θεός ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πάντι. καὶ μετ' οὐ πολλά· πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαφορῶν ἰδίᾳ ἐκάστῳ κατὰ τὴν βούλησιν. ἰδοὺ ὁ φιλόσοφε, σαφές ἐστι καὶ τελευτήματα. Διότι διὰ τὴν διολογησά τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, διηκνούσας αὐτῶν τὴν ἀπεξουσιότητα. ὅρα πῶς ὡς λέγει· διαίρεσις δὲ ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς θεός ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πάντι. καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαφορῶν ἰδίᾳ ἐκάστῳ

Rom. 8.

1. Cor. 3.

1. Cor. 12.

Ibid.

ANNO CHRISTI 325

ANNO
CHRISTI
325

καθὼς βούλεται. καὶ ὁ κύριος δὲ ἐν βί-
 ἀφελίοις, ὡς οἶδατε, σαφῶς διαλεχό-
 μινος πατρὸς ἢ Σαμαριτῶν, ἢ Φησι;
 πνῦμα ὁ θεός. εἰ οὐκ πνῦμα θεός,
 πῶπως θεός καὶ τὸ πνῦμα, ἀλλ' ἐκ ἄλ-
 λος καὶ ἄλλος, ἀλλὰ μία θεότης τῆς
 θατέρον προσώπων, καὶ τὴν τῆς
 ὑποστάσεων ἕνωσαν. ἀλλὰ προσώπων
 ἀκούοντες, μὴ ἀνθρώπου μορφῆ τὸ
 θεῖον ὑπολάβωμεν ἀσωθέντων γὰρ καὶ
 ἀσημάτιστον, καθὼς καὶ ἐν δόξῃ τῆς
 λόγων, καὶ αὐτὸς, ὡς καὶ ἡμεῖς, καθω-
 μολόγησας. καὶ γὰρ καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ
 ἡ γῆ προσώπων ἔχον μεμερόρηται,
 καθὰ αὐτὸς ὁ κύριος ἐν βί-ἀφελίοις
 πατρὸς ἐν γραμματέϊς καὶ φαρι-
 σαίοις διαλεχόμενος ἔφη· ὑποκρι-
 τῶν, τὸ προσώπων τῆς οὐρανοῦ καὶ τῆς
 γῆς οἶδατε δοκιμάζετε. καὶ τὰ ἐξ ἧς.
 πάντων γὰρ τὸ ὑφ' ἑαυτῶν ὅσον ὑφίσταται,
 προσώπων ἔχον λέγεται τῆς οικείας
 φύσεως, ἢ τοῦ ζῆμα. ἀλλὰ μὲν ὁ οὐ-
 ρανὸς καὶ ἡ γῆ κτίσται, καθὰ καὶ πᾶσα ἡ
 τῆς γῆ κτίσις· ἢ δὲ θεῖα καὶ ἀρ-
 ρητῶν οὐσία, ἀκίσετος· ἐπεὶ τῶν ἀπλοῦς
 καὶ ἀσωθέντων, καὶ ἀσημάτιστος, αἰ-
 διός τε καὶ ἀθάνατος. ἀλλ' ἵππὸς τὸ
 προσώπων ἐπιπέλαστον. ἀπεδεί-
 ξαμεν δὲ πλείονων τῆς ἐν τῆς θεῶν
 γραφῶν μερόμενων, σωδημιουργ-
 ῶν τῶν πατρὸς καὶ τῶν υἱῶν πατρὸς κτί-
 σεως ὁμομήτης τε καὶ νοουμήτης εἶ-
 ναι τὸ πνῦμα τὸ ἅγιον· ἐπεὶ καὶ
 ἀχώριστον αἰεὶ ἔστι τῶν πατρὸς καὶ τῶν υἱῶν,
 καθὰ καὶ ὁ υἱὸς τῶν πατρὸς, καὶ ὁ πα-
 τὴρ τῶν υἱῶν. δόξο δὲ, εἰ δοκεῖ, λαμ-
 βανε καὶ δι' ὑποδείγματων, εἰ καὶ ἀθε-
 νετέρον, ἡγήσας ὑποδείκτας. ὁ λόγος
 ὁ σὸς, καθὰ καὶ παντὸς ἀνθρώπου,

vidit unicuique prout vult. & Do-
 minus in euangeliis, vt scis, ma-
 nifestius ad Samaritanā loquens,
 ait: Spiritus est Deus. Si ergo Spi-
 ritus est Deus, omnino & Deus
 erit Spiritus, non autem alius
 atque alius; sed vna diuinitas v-
 triusque personæ, iuxta hypo-
 stasium confiderationem. At ve-
 ro cum personam audimus, ne
 suspicemur, quod est diuinum
 habere humanam effigiem. ex-
 pers est enim compositionis at-
 que figuræ, vt in principio dis-
 putationum tu ipse, sicut & nos,
 confessus es. Nam & cælum &
 terram personam habere testan-
 tur, quemadmodum & ipse Do-
 minus in euangeliis ad scribas &
 pharisæos loquens, aiebat: Hy-
 pocrita, faciem siue personam cali-
 et terra diiudicare nostis. & quæ
 sequuntur. Quidquid enim per
 se subsistit, quatenus per se sub-
 sistit, propriæ naturæ personam
 siue faciem, siue figuram habere
 dicitur. Sed cælum quidem &
 terra facta sunt, sicut & omnis
 creaturarum natura: substantia
 vero diuina & ineffabilis, increa-
 ta siquidem & simplex est, atque
 omnis compositionis expers, in-
 figurata, æterna & immortalis.
 Sed ad institutum reuertamur.
 Pluribus ex diuinis scripturis te-
 stimoniis demonstrauius, Spi-
 ritum sanctum simul cum Patre
 ac Filio conditorem esse omnis
 creaturæ, & eius quæ videtur,
 & eius quæ intelligentia perci-
 pitur: quandoquidem insepara-
 bilis semper est a Patre ac Filio,
 quemadmodum & Filius a Pa-
 tre, & Pater a Filio. Age dum si
 videtur, per similitudines, quam-
 uis infirmiores, accipe bona do-
 cumenta. Verbum tuum, vt & cuiusvis hominis, prolatitium est,

Concil. Tom. 2.

Fff ij

gignitur autem insecabiliter & ex mente, quemadmodum spiritus tuus procedit ex te: neque autem verbum tuum, neque spiritum tuum a te alienum esse dixeris. Et hæc quidem non dedignaris in hominibus considerare: in illa vero Dei substantia ineffabili, & quæ superat intellectum, atque comprehendi non potest, verbum non prolatitium, sed semper vivens & efficax, & penetrabilius omni gladio ancipiti, quod iudex est omnium; siquidem & opifex est: in cuius conspectu nulla creatura latet, omnia nuda & aperta in oculis eius, & sanctum eius Spiritum, qui scrutatur profunda Dei, audeat aliquis alienum esse affirmare, aut Verbum aut Spiritum Dei? aut hæc asserentes admittere? utique o philosopho.

Hebr. 4.

1. Cor. 2.

προφαικός μὲν ὄντι, ἡμεῖς δὲ ἀτιμήτως ἐκ τῆς σοφίας καὶ τῆς πνύμας σου, καὶ ἐκπορεύεται ἐκ σοφίας καὶ ἐκ αὐτοῦ οὐδὲ λόγον σου, οὐτε τῆς πνύμας σου εἰσὶς ἀλλότριον σου. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ ἀπαξιώσεως ἐπὶ ἀνθρώπων νοεῖν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀρρήτου καὶ ἀπειροσήτου καὶ ἀκαταλήπτου οὐσίας ἐκείνης τῆς θεοῦ, ἀλλότριον τὸ ὑποφαικὸν αὐτῷ λόγον, ἀλλὰ ζῶντα αἰεὶ, καὶ ἐνεργῆ, καὶ τοιμώτρων ὑπὲρ πάντων μάχαρται δέσποτον, κριτικῶς τε πάντων ὄντων, ἐπιπέτρ καὶ δημιουργόν. ὡς ἐστὶ κλέσις ἀφθνής ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνά καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. καὶ τὸ πνύμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον τὸ ἐρθεῖν τὰ βάθη τῆς θεοῦ, τολμᾷ τις ἀλλότριον εἶναι εἰπεῖν, ἢ τὸ λόγον, ἢ τὸ πνύμα τῆς θεοῦ; ἢ τὰ ταῦτα λέγοντας προσέειπαι; καὶ φιλόσοφε.

ANNUS CXXXIII 351

Responsio philosophi ad sanctos episcopos in uniuersum.

Απόκρισις τῆς φιλοσόφου πρὸς τὸ κοινὸν τῶν ἁγίων ἑπισκόπων.

CAPVT XXI.

ΚΕΦΑΛ. κα΄.

POSTQVAM ad sublimiorem intelligentiam me ducitis, asserentes oportere vnam diuinitatem cogitare ac credere Patris & Filii & Spiritus sancti: memini autem vos prius dixisse, Deum esse Patrem, & Deum Filium, & Deum Spiritum sanctum: nunc autem dicitis vnam esse diuinitatem trium perfectarum hypostasium, Patris, & Filii, & Spiritus sancti: candidius, precor, has mihi sententias explicare.

ΕΓΓΕΙΔΗ εἰς ὑψηλοτέραις νοιαί με ἠγάγετε, φησάντες δὲ ἓν μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ προσέειπαι τῆς πατρὸς, καὶ τῆς υἱοῦ, καὶ τῆς ἁγίου πνύματος. Ἐπιμνησθῆμαι δὲ τῶν ἁγίων ὑμῶν ἐμπεσεσθαι ῥηθέντων, ὅτι θεὸς ὁ πατήρ, καὶ θεὸς ὁ υἱός, καὶ θεὸς τὸ πνύμα ἅγιον. νῦν δὲ φατέ μίαν θεότητα τῶν τελῶν τελείων ὑποστάσεων, τῆς πατρὸς, καὶ τῆς υἱοῦ, καὶ τῆς ἁγίου πνύματος. λυκότερον σεφιλώσατέ μοι ταῖς ῥήσις, παρακαλῶ.

ΑΝΝΟ ΧΡΙΣΤΙ 315.
 ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Τῆς ἁγίας πατῆρον πρὸς

Φιλοσόφου, διὰ τῆς αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου.

Ανεκφεραστός ὄστιν, ἐπεὶ τῆς καὶ ἀπε-
 ενόητος, ἔ ἀνεπλόγητος, καὶ πάντη
 ἀνεξιχνίατος ἡ θεία καὶ ἀρρήτος οὐσία
 ἐκείνη, ἡ τὰ πάντα ὑπερέχουσα, καὶ τὰ
 πάντα περιέχουσα. πάλιν ἀκούει πρὸς
 ἡμῶν ἐκ ἄλλου τοῦ θεοῦ καὶ ἄλλον εἰρή-
 καρδον, καὶ δὲ τῆς καὶ ἁσέβης ἐβλασφη-
 μισεν Ἀρειος, ἕνα θεὸν ἀκτιστον, ἔ ἄλ-
 λον κτιστὸν εἰρηκῶς, καὶ τὸ πνῦμα τῆς
 θεοῦ ὁμοίως κτιστὸν κεκηρυχώς· μὴ
 γνῶσιτο· ἀλλὰ μίση θεότητι νοεῖται ἔ
 πισθῆναι εἰρηκαρδον, μίαν οὐσίαν,
 κυερότητα καὶ βουλήν μίαν τῆς πα-
 τῆρος ἔ τῆς υἱοῦ ἔ τῆς ἁγίου πνῦματος·
 εἰδέναι τε τὰς τῆς ἁγίας τριάδος ἕνω-
 σίας οὐ διεζωγμένας, οὐδὲ τοπικὰς,
 ἀλλὰ πῖς μόνη μίαν θεότητα νοεῖται
 καὶ πισθῆναι, καὶ δὲ ἔ πολλὰς εἰρη-
 καρδον, τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ
 πρῶτον τῆς τριάδος, ἰδοὺ διὰ πάν-
 των ἐδήξεν ἡ δληθῆς πῖς, μὴ δεῖν ἐπι-
 τῆ ἁγίας τριάδος νοεῖν διαφορῶν. ὡδὲ
 δὲ μικρὸν τοῦ τῆς νοῦ δούωαι ἡμῶν ἐδέ-
 λησον, ἔ πρῶτον ἐπι πλείον, δεξέ-
 μιν ἔ ὑπὸ τῆς ἁγίου πνῦματος· δι-
 ἡμῶν σωτηριώδης ἕνωσῆκας, ἵνα γνῶς
 τῆς ἁγίας τριάδος μίαν θεότητα αἰ-
 οῦσαν ἔ ὑφεῶσαν, τριάδα δληθῶς
 τριάδα, καὶ μηδὲν ἐν αὐτῇ πρῶτον ἕν-
 χον ποτὲ, ἀλλὰ αἰ καὶ ὡσαύτως οὔσαν
 ἀδιάρετον καὶ ὁμοουσίον τριάδα.

Απόκρισις τῆς Φιλοσόφου.

Μὴ με οἰεῖτε δποστρέφεται τὰ τῆς
 δληθῆς δόγματῶν οὐ γδ ἀν ἐκ πρῶ-
 τος κατὰρχῆς τῆς λόγων παρωσα-

*Responso sanctorum patrum ad
 philosophum, per eundem
 Leontium episcopum.*

Inexplicabilis, siquidem men-
 te & cogitatione incomprehen-
 sibilis est & impenetrabilis di-
 uina illa & ineffabilis substantia,
 quæ omnibus supereminet, at-
 que omnia continet. tantum au-
 di a nobis: non alium tibi Deum
 atque alium protulimus, sicut
 impius Arius blasphemavit, v-
 num Deum increatum, & al-
 terum creatum pronuntians, &
 Spiritum sanctum similiter crea-
 tum prædicans (absit) sed vnam
 diuinitatem cogitari & credi af-
 feruimus, vnam substantiam, do-
 minationem & sententiam vnam
 Patris & Filii & Spiritus sancti:
 scire autem sanctæ trinitatis hy-
 postases non esse disunctas aut
 locales, sed sola fide vnam diui-
 nitatem considerari & credi, vt
 sæpius diximus, sanctæ & con-
 substantialis & adorandæ trini-
 tatis. Ecce per omnia fides vera
 demonstrat, non oportere in
 sancta trinitate differentiam cog-
 itare. Nunc autem parum ani-
 mum nobis aduerte, atque am-
 plius persuadeberis, accipiens a
 Spiritu sancto per nos saluifica
 documenta, vt agnoscas sanctæ
 trinitatis vnam esse diuinitatem
 semper existentem & subsisten-
 tem, trinitatem vere trinitatem,
 & nihil in ea prius aliquando, sed
 semper & eodem modo existen-
 tem indiuiduam & consubstan-
 tialem trinitatem.

Responso philosophi.

Ne cogitetis inuertere me do-
 gmata veritatis: neque enim a
 principio disputationum reieci

Fff iij

sermones vestros: sed propterea perscrutor sententiarum vestrarum significationes, vt fiat mihi manifestior atque dilucidior eorum quæ a vobis dicuntur, hypothesis.

Hypothetica responsio sanctorum patrum ad philosophum de igne, splendore & lumine, per eundem Leontium episcopum.

Audi & nunc, audi o philosophe. Proposuimus iam cogitationi tuæ fufius ex diuinis scripturis, quod diuinitas est simplex & compositionis expertus, & vt tu ipse in principio tuarum propositionum confessus es, & quod sit ignis immortalis, æternus, & increatus natura, lumen immensum & incomprehensibile, nec in vna persona iuxta Iudæorum opinionem intelligatur, sed semper in trinitate personarum quæ a se inuicem separari nequeunt, ab omnibus Christianis creditur & prædicatur immensa trinitas Patris & Filii & Spiritus sancti, vt iam demonstratum est. Disce autem & nunc, o philosophe. Et quamuis audacius agimus, tamen propitia sit nobis diuina magnitudo: pro tua enim & aliorum salute hic labor a nobis transigitur. Disce igitur ex sensilibus intellectilia, ex his quæ intellectui subiiciuntur, ea quæ intellectum superant, & ex his quæ dicuntur, ea quæ sunt super omnem sermonem. Quamuis autem omnia & quæ videntur & quæ intelliguntur, ex cælestibus creaturis & his quæ in terra vel sub terra sunt, conferri nequeant cum illa increata, incomprehensibili, & immortalis Dei sub-

μιω ὑμῶν ἑστὶ λόγους. ἀλλὰ διὰ τὸ ἐρευνᾶσαι τὰς τῶν νοημάτων ὑμῶν σημασίας, ἵνα σαφέστερα μοι καὶ διακρινέστερα γίνηται ἢ τῶν λεγομένων παρ' ὑμῶν ὑπόθεσις.

Ἀποκρίσις τῶν ἁγίων πατέρων ὑποδείκνυται πρὸς τὸν Φιλόσοφον περὶ πυρός καὶ ἀπαυράσματος & φωτός, διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου.

Ἀκουε δὴ καὶ νῦν, ἀκουε ὦ Φιλόσοφε. ἢ δὴ * πρὸς ἀπεδείκναι σου τῆς διανοίας διὰ πλείων ὅσων τῶν ἐκ τῶν θεῶν γραφῶν, ὅτι ἡ θεότης ἀπλήρως ὄντι καὶ ἀσυνδέστος, ὡς & αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸ πῦρ ἀθάνατον καὶ αἰδίων & ἀκλιεσον οὐσα τῆ φύσεως, φῶς καὶ ἀχώρητον & ἀκατάληπτον, καὶ ἐκ ἐνὶ πρὸς ὁμοῦ καὶ τὸ δοκοῦν Ἰουδαίοις νοουμένη, ἀλλ' ἐν τριᾷ ἀεὶ ἀχώρητοις οὐσι πρὸς ὁμοῦ καὶ κληρονομοῦν τῆς ἀρχαίας τριᾶδος τῆς ὑποστάσεως καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος, καὶ ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ. μακάριον δὲ καὶ νῦν, ὦ Φιλόσοφε, εἰ καὶ πλημμελὲς πρὸς ἡμᾶς ἴλεως ἡμῖν ἡ θεία μεγαλειότης ὑπὲρ γὰρ τῆς καὶ τῶν λοιπῶν σωτηρίας ὁ πόνος ἡμῶν διδύμεται. μακάριον πάλιν ἐκ τῶν ἀσθενῶν περὶ τῶν νοητῶν, καὶ ἐκ τῶν καὶ νοῦν περὶ τῶν ὑπὲρ νοῦν, καὶ ἐκ τῶν λεγομένων περὶ τῶν ὑπὲρ λόγον· εἰ καὶ ἀσύγκριτα πάντα τὰ τε ὀφθαλμοῦ, τὰ τε νοῦ-μοῦ, τῶν τε οὐρανοῦ καὶ ἐπιγῆϊον καὶ κατὰ θρονίων κλισμάτων, πρὸς τὴν ἀκλίεσον ἐκείνου καὶ ἀκατάληπτον καὶ ἀθάνατον τῆς θεοῦ οὐ-

Vbi credit philosophus in sanctam trinitatem.

Cum hæc audisset philosophus, & quasi raptus in ecstasim maxime obriguisset, eiusque cogitationes ipsum perturbarent, magnus timor in eum incidit. Deinde in seipsum reuersus clamauit valde, dicens: Gloria tibi Deus, qui inspirasti sanctis his tuis mysterium, quod omnem intellectum superat, immaculatæ, immensæ & increatæ diuinitatis. Sed oro te Christe, tamquam vndiquaque boni Patris vndiquaque bonū Filium, condona quæ impiis adhuc Arii opinionibus seductus peccaui: nec poenis grauer apud te iustum iudicem propter impia illa verba, quæ aduersus te miser protuli. Væ Ario & eius impio coetui, blasphemātibus aduersus Filium Dei, dicentibus: Erat quando non erat, & quod creatura sit & opus, ex alia substantia Filius Dei & Spiritus sanctus; & dicentibus Filium Dei & Spiritum sanctum non esse eiusdem substantiæ, cuius est Pater. Anathematizo nunc & semper Arium & impias eius opiniones, & omnes cum eo sentientes, & blasphemantes aduersus Patrem & Filium & Spiritum sanctum. Qui enim Filium non habet, neque Patrem habet: & qui contra Filium aut Spiritum sanctum blasphemauit, in Patrem blasphemauit. Supplico autem sacræ vestræ senectuti, adiuuate me per vestras de me ad Christum Filium Dei preces, maxime cum iam consentiam his quæ a vobis de sancto Spiritu

Οπου πιστεύει ο φιλόσοφος εις τὴν ἁγίαν τριάδα.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ φιλόσοφος, καὶ ὡς ἐν ἐκστάσει ἠγρόμηνος, ἀπληρώσθη ἵππῃ πλείστον ὄσον, καὶ οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ συνετέρασαν αὐτὸν, φόβος τε πολὺς ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. εἶπα εἰς ἐαυτὸν ἐλθὼν ἀνεκράυξασε μέγα, εἰπὼν δόξα σοι ὁ θεὸς ὁ ἐμπνέσας πύτοις τοῖς ἁγίοις σου ἵππ' πάντα νοῦν μωρὸν τῆς ἀρχαίου τοῦ ἀρχαίου καὶ ἀκρίτου θεοῦ. Ἄλλὰ δέομαι σου Χριστέ, ὡς παναγίου πατρὸς παναγίου υἱὸς, ὡς ἁγίου ἀπὸ εἰς σέ, ὑπαρχοῦς τῆς ἀσέβειας ὡς τῆς ἀρείου δόξαις, ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσαρχῆσθαι δι- καίας ὡς τῆς δικαίου κριτῆ ὑπὲρ τῆς ἀσεβῶν ῥήματα πονηρίων, ὧν κατὰ θεὸν ἀπέφλυα ὁ πάλαι. οὐαί ἀρείου καὶ τῆ συμμοεῖα αὐτῶν τῆ ἀσέβει, βλασφημήσασιν εἰς ἡμῶν τῆ θεοῦ, λέγουσιν. ἡμῶν ποτε ὅτε ἐκ ἡμῶν καὶ ὅτι κτίσμα καὶ ποίημα, ἔστι ἐπὶ οὐσίας ὁ υἱὸς τῆ θεοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ μὴ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὡς ὁ πατὴρ εἰρηκόσι ἡμῶν τῆ θεοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀναθεματίζω ἡμῶν καὶ πάντως ἀρείου καὶ τῆ ἀσέβειας αὐτῶν δόξαις, καὶ ὅτι τὰ αὐτῶν φρονοῦντας πάντας, καὶ ὅτι βλασφημοῦντας κατὰ τὸ πνεῦμα, κατὰ τὸ ἡμῶν, καὶ τῆ ἀγίου πνεύματος. ὁ γὰρ ἡμῶν μὴ ἔχων, οὐ δὲ πατέρα ἔχει. ὁ εἰς ἡμῶν ἔστι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημίας, εἰς πατέρα ἐβλασφημήσε. καθικατέλω τὸ ὑμεῖσαν ἐρῶν γεροσίαν, βοηθήσατέ μοι διὰ τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ ὡς τῆ Χριστὸν τὸ ἡμῶν τῆ θεοῦ ἰκεσιῶν ὑμῶν, ἀκολουθοῦν μάλα ποῖς δι' ὑμῶν ἵππ' τῆ ἀγίου πνεύματος ἐκπ-

ANNO
CXXXII
11.

ANNO
CHRISTI
345.

ἐκπεποιτισί καὶ ὁμοιωμένοις· καὶ ὁμο-
λογῶν τὰ πάντα ἀληθῆ ἔσθαι, ἔβέβαια.
ποδο γὰρ πσάλω ἔσθαι, ὅτι ἰεροφάν-
τις εἶπε Παῦλος· τὸ μυστήριον τὸ ἀπο-
κεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ
ἀπὸ τῶν ἁγίων, ὃ νῦν ἀπεκαλύφθη, κα-
θὼς εἶρηται τοῖς ἁγίοις ἀπὸ τῶν ἀποστόλων
καὶ προφητῶν, καὶ ὑμῖν ἐν πνεύματι,
αἱ εἰς ὄντα ἔσονται σωσθέντες καὶ σω-
διαμένοντα τῷ θεῷ καὶ πατρὶ ὁμοῦ
ἀπὸ τῶν πνεύματι αὐτοῦ τὸ ἅγιον.

Γροδέντες οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπον πρὸς
τὸν Φιλόσοφον πρὸς πηγῆς, καὶ πο-
ταμοῦ, καὶ ὕδατος, διὰ τῆς ἐπι-
σκοποῦ Λεοντίου.

ΚΕΦΑΛ. κβ'.

ΚΑΚΕΙΝΟ ὃ νοτιόν ὦ φίλε λοι-
πὸν τῆς ἀληθείας Φιλόσοφε. πηγὴν
νοήσωμεν ἡμεῖς ποταμὸν ὕδατος·
πᾶς γὰρ ποταμὸς, ὡς οἶδα, πηγὴν ἔχει
ἡμεῖς ἔσθαι πρὸς ἕρξαι μὲν ὁ πο-
ταμὸς ἔσθαι ὕδατος. ἀλλ' ἕως καλεῖται
ποταμὸν πηγὴν, ἢ τῆς πηγῆς ποταμὸν
ἀλλ' ἢ πηγὴ καλεῖται, καὶ ὁ ποτα-
μὸς ποταμὸς· καὶ ἀμφότερα ἐν ὕδατι.
ἐπὶ δὲ πρὸς ἐξέλοι δρῦσαι ἐν τῆς πο-
ταμοῦ ἢ τῆς πηγῆς ὕδατος, μεταβάλ-
λει τὴν πρὸς ἕρξαι ἐκ ἐρεῖ γὰρ, ἀ-
πελθε, ποταμὸς ἀντλήσον, καὶ φέρε
μοι τὴν πηγὴν, ἢ τῆς ποταμὸν, ἀλλ' ὕ-
δατος καὶ μία μὲν ἢ φύσις, τὴν πρὸς ἕρ-
σωπι λεκτέα, πηγὴ, ποταμὸς, ὕδατος.
ἀλλὰ καὶ ἡ θεία γραφή τὰ πάντα φερέτωσα
δείκνυται. οὐ γὰρ ἀλλότεια τῶν τῆς ἡ-
μεῖς σοὶ φερέτωσα, γνήσιον λοιπὸν τέ-
κνον τῆς χάριτος· εἰ καὶ ὡς ἐν ὑποδεί-
γμασι, καὶ τύποις, καὶ εἰκόσι τῆς ἀλη-
θείας τῶν λόγων εἰσηγησάμεθα. λέγει
οὖν πρὸς τῆς ὁμοῦ ἢ τῆς γραφῆς κλίω,
Concil. Tom. 2.

exposita & definita sunt : & con-
fiteor illa esse vera atque firma,
hoc esse credens, quod sacrorum
scriptor Paulus dixit: *Mysterium Coloss. 1.*
absconditum a seculis & genera-
tionibus, quod nunc reuelatum est,
vt asserit, *sanctis eius apostolis &*
prophetis, & vobis in Spiritu san-
cto, semper scilicet existentem,
& simul subsistentem, ac perma-
nentem cum Deo & Patre Fili-
um eius, & Spiritum eiusdem
sanctum.

Addentes sancti patres de fonte,
fluuiio, & aqua, locuti sunt
ad philosophum per episco-
pum Leontium.

CAPVT XXII.

ILLVD etiam, amice philoso-
phe, quod superest huius ve-
ritatis, considerandum est. Fon-
tem cogitemus, qui fluuium a-
quæ generat : omnis enim flu-
uius, vt nosti, fontem habet ge-
nitorem: inde procedit aqua flu-
uius. Sed nemo fluuium appel-
lat fontem, neque fontem flu-
uium : sed fons, fons appellatur,
& fluuius fluuius, & vtrumque
aqua vna. Quando autem vult
quispiam e fonte vel fluuiio a-
quam haurire, mutat nomencla-
turam : non enim dicit : Vade,
progrediens haurias & feras mi-
hi fontem aut fluuiū, sed aquam.
& vna quidem natura, tres au-
tem personæ dicendæ sunt, fons,
fluuius, & aqua. Sed & diuina
scriptura eadem asserens demon-
strat. Neque enim ab eadem alic-
na nos tibi loquimur, o legitime
in posterum gratiæ fili, quamuis
in similitudinibus, typis & ima-
ginibus sermonē veritatis enar-
ramus. Ait igitur de Filio diuina

Ggg

Iſa. 66.

ſcriptura: *Inclino in eos quaſi fluminis pacis egrediens*: videlicet ex vero vitæ fonte, Patris diuinitate, vt ipſe Dominus in euangelio clamat: *Ego a Patre exiui, & venio.* & quod ipſe apertiffime dixit: *Ego & Pater vnum ſumus.*

Ioan. 8.

& illud: *Ego in Patre, & Pater in me.* & quod Spiritum ſanctum ex ipſo fideles omnes accipimus, qui eiufdem ſubſtantiaæ eſt cuius & Pater & Filius, procedēs a Patre, proprius vero Filii, vt ſuperius oſtendimus. Quod autem ab ipſo nobis effundatur, clariffime in euangeliiſ docuit ipſe Dominus,

Ioan. 10.

dicens: *Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat: qui credit in me, vt ſcriptura teſtatur, flumina de ventre eius fluent aqua viua.* Quibus euangeliffa diuinitus inſpiratus, dictum interpretās, ſubinfert: *Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* & propheta Dauid de hoc vtique fonte vitæ, ſancta trinitate, vide quid clamat: *Apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen*: fontem vitæ Deum & Patrem appellās, ad Filium vero loquēs: ſiquidem Pater eſt in Filio, & Filius in Patre: lumen autem ipſum Filiū nominat, in quo lumine teſtatur videndum eſſe lumen, Spiritum ſanctum: In lumine, inquit, tuo videbimus lumen. Fons enim vitæ ac luminis vere eſt Pater: lumen etiam eſt Filius ex Patre lumine: lumen etiam eſt Spiritus ſanctus ex eodem lumine. Siquidem, vt nobis ſæpe dicendum eſt, vna eſt diuinitas Patris & Filii & Spiritus ſancti, vt ipſe clamat per ver-

Ioan. 7.

Pſal. 35.

Φησιν, ἐπὶ αὐτῶν ὡς ποταμὸς εἰρήνης· ἐκ πορβύομβρος δηλονότι ἐκ τῆ ἀληθείας πηγῆς τῆς ζωῆς, τῆς ἑ πατρὸς θεότητος, κατὰ φημι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν βιατελίους βοᾷ· ἐγὼ ἐκ τῆ πατρὸς ὄξηλθον, ἔγω· κακείνο ἡ ὄπρ' ἐφη λυκότατα· ἐγὼ ἔ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοι. ἔ ἔ, ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, ἔ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί. ἔ τὸ πνῦμα ἡ τὸ ἄγιον ὅτι ὄξ αὐτῆ λαμβανόμεν ἅπαντες ὁ πσῖ, τῆς αὐτῆς ὄν οὐσίας, ἡς ὁ πατὴρ καὶ ἡὸς, ἐκ πορβύομβρ ὄμβρ ἐκ τῆ πατρὸς, ἴδιον ἡ ὄν τῆ ἡὸς, κατὰ τῆ ἀνωτέρω ἀπεδείξαμεν. ὅπ ἡ ὄξ αὐτῆ ἡμῖν ἀναβλύζον ὄξ, σαφέςτα ἐν βιατελίους ἐδίδαξεν αὐτὸς ὁ κύριος εἰπὼν· ἐὰν πσ δηψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με, καὶ πνέτω ὁ πσθίων εἰς ἐμέ, κατὸς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆ κοιτίας αὐτῆ ῥέουσι ἐν ὕδατῶ ζωῆτος. οἷς ὁ βιατελίους θεὸς ἐμπνῶσθῆς, τὸ ῥηθῆν ἐρμῶσθῆν, ὄπφῆρε λέγων· τῆτο ἡ ἔλεγε πρὸ τῆ πνῦματῶ οὐ ἡμελλο λαμβανέιν ὁ πσθῶοντες εἰς αὐτόν. ἔ ὁ πρὸ φῆτης ἡ Δαυιδ ὄρα ἡ πρὸ πῶτῆς τῆς πηγῆς τῆς ὄντως ζωῆς τῆς ἀγίας τελεάδ ὄ βοᾷ· ὅπ παρὰ σοὶ πηγῆ ζωῆς, ἐν τῷ φωτί σου ὄλόμθα φῶς· πηγῆ ζωῆς ὄ πρὸν ἔ πατέρα καλῶν, πρὸς ὄ ἡὸν ἡ λέγων, ἐπέπρ ὁ πατὴρ ἐν τῷ ἡὸς, ἔ ὁ ἡὸς ἐν τῷ πατρὶ· φῶς ἡ ὄ ἡὸν ἡσασθῆσθῆς, ἐν ὄ φωτὶ λέγῶ ὄ φῶς φῶς, τὸ πνῦμα τὸ ἄγιον. ἐν τῷ φωτί σου, φησιν, ὄλόμθα φῶς· πηγῆ ἡ ὄντως τῆς ζωῆς καὶ φῶτῆς ὄ πατὴρ· φῶς ἔ ὁ ἡὸς, ἐκ φῶτῆς τῆ πατρὸς· φῶς καὶ τὸ πνῦμα τὸ ἄγιον ὄξ αὐτῆ τῆ φῶτῆς. ἐπέπρ, ὡς πολλὰκις ἡμῖν λευτέον, μία θεότης τῆ πατρὸς καὶ τῆ ἡὸς ἔ ἡ ἀγίας πνῦματῶ, κατὰ αὐτὸς βοᾷ διὰ τῆ πρὸ φησι-

ANNO
CHRISTI
325.

κῶν λόγων· ἐγὼ εἰμι θεός, ἐκ ἑστίν ἄλ-
λος· καὶ ἐγὼ θεός πρῶτος, καὶ ἐγὼ μὲν
παῦλα, καὶ εἰς αἰῶνα ἐγὼ εἰμι. Ἐ-
πάλιν ἐγὼ εἰμι, καὶ ἐκ ἡλλοίωμαι, καὶ
εἰς αἰῶνα ἐγὼ εἰμι· καὶ ἔξῃς. καὶ
καὶ τὰ παρὰ ποδὸν ἔθεντο, διὰ γὰρ
ἵδουμαί ἐπιναλαβεῖν τὰς ῥήσεις, εἰ καὶ
μὴ πάσας διὰ τὸ πλῆθος, ἀλλ' οὐκ τὰς
σαφετέρας, πρὸς τὸ βεβαιώτερον ἢ
σύσασιν ἔχον ἔειρημένα. τὰ οὐκ ἔν-
σώματος Ιερεμίου τῷ παρὰ ποδὸν πα-
ραῖτομεν· ὁ κατακυβιάσας, Φησὶ,
πλὴν γὰρ εἰς αἰῶνα χρόνον, ἐπέπλη-
σεν αὐτὴν κτήων τετραπόδων. ὁ ἀ-
ποπέλων τὸ φῶς, καὶ πορεύεται, ἐκά-
λεσεν αὐτὸ, καὶ ἐκώκυονεν αὐτὰ τρὸς
μῶ· ἃ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς
φυλακαῖς αὐτῶν, καὶ ἠύφρανησαν·
ἐκάλεσεν αὐτοὺς, καὶ εἶπεν· παύσαμεν.
ἐλαμψαν μετ' ἄφροσύνης τῶ ποιή-
σαντι αὐτοὺς. ὅτι ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λο-
γιζήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν· καὶ τὰ
ἔξῃς. διὰ γὰρ οὐκ ὡς θεοφιλέστατε
φιλόσοφε, ἵπνησται ὡς τοῦ νοῦ,
ἔα ἀπαύξαι τὴν γραφὴν πλὴν διανοίας.
ἔδειξε γὰρ, κατὰ καὶ αὐτὸς σωμολόγη-
σας, ὅτι πρὸς τὴν ἰσοσύνην παρὰ εἰρη-
ται. μὲν ταῦτα γὰρ, φησὶν, ὅτι πρὸς γῆς
ὡφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστρά-
φη. εἰ οὐκ ἔτι πλὴν ἀσέβῃ μοχθηρίαν
Αρείου, ἀλλ' ἡς οὐσία κλησὶ ὅτι τὸ
ἰσοδ, καὶ μετὰ γνηστερος τῆ πατρὸς θεός·
λέγει δὲ πρὸς αὐτὴν ἡ γραφὴ· ὅτι ὁ
θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς
αὐτὸν· οὐ θεὸς ὁ πατήρ καὶ πλὴν Αρείου
ἀσέβειαν, ἐπεὶ πρὸς λέγει πρὸς τὴν ἰσοδ,
οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν. καὶ
ἐλέγησάν οἱ ἀσέβεις Ἀρφομανῖται σω-
τῶ τῆς βλασφημίας αὐτῶν ἀνέντη,
πρὸς τὸ πρὸς τὸ ἕτερον ἀνήσεως, αὐτὸν
πατέρα ὀνομαζόντες τὸ θεοῦ καὶ ἄθεοι

Concil. Tom. 2.

ba prophetica : Ego sum Deus, & non est alius : & ego primus, & ego postea, & in seculum ego sum. & rursus : Ego sum, & non mu-
tor, & in seculum ego sum. & quæ sequuntur. Et iuxta prius demon-
strata necessarium arbitror dicta repetere, quamvis non omnia propter multitudinem, sed clariora, ut firmiorem habeant consistentiam quæ dicta sunt. Quæ igitur erant ex ore Ieremiæ prophætæ proponemus : Qui præ-
paravit, inquit, terram in æternum tempus, & implevit eam iumentis quadrupedibus. Qui mittit lumen, & vadit : vocavit illud, & obediuit timore : stella splenduerunt in custodiis suis, & exultaverunt : vocata sunt, & dixerunt : Adsumus : splenduerunt cum exultatione factori suo. Hic Deus noster, non reputabitur alius aduersus eum. & quæ sequuntur. Necessarium igitur, o Deo dilectissime philoso-
phe, huc animum aduertere, & scripturæ sensum aperire. Ostendit enim, ut tu ipse pariter confessus es, de Filio hæc dicta esse. Post hæc enim, inquit, in terra vi-
sus est, & inter homines conuersatus est. Si ergo iuxta impiam Arii prauitatem, alia quidem est Filii substantia creata, ut sit Deus Patre posterior : ait autem de ipso scriptura : Hic Deus noster, & non reputabitur alius aduersus eum : sequetur ex impietate Arii Patrem Deum non esse, siquidem ait de Filio : Et non reputabitur alius aduersus eum. & conuincuntur impii Ariomanitæ cū suæ blasphemiæ auctore, præter Filii negationem ipsum Patrem a diuinitate depellere, & athei

Ita 41.
& 45.

Malact. 3.

Baruch 3.

Ibid.

Ggg ij

1. Ioan. 2.

prorfus deprehenduntur veritatis aduerfarii. *Qui enim Filium non habet, vt in catholicis ait, nec Patrem habet.* Fides autem catholica vnam deitatem nouit & colit, Patris & Filii & Spiritus fancti: aduerfus quam non æstimabitur alia. Porro mysterium hoc sanctæ atque adorandæ & confubstantialis trinitatis, omnem intellectum atque sermonem superat, & prorfus comprehendendi non potest, sed sola fide percipi.

Philosophus.

CAPVT XXIII.

DIVINA reuera & lucis plena sunt, quæ a Spiritu sancto per vos fuerunt explicata. Oro autem vos (amo enim sacros doctrinæ vestræ sermones) spondete mihi pias & religiosas aures vestras, & de his docete quæ adhuc inquiri, vt plenissimam a Deo pro salute mea remunerationem accipiatis.

Responsio sanctorum patrum ad philosophum per eundem Leontium episcopum.

Dic quod vis, cupimus enim te plenissime scire de omnibus, maxime cum iam te illustrante Spiritu sancto, facile possis doctorum demonstrationem percipere.

Gratiarum actio philosophi, & interrogatio de diuina incarnatione.

Gratia sacro vestro capiti. Dicite autem mihi, o sanctissimi, quomodo sit intelligendū Deum Verbum Dei filium in terra visum esse, & inter homines con-

παντελώς ἐβέλοκονται οἱ τῆς ἀληθείας πολέμοι. ὁ γὰρ ὁ υἱὸν μὴ ἔχων, κατὰ φησιν εὐκατολικάις, οὐδέ ὁ πατὴρα ἔχῃ. ἡ δὲ καθολικὴ πίστις μίαν θεοτητα οἶδε, καὶ πάντῃ προσβῆει, ἔπαύσης, ἔστι ὁ υἱὸς, καὶ ἁγίου πνεύματος παρ' αὐτῷ οὐ λογιθῆσεται ἕτερον. τὸ δὲ μυστηριον τῆς τοῦ ἁγίου καὶ προσκυνητῆς καὶ ὁμοουσιού τεταύθης, ἀσθενήσαν καὶ αἰένου φρασον ἔστι πάντῃ ἀκατάληπτον ὑπαρξί, πίστις μόνῃ νοεῖσθαι δυναμῶν.

Ο Φιλόσοφος.

ΚΕΦΑΛ. κγ'.

ΘΕΙΑ ὡς ἀληθῶς καὶ φωτὸς ἐμπλήια, τὰ παρὰ τῆς ἁγίου πνεύματος δι' ὑμῶν ἐκφανεῖσθαι. δεομαι δὲ ὑμῶν, ἐρασιμῶν μοι ὄντων τῆς ἱερατικῆς διδασκαλίας ὑμῶν λόγων, ὑποκατε μοι τὰς βιαγαῖς ὑμῶν ἀκοαῖς, καὶ πρὸς ἀεὶ ἐπρωτῶ διδάξατε, ἵνα πληρεστέως λήψωσθε παρὰ τῆς θεοῦ τῆς ὑπὲρ τῆς ἐμῆς σωτηρίας ἀμοιβῆς.

Ἀπόκρισις τῆς ἁγίων πατέρων πρὸς τὸν Φιλόσοφον διὰ τῆς αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου.

Εἰπέ ὁ βούλει, ἐπιθυμητὸν γὰρ ἡμῶν πληροφορησάι σε ἐν πᾶσιν, βιβρώδως δυναμένου σου νῦν μάστιγα διαχεῖσθαι τὰς ἀποδείξεις τῆς ῥήσεων, ἐλλαμφθέντος σου ὑπὸ τῆς ἁγίου πνεύματος.

Εὐχαριστία τῆς φιλοσόφου, καὶ ἐπερώτησις περὶ τῆς τῆς κωρίου ἐνδυθεσφύσεως.

Χάρις ὑμῶν τῆς ἱερατικῆς κεφαλῆς. φησὶ δὲ μοι ὡς ἱερότατοι, πῶς νοητέον τὸν θεὸν λόγον, τὸν θεοῦ υἱόν, ἐπὶ τῆς γῆς ὄφθαι, καὶ τοῖς ἀνθρώποις σιν-

ANNO
CXXXII
34.

ANNO
CHRISTE
325.

ἀνεστράφθαι, ἀδύνατον ὄντα πάση κλιθεῖ
φύσει, ὁραμένη τε καὶ νοουμένη· καὶ
ὡς ἡ αἰτία δι' ἧς τὰ ἑπορευματού-
σα, διδάξατε, παρεκαλώ.

uerfatum, cum aspectabilis non
fit ab omni creata natura, & quæ
videtur, & quæ intelligentia
percipitur: & quæ sit caula, pro-
pter quam hæc gesta sunt, do-
ceatis rogo.

Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων πρὸς
Φιλόσοφον διὰ τοῦ Ἐπισκό-
που Λεοντίου.

Responsio sanctorum patrum ad
philosophum per episcopum
Leontium.

Ἡ μὲν αἴτια τῆς αὐτῆς ἀφοσίως
ὠκονομήθη ὑπὸ αὐτῆς διὰ τὴν ἐν τῷ
ἁδεδείσῃ τῆς πρεσβυτέρων ἀνθεσ-
των τῆς περὶ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὐᾶς γεγε-
νημένης ἀποπλήρωσιν, ἥ ὡς ἅπαν τὰ αὐ-
τῆς ἐπέπεσε γένος. ἐπεὶ οὖν ἁδρα-
βάντες τὴν ἐντολήν, ἔδειξεν χάρισμα-
τος ἐσερήνησαν, τὴν ἐντολήν ἠδέλη-
σεν ὁ δημιουργὸς τῶν τῆς ἀνθεστων
γένος. Ἐνοητέον ἐν ταῦτα, ὅτι ὡσπερ
εἶπεν ὁ θεὸς ποιήσωμεν ἀνθρώπον κατ'
εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίωσιν· Ἐ-
ποίησεν ὁ θεὸς ἀνθρώπον, κατὰ τὰς
πρεσβυτέρων ἀποδείξεις· ὁ αὐτὸς
πάλιν εἶπε, σώσωμεν ἀπολωλότα
ἀνθρώπον, ὃν κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ
κατ' ὁμοίωσιν ἐποίησαμεν. καὶ ὡσπερ
ὁ θεὸς καὶ πατὴρ εἶπε, ποιήσωμεν, Ἐ-
ὁ θεὸς ἐδημιούργησεν, θεὸς ὢν ἐκ θεοῦ· ὁ
αὐτὸς πάλιν βουλήν πατρικὴν ἀνασῶσαι

Causa presentiae eius ab ipso
dispenfata est propter primorum
hominum Adami & Euæ lapsum
in paradiso, qui totum ipsorum
genus inuasit. Postquam igitur
transgressi præceptū, diuina gra-
tia priuati fuerunt, eam humano
generi opifex voluit restituere.
Et considerandum hic est, quod
quemadmodum Deus dixit: Faci-
amus hominē ad imaginem &
similitudinem nostram; & fecit
Deus hominem, iuxta prius di-
ctas demonstrationes; idem rur-
sus dixit: Seruemus perditum
hominem, quem ad imaginem
& similitudinem nostram feci-
mus. Vt autem Deus & Pater
dixit, Faciamus; & Filius Deus
ex Deo fecit: idem rursus ex Pa-
tris sententia saluare hominem
voluit in semetipso.

Ἐπερώποις τῶν Φιλοσόφου
πρὸς τὴν αὐτῆς.

Interrogatio philosophi
de eodem.

Καὶ πῶς ἐπὶ τῆς γῆς ὄφθῃ, καὶ
σωθῆναι ὡς ἀνθρώπος τοῖς ἀν-
θρώποις, θεὸς ὢν ἀναλλοίωτος;

Et quomodo in terra visus, &
quasi homo inter homines con-
uerfatus est, cum sit Deus immu-
tabilis?

Ἀπόκρισις παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων
διὰ Μακαρίου Ἐπισκόπου
Ἱεροσολύμων.

Responsio sanctorum patrum per
Macarium episcopum Hie-
rosolymorum.

Κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ Θεοδοσίου
Παύλου, μέγα ὄστι τὸ τῆς ἀσεβείας

Iuxta diuini Pauli vocem: Ma-
gnum pietatis est sacramentum,

Ggg iij

quod manifestatū est in carne: hoc est, Dei Filius. Eodem tempore idem apparuit angelis. Neque enim angelis vel archangelis, vel aliquibus cælestibus potestatibus visibilis est vnigenitus, quandoquidem Deum nemo vidit vnquam. Cuius de cælis aduentum audiens, nullatenus immensæ diuinitatis localem migrationem suspiceris, sed dispensationem cogita totius huius magni reuera pietatis sacramenti, in quo sumus renouati. Renouatio enim fuit nouitatis resumptio. Per hoc enim qui nobis dedit similitudinem suam, Deus Verbum ad similitudinem nostram descendit. Impossibile est autem Deum nobis assimilari, & non incarnari: neque enim species incorporea substantiæ incorporeæ, quæ quidem ipse erat, accessit, sed corporea; corporea autem substantia absque assumptione non erat: propterea corpus vere assumpsit, vt qui a prima fraternitate, hoc est, gratia sancti Spiritus, quam per primos parentes Adamū & Euam amisimus, per figuræ incorporeæ mutationem excideramus, ad fraternitatem per corporis assumptionē reduceremur, & iterum incorpoream speciem diuinam acciperemus. Accipit autem carnem ex muliere: sic enim nobis similis factus est, vt nos sibi similes participes suæ gloriæ faceret, & vt mulierem per natiuitatē suam saluaret. *Saluabitur enim, inquit, mulier per filiorum generationem.* Caro autem assumpta est, quæ secundum naturam habebat quod vitale est: nulla enim caro eo quod vitale est caret, quod scriptura proprie animam appellat.

1. Tim. 2.

μυστήριον, ὃ ἐφανερώθη ἐν σαρκί· τὸ ἴδιόν ἐστιν, ὃ τὸ θεοῦ υἱός. τότε αὐτὸς ὠφθη καὶ ἀγγέλοις. οὐδὲ γὰρ ἀγγέλοις, ἢ δερχαγγέλοις, ἢ ποι τῶν ἐπουρανίων διωάμεων θεατὸς ὁ μονογενής· ἐπεὶ πρὸ θεοῦ οὐδεὶς ἐώρακε πώποτε. οὐ πρὸ πλὴν ἐξ οὐρανῶν κατέφοιτησιν ἀκούων, μὴ τοπικῶν μετέστασιν τῆς ἀρχαῖου αὐτῶ ἰσσοπλήθους θεότητος, οἰκονομίῃ δὲ νόει τὸ ὄλον τῆς τὸ μέγα ὡς ἀληθῶς τῆς δισεθείας μυστήριον, ἐν ᾧ διέκρυψθημεν. ἀνακαίνισις γὰρ γέγονε κενόδοτος ἐπιανάληψις. διὰ δὲ τῆς τοῦ θεοῦ δόξης ἡμῖν πλὴν παρὸς ἑαυτὸν ὁμοίωσιν, ὃ αὐτὸς τῆς θεοῦ λόγος εἰς ὁμοίωσιν ἡμῶν κατήλθεν. ἀδύνατον δὲ εἶναι θεοῦ ὁμοιωθῆναι ἡμῖν μὴ σαρκωθέντα· οὐ γὰρ ἀσώματον εἶδος ἀπὸ ἀσωμάτου οὐσίας παρῆνεντο, ὅπῃ εἰς αὐτὸς, ἀλλὰ τὸ σωματικόν· σωματικὴ ὁ οὐσία αὐτὸ παρῆνεντο εἰς ἐκείνην. διὰ τῆς τοῦ σώματος ἀληθῶς παρῆνεντο, ἵνα οἱ τῆς ἐξ ἄρχῆς ἀδελφότητος ὁμοιωθῆναι, διὰ πλὴν τῆς ἀσωμάτου εἶδος ἀλλοτρίω, τῆς ἐστὶ τῆς πλάσματος χειρὸς, ἥς διὰ τῆς παρῆνεντο ἀδελφότητος τῆς Ἀδάμ καὶ τῆς Εὐας ἀπωλεία μὲν, εἰς ἀδελφότητα εἰσαγαγόμενοι διὰ τῆς σωματικῆς παρῆνεντο, ἔπειτα πάλιν τὸ ἀσώματον εἶδος τὸ θεοῦ δόξα λαμβάνει δὲ σὰρκα ἐκ γυναικός. οὕτως γὰρ καὶ ὁμογενῆς ἡμῶν κατέσταται, ἵνα καὶ ὡς ὁμογενῆς ἡμῶν μετέστω τῆς δόξης τῆς ἑαυτῶ, ἵνα καὶ πλὴν ζωῆται διὰ τὴν γνησίως ἀνασῶσι. σωθῆσεται γὰρ, φησὶν, ἡ ζωὴ διὰ τὴν πενογονίας. σὰρξ ὅ παρῆνεντο καὶ φύσιν ἔχουσα ζωτικόν· οὐδέ μὲν γὰρ σὰρξ ἀνὰ τὴν ζωτικόν, ὃ καὶ πλὴν ἰδίως ἢ γραφὴ καλεῖται.

ANNO
CHRISTI
34.

Ο Φιλόσοφος.

Τίς ἐκ αὐτῶν ἐπιπλαγῆ ἔπι τοῖς με-
γαλείοις τῆς Θεοῦ πύταις, ὡς ἔφατε;
πλὴν πῶς λαμβανὴ σὰρκα ἐκ γυναι-
κός, καὶ δὲ δὲ εἰρήκατε;

Απόκρισις τῆς ἁγίων πατέρων διὰ τῆς
αὐτοῦ Μακαρίου Ἐπισκόπου
Ἱεροσολύμων.

Ἦδη εἰρήκαμέν σοι, ὡ βέλτεσε, μη-
δαμῶς ἔπι τῆς Θεοῦ μυστηρίων λέ-
γῃν τὸ ὅπως ἀπόρρητα γὰρ εἰσι καὶ ἀνε-
πίλογα. ὡς δὲ ἐκ τῶν ἱερῶν λόγων ἐδι-
δάχθημεν, ἐρῶμεν ὅσον ὁ λόγος ᾠρα-
σῆται διωθήσεται. τὸ γὰρ παντελῶς κα-
ταληπτικὸν τῆς μυστηρίου ἐκείνου, τὸ τῆς
κωλύσεως ἐν σαρκὶ οἰκονομίας, πῶς γέ-
γονεν, οἶδεν ἀθεσπῶν οὐδὲ ἀγγέλων
ἕδεις, ἕδὲ αὐτὸς Γαβριὴλ ὁ διακονη-
σάμενος τῷ μυστηρίου ἐκείνου, ἕδὲ ἡ
πάντα γὰρ καὶ καθάρσα ἑ ἀγία παρθε-
νος Μαρία ᾠρασῆται διωθήσεται τὸ ὅ-
λω τὸ αὐτῆς ἑ Θεοῦ λόγου σαρκώσεως
καταλήγειν. αὐτὸς γὰρ μόνος ὁ μονο-
γενῆς ἑ Θεοῦ υἱὸς τὸ ἀκριβὲς οἶδεν τὸ ἐαυ-
τοῦ δι' ἡμᾶς ἐν ἀνθρώπων σαρκώσεως. εἰ γὰρ ἑ πα-
ρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπὸ ἀρχῆς αὐτόπται
καὶ ὑποπρέται γυμνοῦν τῆς λόγου, κα-
θάρσα Φησὶν ὁ Λυκάς, ᾠρα τὸ ἐν σαρκὶ
αὐτοῦ οἰκονομίας ὅτι ἐκ ἀπέρματος Δα-
υὶδ ἑ Ἀβραάμ τὸ καὶ σὰρκα, καὶ τὸ ὅτι
ἡς ἐγγυηθῆ Ἰησοῦς, τῆς τ' ἐστὶν ἐκ τῆς παρ-
θένης, ὁ λεγόμενος Χριστὸς καὶ ὅτι ὡν
οἱ πατέρες, καὶ ὅτι ὡν ὁ Χριστὸς τὸ κα-
τὰ σὰρκα ἑ ὅτι ἐκ ἀγγέλων, ἀλλὰ
ἀπέρματος Ἀβραάμ ἐπελάβετο, καὶ ὅ-
τι καὶ πάντα ὁμοιωθῆ ἡμῖν, πλὴν τῆς
ἀμωρίας, ταῦτα ἴσμεν ὅτι ἡ ἕστος,
πῶς ταῦτα γένηται, πάσης λογικῆς
φύσεως ὑπερβαίνει διανοίαν. λέγει

Philosophus.

Quis non stupeat in his Dei
magnalibus, ut dicebatis? Ve-
rumtamē quomodo accepit car-
nem ex muliere, ut paulo ante
asseruistis?

Responsio sanctorum patrum per
eundem Macarium episco-
pum Hierosolymorum.

Iam monuimus te, vir optime,
nequaquam in diuinis mysteris
dicere, quomodo? ineffabilia en-
nim sunt, & incomprehensibi-
lia. ut autem ex sacris literis edo-
cti sumus, dicemus quantum o-
ratio consequi poterit. Omni-
modam enim mysterii illius cog-
nitionē, quomodo dispensatio
in carne Domini facta sit, nullus
neque hominum, neque angelo-
rum, nec ipse Gabriel qui eidem
mysterio ministravit, neque om-
nino sancta, pura, & casta virgo
Maria consequi poterit totam
huius Dei Verbi incarnationis
intelligentiam. ipse etenim so-
lus vnigenitus Dei Filius exacte
nouit suam propter nos in huma-
nationem. sed quæ nobis tradi-
derunt, qui ab initio ipsi vide-
runt, & ministri fuerunt sermo-
nis, ut ait Lucas, de illius in car-
ne dispensatione, quod scilicet
ex femine Dauid & Abraham se-
cundum carnem; &, De qua na-
tus est Iesus, qui vocatur Christus,
id est, ex virgine: & quorum pa-
tres, & ex quibus Christus secun-
dum carnem: & quod non angelo-
rum, sed semen Abrahe apprehen-
dit: & quod per omnia nobis assi-
milatus est, excepto peccato: hæc
scimus: modus autem quo hæc
gesta sunt, omnis creaturæ rati-
onalis cogitationem transcen-

Lucæ 1.

Matth. 1.

Roman. 9.

Hebr. 2.

Hebr. 4.

Ier. 17. b

dit. Ait autem & de hoc Ieremias propheta: *Homo est, & quis cognoscat illum?* Admirante autem philosopho, & tota multitudine collecta ad auscultationem, addentes sancti patres, per Macarium episcopum Hierosolymorum dixerunt.

Pluribus iam demonstraui-
 mus, quod Deus vnigenitus Filius Dei
 factus sit homo propter benigni-
 tatem erga genus humanum, in-
 carnatus & genitus ex virgine
 Maria inexplicabili generatio-
 ne. Postquam enim voluit, vt
 sermo prior ostendit, instaurare
 quæ per primorum parentum la-
 psus fuerant soluta, natus est in
 nostris, vt nos in suis ipsius refi-
 ceret; condescendens quasi opti-
 mus medicus infirmitati nostræ.
 Iterum dicemus hoc condescen-
 dere, & descēdere, & mitti, iux-
 ta suæ inhumanationis modum
 accipiendum, vt prius demon-
 strauimus. Diuinitate enim sua
 omnia cum Patre semper implet,
 secundum prius traditas intelli-
 gentias. Audi ergo. Nati sumus
 ex muliere: venit in hoc propter
 caritatem erga homines. at nos
 ex delectamento somni & femi-
 ne viri: ipse autem solus ex Spi-
 ritu sancto & Maria virgine. La-
 ctamur nos: venit etiam in hoc
 secundum carnē, qui deitate sua
 omni carni alimentum præbet.
 Proficimus in ætatis augmen-
 tum: non dedignatus est & ipse
 hoc fieri corporaliter, sicut scri-
 ptum est, quod *Iesus proficiebat
 sapientia, ætate, & gratia apud
 Deum & homines*: & vsq; ad tri-
 cesimum annum transfigens, vt
 omni ætati benediceret, tunc ad
 baptismum venit, prædicante
 Ioanne Zachariæ filio ad popu-

Lucæ 2.

Lucæ 3.

γδ κὺ ἀπὸ τοῦτου Ἱερემίας ὁ πρῶτος
 πρὸς κὺ ἀνθρώπος ὅστις κὺ πρὸς αὐ-
 τὸν; θαυμάζοντος ὃ τὸ φιλοσόφου, κὺ
 πάντος τῆς συναθροισθέντος πλήθους
 εἰς τὴν ἀκρόασιν, πρῶτον ἀκούοντες ὁ ἄριστοι
 πατέρες, διὰ Μακαρίου Ἱεροσολύμου
 Ἱεροσολύμων εἶπαν.

Ἡδη διὰ πλείων ὅσων ἀπεδείξα-
 μεν, ὅτι θεὸς ὡς ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ
 θεοῦ, * γέγονεν ἀνθρώπος διὰ φιλα-
 θεσίαν, σαρκωθεὶς καὶ γνηθείς ἐκ
 τῆς παρθένου Μαρίας ἀπορρήτου γυ-
 νησός. ἐπειδὴ γὰρ ἠβουλήθη, ὡς πρῶ-
 τὸν δέξεν ὁ λόγος, ἀνακαμίσει τὰ διὰ
 τὴν ἀπόπτωσιν τῆς πρῶτον πλάσων
 λυθέντα, γέγονεν ἐν τοῖς ἡμετέροις,
 ἵνα ἡμᾶς ποιήσει ἐν τοῖς αἰσῶ, συγ-
 καταβᾶς ὡς ἰατρὸς ἀριστος τῆς ἀδενείας
 ἡμῶν. πάλιν ἐροῦμεν τὸ συγκαταβᾶν,
 καὶ τὸ κατελθεῖν, κὺ τὸ ἀπεσᾶλθαι, κὺ
 τὸ ἐνανθρωπήσας αὐτῷ ἔχον δια-
 ληπτικῶ, ὡς πρῶτον ἀπέδειξαμεν. τῆ γὰρ
 θεότητι αὐτῷ τὰ πάντα σὺν τῷ πατρὶ
 πληροῖ ἀεὶ, κὺ τὰς πρῶτον ἀποδοθείσας
 ἐνοίας. ἀκούει πίνυ. γυνάμειθα ἐκ
 ζωαίκοις ἠλθε διὰ φιλανθρώπιαν εἰς
 τὸ π. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ὅτι ἠδονῆς ἕπνου,
 κὺ ἀέριματος ἀνδρός αὐτὸς ὃ μόνος ἐκ
 πνεύματος ἁγίου κὺ Μαρίας τῆς ἁγίας
 του. γαλακτοῦ φούμιθα ἠλθε κὺ εἰς
 τὸ π. σαρκί, ὃ τῆ θεότητι αὐτῷ διδοῦς
 ἔχον πᾶση σαρκί. γινόμεθα ἐκ πρῶ-
 κοπῆν κὺ αὐξῆσιν ἡλικίας ἐκ ἀπὸ τῶ
 σε γυνέσθαι κὺ αὐτὸς τὸ π. σωματικῶς,
 καθὼς γέγραπται, ὅτι Ἰησοῦς πρῶτον ἐκο-
 πῆ σοφία καὶ ἡλικία κὺ χάρις ἀπὸ
 θεοῦ κὺ ἀνθρώπων κὺ εἰς τριακοσῶντος
 χρόνου διανύσας, ἵνα πᾶσαν ἡλικίαν
 διλογῆσιν τότε ὅτι τὸ βᾶπτισμα ἔρχε-
 ται, κηρύσσοντος Ἰωάννου υἱοῦ Ζαχα-
 ρίου

ANNO
 CHARIT.
 114.

ANNO CHRISTI 325

ελου τῷ λαῷ βάπτισμα μετανοίας, οὐκ ἀφέσεως ἀμάρτων, οὔτε ἰαθεσίας δῶρον διδόντος· οὐ γὰρ Ἰωάννου πῦτε δοῦμαι, ἀλλ' οὔτε ἀγγέλου, ἀλλ' αὐτῷ τῷ σαρκωθέντος καὶ ἐνανθρωπήσαντος θεῷ λόγῳ. Κατέχευται τὸ ὑπερῆμιστον βάπτισμα, ἃ θεὸς ἂν ἀναμάρτητος ἐβαπτίσθη σαματικῶς ὡς ἀνθρώπος, ἐκ αὐτὸς θεομήτορος βαπτίσματος, ἀλλ' ἵνα τὸ ἡμέτερον βάπτισμα δοξάσῃ· ἵνα πεισθῶμεν, ὅτι ὡς περὶ αὐτῷ κατέχευται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὕτως καὶ ἐφ' ἡμᾶς τὸ εἶναι αὐτῷ βαπτιστομένοις. ἔπειτα σωθεῖσθε τῶν πῶς ἀνθρώποις, τὰς τε τῶν θεῶν αὐτῶν ἐπιτολῶν παραδοξίας ἐκδοξίας, τὰς τε τῶν σημείων ἐργασμάτων θαυματουργίας, ἃ τῷ τελετῇ χροῖν, καὶ πατρὸς θεοῦ ἀμάρτου, οὕτως ἃ τῷ ὑπερῆμιστον ἐκούσιον αὐτῶν σαματικὸν ἔρχεται πείδος. ἡμῖν γὰρ κενώσθητο πτωχεύει σαυρῶν· ἀλλ' εἰ πάντες ἐσαυροῦμεν, οὔτε ἐαυτῶν ἐκ τῆς θανάτου ἀρπάσσει ἰσχυράμεν. ἐβαπτίσθητε γὰρ ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι Μωσέως καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ἀμάρτησαντας. πολλοὶ ἅγιοι, πολλοὶ προφῆται, πολλοὶ δίκαιοι καὶ οὐδεὶς ἀπὸ τῆς θανάτου ἐξοισίας ἐαυτῶν ἠδυνήθη λύτρωσασθαι. ἀλλὰ ἦλθεν αὐτὸς ὁ τῶν πάντων σωτὴρ, καὶ τὰς ἡμῖν χρεώσασθαι πτωχεύει εἰς τὸ εἶναι ἡμῶν, ἀνθ' ἡμῶν, ὑπερῆμιστον, ἀναμάρτητον αὐτῷ ὑπεδέξατο σάρκα. κατέφερόμεθα μὲν τὸ θάνατον εἰς ἑαυτῶν ἀδελφῶν ἐδέξατο καὶ τὸ, καὶ κατέλθεν ἐκείνως εἰς αὐτὸν· οὐ κατέχευται κατέχευται ἡμεῖς, ἀλλὰ κατέλθεν· ἐ γὰρ Ἰωάννου καίματος τῷ θανάτῳ, ἀλλ' ἐξοισίας τῆς θανάτου. καὶ μόνον κατέλθεν, μὲν πλῆθους ἀνελήλυθεν. αὐτὸς γὰρ Ἰωάννου

lum baptismum pœnitentiæ, non autem remissionis peccatorum, aut adoptionis filiorum donum largiente: non enim erat Ioannis hoc dare, sed neque angeli, verum ipsius dumtaxat incarnati & inhumanati Dei Verbi. Et accipit nostrum baptismum, & cum esset Deus sine peccato, corporaliter baptizatus est vt homo; non ipse indigens baptismo, sed vt nostrum baptismum approbaret: vt credamus quod quemadmodum in eum descendit Spiritus sanctus, ita & in nos in ipso baptizatos. Deinde conuersatus cum hominibus, & suorum diuinorum præceptorum mandans traditiones, signorumque admiranda opera perficiens, post tertium annũ, quarto iam inchoato ad corporalem pro nobis passionem sponte peruenit. Nobis quidem debebatur crucis supplicium: sed si omnes crucifixi fuissetus, nosipfos a morte nõ potuissetus liberare. *Regnavit enim mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccauerunt: multi sancti, multi prophetæ, multi iusti: & eorum nemo seipsum e potestate mortis redimere potuit. Sed venit ille saluator omnium, & a nobis debita supplicia in sua carne, quæ sine peccato erat, pro nobis & ex nobis & nomine nostro suscepit. Descendebamus nos post mortem ad inferos: suscepit & hoc, descenditque sponte ad eos: non tamen contentus, sicut & nos, sed descendit tantum: non enim erat subiectus morti, sed mortis dominus. Cũque solus descendisset, cum multis rediit. Ipse enim erat spirituale granum frumenti, quod pro*

Rom. 5, v. 14.

Joann. 12.

Concil. Tom. 2.

Hhh

nobis cadens in terram, & carne moriens, per suæ diuinitatis potentiam corporale suum templum fuscitauit secundum scripturas, fructum afferens totius humani generis resurrectionem, & post triduanam sepulturam, & reditum ex mortuis ad vitam, apparens discipulis, ostendit eis quas in cruce pertulerat sui corporis passiones, dicens: *Palpate me, ac videte quod ego sum*, qui facio admirabilia, qui & pro vestro genere in carne mea passiones suscepi. Deinde per dies quadraginta versans cum eis, tradēque illis salutaria præceptorum pignora, ipsis videntibus ad cælos rediit, sedereque illum ad Patris dextram sacri libri demonstrant. Quem & in fine sæculi ad iudicandum viuos & mortuos venturum expectamus: qui in æternum, vt semper vna cum Patre regnat per infinita sæcula. Hæc est ecclesiæ fides apostolica & inculcata, quam desuper ab ipso Domino per apostolos, & a patribus ad filios traditam ecclesia colit, & vsque nunc & in sempiternum retinet, dicente suis discipulis Domino: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.*

Lnc. 24.

Act. 1.

Matth. 28.

De omnium consensu circa consubstantiale.

CAPVT XXIV.

HIS hoc modo a sancto Spiritu per sanctos patres nostros in sacra illa Synodo collectos, explicatis, magnificabat Deū tota illa multitudo, quæ ad Φωνηθέντων, ἐμεγάλυνε

ἡμῶν πεισὼν εἰς τὴν γῆν, καὶ ὑποδανῶν σαρκί, ὡς τῆ ἁγίας θεότητος ἀπὸ διωά-
 μαι ἀνέστησε ὁ σωματικὸν ἀπὸ γαόν,
 καὶ τὰς γραφὰς, καρποφορήσαντα
 τὴν τῶ παντὸς ἀνθρώπου γένους ἀνά-
 στασιν, καὶ ἐμφάνισας τοῖς μαθηταῖς
 μὲν τὴν τετάρτην ταφίμ, καὶ τὴν
 ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, ἐπέδειξεν αὐ-
 τοῖς τὰ ἐν τῷ σαρωτῶ τῶ σωματος αὐ-
 τῶ παρῆ, εἰπὼν· Ἰησοῦ φησὶ με,
 καὶ ἴδετε, ὅτι αὐτὸς ἐγὼ εἰμι, ὁ σα-
 ματουργῶν, ὁ καὶ τὰ ὑπὲρ τῶ ὑμετέ-
 ρου γένους ἐν τῇ σαρκί μου καταδέξα-
 μένος παρῆ. εἶτα ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡ-
 μέρας σωματικῶς ἀντοῖς, διδύσι
 αὐτοῖς σωτηρίων ἐπιτολῶν ἱστορίας,
 ἀνεληλυθεν εἰς τὸν ἕβρανοῖς, βλεπόν-
 των αὐτῶν, ἐν δεξιᾷ τῶ πατρὸς κεκα-
 θικέναι αὐτῶν ὁ ἱεροὺ ἐδίδαξαν ῥο-
 γοῖ. ὃν καὶ ἤξάν προσδοκῶμεν ὅτι σω-
 τελεία ἔσται αἰῶνος κρῖναι ζῶντας καὶ νε-
 κροῖς, αἰδίας, ὡς αἰεὶ συμβασιλεύοντα
 τῷ πατρὶ εἰς τὸν ἀπείρους αἰῶνας.
 αὐτῆ ἡ ἁγίας ἐκκλησίας ὀποσοδικῆ καμώ-
 μης πιστις, ἡ πᾶσα ἀνώθεν παρῶ ἀπὸ
 ἔκωλει διὰ τῶ ὀποσόλων ἐκ παρῶ-
 νων εἰς ἐκγόνοις ὁρᾶσθεῖσαν ἡ ἐκ-
 κλησία πρεσβύει, καὶ νῦν καὶ εἰς αἰεὶ πᾶ-
 τῶ κρατεῖ, εἰπόντος ἡ κωλει τοῖς μα-
 θηταῖς· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα
 τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοῖς εἰς τὸ ὄνομα ἔκωλει καὶ ἡ ἁγίας καὶ ἀγίας πνευματικός.

ΑΝΘΩ
ΣΥΝΑΚΤΗ
ΒΙ-

Περὶ τῆς ἁγίας πατέρον ὁμοφωρίας τῆς εἰς τὸ ὁμοούσιον.

ΚΕΦΑΛ. κδ'.

ΤΟΥΤΩΝ οὕτως ὑπὸ τῶ ἀγίου πνεύματος διὰ τῶ ἀγίων ἡμῶν πατέρων ἁγίων ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀγία συνόδῳ συνειλεγμένων, ἐκ-
 Φωνηθέντων, ἐμεγάλυνε ὁ θεὸς ἅπαν τὸ πλῆθος ἐκείνο, τὸ εἰς τὴν

ANNO
CHRISTI
325.

ἀφρόασιν ἐκείνῳ σωελθόν. ἐπικροῶ-
 το ἡ καὶ αὐτὸς ὁ θεοφιλέστατος βα-
 σιλεύς, συμπαραβῆναι αὐτὸς τὰ πλεί-
 ον τῆ συνόδου· καὶ ὑπάρχοντες,
 ἐδόξαζε τὸν θεόν, τοιούτων ἐπακού-
 σαι θεῶν δογμάτων, χαίροντες δὴ τα
 ἑπὶ τῆ ἡμετέραν ἐπισκοπῶν συμ-
 φωνία, ἡγαλλιάσθαι τῶ πνεύματι· ἐ-
 σπευδε γὰρ μηδένα, μὴ μέγαν, μὴ
 μικρὸν διαφανῆσαι ταύτης τῆς σωτη-
 ρίου ὁμολογίας. μὲν γὰρ πάλαι πολ-
 λῶ πάντων καὶ χροῖαν τὸ παρουσ-
 νητῆς σκέψασθαι κλήροισιν, ἐδόξε πα-
 σιν ὁμοῦ τοῖς ἡμετέροις, τὸ ὁμοούσιον
 θεῶν οὐλοσάσαι ἑπὶ τὸ ἐκκλησιαστικῆς
 πίστεως, ὃν ἔχοντες ἐ μὲν τῶν ἀπο-
 στόλων ἄγιοι ἡμεῖς πατέρες πάντων
 ὡς ἐδόξαν τὸ πῶς, ποτὶ ἐστὶ τῆς αὐτῆς
 οὐσίας τῆς τῆ πατρὸς ὁμολογίαν τὸ
 ἕδον καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ π-
 να πῶς πάντες ἐπὶ τῆ Νικαίαν σω-
 ασευθέντες ἄγιοι ἐπίσκοποι ἐβεβαίω-
 σαν, τὸ τε τῶν ἱεροπαικῶν καὶ ὁμολο-
 γητῶν ἀνδρῶν πλείονος, αὐτὸς τε ὁ
 πανόφημος καὶ θεοφιλέστατος βα-
 σιλεύς, καὶ ἅπαν τὸ ἐκείσε τῶν πῶν
 σωελθόντων πλείονος, χαίροντες ἀπε-
 δέξαντο πάλαι ὁμολογίαν τῆς πίστεως,
 παρεκτός ἐπιτακτικῶν ἐπισκοπῶν
 τῶν δευτέρων, ὡς ὅν καὶ ἀνωτέ-
 ρων εἰρήκαμεν· οἷς ὁ ἀρεῶν ἐπι-
 τέρπεισαι δοκῶν, σὺν αὐτοῖς ἐάλω,
 συμφώνοις ἀπὸ οὐσι, λεγόντων αὐ-
 τῶν σὺν αὐτῶν, ἐξωθεν τῶ ἕδον δεδη-
 μιουργησάσαι τῶν θεῶν ἐκ μὴ ὄντων π-
 νων ὑποστάσεων, καὶ ἐκ ἀπὸ αὐτῆς τῆ
 πατρὸς θεότητος γνηθῆναι.

auditionem illam conuenerat.
 Auscultabat autem & ipse Deo
 amabilissimus rex, qui vt pluri-
 mum aderat Synodo, & admi-
 rabundus laudabat Deum, cum
 diuina hæc audisset dogmata;
 & gaudens de nostrorum episco-
 porum concordia, exultabat
 spiritu: studebat enim neminem
 neque magnum, neque paruum
 ab hac confessione dissentire.
 Post longam igitur atque diutur-
 nam huius adorandæ considera-
 tionis plenitudinem, visum est
 simul omnibus nostris, confub-
 stantiale in ecclesiastica fide defi-
 niri oportere, ad eundem modum
 quo & post apostolos sancti pa-
 tres nostri fidem hanc tradide-
 rant, hoc est, confiteri Filium
 & Spiritum sanctum eiusdem
 substantiæ cum Patre. Quam fi-
 dem omnes Nicææ congregati
 sancti episcopi confirmarunt, &
 tota sacrorum & confitentium
 virorum multitudo, & ipse lau-
 datissimus & Deo dilectissimus
 rex, & tota fidelium quæ illic
 conuenerat multitudo, gauden-
 tes hanc fidei confessionem sus-
 ceperunt, præter septemdecim
 episcoporum numerum, de quibus
 supra etiam diximus: quibus
 cum delectari Arius videretur,
 conuictus est cum ipsis ei
 consentientibus, qui cum eo af-
 ferebant, exterius factum esse a
 Deo Filium ex quibusdam sub-
 stantiis non extantibus, & non
 ex ipsa Patris diuinitate geni-
 tum fuisse.

Quomodo ab uniuersa Synodo
excommunicatur impius A-
rius, & qui cum illo erant.

Οπου ὑπό τῆς κοινῆς τῆς σωῆδος ἐκ-
κηρύσσεται ὁ ἀσεβὴς Ἀρειῶς, καὶ
Ⓢ σὺ αὐτῶν.

CAPVT XXV.

ΚΕΦΑΛ. κέ.

PROPTEREA rursus extra
ecclesiæ catholicæ commu-
nionem pelli eos cum Ario om-
nibus suffragiis sancti patres no-
stri definierunt, anathematizan-
tes ipsos, & impiam ipsorum o-
pinionem, & verba eorum, at-
que blasphemias sententias, qui-
bus aduersus Filium Dei utre-
bantur, dicentes: Ex non extan-
tibus ipsum esse, & quod erat
quando non erat, & quod liber-
tatis ad malitiam atque virtu-
tem capax est ipse Filius Dei, &
quod sit creatura & opus. Om-
nia hæc & ipsosmet sancta Syno-
dus anathemate percussit, nec
audire quidem sustinens impiam
eorum opinionem & amentiam,
atque blasphemias verba. Quin &
tabellas ipsorum impietatis ple-
nas, quas offerre ausi fuerant,
protinus dilacerarunt. Et quæ
quidem illorum erant, a san-
cta Synodo talem sortita sunt fi-
nem. Quæ autem fidei erant or-
thodoxæ, & concorditer omnes
episcopi comprehensum breui-
bus verbis complectentes, pro-
pter fidelis populorum multi-
tudinis simplicitatem, ita scri-
pto exposuerunt catholicæ fidei
symbolum.

ΔΙΟ ἐκκηρύκτους αὐτῶν καὶ αὐ-
τῶν γυμνάσαι σὺν Ἀρειῶ τῆς κα-
θολικῆς ἐκκλησίας, παμψηφί πάν-
τες Ⓢ ἄγιοι ἡμῶν πατέρες ὡλεσαι-
το, ἀνάθεμα πάντες αὐτοῖς τε καὶ τῶν
ἀσεβῶν αὐτῶν δόξαν, καὶ τὰ ῥήματα,
καὶ τὰ νοήματα αὐτῶν τὰ βλασφη-
μα, οἷς ἐκέρχρωτο καὶ τῆς ὑοῦς τῆς θεοῦ,
λέγοντες ὅτι ἐκ ὄντων αὐτὸν εἶναι, καὶ
ὅτι ἴσῳ ποτε ὅτι ἐκ ἴσῳ καὶ αὐτέξου-
σιότητι κακίας & ἄρετῆς δεκτικὸν αὐ-
τὸν εἶναι Ⓢ ὅν τῆς θεοῦ, κτίσμα λέγον-
τες αὐτὸν εἶναι καὶ ποίημα. διὰ τούτων
ἀπάντα ταῦτα καὶ αὐτῶν ἡ ἀ-
γία συνόδος, οὐδὲ ὅσον ἀκοδοσαι τῆς
ἀσεβοῦς δόξης αὐτῶν, καὶ ἀπονοίας,
καὶ τῶν βλασφημιῶν αὐτῶν ῥημάτων
ἀναγομένη. ἀλλὰ καὶ τὸ πᾶσι Ⓢ ἡ
αὐτῶν, ὅπως γέμον τῆς ἀσεβείας αὐτῶν
ἐπιδοῦναι ἐτόλμησαν, παραχρῆμα
διέῤῥηξαν. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκείνους
ποιούτων εἰληφί ἑστὶ τῆς ἀγίας συνό-
δου τέλει. τὰ δὲ ἑστὶ τῆς ὀρθοδόξου
πίστεως συμφώνως ἀπαντες Ⓢ ἐπι-
σκοποὶ ἐν ὀλίγοις ῥήμασι, διὰ τὴν
τῆς πᾶσι πλῆθους τῶν λαῶν ἀπλοῦ-
τα τὸ ὄλον ὡφελαιότους, ὡς πᾶσι
ἐστὶ ῥῆμα ἐκπένεται τὸ τῆς καθολι-
κῆς πίστεως σύμβολον.

ANNO
CHRISTI
325.

Εκδοσις τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολι-
κῆς πίστεως, ἐκπεδίσις ὑπὸ τῆς
ἐν Νικαίᾳ συνόδου, Ἰπὶ τοῦ Θεο-
φιλετάτου βασιλέως Κωνσταντί-
νου, ἐν ὑπατείᾳ Παυλίνου & Ιου-
λιανοῦ τῶν λαμπρῶν, ἔτους δ' ὑπὸ
Ἀλεξάνδρου χλς'. ἐν μηνὶ Δε-
σίου τῆς αὐτῆς δεκατετάρτης καλαν-
δῶν Ιουλίου, ἐν Νικαίᾳ μητροπό-
λει τῆς Βιθυνίας.

ΚΕΦΑΛ. κς'.

ΠΙΣΤΕΥΟΜΕΝ εἰς ἓνα Θεὸν
πατέρα παντοκράτορα, ὁρατὸν
καὶ πάντων καὶ ἀορατῶν ποιητὴν· καὶ
εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ὁ-
ντὸν τοῦ Θεοῦ, γνησίοντα ἐκ τοῦ πατρὸς μο-
νογενῆ, τὸ ἔστιν ἐκ τοῦ οὐσίᾳ τοῦ πα-
τρὸς, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, Φῶς ἐκ Φωτός,
Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γνη-
σίοντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ
πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὸ ἐν
τῷ οὐρανῷ καὶ τὸ ἐν τῇ γῆ· δι' ἡ-
μᾶς ᾧ αὐθροῦπος, καὶ διὰ τὴν ἡ-
μετέραν σωτηρίαν κατελθόντα, καὶ
σαρκωθέντα, καὶ ἐν ἡμετέροις σαρκί,
παθόντα, ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τῇ
τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα εἰς τὸν
οὐρανόν, καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ
τοῦ πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι
ζῶντας καὶ νεκρούς· καὶ εἰς τὸ ἅγιον αὐτῆς
πνεῦμα. τὸν ὃ λέγοντας, ὡς ποτε ὅτε
ἐκ τοῦ, & πρὶν γνησθῆναι ἐκ τοῦ, &
ὅτι ὁ ἐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ὁ ἐτέρας
ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶ-
ναι, ἢ ἁρρητὸν ἢ ἀλλοιωτὸν ὁ-
ντὸν τοῦ Θεοῦ· τὸν ποιούτως ἀναδεματί-
ζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκ-
κλησία. αὕτη ὅτιν ἡ πίστις, ὡς ἔδεικτο

*Expositio catholica & aposto-
lica fidei in Nicæna Syno-
do promulgata, sub Deo ca-
rissimo imperatore Constani-
tino, in consulatu Paulini
& Iuliani illustrium, an-
no ab Alexandro DCXXXVI.
mense Iunio ante XIII. Ka-
lend. Iulias, Nicææ in Bi-
thyniæ metropoli.*

CAPVT XXVI.

CREDIMVS in vnum Deum,
Patrem omnipotentem, om-
nium visibilium & inuisibilium
creatorem : Et in vnum Domi-
num Iesum Christum filium Dei
vnigenitum ex Patre natum, id
est ex substantia Patris, Deum
de Deo, lumen de lumine, Deum
verum de Deo vero, genitum
non factum, consubstantialem
Patri, per quem omnia facta sunt
quæ in cælo & quæ in terra: Qui
propter nos homines & propter
nostram salutem descendit, &
incarnatus est, & homo factus,
passus est, sepultus est, & resur-
rexit tertia die, & ascendit in cæ-
los, & sedet ad dexteram Patris,
& iterum venturus est iudicare
vivos & mortuos : Et in Spiri-
tum sanctum. Iis autem qui di-
cunt fuisse aliquando tempus
cum non esset, & ex iis quæ non
sunt ortum, vel ex alia substi-
tencia aut substantia esse, vel
creatum esse, vel conuerti aut
mutari posse Filium Dei; istis
catholica & apostolica ecclesia
anathema denuntiat. Hæc est
fides quam exposuerunt Ni-
cææ sancti nostri patres, ortho-
doxè ἐν Νικαίᾳ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες

H h h iij

doxi episcopi; primum quidem aduersus Arium blasphemantem & dicentem creaturam Filium Dei, & contra Sabellium & Photinum, & Paulum Samosatenum, & Manichæum, & Valentinum, & Marcionem, & aduersus omnem hæresim quæ orta est in catholica & apostolica ecclesia: quos damnauit Synodus sanctorum orthodoxorum in ciuitate Nicæa congregata, quorum nomina, quemadmodum & prouinciarum quibus præerant, subiuncta sunt. Referuntur igitur ad pium & illustrissimum imperatorem quæcumque a Synodo fuerant iudicata, & sententia contra Dei hostes lata, & orthodoxæ fidei expositio: quam ut diuinitus oblatam libenter & magna cum reuerentia excepit, hostes autem eius tamquam Deo aduersantes exilio multandos censuit. Sex porro ex Arianis episcopis cum ipso Ario & qui cum eo erant, exulare sustinuerunt. Undecim enim, qui religiosissimi imperatoris præsentiam, & Synodi episcoporum multitudinem reueriti sunt, non fuerunt relegati. Simulantes enim, manu quidem, non proposito, in confubstantiali subscripserunt. Simulationis huius Eusebius Nicomediensis princeps fuit, qui & usque in finem alterutra sententia usus fuisse ostenditur, ut Eustathius Antiochenus, & Eusebius Pamphili, & magnus Athanasius, & omnes alii qui Synodo subscripserunt, referunt. Propter hanc simulationem virum hunc nostræ sententiæ fuisse arbitrati sunt, qui aduersariorum cœtum generosius propugnauerunt.

Ἐὐδοκῆοι ἐπίσκοποι· πρῶτον μὲν
καὶ Ἀρείου βλασφημοῦτος καὶ λέ-
γοντος κήσμα ὅτι ὁν τῆς θεοῦ, καὶ καὶ
Σαβελλίου τε καὶ Φωτεινοῦ, καὶ Πα-
λου τῆς Σαμοσατέως, καὶ Μανιχῆου,
καὶ Οὐαλεντίνου, καὶ Μαρκίωνος,
καὶ καὶ πάσης ἡ αἵρέσεως, ἣ τις ἐπαύ-
ση τῆ καθολικῆ καὶ ἀποστολικῆ ἐκκλη-
σίας· οἷς κατέκρινεν ἡ ἐν τῆ Νικαίων
πόλει συνηγμένη τῶ ἀγίων ὀρθοδόξων
συνόδου, ὧν τὰ ὀνόματα, καὶ τῶν ἐ-
πιγράφων αὐτῶν, ὅτι ἐν ἰσοπεταγμέναι.
ἀναφέρεται πῶν ἐπὶ ὁ βίσεβη καὶ
πανόφρημον βασιλέα τὰ ἑαυτοῦ τῶ συν-
όδου κεκριμέναι, ἣ τε καὶ τῶν δομαζων
δοσφασίς, καὶ ἡ τῶ ὀρθοδόξου πίστεως
ἐκδοσίς· ἡ ὡς θεοῦ ἐκρενεχθεῖ-
σαν ἀσμένως κερσεδέξατο μὲν πλεί-
στης ὅσης σεβασμιότητος, ὅτι ἡ τῶ
πολεμίοις, ὡς ἀπὸ θεῶ ἐναντου-
μῶν, ὅσοι ἐκ τῶν ἰσοπέταγ-
ται. ἐξ πῶν ἐκ τῶ μὲν Ἀρείου ὀπι-
σκόπων σὺν αὐτῶ Ἀρείω καὶ πῶς ἀπὸ
αὐτῶν σωματω δέωαι ἡ ἐξορτο. ὁ
ἡ ἡ εὐδοκῆα δέσαντες τῶ τε θεοφιλοῦ
βασιλέως τῶν παροισίαν, καὶ πῶς
συνόδου τῶν ὀπισκόπων τῶ πλῆθος,
μὴ ὅσοι κερσεχθεῖν, ἰσοκρινάμνοι
ἰσοκράφοισιν εἰς τὸ ὁμοῦσι, ἡ-
εὶ, οὐ κερσεδοσ. τῶν τῶ τῶ ἰσο-
λίας ἐξαρτος ὁ Νικομηδίας Εὐσέ-
βη, ὅς καὶ μέγας τέλοισ δέκνεται
τῆ ἐφ' ἐκάτερα κερσεμῶν γάμνη,
καὶ εὐστάθιος τε ὁ τῶ Ἀνποχέων, καὶ
Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, Ἀθανάσιος
τε ὁ μέγας, καὶ πάντες ὁ τὰ τῶ συν-
όδου συθεσάμνοι δηροῦνται. τῆ τε
κερσε ἡμῶς δι ἰσοκρίσεως ὁ δὲ δὲ
τῶ δὲ κερσε εἶη καὶ τῶ τῶ εὐδοκῆων συμ-
μοείας ἡμῶς ὑπὸ μαχοῦτες.

ANNO
CHRISTI
325.Αἰ τῆς πίστεως ὑπογραφαὶ τῶν
Ἐπισκόπων.Subscriptiones episcoporum fi-
dem approbantium.

ΚΕΦΑΛ. κζ΄.

CAPVT XXVII.

Ο ΣΙΟΣ Ἐπίσκοπος πόλεως
Κουρδούβης τοῖς κατὰ Ρώμην
καὶ Σπανίαν καὶ Ἰταλίαν πᾶσαν, καὶ
ταῖς ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι, τοῖς ἐπέ-
κεινα κατ' ἐμὲ οὖσαν, ἕως τῆς Ὠκεανοῦ,
ἀγίας τῆς Θεοῦ ἐκκλησίας, διὰ τῶν
συν' αὐτῷ πρεσβυτέρων Ρώμης Βί-
των & καὶ Βικεντίου.

Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας συν'
Ἀθανασίῳ τότε ἑρχομένου ὄντι, ταῖς
κατ' Αἴγυπτον πᾶσαν καὶ Λιβύην καὶ
Πεντάπολιν & τὰ ὄμματα τούτοις, ἕως
τῆς τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.

Εὐστάθιος Ἀντοχείας τῆς μεγάλης
τῆς κατὰ Συρίην κοίτης, & Μεσοποτα-
μίαν πᾶσαν, καὶ Κιλικίαν ἑκατέραν.

Ἰωάννης Πέρσης * τῆς ἐν Περσίῃ
πάσῃ, καὶ τῆς μεγάλης Ἰνδίας.

Λεόντιος Καισαρείας Καππαδο-
κίας, τῆς ἐκκλησίας τῆς κατὰ Καλλώ-
πομα, ταῖς κατ' αὐτὴν Καππαδο-
κίαν, Γαλατίαν, Πόντον Διοσπόρτου,
Παφλαγονίαν, Πόντον Πολεμαϊκόν,
Ἀρμενίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.

Θεωνᾶς Κυζίκου, ταῖς κατὰ τὴν Ἀ-
σίαν καὶ Ἑλλησπόντον, Λυδίαν τε καὶ
Καρίαν, διὰ τῶν συν' αὐτῷ Ἐπισκό-
πων, Εὐτυχίου Σμύρνης, καὶ Μαρίνου
Τροάδος.

Μακάριος Ἱεροσολύμων συν'
Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλῳ Ἐπισκόπῳ
Καισαρείας τῆς κατὰ Παλαιστίνην καὶ
Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.

Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ
τῶν συν' αὐτῷ ἐκκλησιῶν, ταῖς κατὰ Μα-
κεδονίαν πρώτην & δεύτεραν, συν'

OSIVS episcopus Cordubæ
sanctis Dei ecclesiis, quæ
Romæ sunt, & in Italia & Hi-
spania tota, & in reliquis vltre-
rius nationibus vsque ad Ocea-
num commorantibus, per eos
qui cum ipso erant, Romanos
presbyteros Vitonem & Vincen-
tium.

Alexander Alexandriae cum
Athanasio tunc archidiacono,
ecclesiis per totam Ægyptum,
Libyam, & Pentapolim, & re-
giones finitimas, vsque ad Indiæ
prouincias.

Eustathius magnæ Antiochiæ
episcopus, ecclesiis in Cœlesy-
ria & Mesopotamia tota, & Ci-
licia vtraque.

Ioannes Persæ, ecclesiis in to-
ta Persia & magna India.

Leontius Cæsareæ Cappado-
ciæ, ecclesiæ Domini ornamen-
tum, ecclesiis in eadem Cappa-
docia, Galatia, Ponto Diospon-
ti, Paphlagonia, Ponto Pole-
maico, Armenia magna & par-
ua.

Theonas Cyzici, ecclesiis in
Asia, & Hellesponto, & Lydia,
& Caria, per episcopos qui sub
ipso erant, Eutychium Smyrnæ,
& Marinum Troadis.

Macarius Hierosolymorum
cum Eusebio Pamphili episco-
po Cæsareæ Palæstinae, ecclesiis
in Palæstina, Arabia & Phœni-
cia.

Alexander Thessalonicae epi-
scopus per eos qui sub ipso cen-
sentur, ecclesiis in Macedonia
prima & secunda, cum iis quæ

in Græcia & Europa tota, in vtraque Scythia, & omnibus denique in Illyrico, Thessalia & Achaia.

Nunechius Laodiceæ episcopus, ecclesiis quæ in Phrygia prima & secunda.

Protogenes ille admirabilis, Sardicæ ciuitatis, sanctis Dei ecclesiis in Dacia, Calauria, Dardania, & prouinciis vicinis.

Cæcilianus Carthaginensis, sanctis Dei ecclesiis in prouinciis Africa, Numidiæ, atque Mauritaniam vtriusque.

Pistus Marcianopolis episcopus, ecclesiis in Mysia, Athenarum, & Gallorum gentibus, & ciuitatibus quæ his vicinæ sunt.

Alexander Constantinopolis tunc solum presbyter, postea vero ecclesiæ illius episcopatum fortitus, cum Paulo tunc lectore atque ipsius notario, ecclesiis omnium Cycladum insularum.

Hi omnes sancti atque apostolici viri omnibus sub cælo sanctis Dei ecclesiis, quæ in Nicæna sancta magna & generali Synodo decreta sunt, transmittentes, vbique tradiderunt.

Ἱερικὴ συνόδῳ κεκριμένα διαπορθμύσαντες, πανταχοῦ ἡμῶν παρέδωκαν.

Quomodo imperator ex folio surgens Deo gratias egerit.

CAPVT XXVIII.

IMPERATOR autem Constantinus post expositionem rectæ atque apostolicæ fidei, a Spiritu sancto per trecentos sanctos patres quasi ore vno promulgatæ, & ab omnibus com-

τῆ Ἑλλάδι, τῶ τε Εὐφρόνῃ πᾶσαν, Σκυθίαν ἑκατέραν, καὶ ταῖς κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν ἀπάσας, Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαίαν.

Νουέχιος Λαοδικείας ταῖς κατὰ τὴν Φρυγίαν πρῶτην καὶ δευτέραν.

Προτογένης ὁ θαυμασιὸς πόλεως Σαρδικῆς, ταῖς ἐν Δακίᾳ, Καλαυρίᾳ, Δαρδανίᾳ, καὶ ταῖς ὁμόροις τοῖς τοῖς.

Κεκιλιανὸς Καρθαγίνης ταῖς κατὰ πάσας τὰς ἐσθλὰς, τὰς τε Ἀφρικῆς, καὶ τὰς Νομιδίας, καὶ Μαιριτανίας ἀμφοτέρων, οὐσας ἀγίας τῆ θεοῦ ἐκκλησίας.

Γιστὸς Μαρμιανουπόλεως ταῖς κατὰ τὴν Μισίαν, καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀθηνῶν ἐν τῇ Γάλλων ἔθνη, καὶ ταῖς πλησιοχώροις τούτων πόλεσιν.

Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἔπ' ὄν, εἰς ὑπερῷον καὶ τῆς Ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας λαχὼν, σὺν Γαύλῳ ἔπ' ὄν τότε ἀναγνώστῳ ὄντι καὶ νοταρίῳ αὐτοῦ, ταῖς ἐν ταῖς νήσοις πάσας κυκλάσιν.

Οὗτοι πάντες ἅγιοι καὶ δόξολογικοὶ ἄνδρες πάσας ταῖς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐσθλὰς ἀγίας τῆ θεοῦ ἐκκλησίας τὰ ἐν τῇ Νικαίᾳ ἀγία μεγάλη καὶ οἰκουμένη συνόδῳ κεκριμένα διαπορθμύσαντες, πανταχοῦ ἡμῶν παρέδωκαν.

Οπου ὁ βασιλεὺς ἀναστὰς ἐκ τῆ θρόνου, βίχαισθελοῖς φωνᾷ ἀναπέμπει τῷ θεῷ.

ΚΕΦΑΛ. κη'.

Ο ΔΕ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τῆ ὁρθῆς καὶ δόξολογικῆς πίστεως, ἃ ἐκ πνεύματος ἁγίου διὰ τῆς τετρακοσίων ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἐκφωνηθείσης, ὡσπερ δι' ἐνὸς στόματος, καὶ

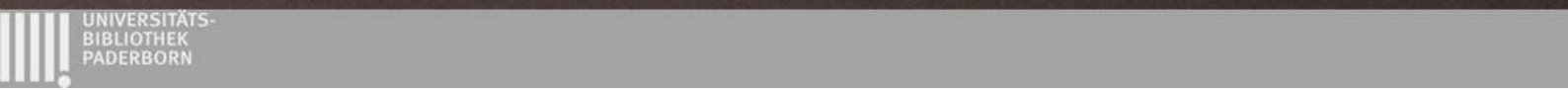

ANNO
CHRISTE
325.

Ἐκ κορυφαίας παρὰ πάντων τῆς σω-
 δραμόντων εἰς τὸ ἀγίον ἐκείνῳ τῷ πί-
 στες ἀκρόασιν, ἔταξ χεῖρας ἀπλώ-
 σας, καὶ τὸ ὄμμα τείνας εἰς τὸ ἕρανόν
 πρὸς τὸ θεόν, ἐβήμοις ῥήμασιν ἀνύ-
 μνησε τὸ τῶ πάντων ἡμῶν σωτήρα ἔδι-
 εργάτιον θεόν, ὅτι τὸ ποδομύριον αὐτοῦ
 τῆς ὑποκόπων ὁμόνοιαν, καὶ πῶς πρὸς
 τῆς ὁρθῆς ἔσωσε τοῦ πιστεύοντος αὐτῶν
 ὁμοφωσίαν, αὐτὰ ἐπετυχεῖν ἔδωκε. ποσο-
 πος ἴω ὅ πάντα ἀριστος ἐκείνος καὶ θεο-
 φιλῆς βασιλεὺς πρὸς πῶς τῆς τῆς θεῶν
 ἐκκλησιῶν φροντίδα ἔτι πῶς τῆς ποι-
 μνῶν εἰρηνικῶν τῶν ὁμόνοιαν. οὐκ
 ἀποπνὴ ἡ γροῦμαι καὶ τὰ εὐσεβίου τῆς
 Παμφίλου, ἀπὸ πρὸς τούτων, τῆς ἐν
 τῇ συνόδῳ παραμαρτυρήσαντος λέγω,
 ποιῆσθαι τὸ λόγον ἀγαθὸν καλῶς
 διελάβετο ἐν τῷ τριτῷ αὐτῶν βιβλίῳ
 τῶν εἰς τὸν βίβιον Κωνσταντίνου τῆς θεοφι-
 λῆς βασιλείας, ἐν τῷ τῆς τῆς συγ-
 γραφῆς ἐστὶ τῶν πλείων δὴ τὰ ὑφ'
 ἑκατέρου ἔμαρτος παραμαρτυρήσαντος,
 πολλῆς τε ἀμφιβολίας πρὸς πρὸς
 παρὰ πρὸν γινόμενης, ἐπιπροσέτα πάν-
 των ὁ βασιλεὺς ὁ πανβήμοις, ἀλλῆ
 τε ἀπὸ πρὸς τῆς πρὸς πρὸς πρὸς πρὸς
 τῆς μερῶν ὑπεδέχεται ἐν μέρει τε ἀν-
 πλαμβανόμενος τῶ παρ' ἑκατέρου τῶ
 μαρτος λεγομένων, ἡρέμα τε σωτῆρα
 ἰὲς φιλονεικῶς ἐνίσταμένων, πρὸς πρὸς
 ποιούμενος τὰς πρὸς ἑκάστων ὁμιλίαις,
 ἐλλήνων τῆς φωνῆς, ὅτι μὴ ἰαύτης
 ἀμαθῶς εἶχε, γλυκερός τις ἦν καὶ ἡδὺς,
 τὰς μὲν συμπεῖθαι, ἰὲς ἡ καλαδυσω-
 πῶν τῶ λόγῳ, τὰς ἡ δὲ λέγοντας ἐπιμ-
 νῶν, πάντας τε εἰς ὁμόνοιαν ἐλαύνων,
 ἕως ὅτε ὁμογνωμόνας καὶ ὁμοδόξους
 ἐπ' αὐτῶν κατεστήσατο ὡς ὁμοφρόνως
 μὲν κρατῆσαι πῶς ἀσέβῃ δοξολογίᾳ,

probatæ, qui ad sanctam illam
 fidei disceptationem concurre-
 rant, expansis manibus, & ocu-
 lis in cælum ad Deum sublatis,
 ipsum Dominum omnium no-
 strum saluatorem & benefacto-
 rem claris verbis laudauit, quod
 desideratam episcoporum con-
 cordiam, & eorumdem circa re-
 ctam & salutarem fidem consen-
 sum largitus sit. Tanta scilicet cu-
 ra optimus ille ac Deo carus im-
 perator in ecclesias Dei & paci-
 ficam pastorum concordiam in-
 cubuit. Non absurdum autem
 existimo huic commentario in-
 ferere, quæ pulcre disseruit Eu-
 sebius Pamphili de vita Con-
 stantini Deo amabilis imperato-
 ris, de gestis inquam in Synodo
 verba facere incipiens. sunt au-
 tē hæc: Cum igitur multa essent
 ex utraque parte proposita, ma-
 gnaque controuersia in ipso di-
 putationis ingressu a quibusdam
 concitata; imperator ille cele-
 berrimus omnes benigne audie-
 bat, intentissimo studio utrius-
 que partis propositiones excipie-
 bat: interdū etiam ferens opem
 alterutri disceptantium parti,
 eos magna cum contentione di-
 gliantes paulatim reconcilia-
 bat, cum singulis comiter & be-
 nigne sermonē conferebat Græ-
 ce: nam ne huius quidem lin-
 guæ ignarus erat. Suavis erat &
 blandus, dum aliis persuadere,
 aliis sermone pudorem exprime-
 re, alios qui diserte dixissent col-
 laudare, omnes denique ad con-
 cordiam reducere contendebat:
 usque eo donec tandem eos tum
 conspirantes animis, tum opi-
 nionibus consentientes redde-
 ret: ut pium dominicæ gloriæ
 studium principatum vno con-

Lib. 3. c. 13.

fenſu obtineret, & prævaleret fides ſalutaris vere a Spiritu ſancto per omnes prædictos ſanctos patres noſtros promulgata. Ibidem etiam lege ſanxit, vt apud omnes vnum tempus conſtaret pro ſalutaris Paſchatis feſtiuitate: tum etiam vt per expreſſam ſingulorum ſubſcriptionem, quæ in communi decreta fuerant, firmarentur. Denique epiſcopos vt de eccleſiaſticiſ conſtitutionibus & Canonibus ſcriptum e-derent, hortatus eſt.

De Aceſio Nouatianorum epiſcopo, & qui cum illo erant.

CAPVT XXIX.

Socr. lib. 1. cap. 7. & Sozom. lib. 1. cap. 21.

MOVET autem nos imperatoris fides, vt & aliud quiddam commemoremus: qui tanto ſtudio & prudentia in eccleſiaſticiſ pacem incumberebat, vt ne minima quidem negligeret. Etenim Aceſium ſecte Nouatianorum epiſcopum, & eius ſocios in Synodum vocauit, haud aliter quam ipſos qui conſubſtantiale & trinitatem celebrabant. Ac poſtquam decifio de fide cum in cõmentarios relata, tum ſubſcriptionibus confirmata a Synodo & imperatore erat, imperator Conſtantineſ ſciſcitabatur ab Aceſio, vtrum ipſe eidem fidei, & decreto quoque de feſti Paſchatis obſeruatiõne conſtituto aſſentiretur. Tum ille: Nihil noui, inquit, o imperator, Concilium decreuit: nam antiquitus ab apoſtolorum ſedi- bus omnes eamdem fidei decifionem, & idem tempus feſti Paſchatis accepimus. Tum imperator: Cur igitur te a communione noſtra ſegregasti? Ille reſ re-

κρατωδυνάμει πεινώ δληθῶς ἐκ πῶ-
ματος ἀγίῃ παρὰ πάντων τῶν ὁμο-
ρηθέντων ἀγίων ἡμῶν πατέρων ἐκ-
φωνηθῆσαν σωτηριᾶ πῶσιν. ἐν ταῖς
τῶν δὲ καὶ πρὸς τῆς σωτηρίου ἑορτῆς
τῆς πάρα ἕνα παρὰ πᾶσιν ὁμολογη-
θῆναι καμὸν ἐνομοθέτησε. τότε δὲ καὶ
ἐπελάφως δι' ὑποσημειώσεως ἐκάστου
τὰ κοινῇ δεδογμένα κερσοθῆναι ὡ-
εἶσατο· καὶ πρὸς τῶν καθ' ἕκαστον ἐκ-
κλησιαστικῶν διατυπώσεων καὶ κανό-
νων ἐπελάφως ἐκδέναι ἕδν Ἰπποκρί-
ποις ὡρεθῆναι.

Περὶ Ακεσίου Ἰπποκρίτου τῆς Νουα-
πανῶν, καὶ τῶν αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛ. κθ.

KINEI δὲ ἡμᾶς ἡ τῆς βασιλείας
πίστις καὶ ἐπέρου ἀγαθῶς ἐπι-
μνησθῆναι· ὅς τιμῶν ἀσπιδῶν καὶ
ἀεθροῖδων τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης
ἐποιεῖτο, ὡς μὴδὲ τὰ ἐλάττω αὐτῶν
παρελιπεῖν. καὶ Ακεσίον γὰρ τῆς τῆς
Νουαπανῶν ἀρησκείας Ἰπποκρίτου καὶ
ἕδν αὐτῶν ἐκκλησίαι εἰς τιμῶν ἀσ-
πιδῶν, ὡς καὶ αὐτῶν τὸ ὁμοούσιον καὶ
τιμῶν τριάδα δοξάζοντας. καὶ οὐδὲ
ἐκτεθῆναι ἐ ὑπογραφήναι παρὰ τῆς
ἑ σωόδου καὶ τῆς βασιλείας ὅρον
τῆς πίστεως, ἡρώτα τὸν Ακεσίον Καρ-
σανῆνος ὁ βασιλεὺς, εἰ καὶ αὐτὸς τῆς πί-
στεως ἡρώτα ἐ τῶν ὁμοούσιων τῆς πρὸς
τῆς πάρα ἑορτῆς. ὁ δὲ Ακεσίος πρὸς
αὐτῶν, οὐδὲν καμὸν, ἔφη, ὡ βασιλεὺς,
ἡ σωόδου ὡρεθῆναι οὐτῶ γὰρ αὐτῶν ἀ-
παντες ἐκ τῆς ἀποστολικῶν θεσφῶν
ἀρεθῆναι καὶ ὅρον τῆς πί-
στεως, καὶ τὸν χρόνον τῆς τῆς πάρα ἑορ-
τῆς. καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτῶν· ἡ ἐν
ἑ κοινωνίας ἡμῶν χωρεθῆναι; ὁ δὲ Ακε-

ANNO
CHRISTI
325

σος τὰ ὁπὶ Δεκίου κτ' ὁ δὲ διωγμὸν
ζινόμῃα παρὲς τῆς ἐν τῷ μαρτυρίῳ
μὴ διωκέντων ἀγωνίσασθαι, ἀλλὰ ἑρ-
νησαμένῳν, διηγεῖτο, καὶ ἀκρίβειαν
αὐτηροῦ κανόνος περιβαλλέτω, λέ-
γων· ὡς ἄρα οὐ γρη῏σεν μὲν τὸ βα-
πτισμα ἡμῶν κτ' ἀποδοῦναι μετὰ
νοουώτας, ἢ τῆς κοινωνίας τῶν μυστηρίων
τῶν λυποῦ ἀξιοδοῦναι. ταῦτα εἰπόντος
τῶν Ἀκείσιου, ἐφίη παρὲς αὐτῶν ὁ βασι-
λεὺς· τίς ὁ Ἀκείσιος κλίμακα μόνος,
καὶ ἀνάβηθι εἰς τὸ οὐρανόν. μὲν ταῦ-
τα πάντες ὁ Ἱπποκρίτης διατυπώσεις
ἐκκλησιαστικὰς διαφόροις ἐκπύδεται.

Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων
λόγος διδασκαλικός.

ΚΕΦΑΛ. λ'.

ΟΜΙΛΗΣΩΜΕΝ τῷ Φω-
τῷ, ὁ ὅστις ὁ Χρῆστος, ὡς πλη-
σίως αὐτῶν ἑσώτες, ὡς ὁρῶντες αὐτῶν,
οὕτως πολιτευσώμεθα ταῖς βίαις ἀ-
μαρτωσίαις. βίαι γὰρ ἀμαρτωσίαι, ἐκ
λόγῳ θεῷ περιουσιώμεθα· λόγος δὲ
θεῷ παρῆστιν, ἐν δὲ καρδίᾳ καὶ πο-
λιτεία καθεστῶ ἐν ταπεινοφροσύνῃ
φυλάσσεται. ἔκαμιν ὁ Ἰσραὴλ τὰς
θύσιας Ἱππελῶν· ἔκραζον ὁ περι-
φῆται παρὲς τὸν θεόν· ἔξαπόσειλον
τὸ Φῶς σου καὶ πλὴν ἀλήθειά σου.
ἐκείνοι ἔκραζον, ὅτι ἡμεῖς ἐλάβομεν
ἄλλοι κεκοιτάσασθαι, καθεὶς εἶπεν ὁ
κύριος, καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν
εἰσεληλύδαμεν. ἤλθε γὰρ παρὲς ἡμᾶς
αὐτὸς ὁ κύριος λέγων· ἐγὼ εἰμι τὸ
Φῶς, ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια. ἀκαμά-
τως ἐλάβομεν πλὴν χάριν, ἀλλὰ διὰ
καμάτου θεῷ ἡμᾶς φυλάξαι πλὴν
χάριν.

Concil. Tom. 2.

gnante Decio gestas, & quæ per-
secutione ingruente acciderant,
& de iis qui martyrii certamen
decertare non poterāt, sed Chri-
stum abnegabant, narravit, ex-
quiritamq; feueri cuiusdam Ca-
nonis obseruationē in medium
adduxit: Quod non oporteat eos
qui post baptismum peccarunt,
quamuis poenitentes admittere,
nec mysteriorum communione
dignari. Quæ cum dixisset Ace-
sius, imperator sic illum denuo
affatus est: Erigito tibi scalam
Aceti, & ad cælum solus ascen-
dito. Post hæc omnes episcopi
varias ecclesiasticas constitutio-
nes edunt.

Concil. Eli-
beritan.
can. 11.

De diatyposis ecclesiasticis
sermo dogmaticus.

CAPVT XXX.

VERSEMVR cum luce, quæ
est Christus, tamquam ipsi
propinqui existentes, & ipsum
aspicientes. Sic in sanctificanti-
bus preceationibus exerceamur.
Preces enim sanctificant, si di-
uinum Verbum adoremus. Ver-
bum autem diuinum adest, vbi
cor & pura vitæ institutio in hu-
militate conseruatur. Laborabat
Israel sacrificia perficiens: cla-
mabant prophetæ ad Deum: E-
mitte lucem tuam, & veritatem
tuam. Illi clamabant, & nos ac-
cepimus. Alii laborauerunt, sicut
Dominus dixit, & nos in laborem
ipsorum introiuiimus. Venit enim
ad nos Dominus, dicens: Ego
sum lux, ego sum veritas. sine la-
bore accepimus gratiam, sed
cum labore oportet nos gratiam
conseruare.

Iii ij

ANNO
CHRISTI
325

*De his qui dicunt non oportere
Christianos laborare.*

Math. 6.

Quoniam aliqui nolentes laborare, sed curiosi esse, male interpretantur sacras Domini voces, dicentis: *Ne sitis solliciti anima vestra quid manducetis*: perinde ac si verbis ipsis adherentes nō oporteret Christianos terram colere & laborare: demonstrandum est non sic dixisse Dominum. Possumus enim laborare, & securi esse, scientes & credentes, quod op̄t̄um nostrorum incrementum & fructus ipse

Marc. 4.

Dominus dat, qui dixit: *Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo iaciat sementem in terram, & dormiat, & surgat nocte & die: & semen germinat, & assurgit, & non nouit ipse.*

De clericis sacri ordinis.

Clerici sacri ordinis cælestium typi & imagines esse debent. Episcopus quidem debet obtinere locum Domini, tamquam caput post illum ecclesiæ quam recepit: presbyter tenere debet sedem & locum seraphicum; diaconus autem cherubicum: minister vero his ministrare debet.

*Quod non oportet laicos in
suggestum ascendere.*

Non licet laicos in suggestum ascendere, præter eos qui legere aut canere ex libris debent.

De sancto baptisinate.

Baptisina nostrum non oculis corporis considerandum est, sed mentis. Aquam vides, considera virtutem Dei in aquis abscondi-

Περί τῶν λεγόντων μὴ δεῖν Χριστιανούς ἐργάζεσθαι.

ANNO
CHRISTI
325.

Ἐπειὶ τινὲς ἐκ ἐργάζεσθαι βουλόμενοι, ἀλλὰ πᾶσι ἐργάζεσθαι ἐκλαμβάνουσι κακῶς τὰς τῆς κυρίου ἱερῆς Φωνάς, εἰπόντες· μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· ὡς οὐ ζηλοῦσι λέγοντες, ἀκολουθῆντας τῇ Φωνῇ ταύτῃ ἐργάζεσθαι εἰς τὴν γλῶτταν Χριστιανούς· ἄποδεικτέον ἡμῖν μὴ οὕτως εἰρηκέναι τὸ κύριον. ἔχωρεῖ γὰρ ἡ ἐργάζεσθαι ἔμμη μὴ μεριμνᾶν, εἰδότες ἡμᾶς καὶ πισυόντας, ὅτι τῶν ἐργῶν ἡμῶν ἡ αὐξήσις ἐστὶν καρποὺς αὐτῶν· ὁ κύριος δίδωσιν, εἰπὼν· ὅτι ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἀνθρώπος βάλῃ σπέρμα ἐπὶ τὴν γλῶτταν, καὶ κατεύδῃ, καὶ ἐγείρῃ νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ ἀπόρος βλαστᾷ καὶ μηκύνεται, ὡς ἐκ οὐδὲν αὐτός.

Περί τῶν ἱερουμένων.

Τοῖς ἱερευμένοις εἰς τύπον καὶ εἰκόνα χρῆσθαι τῶν ἐπουρανίων καὶ τῶν ἐπίσκοπων ἐπέχον τὸν τῆς κυρίου, ὡς κεφαλῶν μετ' αὐτῶν ὄντα τῆς ἐκκλησίας, ἥς παρέληφε· πὸν δὲ πρεσβυτέρον, τὸ σεραφικὸν ἐπέχον θερόν· τὸ δὲ διάκονον, τὸ χερυβικόν· τὸ ὑπὲρ τῶν εἰς διακονίᾳ τούτων εἶναι πρῶτον.

Περί τῶν μὴ δεῖν λαϊκοὺς ἀνίστασθαι ἐπὶ τῶν ἁμβων.

Περί τῶν μὴ δεῖν λαϊκοὺς ἀνίστασθαι ἐπὶ τῶν ἁμβων, πλην τῶν πεπαγκμένων ἀναγνώσκων ἢ ψάλλον ἐν ταῖς διφθέρασι.

Περί τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

Τὸ βάπτισμα ἡμῶν ἔστιν αἰσθητὸν ὀφθαλμοῖς κατανοητὸν, ἀλλὰ τοῖς νοεροῖς. ὕδωρ ὄραται, νόησον τὴν ἐν τοῖς ὕδασι κρυπτομένην τῆς θεοῦ δυνάμιν.

ANNO
CHRISTI
325

ἐν ᾧ πνεῦμα ἁγίον καὶ περιβα-
πτίζονται ἡμᾶς. Ἐπεὶ οὖν ἰεροὶ διδάσκαλοι
λόγοι· ἐν ᾧ πιστεῖ τῆ βαπτίζοντος, ἔ-
στιν πιστεῖ τῆ βαπτίζομένου, διὰ τῆς ἱε-
ραῆς ἐπιθέσεως, πλήρη τῆς ἁγιασμοῦ
τῆς πνεύματος καὶ τῆς θεοῦ πυρὸς νόει τὰ
ὑδατα. αὐτὸς γὰρ, Φησὶ, βαπτίσθη ὑμᾶς
ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ περι. κατέρχεται
μὲν οὖν ὁ βαπτίζομενος ὑπεύθυνος
ἀμάρτημάτων, ἔτι τῆς φθορᾶς δου-
λείας ἐνέργου· ἀνέρχεται δὲ ἐλευ-
θεροῦς τῆς περὶ αὐτοῦ δουλείας καὶ
τῆς ἀμάρτιας, ἡ δὲ τῆς θεοῦ ἐκκληρονό-
μος χάρις αὐτῷ γεννηθῆναι, συκληρονό-
μος ἡ Χριστοῦ, αὐτῷ ἐνδυσάμενος τῆ
Χριστὸν, καθὼς γέγραπται· ὅσοι εἰς
Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσατε.

Γεεὶ τῆς θείας τραπέζης, καὶ τῆ ἐπὶ
αὐτῷ μυστηρίου τῆ σώματος
καὶ τῆς αἱματός τῆ Χριστοῦ.

Ἐπὶ τῆς θείας τραπέζης πάλιν κἀν-
ταῦτα μὴ τῶ προκείμενῳ ἄρτω καὶ τῶ
ποτηρίῳ ταπεινῶς προσέχωμεν· ἀλλ'
ὑψώσαντες ἡμῶν τὴ διάνοιαν, πιστὴ νοή-
σαι μὲν καὶ εἶπαι ἵνα ἡ εὐχὴ ἐκείνης τρα-
πέζης ἡ ἀμὸν τῆ θεοῦ, ἡ αἶροντα
τῶ ἀνθρώπου τῆ κόσμου, ἀδύπως ὑ-
πὸ τῆς ἱερέων ἐνέργου· καὶ τὸ ἡμῶν
αὐτῷ σῶμα καὶ αἷμα ἀληθῶς λαμβά-
νοντας ἡμᾶς, πτεῦειν ταῦτα ἔτι τὰ ἡ-
μετέρας ἀναστάσεως σύμβολα. διὰ
τῆτο γὰρ οὐτε πολὺ λαμβανόμεν, ἀλλ'
ὀλίγον, ἵνα γωμεν ὅτι οὐκ εἰς πλη-
σιονίῳ, ἀλλ' εἰς ἁγιασμόν.

Πεεὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως.

Οὐκ ἀπλῶς ὁ κύριος τῶ ἐαυτῆς
σάρκα ὑπὲρ ἡμῶν παρέδωκεν εἰς πά-
θος καὶ θάνατον, ἀλλ' ἵνα τῶ ἡμε-
τέραν σωτηρίῳ παρακαταστήται,
καὶ ἡμεῖς ἐλευθέρῳ ὡν τῆ θανάτου, καθὼς αἰωτέρο ὁ λόγος ἀπέδειξε.

tam. In sancto enim Spiritu &
igne baptizari nos docet euange-
lium. In fide enim baptizantis, &
fide baptizati, per sacram inuoc-
ationem plenas sanctificatione
Spiritus & ignis diuini aquas
confidera. Ipse enim, inquit, ba-
ptizabit vos in Spiritu sancto &
igne. Descendit itaque qui bap-
tizatur reus peccatorum, & obno-
xius seruituti corruptionis: &
ascendit liberatus ab hac serui-
tute & peccato, factus filius Dei
& heres gratia ipsius, coheres au-
tem Christi, indurus ipsum Chri-
stum, sicut scriptum est: Qui
cumque in Christum baptizati e-
ritis, Christum induistis.

De diuina mensa, & de eo quod
in ipsa est mysterio corporis
& sanguinis Christi.

Iterum etiam hic in diuina
mensa ne humiliter intentissimus
ad propositum panem & pocu-
lum: sed attollentes mentem, fi-
de intelligamus situm in sacra il-
la mensa agnum illum Dei, tol-
lentem peccatum mundi, in-
cruente a sacerdotibus immola-
tum: & preciosum ipsius corpus
& sanguinem vere fumentes,
credere hæc esse nostræ resurre-
ctionis symbola. Propter hoc e-
nim neque multum accipimus,
sed parum, ut sciamus quod non
satiari, sed sanctimoniam sumi-
mus.

De resurrectione a mortuis.

Non simpliciter Dominus suam
ipsius carnem pro nobis passioni
& morti tradidit, sed ut nostram
salutem procuraret, cum liber
esset a morte, ut sermo superius
esset a morte, ut sermo superius

ANNO
CHRISTI
325

demonstravit. Clamat propheta quasi ex persona ipsius, prædicens futurum eius secundum carnem œconomiae mysterium: *Factus sum, inquit, quasi homo sine adiutorio, inter mortuos liber.* Quis autem liber a morte, nisi Deus? Sed iuxta prius ostensas demonstrationes incarnatus propter hominum dilectionem, factus quasi homo sine adiutorio, humilians suam ipsius carnem usque ad mortem, mortem autem crucis; quæ & resurrexisset prædicatur: ut postquam nos immortales fecerit, per primitias nostras resurrectionis spem nobis etiam desperatis suppeditaret, ut non amplius obnoxii sumus æternæ morti, sed liberi, quemadmodum & primitiæ nostræ Christus, ut inquit beatus apostolus Paulus: *Primitiæ Christi, deinde hi qui sunt Christi, in adventu ipsius.* Et ipsum saluatorem hunc Dominum nostrum Iesum Christum Dei & Patris filium unigenitum expectare nos in cælis, cum nostra corpora ex sepulcris excitaverit, testatur dicens: *Conversatio nostra in cælis est, unde & saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* Sic enim oportet corpus nostrum clarificari, sicut & corpus Domini, ut malitiam & eas quæ nunc sunt passiones suscipere nequeat, liberum a morte & peccato, sanctum: ut in novitate vitæ cum ipso possimus ambulare in caelesti lumine, semper cū ipso Christo regnantes. In hac enim spe sanctum baptisma percepimus, & salutarē sanctorum eius mem-

Psalm. 87.

Philip. 2.

1. Cor. ca. 15. vers. 23.

Philip. cap. 3. vers. 20.

βοῶ ὁ πρῶτος ὡς ἐν πρῶτου ἀντὶ, πρῶτον ἀναφωρῶν τὸ μέλλον τῆς κατὰ σὰρκα αὐτοῦ οἰκονομίας μυστήριον ἐγγήθην, φησὶν, ὡς ἐν ἀνθρώπου ἀβοήθητος, ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος. τίς δὲ ἐλεύθερος θανάτου, εἰ μὴ θεός; ἀλλὰ καὶ τὰς προσηγορίας ἀποδείξας σαρκωθεὶς διὰ φιλανθρώπων, γέγονεν ὡς ἐν ἀνθρώπου ἀβοήθητος, ταπεινώσας τὴν αὐτοῦ σὰρκα μέχρι θανάτου, θανάτου ὅσμου, ἢ καὶ ἐγγήθητι κηρύσσεται· ἵνα ἡμῶν ἀπαθανάτῃσας, πρὸς τὴν ἡμῶν ἀπεγνωσμένοις δι' αὐτοῦ τῆς ἡμετέρας ἀσπάρτης τῆς αἰσασίας ἡμῶν ἐλπίδα· ὅπως μὴ ἐπιδοδοῖ τῷ αἰωνίῳ θανάτῳ, ἀλλ' ἐλεύθεροι, καθάπερ καὶ ἡ ἀσπάρτη ἡμῶν Χριστός, καθάπερ φησὶν ὁ μακάριος ἀποστόλος Παῦλος· ἀσπάρτη Χριστός, ἐπειτα οἱ τῶν Χριστῶν ἐν τῇ ἀσπάρτῃ αὐτοῦ. ὃν καὶ σωτήρα αὐτοῦ δὴ τὸν ἐκ κελου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῶν τῶν θεῶν καὶ πατρῶν ὑὸν μονογενῆ ἀπεκδέχεσθαι ἡμῶν ὡς ἑσθλῶν, θύσασθαι σὺν αὐτῷ ἡμῶν ἐκ τῆς πατρὸς τῆς σώματος, ὅπως ἡμῶν πύρεται, λέγων· ἡμῶν τὸ πνεῦμα, φησὶν, ἐν ἑσθλῶν ὑποσπάρτη, ὡς καὶ σωτήρα ἀπεκδέχεσθαι κελου Ἰησοῦ Χριστῶν, ὅς μετὰ ἀσπάρτησιν τὸ σώμα τὸ ταπεινώσεως ἡμῶν συμμορφῶν τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ. ἔπειτα γὰρ δὴ τὸ σώμα ἡμῶν δοξασθῆναι, ὡς τὸ τῶν θεῶν, ἀνεπίδεκτον κενίας ἐπιπύρεται τῶν νῦν παθῶν, ἐλεύθερον τῶν θανάτου καὶ τῆς ἀσπάρτης, ἄγιον· ἵνα ἐν καμπτῇ ζωῆς αὐτοῦ πρὸς τῆς πύρεται δυνάμει ἐν φωτὶ ἐπουρανό, συμεσπάρθοντες αἰεὶ αὐτῷ τῷ Χριστῷ. ἐν τῷ γὰρ τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀγιῶν εἰρήφαιμεν βάπτισμα, καὶ τὸ σωτήριον τῆς ἀγιῶν αὐτοῦ

ANNO CHRISTI III.

ANNO CHRISTI 335.
 ἡγῶν μετοσίαν ὑποδεχόμεθα. ταῦ-
 τα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἔα δό-
 γματα.

brorum participationem susci-
 pimus. Hæc ecclesiæ catholicæ
 dogmata sunt.

Ὅτι μία ἡ ἐκκλησία τῆς Θεοῦ.

Quod una est ecclesia Dei.

Μία ἡ ἐκκλησία ἐν οὐρανοῖς, ἡ αὐ-
 τὴ καὶ ἐπὶ γῆς. ἐν ταύτῃ τὸ πνεῦμα τὸ
 ἅγιον ἐπιναπαύεται. αἱ ἕξω ταύτης
 εἰσὶ αἱρέσεις, αἷς ἐχρῆσιν οἱ ἄθεστοι,
 ἐκ εἰσὶ διδασκαλίαι τῆς σωτήρος ἡμῶν,
 ἡ δὲ τῆς δόξης ἄλλὰ τῆς σατανᾶ, καὶ
 τῆς πατρὸς αὐτῶν τῆς διαβόλου. τὰ γὰρ Ἰου-
 δαίων καὶ Ἑλλήνων ἐτέρω χρίματι ἐκ-
 διδάσκουσιν, ἵνα ἀφέλωνται τῆς ἀν-
 θεστων πλὴν ὄντως ζώω.

Vna est ecclesia in cælo, eadem
 & in terra : & in hac requiescit
 Spiritus sanctus. Hæreses autem
 quæ extra hanc sunt , quas ha-
 bent homines , non sunt doctri-
 næ saluatoris nostri , neque apo-
 stolorum , sed satanæ & patris eo-
 rum diaboli. Quæ autem sunt
 hæreses Iudæorum & Græcorum ,
 alio docent modo , vt ve-
 ram vitam hominibus auferant.

Περὶ τῆς τῆς Θεοῦ προνοίας,
 καὶ τῆς κόσμου.

*De prouidentia Dei, &
 de mundo.*

Μικρότερον ὁ κόσμος ἐγγύετο διὰ
 τὴν προνοίαν· προέγνω γὰρ ὁ Θεὸς
 ὅτι ἀμάρτησεν ὁ ἄνθρωπος. διὰ τὸ το-
 κονοῦν ἕρπυλιν καὶ κενὴν γλῶσσαν προ-
 δοκῶν, κατὰ τὰ ἱερὰ βιβλία, καὶ
 φαινομένης ἡμῖν τῆς ἐπιφανείας καὶ
 βασιλείας τῆς μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτή-
 ρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ παρελή-
 λυνται τότε, κατὰ Φίσι Δανιὴλ, πλὴν
 βασιλείαν ἄγιοι ὑψίστου, ἔστι ἡ γῆ
 καθαρά, ἅγια γῆ ζώντων, ἔστι νεκρῶν.
 ὡς περιεθεκῶς Δαυὶδ τῷ τῆς πί-
 στως ὀφθαλμῷ, βοᾷ· πνεύμα ἵδεν
 τὰ ἀγαθὰ κρείου ἐν γῆ ζώντων, γῆ
 φερέων καὶ ταπεινῶν. μακάριοι γὰρ,
 Φίσι, ὅτι φερέων, ὅτι αὐτοὶ κληρο-
 νομήσουσιν τὴν γῆν, καὶ ὁ φερέων
 καὶ ταπεινῶν αὐτῶν, Φίσι, πόδες
 φερέων καὶ ταπεινῶν. ταῦτα ἐκ τῆς
 ἀποδοχῆς τῶν ἁγίων ἡμῶν πα-
 τρῶν ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων,
 μικρὰ ἐκ πολλῶν, τῆς δὲ τῆς συζη-
 τῆς σωτέρας ἀξίως. ὅθεν δὲ καὶ
 ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες εἰκοσιν ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ, οὗς ἔαυ-

Minor mundus per prouiden-
 tiam factus est : præuidit enim
 Deus peccaturū esse hominem.
 Idcirco nouos calos & nouam
 terram speramus , iuxta sacras
 literas , apparenē nobis præsen-
 tia & regno magni Dei & salua-
 toris nostri Iesu Christi : *Et tunc*
(vt ait Daniel) percipiem sancti
regnum Altissimi, & erit terra pu-
ra, sancta terra uiuentium & non
mortuorum. quam oculis fidei
præuidens Dauid clamat : Credo
videre bona Domini in terra ui-
uentium , terra mansuetorum &
humilium. Beati, inquit, mites,
quoniam ipsi possidebunt terram.
Et propheta : Et calcabunt ipsam,
ait, pedes mansuetorum & humi-
lium. Has ex elaboratis a sanctis
 nostris patribus constitutioni-
 bus ecclesiasticis, paucas ex mul-
 tis hoc commentario descrip-
 simus. Ediderunt autem & eccle-
 siasticos Canones viginti in Ni-
 cæna Synodo : quos ipsos ne-

cessarium existimaui huic scripto inferere.

Ἐδὲ ἀνάγκαι ὧν ἰδίω ἐντάξαι τῶν ἁγίων
 χειρῶν.

Canones ecclesiastici sanctæ magnæque Synodi Nicænæ.
 Definita sunt hæc quæ subii-
 ciuntur.

Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συναχθεὶς τῆς ἀ-
 γίας καὶ μεγάλης συνόδου ἐν Νικαίᾳ.
 Ὁρίσθη τὰ ὑποσημασμένα.

CAPVT XXXII.

ΚΕΦΑΛ. λβʹ.

De eunuchis qui seipsos castra-
 uerunt.

Περὶ δινούχων ὁποκοφαντων
 ἑαυτοῦ.

I.

αʹ.

SI quis in ægritudine a medi-
 cis excisus sit, vel a barbaris
 excisus, ille permaneat in cle-
 ro. Si quis autem sanus seipsum
 exciserit, hunc amplius in cle-
 ro non haberi conuenit: & de-
 inceps neminem talem oportet
 promoueri. Sicut autem mani-
 festum est, illud dictum esse de
 iis qui eam rem consulto insti-
 tuerunt, & ausi sunt seipsos ex-
 scindere: ita si qui vel a barbaris,
 vel a dominis suis eunuchi facti
 sint, & inueniantur alioqui di-
 gni, eos in clerū recipit Canon.

Εἰ τις ἐκ νόσου ἢ ἀπὸ ἰατρῶν ἐξήρρη-
 γήθη, ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξείμηθη,
 οὗτος μὲν ἐπιμένει ἐν τῷ κλήρῳ. εἰ δὲ τις ὑ-
 γιάνων ἑαυτὸν ἐξέτεμε, οὗτον καὶ ἐν τῷ
 κλήρῳ ἐξέταξι μὴ ἔσθαι πεποιθὲς προ-
 κει, ἵνα ὅταν δέδρω μὴ δὲνα τὸ ποιῆται
 χεῖρῶν * πρὸς ἀνάγκην. ὡς περὶ τῶν
 πρὸς δὲλον, ὅτι περὶ τῶν ὁποκοφαντων
 τὸ πρῶτον, καὶ πολυμένων ἑαυτοῦ
 ἐκπέμνειν, εἰρηται. οὕτως εἰ πῆρες ὑπὸ
 βαρβάρων ἢ δεσποτῶν δινηχάσθηται,
 δόξοιεντο δὲ ἄλλως ἀξιοί, τοῦτοις
 εἰς κλήρον προσέεται ὁ κανὼν.

De his qui ab ethnicis venien-
 tes ordinantur.

Περὶ τῶν ἀπὸ ἐθνικῶν εἰς χειροτονίας
 προσελθόντων.

II.

βʹ.

Quoniam multa vel pro ne-
 cessitate, vel alioqui cogentibus
 hominibus contra Canonem ec-
 clesiasticum facta sunt, ita vt
 homines ex vita gentili nuper
 accedentes ad fidem, & exiguo
 tempore eruditi, statim ad spiri-
 tuale lauacrum ducantur, & si-
 mul atque baptizati fuerint, ad
 episcopi vel presbyteri dignita-
 tem promoueantur: recte igitur
 visum est, de cetero nihil tale de-
 bere fieri. Nam & tempore opus

Ἐπειδὴ πολλὰ εἴτε ὑπὸ ἀνάγκης, ἢ
 ἄλλως πως ἐπιγερομένων τῶν ἀθέσ-
 των ἐγγύετο παρὰ τὸ κανὼνα τὸν ἐκ-
 κλησιαστικόν, ὡς ἐπὶ τοῦτος ἀπὸ ἐθني-
 κοῦ βίου ἄρπ πρὸς ἐλθόντας τῆς πίστεως,
 καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέντας, δι-
 δῆς ἵππ τὸ πνευματικόν λέξον ἀγῶν, καὶ
 ἅμα τῷ βαπτισθέντι * πρὸς ἀνάγκην εἰς
 ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, καλῶς ἐ-
 χῶν ἔδδξε τῶν λοιπῶν μὴ δὲν τοιοῦ-
 τον γίνεσθαι. καὶ γὰρ καὶ χρόνον δὲ
 τῶν

ANNO
CHRISTI
325.

τῷ καταγεγραμμένῳ, καὶ μετὰ τὸ βά-
πτισμα δοκιμασίας πλείονος. σα-
φές γὰρ τὸ ἀποστολικὸν γράμμα τὸ
λέγον· μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ πω-
θεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ καὶ παγίδα
τῆς διαβόλου. εἰ δὲ προσιόντος τῆς χρο-
νίας ψυχικόν τι ἀμάρτημα διερεθίσῃ ἢ
τὸ πρῶτον, καὶ ἐλέγξῃτο ὑπὸ δύο καὶ
τριῶν μαρτύρων, παύσεται ὁ τοιοῦτος
τῆς κλήσεως. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιεῖν, ὡς
ὑπερδύναμις τῆς μεγάλης συνόδου θρασυ-
νόμου, αὐτὸς κινδυνώσῃ περὶ τῆς
κλήρου.

Περὶ τῆς σωείσεως
ἐχόντων.
γ.

Ἀπιθρόβουσε καὶ δόξα ἡ μεγάλη σύν-
δος, μήτε ἐπισκόπων, μήτε πρεσβυτέ-
ρων, μήτε διακόνων, μήθ' ὅλων τ' ἐν τῷ
κλήρῳ πνίξῃται σωείσεσιν ἔχον·
πλήν εἰ μὴ ἄρα μητέρα ἢ ἀδελφίδα ἢ
θεῖαν, ἢ ἄμωνα πρόσωπα διαπέφωρα
πᾶσι ὑποψίδη. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιεῖν
κινδυνώσῃ περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀξίου.

Περὶ καθάρσεως ἐπισκόπων.
δ.

Ἐπίσκοπον παροσέχει μάλιστα μὲν
ὑπὸ πάντων τ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπισκό-
πων καθάρσεσιν· εἰ δὲ δυσχερές εἴη τὸ
τοιοῦτον, ἢ διὰ κατεπίρρουσεν ἀνάγκην,
ἢ διὰ μήκος ὁδοῦ, ἢ ἀπαιτίας τρεῖς ἐ-
πιτὸ αὐτὸ συναχθόμενοι, συμψήφων
γνωμένων ἐ τῆς ἐκκλησίας, καὶ σὺν-
πνευμένων διὰ γραμμάτων, τότε πρὸς
χρυσόπινδου ποιῆσθαι τὸ δὲ κύριον τῆς
γνωμένων διδοῦναι εἰς ἐκαστὴν ἐκκλη-
σίαν τῷ μητροπολίτῃ ἐπισκόπῳ.

Concil. Tom. 2.

habet catechumenus, & post ba-
ptismum longiori probatione
indiget. Euidens namque apo-
stolicum præceptum est, dicens:
*Non neophytum, ne forte inflatus
in iudicium incidat, & laqueum
diaboli.* Si vero procedente tem-
pore, animi aliquod peccatum
inueniatur in ea persona, & duo-
bus vel tribus testibus conuinca-
tur, abstineat talis a clero. Si
quis vero aduersus hæc facit,
tamquam aduersus magnum
Concilium aliquid audens, de
clericatu periclitabitur.

*De iis qui mulieres subintro-
ductas habent.*

III.

Magna Synodus plenissime ve-
tuit episcopum, presbyterum,
diaconum, aut vllum clericor-
um habere secum mulierem in-
troducendam: nisi forte matrem
vel forem vel amitam, vel de-
nique eas solas personas, quæ
omni suspitione carere solent.
Qui secus faxit, de dignitate sua
periclitabitur.

De ordinatione episcopi.

IV.

Episcopum oportet maxime
ab omnibus episcopis qui in pro-
uincia sunt, constitui: quod si
hoc difficile vel ob urgentem ali-
quam necessitatem, vel ob iti-
neris longitudinem fuerit, certe-
tres in vnum locum conuenien-
tes, dummodo consenserint qui
absunt, & per literas approba-
uerint, manus impositionem fa-
ciant. Confirmatio vero eorum
quæ fiunt in singulis prouinciis,
dari debet a metropolitano epi-
scopo.

K k k

De excommunicatis.

V.

De iis qui excommunicantur, siue in clero sint, siue in laicorum ordine, ab cuiusque prouinciae episcopis, obtineat sententia secundum Canonem iubentem, ab aliis eiectos, ab aliis non admitti. Exquiratur autem num impotentia animi, aut pertinacia, aut aliqua alia indignatione episcopi sint excommunicati. Ut igitur istud conueniente inquisitione examinetur, recte placuit quotannis per singulas prouincias bis in anno Synodos fieri, ut omnibus prouinciae episcopis simul in vnum locum conuenientibus, huiusmodi quaestiones excutiantur, & ita demum qui manifeste episcopum offenderint, merito apud omnes excommunicati habeantur, donec communi episcoporum coetui, vel priuatim ipsi episcopo, visum fuerit humaniorem de ipsis ferre sententiam. Synodi autem fiant, vna quidem ante quadragesimam, ut omni similitate deposita, donum mundum offeratur Deo: altera vero circa tempus autumnii.

De praecipuis honoribus qui maiori episcopo in gubernatione ecclesiastica decreti sunt.

VI.

Antiquus mos valeat qui in Aegypto est, Libya & Pentapoli, ut Alexandrinus episcopus omnium potestatem habeat, quoniam & vrbis Romae episcopo consuetum hoc est. Similiter autem & apud Antiochiam & ce-

περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων.

Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων, εἴτε τῶν ἐν τῷ κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν τῷ λαϊκῷ τάγματι, ὑπὸ τῶν καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατεῖται ἡ γνώμη καὶ τῶν κανόνων, ὅσων ὑφ' ἐπέσει ἀποβληθέντας, ὑφ' ἐπέσει μὴ ἀποσιέδωται. Ἔξεται ἔδω δὲ, μὴ μικροψυχία, ἢ φιλονεικία, ἢ πνι ποιαύτη ἀπίστια τοῦ ἐπισκόπου δόπισωδάρωσι γερύλωται. ἵνα οὐδ' ἔτι το πλὴν πρέπουσαν ἔξεταισι λαμβάνη, καλῶς ἔχον ἔδωξεν ἐκάστου ἐνιαυτοῦ καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν δις τὴν ἐποικισσὺν γίνεσθαι, ἵνα κοινῇ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τὸ αὐτὸ σωμαγυμνῶν, τὸ ποιαύτη ζητήματα ἔξεταιζοντο καὶ ἔτι τῶν ὁμογυμνῶν ἀποσιεκρῶτες τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ λόγον ἀκοινωνήτων παρὰ πάντων ἐπὶ δοκῶσι, μέγιστος αὐτῷ κοινῶ ἢ τῷ ἐπισκόπῳ δόξῃ πλὴν φιλανθρώπων τῶν ἐπιεικῶν ἐκείνων ἡμῶν. αἱ δὲ συνέδοι γίνεσθαι, μία μὲν παρὰ τῆς τεσσαρκοσίας, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀμαρτυρήσῃ, τὸ δῶρον κατὰ τὸν ἀποστόλου τῶν δευτέρων δὲ παρὰ τῆς μετοπάρου καμρόν.

Περὶ τῶν ἔξαρέτων τιμῶν, αἱ παρὰ τῶν μείζονας κυβερνῶσιν ἐπισκόποις ἐκκλησιαστικῶς ἐκατονίσθαι.

Τὰ δευτέρω ἐπὶ κρατεῖται, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Λιβύῃσι καὶ Πενταπόλει, ὡς ἐπὶ τῶν ἐν Αλεξάνδρεια ἐπισκόπων πάντων ἔχον τὴν ἐξουσίαν, ὅτι καὶ τῶν ἐν Ρώμῃ ἐπισκόπων τὸ αὐτὸ συνέδριον ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ πλὴν Ἀντιόχειας, καὶ ἐν

ANNO GRILLI 34.

ANNO CHRISTI 325.
τῆς ἀλλοίως ἐπιχρίσας τὰ πρεσβεία
σώζονται τῆς ἐκκλησίας. καθόλου ὁ
πρεσβυτεριον ἐκείνο, ὅτι εἰ τις χειρὸς
γνώμης τῆ μητροπολίτου χυροίτο ἐ-
πίσκοπος, ὁ ἴσοδον ἢ σέωςδος ἢ
μεγάλη ὄρεσε μὴ δεῖν εἶναι Ἐπίσκο-
πον· ἐὰν μὲντοι τῆ κοινῇ πάντων ψή-
φω βυλόζω, οὐση κὶ κτλ. ὁ κανόνα τῆ
ἐκκλησιαστικόν, δύο ἢ τρεῖς δι' οἰκείῳ
Φιλονεικίαν ἀυπλέζωσι, κρατείτω ἢ
τῆ πλειόνων ψήφου.

Πεὶ τῆ ἐν Αἰλία Ἐπισκόπου.

ζ.

Ἐπειδὴ σιμήθηα κεκράτηκα, καὶ
παραδοσις δερχάια, ὡσεὶ ὁ ἐν Αἰ-
λία Ἐπίσκοπον ἡμᾶς, ἐχέτω τὴν
ἀκολουθίαν τῆς ἡμῆς, τῆ μητροπολι-
σώζομεν τῆ οἰκείῳ ἀξιώματος.

Πεὶ ὀνομαζομένων καθαροῦν.

η.

Πεὶ τῆ ἐαυτῶν μὲν ὀνομαζόν-
των καθαροῦ ποτε, πρεσβερχομένων
δὲ τῆ ἀζωτάτῃ ἡδοπολικῇ καὶ καθο-
λικῇ ἐκκλησίᾳ, ἐδόξε τῆ ἀζία καὶ με-
γάλη σωδῶ, ὡσεὶ χροπονεμένοις αὐ-
τῶν οὕτως μένειν ἐν τῷ κλήρω. πρὸ
ἀπάντων δὲ τούτων ὁμολογήσαι αὐτῶν
ἐπὶ φῶς πρεσβήκει, ὅτι σωθήσονται
ἐ ἀκολουθήσοις τοῖς τῆ καθολικῆς καὶ
ἡδοπολικῆς ἐκκλησίας δόγμασι, τῆ τῆ
ἐστὶ διαίμοις κοινῶν, καὶ τοῖς ἐν τῷ
διωγμῷ πρᾶπεπικώσιν, ἐφ' ὧν καὶ
χρόνος τέπει, καὶ κερὸς ὄρεται, ὡσεὶ
αὐτὸς ἀκολουθεῖν ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι
τῆ καθολικῆς ἐκκλησίας. ἐντα μὲν οὖν
πάντες εἶτε ἐν κώμας, εἶτε ἐν πόλεσιν
αὐτοὶ μόνοι βυρίσκοιντο χροσονθεντες,
βυρίσκομεν ἐν τῷ κλήρω, ἐσον ἐν τῷ
αὐτῷ χρομαπ' ὅσοι ὁ τῆ τῆς καθολικῆς
Concil. Tom. 2.

terar provincias vnicuique suus
feruetur honor. Illud omnino
manifestum est, quod si quis præ-
ter sententiam metropolitæ fa-
ctus fuerit episcopus, hunc ma-
gna Synodus censuit non oportere
esse episcopum: si vero
communi omnium suffragio,
eoque iusto secundum ecclesia-
sticum Canonem comprobato,
contradixerint duo aut tres prop-
ria pertinacia inducti, valeat
plurimorum sententia.

De Aelia episcopo.

VII.

Quoniam consuetudo obti-
nuit & antiqua traditio, ut Aelia
episcopus honoretur, habeat
proximum gradum honoris, sal-
ua propria dignitate metropolis.

De iis qui vocantur Cathari,
id est puri.

VIII.

De iis qui se aliquando voca-
runt Catharos, cum ad sanctam
catholicam & apostolicam ec-
clesiam venerint, placuit sancto
& magno Concilio, ut manus
iis imponatur, & sic maneat in
clero. Ante omnia profiteri ipsos
scripto oportet, quod obserua-
bunt & sequentur catholicæ &
apostolicæ ecclesiæ dogmata,
hoc est, quod communicabunt
cum his qui secundas nuptias
experti sunt, & his qui perfec-
tionis tempore lapsi sunt, qui-
bus tamen & tempus constitu-
tum & dies definitus est, ut se-
quantur in omnibus decreta ca-
tholicæ ecclesiæ. Vbi cumq; igitur
siue in pagis siue in urbibus
ipsi inueniantur ordinati, inueni-
untur in clero, erunt in eodem ordine:
quicumque autem eo veniunt,
K k k ij

ANNO
CHRISTI
325.

τῆς ἀλλοίως ἐπιχρίσας τὰ πρεσβεία
σώζονται τῆς ἐκκλησίας. καθόλου ὁ
πρεσβυτεριον ἐκείνο, ὅτι εἰ τις χειρὸς
γνώμης τῆ μητροπολίτου χυροίτο ἐ-
πίσκοπος, ὁ ἴσοδον ἢ σέωςδος ἢ
μεγάλη ὄρεσε μὴ δεῖν εἶναι Ἐπίσκο-
πον· ἐὰν μὲντοι τῆ κοινῇ πάντων ψή-
φω βυλόζω, οὐση κὶ κτλ. ὁ κανόνα τῆ
ἐκκλησιαστικόν, δύο ἢ τρεῖς δι' οἰκείῳ
Φιλονεικίαν ἀυπλέζωσι, κρατείτω ἢ
τῆ πλειόνων ψήφου.

ANNO CHRISTI 325

vbi iam est ecclesie catholice episcopus aut presbyter, manifestum quod episcopus ecclesie habebit auctoritatem episcopi: qui autem a Catharis vocatur episcopus, presbyteri honorem habebit: nisi forte placuerit episcopo, nominis honorem illi impertire. sin minus hoc ei placuerit, prouidebit illi locum vel chorepiscopi, vel presbyteri, vt omnino ille in clero esse videatur, & in vna vrbe non sint duo episcopi.

ἐκκλησίας Ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὄντος, προσέχοντα, προσήλθον ὡς ὁ μὲν Ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἔξει τὸ ἀξίωμα τῆ Ἐπισκόπου· ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς καθαιροῖς Ἐπίσκοπος τὴν τῶ πρεσβυτέρου πλὴν ἔξει πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκιμῆ τῶ Ἐπισκόπου ἢ ἡμῶν τῆ ὀνόματος αὐτοῦ μετέχῃ· εἰ δὲ μὴ ἔπο αὐτῶ δρεῖσκοι, ἐπινοήσῃ τὸ πῶν ἢ χωρεπισκοπῆς ἢ πρεσβυτέρου, ὡς τῶ τῆ ἐν τῶ κλήρω ὅλως δοκεῖν εἶναι, μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὄσιν.

De ordinatione presbyterorum.

Περὶ χειροτονίας πρεσβυτέρων.

I X.

δ'.

Si qui citra examinationem promoti sunt presbyteri, aut examinati confessi sunt peccata sua, & postquam confessi sunt, homines commoti manus eis imposuerint præter Canonem, tales non admittit Canon. quod enim reprehensione caret, tuetur ecclesia catholica.

Εἰ πνες ἀνεξέτασως προσήχθησαν πρεσβύτεροι, ἢ ἀνακρινόμενοι ἀμολόγησαν τὰ ἡμάρτημα αὐτῶν, καὶ ὀμολογησάντων, παρὰ κανόνα κινούμενοι ἀνδρες οἱ χεῖρας ἐπιτεθείκασι, ὅσῳ τοιούτοις ὁ κανὼν οὐ προσέεται: τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον ἐκδικήσῃ ἢ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.

De lapsis, & ordinatis per ignorantiam.

Περὶ τῶν παύοντων, καὶ προσχαιρῶν ἀέντων καὶ ἀγνοίαν.

X.

ι'.

Quicumque ex lapsis ordinati sunt per ignorantiam, vel etiam scientibus iis qui ordinarunt, hoc non præiudicat Canonem ecclesiastico: cogniti enim deponuntur.

Ὅσοι προσχαιρέθησαν τῶν παρὰ πεπληκότων καὶ ἀγνοίαν, ἢ ἔσ προειδέντων τῶν προσχειροτονιῶν, τῆσ οὐ προσκρίνει τῶ κανόνι τῶ ἐκκλησιαστικῶ: γνωσθέντες γὰρ καθαιρουῦνται.

De his qui præuaticati sunt citra necessitatem.

Περὶ τῶν παρὰ βλάβων χειρῶν ἀνάγκης.

XI.

ια'.

De his qui præuaticati sunt absque necessitate, aut absque facultatum ablatione, aut absque periculo, aut aliquo simili, quod factum est sub tyrannide Licinii: placuit sanctæ Synodo, licet in-

Περὶ τῶν παραβαγόντων χειρῶν ἀνάγκης, ἢ ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων, ἢ χειρῶν κινδύων, ἢ πινθη τοιούτου, ὁ γέροντες ἐπὶ τῆς πρᾶξιδος Δικινίου· ἔδδξε τῇ συνόδῳ, εἰ καὶ ἀνά-

ANNO CHRISTI 325.
 Ζηιοι ἦσαν Φιλανθρωπίας, ὁμως χρη-
 τεύσαδαι εἰς αὐτοίς. ὅσοι οὖν γησιως
 μετὰ μὲν ἄνθρωποι, τετα ἔτη ἐν ἀκροαμέ-
 νοις ποιήσοισι, καὶ ἐπὶ ἔτη ὑποπε-
 συῶται· δύο δὲ ἔτη χωρὶς προσφο-
 ρῆς κοινωνήσοισι τῷ λαῷ τῆς δι-
 χῶν.

Περὶ τῆς ἀποστασίας, καὶ πάλιν
 εἰς κόσμον ἀναδραμόντων.

ιβ'.

Οἱ προσκληθέντες ὑπὸ τῆς χά-
 ριτος, ἔτι πάλιν ὁρμῶν ἐν δει-
 ξάμενοι, καὶ ἀποδραμόντες τὰς ζώνας,
 μὴ δὲ τὰ πάντα ἐπὶ τὸ οἰκεῖον ἔμεπον ἀνα-
 δραμόντες, ὡς πινὰς καὶ δερμάτια προίε-
 ας, ἔβενεφικῶς καὶ ἄσπαστοι τὸ στρα-
 τεύεαδ· ἔποι δέκα ἔτη ὑποπιπέτωσαν,
 μὴ δὲ τῆς τελευτῆς ἀκροάσεως χρόνον.
 ἐφ' ἅπασιν δὲ τούτοις προσήκει δευτε-
 ρην τὴν προαίρεσιν, καὶ τὸ εἶδος τὴν μετα-
 νοίαν. ὅσοι μὲν γὰρ καὶ φόβω, καὶ δάκρυ-
 σι, καὶ ὑπομονῇ, ἔα ἀναδραμόντες τὴν ἐπι-
 στήφειν ἔργου οὐ χημάτι ἐπιδεί-
 κνυται, ἔτοι πληροῦσαι τὸν χρόνον
 ὡρισμένον τῆς ἀκροάσεως, τῆς δι-
 χῶν κοινωνήσοισι· μὴ τὰ εἶναι τῷ
 ἐπισκόπῳ Φιλανθρωπότερον πὲρ
 αὐτῶν βελβύσαδαι. ὅσοι δὲ ἀδιαφό-
 ρος ἦσαν, καὶ τὸ χημάτι εἰσεί-
 ναι εἰς πάλιν ἐκκλησίαν δευτε-
 ρὴν ἡγήσαντο πρὸς πάλιν ἐπισκόπῳ, ἔξά-
 πνυτος πληροῦται τὸν χρόνον.

Περὶ τῶν ἐν τῷ ἀποθνήσκον κοινων-
 νίαν ἐπιζητούντων.

ιγ'.

Περὶ τῆς ἐξοδίωντων ὁ παλαιὸς
 καὶ κανονικὸς νόμος φυλαχθήσεται καὶ

digni fuerint humanitate, beni-
 gnitate tamē aliqua erga eos vti.
 Quoscumque igitur serio pœnit-
 tet, ii tres annos inter audientes
 agent, septem annis prosternentur
 supplices, duobus vero abs-
 que oblatione orationum cum
 populo participes erunt.

*De iis qui separauerunt se, &
 iterum ad mundum redierunt.*

XII.

Qui vocati sunt per gratiam,
 & primam alacritatem suam o-
 stenderunt, & cingulum militiae
 deposuerunt, postea vero tam-
 quam canes ad proprium vomitum
 redierunt, sic vt quidam
 etiam pecuniam conferant, &
 beneficiis militiam repetant: isti
 decem annos prosternantur sup-
 plices, etiam post auditionis
 triennium. Sed in his omnibus
 oportet propositum perpendere,
 & genus pœnitentiæ. Quicum-
 que enim timore, & lacrymis, &
 perseverantia, & bonis operibus
 emendationem vitæ reipsa, non
 simulatione ostendunt: hi post-
 quam præfinitum tempus audi-
 tionis compleuerint, orationum
 participes erunt: deinde vero li-
 cebit & episcopo humanius ali-
 quid de iis statuere. Qui vero vt-
 cumque tulerunt, & videri ec-
 clesiam ingredi sufficere sibi exi-
 stimarunt ad mutationem vitæ,
 illi tempus omne quod præfinitum
 est impleant.

*De his qui morituri communio-
 nem petunt.*

XIII.

*De his qui ex hac vita exce-
 dunt, vetus & canonica lex fer-*

K k k iij

uetur etiam nunc, vt si quis de- cedat, dominico viatico non fraudetur: quod si desperatus communionē sumpta & hostia percepta iterum conualeſcat, ſit inter eos qui orationum tantum participes ſunt. Omnino vero cuicumque morituro petenti eu- chariſtiam, epiſcopus cum in- quiſitione tribuat hoſtiam.

De catechumenis qui lapſi ſunt.

XIV.

De catechumenis qui labun- tur dum ſacra myſteria docen- tur, viſum eſt ſanctæ magnæque Synodo, vt tres annos inter au- ditores tantum ſint, poſtea orent cum catechumenis.

Quod non oporteat ex ciuitate in ciuitatem migrare.

XV.

Propter plurimum tumultum & ſeditiones quæ exoriūtur, pla- cuit prorfus conſuetudinem tol- lere, quæ cōtra Canonem in qui- buſdam partibus comperta eſt, vt nemo ex ciuitate vna in aliam migret, neque epiſcopus, neque preſbyter, neque diaconus. Si quis poſt ſanctæ huius Synodi ſanctionem tale aliquid tentaue- rit, aut ſe negotio huic dederit, irritus omnino erit huiusmodi conatus, & reſtituetur eccleſiæ, cuius aut epiſcopus, aut preſby- ter, aut diaconus ordinatus fue- rat.

De his qui non manent in eccle- ſiis in quibus ordinati ſunt.

XVI.

Quicumque temere, neque ti- morem Dei ante oculos haben-

νῶ, ὡς εἴ τις ἐξοδῶσι, τῆ δεασπο-
κοῦ ἐφοδίου μὴ ἀποσερείδω· εἰ δὲ
ἀπογνωαδεῖς & κοινωνίας τυχῶν, καὶ
προσφορῆς μετὰ τῶν, πάλιν ἐν τοῖς
ζώσιν ἐξεταδεῖν, ἔστω μὲν τῆ κοινωνί-
ων τῆ βίχης μόνης. καὶ δὲ τῆ & πᾶσι
παντὸς ἕλενος ἐξοδῶντος ἀπὸ τοῦ
μετὰ τῶν βίχης μόνης, ὁ ἐπίσκοπος μὲν
δοκιμασίας μετὰ διδοῦτω τῆ προσφο-
ρῆς.

Γεεὶ τῆς καταργουμένων, ἀρα-
πεσόντων δὲ.
ιδλ.

Πεεὶ τῆ καταργουμένων καὶ παρα-
σόντων ἐν τῆ κατηχίσει, ἐδοξε τῆ ἀγία
καὶ μεγάλη συνόδω, ὡς τε τριῶν ἐτῶν
αὐτῶν ἀκροασαμίδις μόνον, μὲν τῶν
τα βίχης μόνης τῆς καταργουμένων.

Πεεὶ τῆ μὴ δεῖν μετὰ πείσεται ἀπὸ
ἐπέρας πόλεως εἰς ἑτέραν.
εε.

Διὰ τῆ πολὺν ταραχῶν, & τῶν παρ
γινουμένων, ἐδοξε παντάπασι ἀπει-
ρεστέωαι τῆ συνήθειαν τῆ ἀρὰ (V) καὶ ὁ-
να ἀρεθεῖσται ἐν τοῖς μέρεσιν, ὡς ἀπὸ
πόλεως εἰς πόλιν μὴ μετὰ βίχης μόνης
τε ἐπίσκοπον, μήτε πρεσβύτερον, μήτε
διάκονον. εἰ δὲ τις μὲν (V) τῆ ἀγίας συνό-
δου ὄρον τοῦτο π ἐπιχρήσται, ἢ ἐπὶ τῶν
ἐαυτὸν ἀφῆμα π τοῦτο, ἀκυροῦσται
ἔσται ἀπαντος τὸ κατὰ σκῆμα, &
ἀποκαταστήσεται τῆ ἐκκλησία, ἢ ἐ-
πίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος
ἐχειροτονήσται.

Γεεὶ τῆς ἐν αἰς πρεβλήσονται ἐκ-
κλησίας ἐκ ἐμμενόντων.
ιδλ.

Ὅσοι βίβουκινδύως, μήτε (V)
φόβω τῆ θεοῦ ἀπὸ ὀφθαλμῶν

ANNO CHRISTI 325.

ἔχοντες, μήτε $\text{\textcircled{D}}$ ἐκκλησιαστικὸν κανόνα εἰδότες, ἀναχωροῦσι τῆς ἐκκλησίας, πρεσβύτεροι, ἢ διάκονοι, ἢ ὅλως ἐν τῷ κλήρῳ ὀξεταζόμενοι· ἔτσι οὐδαμῶς δεκτοὶ ὀφείλοισιν $\text{\textcircled{D}}$ εἰ ἑτέρα ἐκκλησία, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπαγεῶς χρὴ ἀναστρέφειν εἰς τὰς ἑαυτῶν παροικίας· Ἰππόμενοντα δὲ ἀκοινωνήτοις $\text{\textcircled{D}}$ προσήκει, εἰ δὲ καὶ πολυμήσεΐς ὑφ' αὐτῶν $\text{\textcircled{D}}$ τῷ ἑτέρῳ διαφύροντα, καὶ χροδετήσῃ εἰ τῇ ἑαυτῶν ἐκκλησίᾳ, μὴ συγκαταπιεμένῳ τῷ Ἰπισκόπῳ, ἢ ἀνακεχώρηκεν ὁ ἐν τῷ κανόνι ὀξεταζόμενος, ἀκυρος ἔστω ἡ χροδοσία.

Πεὲ κληρικῶν τοικζόντων.

Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ὀξεταζόμενοι, ἢ πλεονεξίαν καὶ ἢ ἀργουκέρδειαν διώκοντες, ἐπελαθόντο τῆς θεοῦ ρεάμματος λέγοντος· τὸ δρογέει $\text{\textcircled{D}}$ αὐτῶ ἐκ ἑδωκεν Ἰππὶ τόκῳ καὶ δικείζοντες ἕκαστος ἀπατήσιν ἐδικαίωσεν ἢ ἀγία ἔ μεγαλή σωόδος, ὡς εἶπε διρεθεί $\text{\textcircled{D}}$ ὅρον ἔπον τόκους λαμβάνων ἐκ μετ' αὐτοῦ, ἢ ἄλλως μετ' ἑαυτοῦ τὸ πρεσβυτεριον, ἢ ἢ μολίας ἀπατῶν, ἢ ἑπρόν π Ἰππνοῶν ἀργου κέρδους ἔνεκα, κατ' αὐτοῦ τῶ κλήρου, καὶ ἄλλοτε $\text{\textcircled{D}}$ τῶ κανόνι ἔσται.

Πεὲ πρεσβυτέρων λαμβανόντων παρὰ διακόνων τὴν εὐχαριστίαν.

Ἡλθεν εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην σωόδον, ὅπ' ἐν ποσι πόποις ἢ πόλεσι, πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν οἱ διάκονοι διδδασιν· ὅπ' ἔπε ὁ κανὼν, οὔτε ἢ σωήθεια πρεδωκε, ἔδῶ ὀξεσίαν μὴ ἔχοντα προσφύρειν, πούτοις τῶ προσφύροισι διδδῶναι τὸ σῶμα

tes, neque ecclesiasticum Canonem scientes, recesserunt ab ecclesia, siue presbyteri, siue diaconi, siue in quocumque alio ecclesiastico ordine fuerint; hi nequaquam in alia ecclesia recipi debent, sed omni necessitate cogi eos par est redire in parocias suas: pertinaces vero excommunicari oportet. Si quis ausus fuerit subripere eum qui ad alium pertinet, & in sua ecclesia ordinare, non consentiente proprio episcopo, a quo recesserat clericus ille, irrita erit huiusmodi ordinatio.

De clericis fenerantibus.

XVII.

Quoniam plerique ecclesiastici avaritiam & turpem quaestum sectantes, obliuiscuntur diuinae scripturae dicentis: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram:* & fenerantes centesimas exigunt: iustum duxit sanctum magnumque Concilium, vt si quis comperiat post hanc sanctionem usuras capere ex negotiatione, aut aliter rem confectari, aut seculas exposcere, aut aliud quidpiam excogitare turpis lucri causa, de clero deiicietur, & alienus ab ecclesiastico ordine erit.

De presbyteris accipientibus eucharistiam a diaconis.

XVIII.

Peruenit ad sanctum & magnum Concilium, quod in quibusdam locis & vrbibus diaconi presbyteris eucharistiam praebant: quod neque Canon, neque consuetudo tradidit, vt qui potestatem offerendi non habent, his qui offerunt, corpus

ANNO CHRISTI 325.

Christi porrigant. Illud etiam innotuit, quod iam quidam ex diaconis prius quam episcopi eucharistiam attingant. Omnia igitur ista amputentur, & maneat diaconi in suo ordine, scientes quod episcoporum ministri sunt, & presbyteris inferiores existunt: accipiant eucharistiam suo loco post presbyteros, vel episcopo dante, vel presbytero. Sed nec federe diaconis in medio presbyterorum liceat: praeter Canonem enim & ordinem est quod fit. Si quis autem parere noluerit post sanctiones has, desinat esse diaconus.

De redeuntibus ex haeresi Pauli Samosatani ad ecclesiam catholicam.

XIX.

Si qui ex Paulianis confugerint ad ecclesiam catholicam, statutum est, eos omnino rebaptizari debere. Si qui antehac in clero numerati sunt, si quidem inculpati & sine reprehensione visi fuerint, denuo baptizati ordinentur ab ecclesia catholicae episcopo. Si vero examinati minus idonei esse comperiantur, deponi eos oportet. Similiter autem & de diaconis, & aliis omnibus ecclesiasticis eadem forma servabitur. Mentionem autem fecimus de diaconissis, quae in eodem ordine numerantur, quia manus impositionem non habent, ut omnino inter laicos censentur.

χειροθεσται ὑπὸ ἑξοισιν, ὡς ἕξάπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἕξεταζεσθαι.

Ἐ Χριστῷ. καὶ κἀνο δὲ ἐγνωρίσθη, ὅτι ἡ δὴ πνὲς τῶν διακόνων καὶ παρὰ τῆς ἐπισκοπῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ τῶν οὐ πῶτε ἀεληρήστω, καὶ ἐμμενέτωσαν οἱ διάκονοι τοῖς ἰδίοις μέτροις, εἰδότες ὅτι τὸ μὲν ἐπισκόπου ὑπηρετεῖ εἰς, τῆ δὲ πρεσβυτέρων ἐλατῆς τυχεύουσι λαμβανέτωσαν ἢ καὶ τὰξιν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἢ ἐπισκόπου αὐτοῖς διδόντος, ἢ τῶν πρεσβυτέρου. ἀλλὰ μήτε κατὰ τὴν ἐκκλησίαν πρεσβυτέρων ἕξετω τοῖς διακονοῖς παρὰ κανόνα τῆς καὶ παρὰ τῶν ἐκκλησιῶν γινόμενον. εἰ δὲ πρὸς μὴ τῶν περὶ ταρχῆν καὶ μὲν τῶν ὁρις, πεπευδῶ τῆς διακονίας.

Περὶ τῶν Παύλου τῶν Σαμοσατῶν ἐπισκοπῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας.

ιδ'.

Περὶ τῶν Παυλιανῶν, εἴτε ἐκκλησιῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὅρος ἐκτέθηται, ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοῖς ἕξάπαντος. εἰ δὲ πρὸς ἐν τῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ τῶν κληρῶν ἕξετησθαι, εἰ μὲν ἀμεμπτοὶ καὶ ἀνεπίληπτοι φανεῖν, ἀναβαπτίζεσθαι ἕξάπαντος. εἰ δὲ ἀνακριθέντες ἀνεπίληπτοι ἐλέσκονται, κατὰ τὴν αὐτῶν ἐκκλησίαν. ὡσαύτως ἢ καὶ παρὰ τῶν διακόνων, καὶ ὅλων παρὰ τῶν ἐκκλησιῶν κανόνι ἕξεταζομένων ὁ αὐτὸς τύπος φυλαχθήσεται. ἐμνήσθημεν δὲ καὶ τῶν διακονιστῶν, τῶν ἐν αὐτοῖς, τῶν ἐν τῶν ἐκκλησιῶν ἕξεταζεσθαι, ἐπεὶ μὴ

Περὶ

ANNO CHRISTI 341.

ANNO CHRISTI 449

Γεεὶ τῶν ἐν τῇ κωριακῇ γόγυ κλινόντων.

De genu flectentibus in die dominico.

κ.

XX.

Ἐπειδὴ εἰσὶ πνεὶς ἐν τῇ κωριακῇ γόγυ κλινόντες, καὶ ἐν ταῖς ἑπεντηκοστῆς ἡμέραις ὑπὲρ τῆς πεντήκοντα ἡμέρας ἡμῶν παροικία ὁμοφρονῶς φυλάττεσθαι, ἐστὼς ἐδόξε τῇ ἀγία συνόδῳ τὰς ἀρχαὶς ἀποδιδόναι τῷ κωριακῷ.

Τούτους δὲ ἐκοι νόμοις τὸ αὐτὸ ἅγιον ἀπὸν συνῆδριον ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ πανθεοφιλῆσιν καὶ πανθεοφιλέσιν καὶ βασιλέως Κωνσταντίνου, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας ἐγράψαντο. ἐβελώσαντο δὲ καὶ ἐπὶ τὸν νόμον ἐκείνου τῆς ἐπισκοπῆς, ὃν ὁ θεὸς ἐκόλυσε Παφνούτιου, καὶ οὐκ ἀδικαίον ἢ ἄλλοις διηγήσασθαι μεγίστου θαύματος ἄξιον διήγημα. ἐδοκεῖ ποὶ τῶν ἐπισκοπῶν νόμον νεαρὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσαγαγεῖν ἐν τῇ συνόδῳ, ὡς καὶ τῶν ἄλλων τῆς ἐκκλησίας, ἔτι καὶ ἕτερον ὀρίσασθαι.

Γεεὶ τῶν μὴ δεῖν τοῖς ἱερομένοις ἐκαστον τῶν ἐαυτῶν γαμετὴν ἐκβάλλειν.

Quod non oporteat ecclesiasticos suam uxorem eicere.

ΚΕΦΑΛ. ΛΒ.

CAPVT XXXII.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ ἐν πρὶ τῶν μὴ δεῖν τὰς ἱερομένους, εἴτε ἐπίσκοποι, εἴτε πρεσβύτεροι, εἴτε διακονοὶ, εἴτε ὑποδιακονοὶ, εἴτε πρὸς ἱερατικῆ κατελόγου, συγκαθιδύδον τὰς γαμετὰς, ἅς ἐπὶ λαϊκοὶ ὄντες ἠγάγοντο. τούτων ἔτι διατυπωμένων, ἀίμας ἐν μέσῳ τῶν ὄχλων τῶν ἐπισκοπῶν ὁ θεὸς Παφνούτιος, μετὰ τῆς τῶν Φωνῆς ἐβόησε, λέγων ἡμῶν βαρυνέτω τὸ ζυγὸν τῶν ἱερομένων ἡμῶν γῶν, φησὶν, ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ καίτη ἀμίαντος. μὴ τῇ ὑπερβολῇ

CENSERVNT igitur non oportere ecclesiasticos, siue episcopos, siue presbyteros, siue diaconos, siue subdiaconos, aut alios quoscumque sacri illius ordinis, cum vxoribus suis dormire, quas iam antea cum laici essent, duxissent. Hęc cum illi constituerent, surgens in medio episcoporum conuentu diuinus Paphnutius, magna voce dixit: Nolite grauare iugum ecclesiasticorum. Nam honorabiles, inquit, sunt nuptie apud omnes, & totus immaculatus. Nolite lædere

Concil. Tom. 2.

L II

ANNO CHRISTI 449

ecclesiam nimio feueri iuris excessu: non enim omnes, ait, ferre possunt vitæ illud institutum quod omnibus affectibus vacat. nemo, vt opinor, in castitate feruabitur, si mariti singuli suis priuantur vxoribus. Virorum cum suis vxoribus consuetudinem ego præclaram continentiam esse dico, nec posse separari eam quam Deus coniunxit, & quam semel, cum lector aut cantor aut laicus esset, vxorem duxit. Atque ista quidem suavit magnus Paphnutius, licet cõiugii expers esset, propterea quod in monasteriis a pueritia fuerat educatus. Quocirca viri consilio persequasus episcoporum cœtus de quæstione ea tacuit, & eorum reliquit arbitrio, qui volunt ex mutuo consensu a propriis coniugibus abstinere.

Math. 19.

Hæc gesta sunt in sancto, magno, & generali Concilio, quod Nicææ in Bithynia congregatum fuit. Eusebius autem, & Theognius, & qui cum eis erant Ariani, non ferentes vincentem veræ fidei confirmationem, quin & Ario anathema dicere non patientes, iterumque in eo deprehensi, exilio cesserunt, suffragio religiosissimi imperatoris, & iudicio sancti Concilii episcoporum, postquam alios pro ipsis in ipsorum paræciis constituerunt decreto eiusdem Concilii, & cleri ac populi vniuscuiusque paræciæ: & Amphion quidem ecclesiæ Nicomediensî præfectus est, Chrestus vero Nicenæ, & alii eiusdem cum ipso sententiæ aliis. Verum vtentes rursus consuetis artibus Eusebius & Theognius, & occasionem fraudis inuenientes regis humanitatem, callide

τῆς ἀκριβείας τῶν ἐκκλησιῶν μᾶλλον
πρὸς βλάβην τε· οὐ γὰρ φησι πάντας
διώσασθαι φέρειν τῆς ἀπαθείας τῶν
ἀσκησιν. οὐδέεις, ὡς οἶμαι, φυλαχθή-
σεται ἐν τῇ σωφροσύνῃ, ἢ ἐκάστου γα-
μετῆς τῶ ἀνδρὸς σερομύμου. σωφρο-
σύνῃ ἢ χαλῶν καὶ τῆς νομίμου γα-
μετῆς ἐκάστου ἢ σωέλθουσιν λέγω· μὴ
μὲν ἀποβλέψουσιν πάντων τῶν ὁ θεὸς
ἔβλεξε, καὶ ἦν ἀπαξ αἰα γνώσης, ἢ ψά-
της, ἢ λαμῶς ὡν ἠγάγετο. καὶ πάντες ἐ-
λεγον ὁ μέγας Παφνούτιος ἀπειρ-
ῶν γάμου, διὰ τὸ νηπιόθεν ἐν ἀσκητι-
εῖσι αἰατρετέωδον αὐτόν. διὸ περὶ αὐ-
τοῦ πᾶς τῶ ἐπισκόπων σύλλογος τῆ τῶ ἀν-
δρὸς συμβουλίᾳ, ἀπεσίγησε πρὸς τῶ
ζητήματος τούτου, τῆ γνώμη καταλεί-
ψαντες τῶ βουλευμένων καὶ συμφω-
νίαν ἀπέχεσθαι τῆς ἰδίας γαμετῆς.

Ταῦτα ἐπεράχθησαν ἐπὶ τῆς ἀ-
γίας ἐ μεγάλης ἐ οἰκουμένης συνό-
δου τῶ ἐν Νικαίᾳ τῶ Βιθυνίας ἀρεσιδεί-
σης. Εὐσέβιος ἢ καὶ Θεόγνιος, καὶ οἱ σὺν
αὐτοῖς Ἀρειῶν, ἐκ συνέκόντες τῶ τῆς ἀ-
ληθοῦς πίστεως κρατωδύσαν βεβαίω-
σαν, ἐπὶ μὲν καὶ τῶ Ἀρειῶν ἀναθεματικῶν
μὴ ἀνασώμωτοι, φωραθέντες ἐ αὐτοῖς
ἐπὶ τούτω, ἔξορία ὑπέπεσον ψήφω
τῶ θεοφιλεστάτου βασιλέως, καὶ κρίσει
τῶ ἀγίας τῶ ἐπισκόπων συνόδου, ἄλλων
ἀντὶ αὐτῶν ἐν ταῖς αὐτῶν παροικίαις
κατασάντων ψήφω τῶ αὐτῆς συνόδου,
καὶ τῶ τῆς ἐκάστου παροικίας κλήρου καὶ
λαοῦ· καὶ Ἀμφίων μὲν τῶ Νικομη-
δέων ἐκκλησίας ἠγεμονίαν πρὸς ἐλα-
θε, Χρήστος δὲ τῶ τῆς Νικαίας, καὶ ἄλλοι
ταῖς τῶν ὁμοφρόνων αὐτῶν. ἄλλα μὲν
καὶ πάλιν ταῖς ἐξ ἔθους χησάμωτοι
μηχαναῖς Εὐσέβιος καὶ Θεόγνιος, καὶ τῶν
βασιλέως Φιλανθεσπίαν ἐφόδον

ANNO
CHRISTI
325.

ANNO CHRISTI 325

Ἐξαπάτης ὄντωντες, ἀναπαλάσσω πα-
λιν καὶ τὴν περὶ τὴν διωασείδην ἄπολα-
βὴν ἐπιεσόντο. Ἐπειδὴ τούτων κα-
κία μηχανήματα πάμπολλα ὄντα, καὶ
πίστεως ἀσθεσίας ἔμπλεα τυγχάνοντα,
πρὸς τὴν Θεοδωλείου καὶ τῶν λοιπῶν
συθελαφάντων ἐκκλησιαστικῆν ἰσορρο-
πίαν βουλομένοις καταμαθεῖν παρε-
πέμψομι. βασιλεὺς ἔγωγε σπεύδων τῶ
λόγῳ ἵππὶ τὰ ἐξῆς, πρὸς ὧν ἡ τὴν ἱπ-
ποκόπων ἀπέστλε στυόδος τῶς ὑπο-
λειφθεῖσιν ἱπποκόποις, ἔταξ ἑαυτῶν
Ἐφραίμης· οὐ μὲν ἵππὸν καὶ ὁ νικη-
φόρος ἔπρωτάως βασιλεύς, εἰς σύστα-
σιν τὴν ἐκπεδίωσιν ἀγιοτάτης πίστεως,
καὶ τὴν ἀγίας ἐορτῆς τῆς πάσης, εἰς ἔλεγχον
ἵππὸν τὴν ἀσθεσίας πρὸς τὴν ἱπ-
ποκόπων καὶ τῶν μεγαλοφυῶς συγκρο-
τηθείσης τὴν στυόδου, καὶ θεοπροπίως ἐκ-
φωνηθείσης τῆς πίστεως, τότε καὶ τὴν ἐκ-
κλησιαστικῆν ὀταξίδου τυπώσαντες ἀ-
παντα οἱ ἄγιοι πατέρες, δηλώσαντες πάν-
τα τὰ ὠλεσμένα διὰ γραμμῶν πάλ-
σιν τῶς ὑποδὸς οὐρανὸν ἀγίας τῆς
θεοδὸς ἐκκλησίας ἑσπουδάσαν, στυά-
σαντες καὶ τὰ καὶ Μελέπιου.

Γεεὶ τῆς ἀγίας Μελεπίου.
ΚΕΦΑΛ. λγʹ.

ΕΠΕΙ δὲ ἔμελεπός τις ἐπισκο-
πῆς χροτονίας ἠξιομήτορος ἐπὶ
πολλοῦ τὸν Ἀρείου μανίας, διελέχθεις
ὑπὸ τὸν θεοτάτου Πέτρου καὶ τὸν Ἀλέξαν-
δρέων ἐπισκόπου, τῆς καὶ τὸν Ἰερουσαλῆμου
ἐπιφανὸν ἀναθησαμβίου, καὶ ταυρεθείς
ὁ αὐτὸς Μελέπιος ἐκ ἐσερξέ τῆς κα-
ταυρέσεως ψήφον, ἀλλὰ τὴν τὸν Θεοαί-
δα ἔτι τὴν πελαζουσαν Αἴγυπτον ἐο-
ρῆσαν καὶ ζάλης ἐνέπλησσε, τυραννίδι
καὶ τὸν Ἀλεξάνδρου τῆς ἐπισκόπου χρω-
μήτος πρὸς τῆς ἐργαζέ τὸ κοινὸν
Concil. Tom. 2.

agere iterum, & priorem pote-
statem recuperare tentabant.
Sed illorum commenta pessima,
quæ plurima erant, & omnis imp-
ictatis plena, discere volentes,
ad Theodoritum ac reliquos hi-
storix ecclesiasticæ scriptores re-
miserim. Ego autem hinc oratio-
ne properabo ut ea quæ postea
secuta sunt, de quibus episco-
porum Concilium misit episto-
lam ad reliquos episcopos, & eo-
rum paræcias: quin etiam impe-
rator ipse semper victor & fide-
lissimus, ad constitutionem ex-
positæ sanctissimæ fidei & san-
ctæ festiuitatis Paschatis, ad
redargutionem patronorum imp-
ictatis. Post hæc enim omnia
magnifice conspirante Conci-
lio, & decenter promulgata fi-
de, cum omnia quæ ad rectam
ecclesiæ administrationem spe-
ctant, sancti patres constitui-
sunt, omnia definita per literas
indicare omnibus quæ sub cælo
sunt sanctis Dei ecclesiis stu-
duerunt, subiungentes etiam
quæ ad Meletium pertinent.

De nefario Meletio.

CAPVT XXXIII.

QVONIAM autem Mele-
tius episcopus delectus non
multo ante Arii furorem, conui-
ctus a sanctissimo Petro Alexan-
drinæ ecclesiæ episcopo, & post-
ea martyrii corona exornato, &
episcopatu abdicatus, sententia
abdicationis non acquieuit,
sed Thebaidem & finitimam
Ægyptum tumultu ac procellis
contentionis impleuit, tyran-
nidem contra prærogatiuam se-
dis Alexandri episcopi vsur-
pans, conuentus episcoporum
LII ij

ad Alexandrinam ecclesiam scripsit, quæ de Meletio res novas moliente statuisset.

Epistola Concilii scripta sanctis Dei ecclesiis per Alexandriam, Aegyptum, Pentapolim, & Libyam, & omnem terram quæ sub cælo est, cleris etiam & populis orthodoxæ fidei, ab episcopis sancti Nicæni Concilii.

Sanctum & magnum Concilium, sanctæ & magnæ Dei gratia ecclesiæ Alexandrinæ, & dilectis fratribus, Aegyptum, Pentapolim, & Libyam incolentibus, & omnibus sub cælo Dei ecclesiis, cleris & populis orthodoxis, episcopi Nicææ Concilium celebrantes, salutem in Domino.

Socr. lib. 1.
c. 6. Theodor. lib. 1.
cap. 9.

QVONIAM Dei gratia & sanctissimi imperatoris Constantini, qui nos ex variis provinciis & ciuitatibus in vnum congregauit, magnum sanctumque Concilium Nicææ coactum, quæ ad ecclesiasticam fidem spectant in disceptationem vocauit: eaque literis ad vos perscribere necessarium visum est, vt intelligere possitis, cum quæ ibi in quæstionem & disquisitionem vocata, tum quæ decreta fancitaque sunt.

Primum igitur omnium perquisita sunt impia peruersaque Arii dogmata & sectatorum eius, coram sanctissimo imperatore Constantino: & placuit Concilio communibus suffragiis ana-

τῆς συνόδου πρὸς τὴν τῆς Ἀλεξανδρίων ἐκκλησίαν, ἀπὸ τοῦ τοῦ τύπου * νεωτεροποιίας εὐνομοῦσεν.

Συνοδικὴ ἐπιστολὴ γραφείσα τοῖς κτὶ Ἀλεξάνδρειον, καὶ Αἴγυπτον, καὶ Πεντάπολιν, καὶ Λιβύην, καὶ τὰς κτὶ πᾶσαν τὴν ὑπὸ οὐρανὸν ἀγίας τῆς θεοῦ ἐκκλησίας, κληροῖς τε καὶ λαοῖς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, παρὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ ἀγίας συνόδου τῆς ἐπισκόπων.

Ἡ ἀγία καὶ μεγάλη συνὸδος τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης θεοῦ χάριτι Ἀλεξάνδρειων ἐκκλησίας, καὶ τοῖς κτὶ τὴν Αἴγυπτον, καὶ Πεντάπολιν, καὶ Λιβύην, καὶ τοῖς κτὶ τὴν ὑπὸ οὐρανὸν ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, κληροῖς τε καὶ λαοῖς ὀρθοδόξοις, ἐν Νικαίᾳ συνόδον συληροῦσαντες ἐπίσκοποι ἐν κωλιῶν χαίρειν.

ΕΠΕΙΔΗ τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου σωταρχόντος ἡμᾶς ἐκ διαφόρων ἐπαρχῶν καὶ πόλεων, ἡ μεγάλη καὶ ἀγία συνὸδος ἐν Νικαίᾳ συληροῦσά τὰ τοῦ θεοῦ ἐκκλησιαστικῆς πίστεως διείληφεν, ἅπανα ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐφαίνετο δημοπρατεῖν παρ' ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς διὰ γραμμάτων, ἵνα εἰδέναι ἔχητε, ἅπανα μὲν ἐκινήθη καὶ ἐξητάσθῃ, ἅπανα δὲ ἐδόξε καὶ ἐκράτησθαι.

Πρῶτον μὲν ἐν ἀπάντων ἐξητάσθαι τὰ κτὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ παρανομίαν Ἀρείου καὶ τῆς συν' αὐτῷ, ἧς τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοφιλεστάτου ἡμῶν βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπαμύνησθαι ἐδόξε ἀνα-

ANNO
CHRISTI
325.

μαποδύωαι αὐτὸν, & πῶ ἀσεβῆ αὐτῷ
δίδξαν, & τὰ ῥήματα, καὶ τὰ νοήματα
αὐτῷ τὰ βλασφημια, οἷς ἐκέχρητο
βλασφημῶν τὸ υἱὸν τοῦ θεοῦ, λέγων
ὅτι οὐκ ὄντων ἔστι, καὶ πρὶν γυνηθῆ-
ναι μὴ ἔστι, καὶ ἴω ποτε ὅτε οὐκ ἴω,
καὶ ἀπεξοισιότητι κακίας & ἄρεπῆς
δεικνὺν τὸ υἱὸν τοῦ θεοῦ λέγοντος, καὶ
κῆσμα· ταῦτα πάντα ἀνεδεμάπον ἢ
ἀγία σωόδοι, οὐδὲ ὅσον ἀκοδοσαι τῆς
ἀσεβοῦς δόξης, καὶ τῆς ἄπονοίας, καὶ
τῆς βλασφημῶν ῥημάτων αὐτῷ ἀ-
ναγομένη. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐμὲν τῷ
οἴου τέλοισ πενήκτε, πάντως ἢ ἀ-
κηκόατε, ἢ ἀκουσατέ, ἵνα μὴ δόξω-
μῶν ἐπεμβαίνειν αἰδρὶ δι' οὐκίαν
ἀμδρῆαν ἄξια τὰ πῆχιστα κομισα-
μῶν. ποσοῦτον δὲ ἴχμεν αὐτῷ ἀ-
σέβεια, ὡς καὶ παρεπόλεσαι Θεω-
ναῖ τὸν ἀπὸ Μαρμαρικῆς, καὶ
Σεκουῦδον τὸν ἀπὸ Ἰτολεμαίδος.
τῆς γὰρ αὐτῶν κακίνοι σὺ ποῖς
ἄλλοις πενήκασιν. ἀλλ' ἐπειδὴ ἢ
τοῦ θεοῦ χάρις τῆς μὲν κακοδο-
ξίας ἐμείνης καὶ βλασφημίας, καὶ
τῆς προσώπων τῆς πολυσαύτων
διάσειν καὶ διαίρεσιν ποιήσασαι τῆ
εἰρλωομένου ἀνάων λαοῦ, ἢ
λαδύερασε πῶ Αἴγυπτι· ἐλείπε-
το δὲ τὸ κατὰ πῶ προσπέσαι Με-
λεπού καὶ τῆς ἰσὶ αὐτῷ χειροτο-
νηθέντων· καὶ περὶ τούτου τῆς μέ-
ροισ ἀ' ἐδόξε τῆ σωόδοι, ἐμφανί-
ζομῶν ἡμῖν ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. ἐδο-
ξεν οὖν Μελέπῳ μὲν, Φιλανθεσ-
πότῳ κληδέισι τῆς σωόδοι· κα-
τὰ γὰρ τῷ ἀκριβῆ λόγον οὐδεμίας
συγγνώμης ἄξιον ἴω· μένειν σὺ τῆ
αὐτῷ πόλει, καὶ μηδεμίαν ὄξοισαν
ἔχιν, μήτε χειροτονεῖν, μήτε χειρίζιν,

thema denunciare & ei ipsi, & nefariae eius opinioni, & verbis sententiisque execrabilibus, quibus usus est ad Filium Dei blasphemis onerandum, dicens eum ex iis quae non sunt esse, nec fuisse antequam natus esset: fuisse tempus aliquando cum non esset: Filium Dei libero voluntatis suae arbitrio virtutis & vitii capacem esse inquam, & creaturam esse: quibus omnibus sanctum Concilium indicit anathema: imo vero ne pati quidem potest, ut vel impia eius opinio, vel amentia, vel blasphema verba ad aures perueniant. Quem autem exitum consecuta sint res eius, omnino vel audiistis, vel saltem a nobis audietis, ne nos insultare homini videamur, qui meritas sceleris sui poenas luit. Tantum vero inualuit eius impietas, ut cum eo una perierint Theonas Marmaricae, & Secundus Ptolomaidis, episcopi: nam & illi cum aliis quibusdam eisdem malis affecti sunt. Verum cum iam Aegyptus non modo peruerfa illa opinione & blasphemia, sed etiam certis hominibus qui in populo antea pacato & tranquillo seditionem & discordiam concitare ausi sunt, Dei gratia penitus liberata esset: tamen petulantia Meletii & eorum qui ab illo in sacrum ordinem cooptati sunt, restabat adhuc: de qua re quid Concilium decreverit, vobis carissimi fratres indicamus. Concilium clementius aliquando in Meletium animatum (nam summo iure nullam merebatur veniam) decrevit ut in sua ciuitate maneat, potestatem autem nullam habeat vel manus imponendi, vel admini-

strandī, vel quemquam ad munus aliquod ecclesiasticum deligendi, vel in aliena regione aut ciuitate eius rei gratia comparandi, sed vt solum dignitatis nomen retineat. Illi vero qui ab eo in sacrum ordinem lecti sunt, simul atque sanctiore ordinatione confirmati fuerint, ad communionem post hæc admittantur, & permittatur illis quidem honoribus frui, & sacris muneribus fungi; sed tamen omnibus in singulis paræciis & ecclesiis, qui sunt ab honoratissimo viro & collega nostro Alexādro ordinati, sint omnino inferiores. Quinetiam nulla potestas eis sit vel designandi quos velint, vel omnino quidquam faciendi absque consensu episcoporum catholicæ & apostolicæ ecclesiæ qui sub Alexandro sunt sanctissimo collega nostro. Hi autem qui Dei gratia & vestris precibus adiuti, ad nullum schisma deflexisse comperti sunt, & se intra catholicam & apostolicam ecclesiam impollutos continerunt, ius habeant & ordinandi, & eos qui digni clero fuerint nominandi, denique & omnia ex lege & instituto ecclesiastico libere exequendi. Quod si quis forte eorum qui ecclesiæ funguntur muneribus, diem suum obierit, tum vnus ex illis qui nuper in ecclesiam adsciti sunt, modo idoneus videatur, & populus illum eligat, episcopusque Alexandriae & suffragetur & consentiat, in locum succedat demortui. Atque sit istud aliis quidem omnibus concessum. De Meletio autem nominatim aliter statutum est, vt videlicet, cum propter petulantiam quam antea osten-

μήτε χροδετείν, μήτε ἐν χώρα, μήτε ἐν πόλει ἑτέρα φαίνεσθαι ταύτης τῆς παρθένου ἑνεκα. Ἰδιὸν δὲ τὸ ὄνομα τῆς μητὸς κεκτῆσθαι. Ἐδὲ δὲ ἰσοῦ ἀπὸ καταστάσεως, μυστικώτερα χειροτονία βεβαιώσοντας, κοινωνησῶμαι ἰπὶ τοῖς. ἐφ' ᾧ τε ἔχον μὴ αὐτὸ πλὴν μὴ, καὶ λειτουργεῖν, δὲ ἑστὶ ἰσοῦ πάντων τῶν ἐν ἑκάστη παρθένου καὶ ἐκκλησίας ἰσοῦ μόνων, τῶν ἰσοῦ πρῶτον καὶ συλλειτουργῶν ἡμῶν Ἀλεξάνδρου παρθενωσιμένων. ὡς τοῖς μὴ μηδεμίαν ἰσοῦσιν ἑστὶ ἰσοῦ σκοπῶν αὐτοῖς παρχειρίζεσθαι, ἢ ὑποβάλλειν ὀνόματα, ἢ ὅπως ποιῆν πρὸς γάμους τῶν τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἰσοῦ τῶν ἰσοῦ Ἀλεξάνδρου τελευτῶν, ἰσοῦ ὁσώτων συλλειτουργῶν ἡμῶν. Ἐδὲ δὲ χεῖρ θεοῦ καὶ ἑσθλῆς ὑμετέρων ἐν μηδενὶ ἁμαρτίᾳ ὄντων, ἀλλὰ ἀκλιμάκων ἐν τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ ὄντων, ἰσοῦσιν ἔχον καὶ παρχειρίζεσθαι, καὶ ὀνόματα ἐπιλέγεσθαι τῶν ἀξίων τῆς κλήρου, καὶ ὅπως πάντα ποιῆν καὶ ἰσοῦ νόμον ἐστὸν ἐκκλησιαστικόν. εἰ δὲ πρὸ συμβαίνῃ ἀπαύσασθαι τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρὸς ἡμῶν παρθενοῦσιν ἢ εἰς πλὴν ἡμῶν τῆς τελευτῆς ἰσοῦσιν ἰσοῦσιν, μόνον εἰ ἀξιοὶ φαίνονται, καὶ ὁ λαὸς αἰροῖται, σωεπιψηφίζοντος αὐτῶν, καὶ ἐπισφραγίζοντος τῆς ἰσοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπισκοπῆς. τῆτο δὲ τοῖς μὴ ἄλλοις ἀπὸ σωεχωρήσῃ. ἰπὶ τῆς Μελετίου παρθενοῦσιν ἐκείν τὰ αὐτὰ ἔδωκε, διὰ πλὴν ἀνεκὰσθαι ἀπὸ ἀταξίᾳ, καὶ διὰ τὸ παρχειρῶν καὶ παρθενοῦσιν τῆς γά-

ANNO
CHRISTI
325.

μης, ἵνα μηδέμια ἕξοσις ἢ αὐθεν-
 τία αὐτῷ δοθῆι, ἀνθερόπω δυνά-
 μιν πάλιν ταῖς αὐταῖς ἀπαξίας ἐμ-
 ποιήσαι. ταῦτά ὅστι τὰ ἕξαιρετα καὶ
 διαφέροντα Αἰγυπτίῳ καὶ τῇ ἀγι-
 τάτῃ Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίᾳ. εἰ δέ
 πᾶσι ἢ ἑκατοντάτῃ ἢ ἑδογματικῇ
 συμφορῶντος τῆς κρείου καὶ πρῶ-
 τάτου συλλειτουργοῦ καὶ ἀδελφοῦ
 ἡμῶν Ἀλεξάνδρου, αὐτὸς παρὸν
 ἀκριβέστερῶς αἰοῖσιν ταῦτα πρὸς ὑ-
 μᾶς, ἅτε δὴ καὶ κρείου καὶ κοι-
 νωνὸς τῆς γενημερίας τυχεῶν.
 διαγγελισόμεθα δὲ ὑμᾶς καὶ πρὸς
 τῆς συμφωνίας τοῦ ἀγίου πάρα,
 ὅτι ὑμεῖς αἰετῶς κατωρῶσιν
 καὶ τοῦτο τὸ μέγιστον, ὡς πάντας
 εὖ ἐν τῇ ἐνώπιον ἀδελφοῦ, εὖ με-
 τὰ τῆς Ἰουδαίων τὸ πρῶτον ποι-
 οῦντας, συμφώνως Ῥωμαίοις καὶ
 ὑμῖν, ἔπεισαν ἡμῖν ὅτι ἕξ ἀρχαίου
 μὴ ὑμῶν Φυλακασίῳ τὸ πάρα, ἐν
 τῷ δευτέρῳ ἀγίῳ πλὴν αὐτῷ ἀγνο-
 τάτῃ ἐορτῆν τῆς πάρα. χαίροντες
 οὖν ὅτι πᾶσι κατορθώμασι, καὶ ἐ-
 πί τῇ κοινῇ εἰρήνῃ καὶ συμφωνίᾳ,
 καὶ ἐπὶ τῷ πᾶσι ἀφίσει ἐκκοπῆναι,
 διποδέξασθε μὲν μέγα μείζονα π-
 μῆς ἔπεισαν ἀγάπης ὅτι συλ-
 λειτουργῶν ἡμῶν, ὑμῶν δὲ ἐπίσκοπον
 Ἀλεξάνδρον, ὅτι ἀφῆκεν ἡμᾶς
 τῇ αὐτῇ ἀφοσίᾳ, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ
 ἡλικίᾳ τοσοῦτον πόνον ὑποσείναι ὑ-
 πὲρ τῆς εἰρήνης ἡμετέρας παρὰ τὴν ὑ-
 μῶν καὶ πᾶσιν. ἀγαθὸν δὲ ἔπεισαν ἡ-
 μῶν ἀπάντων, ἵνα πᾶσι καλῶς ἔχον δό-
 ξαντα, ταῦτα βίβλια μένοι, κατ'
 διδοκίμῳ γενημένα, ὡς πιστεύο-
 μιν, παρὰ τῆς παντοκράτορος θεοῦ,
 καὶ τῆς μονογενοῦς ὑποῦ αὐτῆς τῆς κω-

dit, tum propter temeritatem &
 proteruiam mentis, nulla pote-
 stas auctoritasve ei tribuatur:
 quippe cum homo is sit qui pos-
 sit denuo ecclesie statum & or-
 dinem perturbare. Hæc sunt quæ
 ad Ægyptum & sanctissimam
 ecclesiam Alexandrinam pro-
 prie & separatim pertinent. Si
 quid præterea vel Canonibus
 vel decretis constitutum est, hon-
 oratissimus dominus frater &
 collega noster Alexander ad vos
 reuertus certius perferet, ut qui
 actorum omnium auctor fuerit
 & particeps. Lætum etiam nun-
 tium vobis afferimus de consen-
 su omnium in celebrando san-
 ctissimo festo Paschatis, quod ea
 res etiam vestris precibus recte
 constituta est; ita ut omnes fra-
 tres in oriente, qui antea Iudæos
 imitari consueverant, iam dein-
 ceptum cum Romanis & vobis, om-
 nibusque nobis, qui eundem
 morem vobiscum a primis tem-
 poribus in eo recolendo tenui-
 mus, sanctissimum festum Pas-
 chatis concordissime celebra-
 bunt. Læti igitur ob res prospere
 gestas, & ob pacem & concor-
 diam communiter inter omnes
 constitutam, tum denique ob ex-
 cisas radicibus hæreses, collegam
 nostrum & episcopum vestrum
 Alexandrum maiore honore &
 ardentiore caritate complecti-
 mini: qui nos præsentia sua re-
 creavit, & permultum laboris in
 hac ætate sua suscepit, quo vos
 aliique omnes tranquilliore pa-
 ce frui possitis. Orate pro omni-
 bus nobis, ut quæ a nobis recte
 sunt constituta, ea rata stabilia-
 que maneat, ut credimus, be-
 neficio Dei Patris omnipoten-
 tis, & unigeniti filii eius Domi-

ni nostri Iesu Christi, & Spiritus sancti, cui sit gloria in sæcula. Amen.

εἰς ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ᾧ ἡ δόξα εἰς πάντας αἰώνας ἀμὲν.

*Publica epistola scripta ab
Eusebio episcopo Cas-
area Palæstinæ.*

Ἐπικύλιον Ἐπιστολὴ γραφείου τοῦ
Εὐσεβίου Ἐπισκόπου Καισαρείας
τῆς ἐν Παλαιστίνῃ.

CAPVT XXXIV.

ΚΕΦΑΛ. λθ.

ETSİ verisimile est, fratres carissimi, ea quæ de fide ecclesiastica in amplo & frequenti Concilio Nicææ coacto tractata sunt, ad vos aliunde perlata esse, præsertim cum fama ipsa accuratam rerum gestarum narrationem sua celeritate præcurrere soleat: tamen ne veritas, si auditione sola ea acceperitis, contra se habeat vobis nuntietur, primum eam fidei formulam, quæ a nobis Concilio proposita est, deinde alteram, quam episcopi, vbi nostris pauca adiecerunt, ediderunt, ad vos mittere necesse putauimus. Nostra vero formula, quæ tum coram imperatore nostro sanctissimo perlecta est, tum recte se habere pro certo explorata, ad hunc modum se habet.

ΤΑ ὡς τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως πραγματευθέντα καὶ πάλιν μετὰ τὴν αὐτοὺς ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων ἐκείνων, εἰκὸς μὲν ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ καὶ ἄλλοθεν μεμαθημένοι, τῆς φημὸς περὶ τῶν εἰσθημάτων ὡς τῆς πραγμασιῶν ἀληθῆς λόγον· ἀλλ' ἵνα μὴ ἐν ποιότητι αἰσῶν τὰ τῆς ἀληθείας ἐστῶν ὑμῶν ἀπὸ γέλληται, ἀγαθῶς διεπεμψαμένα ὑμῖν, προσέτι μὲν πάλιν ὑφ' ἡμῶν περὶ αὐτῶν ὡς τῆς πίστεως γραφῶν, ἐπιτετα δὲ πάλιν δι' ἡμῶν τῆς ἡμετέρας φωνῆς προσδοκῶντες ἰσχυροῦς ἐκδεδώκεται. τὸ μὲν οὖν ὑφ' ἡμῶν γράμμα ἐπὶ παροισία τῆς τοφιλίας τοῦ ἡμῶν βασιλέως ἀναγνωσθέν, ὡς τῆς ἐκείνων καὶ δοκίμως ἀποφανθέν, ὡς τῶν ἐκείνων ὡς τῶν.

Fides a nobis exposita.

Ἡ ὑφ' ἡμῶν ἐπιτεθεισα πίστις.

Sicut ab episcopis qui nos ategressi sunt, accepimus tum cum fidei fundamenta in nostris animis primum iacta essent, cumque lauacro baptismi abluti essemus, audiuius, sicut a diuinis scripturis didicimus, & sicut cū fungeremur presbyteri munere, & cum episcopatum obtineremus, credidimus & docuimus; sic etiam iam credentes nostram fidem patefacimus: ea est talis.

Καθὼς παρελάβομεν παρὰ τῶν ὑφ' ἡμῶν Ἐπισκόπων, καὶ ἐν τῇ περὶ κατηχισί, καὶ ὅτι τὸ λουτρὸν ἐλαμβάνομεν, καὶ καθὼς ἀπὸ τῶν ἁγίων γραφῶν μεμαθημένοι, καὶ ὡς ἐν τῶν προσβυτερίᾳ ἐν αὐτῇ τῇ Ἐπισκοπῇ Ἐπισβύομεν τε καὶ ἐδιδάσκομεν, οὕτω καὶ νῦν πσεύοντες πάλιν ἡμετέραν πίστιν ὑμῖν προσφέρομεν· ἐστὶ δὲ αὕτη.

Credimus in vnum Deum

Γινεύομεν εἰς ἓνα θεὸν πατέρα

πατ-

ΑΝΘΩ
CHRISTI
35.

παντοκράτορα, ὅτι τῶν ἀπάντων ὄρα-
 τῶν τε καὶ ἀορατῶν ποιητὴν· καὶ εἰς ἕνα
 κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅτι τῆς θεοῦ
 λόγον, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός,
 ζωὴ ἐκ ζωῆς, ἡὸν μονογενῆ, ὡρο-
 τόποιον πάσης κτίσεως, ὡρὸ πάντων
 τῶν αἰώνων ἐκ τῆς πατρὸς γεννημέ-
 νον, δι' οὗ καὶ ἐγένετο πάντα· ὅτι
 διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκω-
 θέντα, καὶ ἐκ αὐτῆς ποιοῦς πολιτευσά-
 μενον, καὶ παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ
 τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα πρὸς τὸν
 πατέρα, καὶ ἕξοντα πάλιν ἐκ δεξιῆς
 κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. πνεύομεν
 ἕν ἐκ πνεύμα ἁγίου, ἀληθῶς πνεύ-
 μα ἁγίου, καθεὸς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν
 ἰσοπέλλων εἰς τὸ κήρυγμα· ὅτι ἐαυ-
 τῶ μαθηταί, εἶπε· πορεύθεντες μαθη-
 τεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες
 αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τῆς πατρὸς, καὶ τῆς
 υἱοῦ, καὶ τῆς ἁγίου πνεύματος. ὡς
 ἂν καὶ διαβεβαιούμεθα οὕτως ἔχειν,
 καὶ οὕτω φρονεῖν, καὶ πάλιν οὕτως
 ἐγκρίναί, καὶ μέγχι θανάτου ὑπερ-
 ταύτης ἐπίσταται τῆς πίστεως, ἀναθε-
 ματίζοντες πᾶσαν ἄθεον ἄρεσιν. ταῦ-
 τα δὲ καρδίᾳ καὶ ψυχῆς πάντως
 πεφρονηκέναι, ὅτι οὐκ ἔγνωμεν ἐ-
 σωσθῆναι, καὶ νῦν φρονεῖν τε, καὶ λέ-
 γαν ὅτι ἀληθείας Ἰπὶ τῆς θεοῦ τῆς
 παντοκράτορος καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ μαρτυρούμεθα, δεικνύοντες
 ἔχοντες, καὶ δι' ἰσοπέλλων πείθειν
 ὑμᾶς, ὅτι καὶ ὅτι ἀρεληλυθότας
 χρόνους οὕτως ὁπιστεύομεν τε καὶ ἐ-
 κηρύσσομεν. ταῦτης ὑφ' ἡμῶν ἐκτε-
 θεῖσης τῆς πίστεως, οὐδενὶ περιω-
 ἀντολογίας τόπος. ἀλλ' αὐτὸς τε
 ὡς ὅτι οὐκ ἀφιλίστατος ἡμῶν βα-
 σιλεύς, ὁρῶντα περὶ ἐλέγειν αὐτῶν
 Concil. Tom. 2.

Patrem omnipotentem, visibili-
 lium omnium & invisibilium
 creatorem: Et in vnum Domi-
 num Iesum Christum, Dei Ver-
 bum, Deum de Deo, lumen de
 lumine, vitam de vita, filium
 vnigenitum, primogenitum om-
 nis creaturæ, ante omnia sæcu-
 la ex Patre genitum; per quem
 etiam omnia facta sunt: Qui
 propter nostram salutem incar-
 natus est, & inter homines ver-
 fatus: qui passus est, & resurrexit
 tertia die, & ascendit ad Patrem,
 & iterum venturus est in gloria
 iudicare viuos & mortuos. Cre-
 dimus etiam in vnum Spiritum
 sanctum, vere Spiritum sanctum,
 sicut Dominus noster cum disci-
 pulos suos ad prædicandum mit-
 teret, locutus est: *Euntes docete
 omnes gentes, baptizantes eos in
 nomine Patris, & Filii, & Spi-
 ritus sancti.* De quibus confir-
 mamus ita esse, nos ita sentire,
 sic etiam sensisse, & vsque ad
 mortem huic fidei insistere vel-
 le, anathemate impiæ cuique
 hæresi denunciato. Atque de istis
 rebus omnibus nos sincere ex
 animo ita sensisse, ex quo nos-
 met noscere poteramus, & iam
 etiam vere tum sentire, tum di-
 cere, Deum omnipotentem &
 Dominum nostrum Iesum Chri-
 stum coram testamur, certaque
 demonstratione ostendere pos-
 sumus, vobisque ratione persua-
 dere, nos temporibus præteri-
 tis ita credidisse, & prædicasse.
 Cum hanc fidem exposuissemus,
 nulli erat contradicendi locus.
 Quinetiam imperator ipse nos-
 ter sanctissimus hanc nostram
 fidem veritatem in se complecti
 primus omnium testificatus est,
 seque eodem animo esse constan-
 M m m

ter asseruit, præcepitque ut omnes eidem assentirentur, decretis eiusdem subscriberent, congruerent cum eisdem, dummodo vna vox consubstantialis adscriberetur; quam quidem ille ipse explicauit: quod non secundum corporis affectiones dicatur patri consubstantialis, neque quod per diuisionem vel sectionem ullam ex patre constaret. nam fieri non potest, ut natura quæ materiæ expers est, quæ sola intelligentia percipitur, quæ corpore vacat, corpoream ullam affectionem in se excipiat: sed eiusmodi res nos diuinis & arcanis verbis debere complecti. Sapientissimus quidem & pius noster imperator de his isto modo philosophatus est. Episcopi autem propter hanc vocem, consubstantiale, istam formulam ediderunt.

Fidei formula in Concilio edita.

CAPVT XXXV.

CREDIMVS in vnum Deum, Patrem omnipotentem, omnium visibilibus & inuisibilibus creatorem: Et in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei, genitum ex Patre vnigenitum, hoc est, ex substantia patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt, & quæ in cælo, & quæ in terra sunt: Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, homo factus est, passus est, sepultus est, & resurrexit tertia die, ascendit ad cælos, venturus

ἐμὲ πύρην· οὐτω τε & ἐὰν ᾤ-
νεῖν σωωμελόγησε, καὶ ταύτην
πάντας συγκαταπέθεαι, ὑπογράψαι
τε τοῖς ὁδοῖσι, καὶ συμφωνεῖν ἐπι-
ποις αὐτοῖς ὡς κελεύεται, ἐπὶ μόνου
ἁεροῦ ἁφῆτος ῥήματος τῆ ὁμο-
σίου, ὃ ἐ ἀπὸ ἡμιλύθου, λέγει·
ὅτι μὴ κατὰ τὰ ἴδιαι σωματικῶν πᾶσι
λέγεται τῶ πατρὶ ὁμοούσιον, οὐτε
καὶ διαίρεσιν, οὐτε κατὰ πᾶσι ὁμο-
μῶ ἐκ τῆ πατρὸς ὑποστάσεως· μηδὲ
ἴδιαι διδάσκει τὴν αὐτὴν, καὶ νοεῖν,
καὶ ἀσώματον φύσιν σωματικῶν ἐκ
πατρὸς ὑφίσταται· τοῖσι δὲ καὶ ὁμο-
ῤῥήτοις λόγοις ἁεροῦ τῆ πατρὸς
νοεῖν. καὶ ὁ μὲν σοφώτατος ἡμῶν καὶ
δυσσεβέστατος βασιλεὺς τὰ τοιαῦτα ἐπι-
λοσόφει· ④ δὲ ἁεροῦ τῆς τῆ ὁ-
μοουσίαι ἁεροῦ τῆς τῆ ὁ-
φῶν πεποιθήσει.

Η δὲ τῆ σωδοῦ ὑπαγραφήσει
πίσι.

ΚΕΦΑΛ. λέ.

ΠΙΣΤΕΥΟΜΕΝ εἰς ἓνα θεόν,
πατέρα παντοκράτορα, πάντων
ὄρατῶν τε καὶ ἀορατῶν ποιητὴν· ἐ-
εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν
ἕκτον τῆ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τῆ πα-
τρὸς μονογενῆ, τῆς ἑστίν, ἐκ τῆς οὐ-
σίας τῆ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ
φωτὸς, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀλη-
θινῆ, γεννηθέντα, ἢ ποιηθέντα, ὁμοού-
σιον τῶ πατρὶ, δι' ὃ τὰ πάντα ἐγένε-
το, τὰ τε ἐν οὐρανοῖς, τὰ τε ἐν τῇ γῆ·
④ δὲ ἡμᾶς ἑαυτῶν ἀνθρώπων, καὶ διὰ
τῶν ἡμετέρων σωτηρίων κατελθόν-
τα, καὶ σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπή-
σαντα, παθόντα, τελευτῶντα, καὶ ἀ-
ναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀνελθόν-
τα εἰς τὸν οὐρανόν, ἐρχόμενα

creatura prædita sit : quam quidem ex patre genitam esse sacre literæ perdocent , cum modus eius generationis a nulla mortali natura vel verbis exprimi , vel cogitatione comprehendi possit . Eodem modo etiam illud : Filium Patri consubstantialem esse , ratione & exquisitum est , & probatum , non more corporeo debere intelligi , nec quidquam habere simile cum mortalibus animantibus : nam neque diuisione substantiæ , neque sectione , sed nec affectione vlla , aut versione mutationeve paternæ essentia & facultatis posse constare : ingenitam enim patris naturam ab his omnibus prorsus alienam esse . & hoc , patri consubstantialem esse , nihil aliud ostendere , quam Filium Dei ad reliquas creaturas nullam habere similitudinem , sed patri solum , qui cum genuit , omnino similem esse , neque ex alia quam patris subsistentia & essentia genitum . Quod quidem sic expositum , rectum videbatur assensione approbare . Nam nonnullos veteres episcopos & scriptores , viros sane disertos & illustres , in Patris & Filii diuinitate explicanda hoc verbo , consubstantiale , visum fuisse cognouimus . Sed de fide in Concilio Nicæno exposita & diuulgata ., hæc habetenus . Cui quidem omnes ad vnum assensum sumus , non temere & inconsulto , sed secundum sententias coram ipso sanctissimo imperatore propositas , discussasque . Quinetiam anathematis formulam , quæ post fidem explanatam ab illis proposita est , approbandam quoque putauimus : propterea quod vetet , ne quisquã

πυλαίνεν ούσιας , ἡὼς ἐν τῷ πατρὶ
 γεννηθῆσθαι τὰ θεῖα διδάσκει λόγια , τῷ
 ἱεροῦ τῆς γενήσεως ἀνεκφράστου καὶ
 ἀνεπιλόγιστου πάσι γεννητῆ φύσις τῆς
 πατρὸς . οὕτω δὲ καὶ τὸ ὁμοούσιον
 εἶναι τῷ πατρὶ ὡς ἡὼς ἐξ
 οὐδενος ὁ λόγος συνίστη , οὐ κατὰ
 τῆς σωματικῆς ἴσως , οὐδὲ τῆς
 θνητῆς ζωῆς παραληρησῶς : οὐτε
 γὰρ κατὰ διαίρεσιν τῆς ούσιας , οὐτε
 κατὰ ἀποτομιλῆν , ἀλλ' οὐδὲ κατὰ
 π πατρὸς , ἢ ἱσθῶν , ἢ ἀλλοίωσιν τῆς
 τῷ πατρὶ δυνάμεως : πύτων γὰρ
 πάντων ἀλλοτεῖαι εἶναι τῷ ἀγεννη-
 τῷ τῷ πατρὶ φύσιν παρασπατικῶν δὲ
 εἶναι τὸ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ , τὸ
 μηδεμίαν ἐμφέρεται πρὸς τὴν γεν-
 νητὰ κτίσματῶν ὡς ἡὼς τοῦ φέ-
 ρειν , μόνω δὲ τῷ πατρὶ τῷ γεννη-
 κόπι κατὰ πάντα ἱσθῶν ἀφομοιοῦ-
 σθαι , καὶ μὴ εἶναι ἐξ ἑτέρας πρὸς
 ἰσοστάσεως τε καὶ ούσιας , ἀλλ' ἐν
 τῷ πατρὶ . ὡς καὶ αὐτῶ τῶν ἐρμη-
 νευθῆναι ἱσθῶν καλῶς ἔχον ἐ-
 φάνη συγκαταδέσθαι : ἐπεὶ καὶ τῶν
 παλαιῶν πνας λογίους καὶ ἰσθῶν
 νεῖς ἰσθῶν καὶ συσφραγῆσθαι ἰ-
 γνωθῆναι , ἰσθῶν τῆς τῷ πατρὶ καὶ ὡς
 θεολογίας τῷ τῷ ὁμοοῦσιον χρησι-
 μῶσις ὀνόματι . ταῦτα μὲν οὐκ ἐ-
 λ τῆς ἐκτεθείσης εἰρηδῶ πίστεως , ἢ
 σιμωφωθήσασθαι πάντες , ἐκ ἀνε-
 ξετάσεως , ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀποδοχῆσθαι
 διανοίας , ἐπ' αὐτῶ τῶν θεοφιλεσῶν
 βασιλέως ἐξεταθείσθαι . καὶ ἡ αἰ-
 δεμαλισμὸν δὲ ἡ μὴ πῶς πῶς
 αὐτῶν ἐκτεθέντα , ἀλυτῶν ἢ ἡρμῶν
 μῆθαι , διὰ τὸ ἀπείργῶν ἀγράφοις χη-
 δῶν φωναῖς , δι' αἰς χροδὸν ἢ πῶς

ANNO
CHRISTI
325

γέρονε σύγχλις καὶ ἀκαταστάσια τῆς
 ἐκκλησίας. μηδεμίαν γουὺ θεοπνεύ-
 σου γραφῆς, πῶ, ἢ οὐκ ὄντων, καὶ
 πῶ, ἢ ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ τοῖς ἐξῆς
 ὀπλιτοῖς, κεχρημένους, ἐκ βίλο-
 γον ἐφάνη ταῦτα λέγειν καὶ διδάσκειν.
 ἢ καὶ αὐτῶ καλῶς δόξαυπ συνεδέμθα.
 ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ πατρὶ τούτου γένω
 τούτοις εἰσάμεν συζητῆσαι τοῖς ῥη-
 μασι, ἐπὶ μὲν τὸ ἀναθεματῆσαι,
 τὸ πατρὶ τῆς γνησίως οὐκ ἦν, ἐκ
 ἀποπιν εὐνοίας, πῶ πατρὶ πάντων ὁ-
 μοιογενῆσαι εἶναι αὐτῶ ἢ ὅν τῆς θεοῦ
 πατρὶ τῆς κατὰ σὰρκα γνησίως. ἢ
 δὲ ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασι-
 λῆς καὶ αὐτὸς τῷ λόγῳ κατακρίνα-
 ζεν, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐκείνου αὐτῶ
 γνησίως τὴν πατρὶ πάντων αἰώνων
 εἶναι αὐτῶν· ἐπεὶ καὶ πρὶν εὐεργεία
 γνησίως, διδάμει ἢ ἐν τῷ πα-
 τρὶ ἀγνήτως, ὅπως τῆς πατρὶς αἰ-
 πατρὶς, ὡς καὶ βασιλείως αἰεὶ, καὶ σω-
 τῆρ αἰεὶ, διδάμει πάντα ὅπως, αἰεὶ
 τε κατὰ τὰ αὐτῶ καὶ ὡσαύτως ἐχον-
 τος.

Ταῦτα ὑμῖν ἀναγκαίως διεπεμ-
 ψάμεθα, ἀγαπῆτοι, τὸ κεκριμένῶ
 τῆς ἡμετέρας ἐξουσίας τε καὶ συλ-
 καταστάσεως φανερόν ὑμῖν καθιστῶν-
 τος· καὶ ὡς βίλογως τότε μὲν καὶ
 μέγεις ὑσάτης ὡς εἰσάμεθα, ὅτε
 ἡμῖν τὰ ἐφ' ὧς γραφέντα παρὰ
 κοπῆ· τότε δὲ ἀφιλονείκως τὰ μὴ
 λυσιπῶτα κατεδέξαμεθα, ὅτε ἡμῖν
 βίλογως τῶν λόγων ἐξουσίας
 τὴν διαίδη, ἐφ' ὧ σωτῆρ ἦν
 ἄλλοις scripta erant, animum nostrum
 offenderent, in vna eademque
 sententia ad extremam vsque horam
 perstitimus. Verum postea facile
 sane, & sine vlla contentione, ea
 quæ nullam habebant offensionem,
 tum demum amplexati sumus, cum
 nobis verborum sensum & sententiam
 æquis animis disquirentibus, illa
 quæ exposita erant, consen-

(ex quibus in ecclesiis omnis fe-
 re confusio & discordia inuecta
 est) omnino vtatur. Cum itaque
 nulla scriptura diuinitus inspira-
 ta his vocibus vsa sit : Filium
 Dei ex nihilo ortam esse, &
 tempus fuisse aliquādo cum non
 esset; & quæ sequuntur in cam-
 dem sententiam : minime con-
 sentaneum videbatur, eas vel
 proferre, vel docere. Cui senten-
 tiæ tam præclare decretæ consti-
 tutæque nos consensimus, quan-
 doquidem nunquam antehac
 eiusmodi verba vsurpare confue-
 uimus. Præterea non absurdum
 videtur illud etiam anathemate
 ferire: Quod antequam gignere-
 tur non esset; cum omnes fateri
 debeant Filium Dei prius fuisse
 quam in carne nasceretur. imo
 vero piissimus imperator noster
 etiam ratione cōfirmavit, ipsum
 secundum diuinam generatio-
 nē suam ante omnia sæcula fuis-
 se: siquidem priusquam actu gi-
 gneretur, facultate erat in patre
 modo quodam ingenito, cum pa-
 ter semper pater esset, quemad-
 modum semper rex & saluator,
 cum semper facultate omnia sit,
 semperq; secundum suam ipsius
 naturam eodem modo se ha-
 beat.

Ista ad vos, fratres carissimi,
 necessitate coacti misimus, non
 solum vt decretum, quod no-
 stram disquisitionem & assensio-
 nem secutum est, vobis planum
 faceremus, verum etiam vt intel-
 ligeretis, quod primo sicut ratio
 postulabat, cum ea quæ aliter ab

ANNO
CHRISTI
325
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200

tire viderentur cum his quæ in fidei formula ante proposita, a nobis concessa & probata fuerant. Salutamus vos, & cum ea quæ apud vos est fraternitate, valere vos in Domino precamur, fratres carissimi.

Victor Constantinus, maximus, Augustus, episcopis & populis.

CAPVT XXXVI.

Socr. lib. 1.
cap. 6.

CVM malignos & impios Arius sibi imitandos duxerit, par est, vt eandem cum illis ferat ignominiam. Quemadmodum igitur Porphyrius diuinæ pietatis hostis, iniquis de religione compositis libris, condignam reperit mercedem, per quam futuris sæculis omnium probris obnoxius erit, plurimaque obruetur infamia, atque insuper impia eius abolita sunt scripta: ita & nunc placitum nobis est, Arium & Arii suffragatores Porphyrianos quidem nominare, vt quorum imitati sunt mores, eorum quoque obtineant appellationem. Si quod autem scriptum ab Ario compositum reperiatur, igni tradatur, vt non modo improba eius doctrina tollatur, verum etiam ne monumētum quidem aliquod eius relinquatur. Illud equidem prædictum volo, si quis libellum aliquem ab Ario conscriptum occultasse deprehensus sit, nec continuo eum prolatum igne absumpserit, morte mulcabitur. illico namque in crimine tali comprehensus poenam capitis luet. Deus vos seruet, fratres dilecti.

Et cum alias epistolas imperator aduersus Arium & cum

ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐν τῇ περὶ ἐπιπέδει-
σι πίστεως ὁμολογηθῆναι. ἀπαγγέλλομεθα
ὑμᾶς σὺν τῇ πατρὶ ὑμῶν ἀδελφότητι.
π. ἐβρώδαται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ ἀγά-
μεθα, ἀδελφοὶ ημιώτατοι.

Νικητὴς Κωνσταντίνου, μέγιστος, τε-
λαρῆς, Ἰπποκόποις καὶ λαοῖς.

ΚΕΦΑΛ. 45.

ΤΟΥΣ πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς μι-
μησάμενον Ἀρείου, δίκαιος ὅστι
πῶ αὐτῶν ἐκείνοις ὑπέχειν ἀπιμῆν.
ὡσπερ πίνω Πορφύριου ὁ τῆς
θεοσεβείας ἐχθρὸς συντάγματα ἅπαντα
παραίωμα καὶ τῆς θεοσεβείας συστη-
μῶν, ἄξιον βραχίονα μισθῶν, ἐπιδο-
ν, ὡς ἐπονεῖδισον μὲν αὐτῷ περὶ
τῶν ἐξῆς γράψαι χερόν, καὶ πλείους
ἀναπληροῦναι κακοδοξίας, ἀφανι-
στῶν δὲ τὰ ἀσεβῆ αὐτῷ συγγραμμά-
τα· οὕτω ἐν τῷ ἐδίξεν, Ἀρείον τε καὶ
ἐδὸν αὐτῷ ὁμογνώμονας Πορφυρε-
νοῖς μὲν καλεῖσθαι, ἵν' ὡν ἦσαν ἐπι-
ποῖς μεμίμηται, πούτων ἔχουσι καὶ
πῶ περὶ ἁγίων. περὶ δὲ πούτων
εἶπεν σύγγραμμα ὑπὸ Ἀρείου συν-
ταγμένον διελόκοιτο, ἵνα πῶν
δίδωσθαι· ἵνα μὴ μόνον τὰ φαῦλα αὐ-
τῶν τῆς διδασκαλίας ἀφανισθῶν, ἀλλὰ
μηδὲ ὑπόμνημα αὐτῶν ὅλας ὑπολει-
ποῖτο. ἐκείνο μὲντοι περὶ ἁγίων, ὡς
εἶπεν σύγγραμμα ὑπὸ Ἀρείου συν-
ταγμένον περὶ κρυψίας, καὶ μὴ βίβλιας
περὶ κρυψίας καὶ περὶ καταναλώσεως,
πούτων θανάτου ἐστὶν ζημία· περὶ
χρημάτων γὰρ ἀλοῦσι ἐπὶ πούτων, κεφαλῆς
ὑποστήσεται ημιώτατοι. ὁ θεὸς ὑμᾶς
φυλάξῃ, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

Καὶ ἄλλας δὲ Ἰπποκόποις ὁ βασι-
λεὺς καὶ Ἀρείου ἐτῆς ὁμοδοξῶν αὐτῶν

ANNO CHRISTI 325

πανηγυρικῶν γραφῶν, πανταχοῦ καὶ πόλιν περιέδωκεν.

Επιστολὴ τῆ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀλεξανδρεῖς καὶ Ἀρείου, καὶ πρὸς πάντας ὀρθοδόξους.

Κωνσταντῖνος σεβαστὸς τῆ καθολικῆς Ἀλεξανδρείαν καὶ πάντων τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ. Χαίρετε ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

ΤΕΛΕΙΑΝ ἔδωκε τῆς θείας προνοίας εὐεχόμενον χάριν, ἵνα πάντες πληρῆς ἀπαλλαγῆτες, μὴδὲ καὶ πάλιν αὐτῶν ἐπιγνώσκοντες πίστιν. οὐδὲν λοιπὸν τῶ διαβόλῳ ἔξῃ * μὴδ' ἡμῶν. πᾶν ὅ, π δ' αὖ κακοτεχνησάμενον ἐπεχείρησεν, ἐκ βάθερον ἀνῆρηται τὰς διχονοίας, τὰ σχίσματα, ἐδὲ δορυβόλοις ἐκείνοις, καὶ τὰ τῶν διαφανιῶν, ἢ οὕτως εἶπω, θανάσιμα φάρμακα ἢ τῆς ἀληθείας, καὶ θεοῦ κέλδων, ἐνίκησε λαμπρότης. ἕνα Τυγαροῦ ἀπάντες καὶ τῶ ὀνόματι προσκυνοῦμεν, καὶ εἶπε πεπευκάμενον. ἵνα ὅ τῆτο γένηται, θελήσῃ θεοῦ, σωεκάλεσα εἰς τὴν Νικαίων πόλιν ἐδὲ πλείστοις τῶν ἐπισκοπῶν, μὴδ' ὦν καὶ αὐτὸς ἐγὼ καθ' ἑαυτὸν εἰς πρὸς ὑμῶν, σωθεῖσθαι ὑμέτερος καὶ ὑπεβόλῳ εἶπὲν χάριτον, καὶ αὐτὸς πάλιν τῆς ἀληθείας ἐξέτασιν ἀνεδέξαμεν.

Ἡλέγχθη γοῦν ἀπαντα, καὶ ἀκριβῶς ἐξήταται, ὅσα ἀμφιβολίας καὶ διχονοίας περιφάσας ἐδόκει γίνεσθαι. καὶ φεισάδω ἡ θεία μεγαλειότης ἡλίκα, καὶ ὡς δὲ πρὸς τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, πρὸς τῆς ἐλπίδος ἐ ζωῆς ἡμῶν, ἀπεπῶς ἐβλασφημησάμενες, τάναν-

illo sentientes, magnificentius scripsisset, passim per singulas ciuitates eas propofuit.

Epistola imperatoris Constantini ad Alexandrinos aduersus Arium, & ad omnes orthodoxos.

Constantinus Augustus, catholice Alexandrinorum & omnium orthodoxorum ecclesie. Saluete plurimum, fratres carissimi.

PERMAGNAM certe & singularem gratiam a diuina prouidentia accepimus, quod omni errore liberati, vnam eandemque fidem agnoscimus. Non licet amplius diabolo quidquam contra nos moliri. nam quidquid mali est in nos molitus, illud funditus sublatum est. Diffensiones autem animorum, schismata, tumultus illos, & lethalia discordiarum, vt ita dicam, venena, veritatis splendor, Dei iussu, vicit. Vnum igitur Deum omnes & nomine veneramur, & esse credimus. Vt autem istud fieret, Dei voluntate magnam episcoporum turbam in urbem Nicæam conuocaui: quibuscum ego ipse tamquam vnus ex vestro numero (nam me conferuum vestrum esse supra modum gaudeo) operam dedi, vt veritas diligenter inuestigaretur.

Proinde omnia, quæ aut controuersie, aut diffensionis materiam præbere videbantur, accurate excussa & exagitata sunt. Quantas & quam graues blasphemias (ignoscat nobis diuina maiestas) nonnulli de saluatore nostro, de spe & vita nostra inde-

* ἡ. καὶ ἰδὲ.

core protulerunt, & scripturis diuinitus inspiratis, fideique sacrosanctæ cōtraria effutiuerunt, & se ita credere palam confessi sunt. Nam cum amplius trecenti episcopi, viri propter animi modestiam & solertiam admirabiles, vnam eandemque fidem (quæ reuera exacta diuinæ legis fides est) constabiliuissent, solus Arius inuentus est vi ac fraude diabolica victus, qui impio consilio hanc erroris labem primū apud vos, deinde apud alios sparsit. Quocirca eam quam omnipotens Deus nobis tradidit doctrinam amplectemur: ad fratres nostros, a quibus nequam & impudens diaboli minister nos segregauit, redeamus: ad commune corpus ecclesiæ, & ingenua nostra membra omni studio reuertamur. Illud enim vestrā prudentiam, fidem & sanctitatem decet, vt errore illius quem veritatis hostem esse constat, penitus depulso, ad Dei gratiam vos de nouo recipiatis. Nam quod trecentis sanctis episcopis visum est, non est aliud putandum, quam solius Filii Dei sententia: præferim, cum in talium & tam præclarorum virorum mentibus facer insideret Spiritus, qui illis diuinam voluntatem aperuerit. Quapropter nemo veltrum hæsitet, nemo moram interponat, sed omnes lubentibus animis ad viam veritatis redite: vt simul atque ipse ad vos aduentauero, debitas gratias Deo, qui omnia lustrat, vna vobiscum agam, quod postquam sinceram fidem nobis ostenderit, charitatem, quæ nobis optanda erat, benigne largitus sit. Deus vos, fratres carissimi, seruet incolumes.

πᾶ τῆς διοικήσεως γραφαῖς καὶ τῆ ἀγία πύξ φησὶ γράμμοι τε, καὶ πιστεύειν ὁμολογοῦντες. τελακοσίων γὰρ καὶ πλείονων Ἐπισκόπων Ἐπι σωφροσύνῃ τε καὶ ἀβηγοία θαυμαζομένων, μίθῃ καὶ τὴν αὐτῶν πίστιν, ἢ Ἐπισ ἀληθείας ἀκριβῆς τῆ θεοῦ νόμου πύφουκε πίστις, ἣ βεβασιωμένων, μένος Ἀρειος ἐφωρεθῆ τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἠτήγημένος, Ἐ τὸ κακὸν τῆτο πᾶσιν μὲν ἄρ ὑμῖν, ἐπειτε δὲ καὶ ἄρ ἑτέροις ἀσεβῆ γνώμη διασπείρας. ἀναδέξωμθα ποιγαροῦ ἰὸ ὁ πανκράτωρ θεὸς ἄρ ἔλα πίστιν ἐπανέλθωμ μὲν Ἐπι Ἐδὲ ἀδελφοί, ὧν ἡμᾶς τῆ διαβολοῦ αἰμαθῆς πύ ὑπηρετῆς ἐγώρσειεν· ἐπανώμ μὲν Ἐπι τὸ κοινὸν ἡμῶν σῶμα, Ἐ τὰ γήσια ἡμῶν μέλη σπουδῆ πύση ἰωμ μὲν τῆτο γὰ καὶ τῆ ἀβηγοία, καὶ τῆ πίστι, καὶ τῆ ὁσιότητι τῆ ὑμετέρα πρέπει, ἵνα τῆς πλάνης ἐλεγχθείς ἐκείνου, ὃν Ἐ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸν ἔῃ σωέσηκε, πᾶσιν τὴν θεοῦ ἐπανέλθωμ τε χάρειν. ὃ γὰ πύς τελακοσίος ἀβηγοῖ ἠρέσεν Ἐπισκόποις, οὐδὲν ὄστιν ἑστῆ ἢ μόνου τῆ ὑοδ τῆ θεοῦ γνώμη, μάλα ὅπου γὰ καὶ τὸ ἀβηγο πύδωμ ποιούτη καὶ πλικούτων ἀνδρῶν τῆς διανοίας ἐκείμ μὲν, τὴν θεοῦ βούλησιν ὄρφώσῃ. διὸ μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω, μηδεὶς ὑπὲρθεσῶ, ἀλλὰ πᾶσιν ὑμῶν πᾶντες εἰς τὴν ἀληθείαν ὄδον ἐπανήτε· ἵν ἐπειδαν ὄσον ἐδέπω πύς ὑμᾶς ἀφίκομαι, τῆς ὀφειλομένης πᾶ παντεφόρα θα μὲν ὑμῶν ὁμολογήσω χάρειας, ὅπ πῆ τὴν εἰλικρινῆ πίστιν Ἐπιδείξας, τὴν βικτήριον ἡμῶν ἀγάπην ὄσο δέδωκεν. ὁ θεὸς ὑμᾶς φυλάξῃ, ἀδελφοί ἀγαπητοί.

ANNO CHRISTI 325.
 Επιστολή τῆ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἡ δὲ ἀπὸ τῆς Νικαέων ἀπέστειλε τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς σιωδούτου Ἱπποκόποις.

Κωνσταντίνος ἡσυχαστὸς ἐκκλησίας καὶ Ἱπποκόποις τοῖς τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης ἐν Νικαίᾳ σιωδούτου ἀπολειφθεῖσι, χαίρειν.

ΠΕΙΡΑΝ λαβὼν ἐκ τῆς τῆς κοινῶν ἀποστάσεως, ὅση τῆς θείας δυνάμεως πέφυκε χάρις, τὴν ἐκαστὸν πάντων ἐκρίνα εἰναι μοι σκοπὸν προσήκειν, ὅπως ὡρᾷ τοῖς μακαριώτατοις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πληθεῖσι πίστις μία καὶ εὐκρινὴς ἀγάπη, ὁμογενῶμων τε ὁσέβεια ὡς ἡ πατρικράτορα θεὸν τηρεται. Ἐπεὶ δὲ τὸ ἐπέφθον οὐχ οἶόν τε ἡ ἀκλίνη ἐβεβαίω * ἴασιν λαβεῖν, εἰ μὴ εἰς πάντων ὁμοδοξίᾳ τῆς πλείονων Ἱπποκόπων σιωδούτων, ἐκάστου τῆς ἀποστασίου τῆ ἀγία τῆς θρησκείας διακρίσις γένοιτο· τούτου ἕνεκα πλείων ὁσων σιωδούτων ἐν ταύτῃ τῇ Νικαέων πόλει θεοφιλεστάτων Ἱπποκόπων, καὶ αὐτὸς δὲ ἐγὼ καὶ ἀπὸ εἰς ἕξ ὑμῶν τυχεῶν, συμπάρον· οὐ γὰρ θρηνησαίμεν αὐτῶν, ἐφ' ᾧ μάλα χαίρομεν, σιωδούτων ὑμέτερος πέφυκεναι· ἀλλ' ὅσον του ἀπαντα τῆς ἀποστασίου περὶ χικεν ἐξετάσεως, ἀλλ' οὐ ἢ τῶ παντεφώρα θεῶν ἀρεσκουσα γνώμη ὡς πῶ τῆς ἐνόητος συμφωνίαν εἰς φῶς ἀπορήθη· ὡς μηδὲν ἐπὶ ὡς διχνοιδίᾳ ἢ πίστεως ἀμφισβητήσιν ἢ ὑπολείπεται· ἔτι καὶ ὡς τῆς τῆς πάρα ἀγαθῆς ἡμέρας γημομένης ζήτησεως,
 Concil. Tom. 2.

Litera Constantini, quas Nicæa ad episcopos misit, qui Concilio non interfuerunt.

Constantinus Augustus ecclesiis & episcopis qui sancto & magno Concilio non interfuerunt, salutem.

CVM ex florenti & prospero rerum publicarum statu, quanta sit diuini numinis erga nos benignitas, compertum haberem, illum maxime finem mihi propositum esse debere iudicavi, vt a beatissimis catholice ecclesie populis vna fides, sincera caritas, & consentiens erga Deum omnipotentem religionis cultus seruetur. Verum quoniam istud haud poterat in loco tuto firmo collocari, nisi vel omnes episcopi, vel certe plurimi in vnum conuenissent, singulique suum iudicium de rebus ad sacratissimam religionem pertinentibus interposuissent: eam ob causam, cum coetus, quantum fieri poterat, maximus religiosissimorum episcoporum in hac vrbe Nicææ coactus esset, ipse tamquam vnus e vestro numero (non enim negauerim, ex qua re iam maximam capio lætitiā, me conferuum vestrum esse) præsto vna adfui. Atque eousque omnia debita disquisitione excussa sunt, quo ad sententia Deo omnium cōtemplatori grata ad concordie consensum in lucem producta esset & promulgata: sic vt nihil amplius, quod vel ad discordiam, vel ad fidei controuersiam spectaret, omnino reliquū fieret. Vbi etiam cum de sanctissimo die Paschatis disceptaretur,
 N n n

communi omnium sententia videbatur rectum esse, ut omnes ubique Christiani vno eodemque die salutare festum sanctissimi Paschatis celebraret. Quid enim præstabilius, quidve augustius esse poterit, quam ut hoc festum, per quod spem immortalitatis accepimus, vno modo & ratione apud omnes sincere inuiolateque obseruetur? Ac primum omnium indignum plane videbatur, ut consuetudinem Iudæorum sequentes, sanctissimum festum celebraremus: qui quoniam suas ipsorum manus immani scelere polluerunt, cæco animorum errore merito tenentur irretiti. Licet enim nobis ea gente reiecta, veriore instituto (quod quidem usque a prima passionis die hæcenus seruauimus) huius festi celebrationem ad posterorum sæculorum memoriam transmittere. Nihil igitur sit nobis commune cum Iudæorum turba, omnium maxime odiosa. Aliam enim viam, quam insultamus, a saluatore didicimus. Proponitur namque sanctissimæ nostræ religioni cursus quidam & legitimus & decorus. Hunc igitur vno consensu tenentes, fratres honoratissimi, ab illa detestabili Iudæorū opinione nos ipsos remoueamus. Est enim reuera absurdissimum, illos gloriando iactare, nos absque ipsorum doctrina hæc nullo modo posse obseruare. Quid tandem est, de quo illi recte sentire queant, qui post necem Domino illatam ex mentis statu deturbati, non ratione vlla, sed impotenti impetu, quocumque eos insita rapit insania, feruntur? Hinc etiam est, quod ne in hac quidem parte

ἔδοξε κοινή γνώμη καλῶς ἔχειν, ὅτι
μίας ἡμέρας ἀπαντας τῶν ἀπαντα-
χῶσε Χριστιανῶν τὴν σωτήριον ἑορ-
τὴν ὀπιτελεῖν τῆ ἀγιωτάτου πάσχα.
ἢ ἢ ἡμῖν καλλίον, ἢ δὲ σεμνότερον
ὑπαρξαι διωθήσεται, τῆ τὴν ἑορτῆν
παύτῃ, ὅτι ἢ τῆ δληθεύας εἰδή-
Φαμὸν ἐλπίδα, μὴ τὰξει ἔ Φανερά
λόγω παρὰ πᾶσιν ἀδιαπίωτος φυ-
λάξειας; ἢ προσῶτον μὲν αἰάξιον ἔ-
δοξεν εἶναι τὸ τῆ ἀγιωτάτου ἑορτῆν ἐκεῖ-
νῃ τῆ τῆ Ιουδαίων ἐπομῆριος σιωπη-
θεύα πληρῆν· οἱ τὰς ἑαυτῶν χεῖρας ἀ-
θεμίτω πλημμελήματι χεῖραντες,
εἰκότως τὰς ψυχὰς οἱ μαρτοὶ πωφλῶ-
ποισιν. ἔξῃσι γὰρ τῆ ἐκείνων ἔθνοισ δι-
βληθέντος, δληθεύερα τὰξει, ἡ δὲ
προσῶτος τῆ πάσχα ἡμέρας μέγιστος
ἄδόντος ἐφυλάξαμεν, ἢ ὅτι τῶν
μνημόνας αἰῶνας τὴν τῆ ὀπιτησῶσεως
ταύτης συμπλήροσιν εἰσίνεαξ. μηδὲν
τοίνυν ἔστω ἡμῖν κοινὸν μὴ τῆ ἐχθίστου
τῆ Ιουδαίων ὄχλου. εἰλήφαμεν πα-
ρα τῆ σωτήρος ἑστῆαι ὁδὸν· προσκει-
ται δρόμος τῆ ἱεσοπάτη ἡμῶν ἀπ-
σκεία, ἢ νόμος προσέπων. τοῦτου συμ-
φῶτως ἀνπλαμβαυόμμοι, τῆς ἀ-
ρχαῖς ἐκείνης σιωειδήσῶσεως ἑαυτῶν ἀ-
ποσάστωμμοι, ἀδελφοὶ πμωώπτοι.
ἔστι γὰρ δληθεύας ἀποπάτατον, ἐκείνοισ
αὐχῶν καδὲ ἡμῶν, ὡς ἀρα παρε-
κτός τῆς αὐτῶν διδασκαλίας ταῦ-
τα φυλάπειν οὐκ ἡμῶν ἱκανοί. τί
δὲ φρονεῖν ὀρθῶς ἐκείνοισ διωθήσον-
ται, ὅ μὲτ᾽ αὐτῶν κωελοκτονίαν ἐ-
κείνῃσ ἐκσεύτες τῆ φρενῶν; ἀρον-
ται οὐδὲ οὐ λογισμῶν πνι, δλλὲ ὀρμῆ
ἀκατάχέτω, ὅπου αὐτῶν ἢ ἐμφυ-
τος αὐτῶν ἀπάγοι μαρία. ἐκεῖθεν τοί-
νω ἔ ἐν τούτω τῶ μέρει τὴν δληθεύας

ANNO
CHRISTI
515.

οὐχ ὀρθῶς, ὡς αἰεὶ καὶ τὸ πλεῖστον αὐ-
 τῶν πλανηθῆναι, ἀλλ' ἡ πρῶτη πρῶτος
 οὐκ ἐπινοήσασθαι, ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει δεύ-
 τερῳ αὐτῶν τὸ πάχος ὀπιτελεῖν. πῶς
 ἐν χάριτι τούτοις ἐπέμεθα τοῖς ἀγνῶ-
 στῶν ἀποστολικῶν ἐπιστολῶν, δεύ-
 τερῳ γὰρ τὸ πάχος ἐν ἐπισημασίᾳ αὐ-
 ποτε ποιῆσαι ἀνεξέμεθα. ἀλλ' εἰ καὶ ταῦ-
 τα μὴ πρῶτον, τὴν ὑμετέραν ἀγ-
 χίνου ἐξελίξαι πάντως ἐν μηδενὸς ὀ-
 μοιότητι ἐκείνων τὸ καθαρὸν τὸ ἡμετέ-
 ρας ἵππων κοινωνεῖν δοκεῖν ἀνεξέ-
 μων ἐστὶ παλαιῶν. πρὸς τούτοις,
 καὶ καὶνο ἔστι σωρᾶν, ὡς ἐν πλι-
 κούτῳ πρῶτον, καὶ τῆς αὐτῆς ἀρη-
 σκείας ἐορτῆς διαφανίαν ὑπερῶν ὅτι
 ἀπέμεινον. μίαν γὰρ ἡμῖν τὴν ἡμε-
 τέρας ἐλευθερίας ἡμέραν, ἧς ἐστὶ τῆ
 ἀγίου πνεύματος πάθος, ὁ ἡμέτερος πρῶ-
 τος σωτήρ, μίαν ἔστι τὴν καθολικῶν
 ἀπὸ ἐκκλησίας βεβούληται· εἰ καὶ τὰ
 μέλη εἰς πολλοὺς τε καὶ διαφορὰς τό-
 πους τὰ μέλη συνάροιστο, ἀλλ' ὁμοῦ
 ἐν ἐνὶ πνεύματι, ἧς ἐστὶ τῶν θεῶν βου-
 ληται πάλαι. λογισάμεθα δὲ ἡ πῆς
 ὑμετέρας ὁσιότητος ἀξίονα, ὅπως ἐ-
 στὶ δὲ τὸν τε καὶ ἀπρεπὲς καὶ τὰς αὐτὰς
 ἡμέρας ἑτέροις μὲν ταῖς νηστείαις ἡ-
 λαίειν, ἑτέροις δὲ συμπόσια ὀπιτε-
 λῆναι· καὶ μὴ τὰς τῆς πάχος ἡμέρας,
 ἄλλοις μὲν ἐν ἐορταῖς καὶ ἀνέστοιν
 ὀπιτελεῖν, ἄλλοις δὲ ταῖς ὡρομέ-
 ναις ἐκδιδόσθαι νηστείαις. διὰ τῆς το-
 ραῦ πῆς πρῶτης οὐκ ἐπινοήσασθαι
 πρῶτον, καὶ πρὸς μίαν διατύπωσιν ἀ-
 γάμεθα τῆς, ἡ δὲ πρῶτη βούλε-
 ται, ὡς ἐργαῖ ἀπαντας ἡγορήσασθαι σω-
 ρᾶν. ὅθεν ὀπιτελεῖται τῆς οὕτως ἐπινοή-
 σασθαι πρῶτον, ὡς μηδὲν μὴ τῆ πα-
 τερῶν τε καὶ κληρονομῶν ἐκείνων ἡμῖν κοινόν· ἐστὶ δὲ τὰς αὐτῆς ἀπρεπῆς,
 Concil. Tom. 2.

veritatem perspiciant: qui semper ut plurimum aberrantes, non modo errorem non corrigunt, sed in eodem anno alterū Pascha celebrant. Proinde quid est cur istos imitemur, quos constat graui errore implicatos esse? Eodem namque anno bis celebrari Pascha non permittemus. Verum quamuis ista non a me fuissent proposita, tamen vestrae solertiae esset, dare operam ne qua illorum similitudine, animorum nostrorum integritas nequissimorum hominum moribus admisceri videatur. Ex his item illud potest intelligi, nefas esse, ut in tanto negotio, tam solenni religionis nostrae festo, dissensio vlla sit. Vnum enim libertatis nostrae diem festum, hoc est sanctissimae passionis, saluator noster nobis tradidit, vnamque ecclesiam catholicam esse voluit: cuius quidem membra, tametsi in multis variisque locis congregentur, tamē vno spiritu, hoc est, diuina voluntate & nutu fouentur. Vestrae igitur sanctitatis prudentia secum reputet, quam graue & indecorum sit, ut iisdem diebus alii ieiuniis vacent, alii agitent conuiuia: ac post dies Paschatis, alii in festis & animorum remissione versentur, alii praescriptis ieiuniis se dedant. Quapropter istud, ut decet, emendari, & ad vnam normam reduci, diuina prouidentia postulat, sicut vos omnes fati animaduertere existimo. Et quoniam istud erat ita corrigendum, ut nihil nobis cum parricidis illis & necis Domini auctoribus commune sit: est modus ille decorus, quem omnes ecclesiae

ANNO
CHRISTI
325.

γεγραμμένα ἦδη, καὶ ὧν προέφη-
μύον τῆς καθολικῆς πίστεως λόγον,
καὶ τὴν παρετήρησιν τῆς ἀγιωτάτης
τῆ πάρα ἡμέρας ὑποδείχασαί τε καὶ
διαφασίαν ὀφείλετε· ἵν' ἐπιιδὸν
πρὸς τὴν πάλαμμι ποδουμύλιον ἢ
ὑμετέρας διαδόσεως ὄψιν ἀφίκομαι,
εἰ μὴ ἐκ τῆ αὐτῆς ἡμέρας τὴν ἀγίαν
μὲν ὑμῶν ἑορτὴν ὀπιπέλασαι διωκ-
τῶν, καὶ πάντων ἕνεκα μὲν ὑμῶν δι-
δοκῆσαι, συνορθῶν τὴν διαβολικῶν
ὀμότητα ὑπὸ τῆς θείας δωάμεως
διὰ τῆν ὑμετέραν φασίξων ἀνηρη-
μύλιον ἀκμαζούσης δὲ πανταχοῦ τῆς
ἡμετέρας πίστεως καὶ εἰρήνης καὶ ὁμο-
νοίας, ἀχαιεπεικῆς ὑμῶν μὲν ὑμῶν
αἰαπέμῳ τῶ πανθεργῆτι καὶ σωτῆ-
ρι θεῷ, ὁ θεὸς ὑμῶν φυλαξοί, ἀδελ-
φοὶ ἀγαπῆτοί.

Ταῦτα μὲν ἐν τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς
συνοδου ἀπέστειλε· ἔδῃ δὲ σωεληλυ-
θῶτας ἐφιλοφρονήσατο καὶ λόγοις καὶ
δύοις. πολλὰς ὃ ἐβλάδας ἀβρεπῶδη-
ναί κελεύσας, καὶ τῶν εἰστάσων ἀπαν-
τας· ἔδῃ μὲν ὀπισημοῦς ὁμοστρα-
πέζας λαβῶν, ἔδῃ ὃ ἄλλας διελῶν
εἰς τὰς ἄλλας τραπέζας. διασάμῳ
δὲ πνας ἔδῃ διέξιοι ὀφθαλμοὺς ἐκ
ἐξοντας, ἀλλ' ἐκκομμῶν καὶ μαδῶν
ὡς τὸ φεῖ τὴν δισέβαιαν ἢ εἰς Χριστὸν
ἐδράσῃ τῆ παύσει ἐγῆτε ἀπὸν, τὰ
χάλη τοῖς τραύμασι φερεσενλωχῶς,
ἐλκύσῃ ἐκεῖθεν τῶ φιλήματι τὴν
διλογίαν ὀπίστευε. τέλος δὲ τῆ συμ-
ποσίου λαβόντος, ἔπερα πάλιν αὐτοῖς
φερεσενλωχε δῶρα· καὶ μύτοι καὶ
γραμμάτα πρὸς τὰς ἢ ἐθνῶν φερεσα-
πέυοντας δέδωκεν ἄρχοντας, καὶ ἢ ἐ-
κάσῃ πάλιν φερῆσῃ φερεσῶν ἀ-
παρθένοις καὶ χήραις, καὶ τοῖς τῆ θεία

funt, & iam dictam catholicæ
fidei formulam, & sanctissimi
dici Paschatis obseruationem de-
nuntiaueritis; eadem ipsi appro-
bare, & effecta reddere debetis:
vt simulatque in pietatis vestræ
conspcctum iampridem a me de-
sideratum peruenero, vno eo-
demque die vobiscum vna sa-
cro sanctum festum recolare pos-
sim, & simul omnium causa per-
magnam animo capiam volupta-
tem, cum intellexero, diabolicam
crudelitatem a diuina vir-
tute per vestra recte facta pror-
sus profligatam esse: & fide no-
stra vbique florente, pace iti-
dem & concordia, hymnos cum
gratiarum actione vobiscum
concinam in laudem benefacto-
ris & saluatoris Dei, qui vos,
fratres carissimi, seruet incolu-
mes.

Hæc igitur absentibus a Con-
cilio per literas significauit: eos
autem qui conuenerant, sermo-
nibus atque muneribus multis
benigne excepit. Cum autem
plures lectos præparari iussisset,
simul omnibus epulum dedit: &
illustriores quidem mensa sua di-
gnatus est, alios vero ad alias
mensas dimisit. Cum autem vi-
disset dextros oculos quibusdam
effoscos, & intellexisset con-
stantiam pietatis & fidei in Chri-
stum, cladis eius causam fuisse;
labra vulneribus admouens, se-
se osculo benedictionem inde
eruere credebat. Conuiuio per-
acto, alia dona rursus iis attulit:
quinetiam literas ad prouincia-
rum præfectos dedit, mandauit-
que vt virginibus perpetuam
virginitatem vouentibus, & vi-
duis, & iis qui diuinis ministeriis
obeundis consecrati essent, in

singulis ciuitatibus annua frumenta suppeditaretur, quæ non tam egentium necessitate, quam sua ipsius magnificentia mensus est. De quibus & Eusebius Pamphili differens, in hunc fere loquitur modum: Sic denique sanctos episcopos cum maxima laudabilis prorsus ac fidelissimus imperator Constantinus, præcipiensque illos domum redire, omnes dimisit. Ipsi vero cum lætitia multa redierunt. Obtinebat autem apud omnes vna in posterum sententia, in quam præsentem imperatore conspirarunt, coniunctis vel in vnum corpus iis qui diu separati fuerant. Imperator igitur latus ob rem feliciter gestam, iis qui Concilio non interfuerunt episcopis vberem fructum per epistolas dabat: populis omnibus tam agros quam ciuitates habitantibus, pecuniarum effusas largitiones fieri iubebat. Hoc modo vicissimum sui regni annum condecorabat. Sexto quidem decimo anno & sexto mense regni sui, iuxta veteres historias, vt supra diximus, sanctum episcoporum Concilium congregauit. Anno vero vicefimo cum Synodi conuentum dissoluisent, in suas paræcias, vt dictum est, vnumquemque dimisit. Ego autem, quæ in ipsa sancta Synodo de catholica & orthodoxa fide, & veneranda sancti Paschatis festiuitate, de diuini ecclesiastici officii constitutionibus, & de ipsius disciplinæ Canonibus iudicata & definita sunt, cum ad plenissimam eorum securitatem qui hoc scripto vtentur, in hac ecclesiastica historia, vt potui, ordine propofuerim, huic

λειτουργία ἀφιερῶντοῖς ἐπίσοι σπι-
ρέσια, Φιλοπημία μάλλω, ἡ χρεία
πάντων μετρήσας. ὡς ἂν καὶ Εὐσέβιος ὁ
Γαμφίλου διαλαμβάνων ὡδὲ πως
λέγει· οὕτω δὴ τοῖς ἀγίοις Ἐπισκόποις
μὲν πλείους ὅσους βίλαβείας διαναπαύ-
σας ὁ πανύφημος ἔκτιστος βασι-
λεὺς Κωνσταντῖνος, σιωταζαυδῶς
τε σφῶς ἐπανένειμα οἴκαδε, ἑστὸν πάν-
τας ἡφίει. ὅ δὲ ἐπανήσαν σὺν ὠφρο-
σύνῃ πολλῇ. ἐκέρχεται τε λοιπὸν μα-
γνὸν παρὰ τοῖς πάνσι, παρ' αὐτῶν
βασιλεῖ συμφωνηθεῖσα, σιωταπο-
μῶν ὡσπερ εἰς ἐν σῶμα τῶν ἐκ μα-
κροδ' ἀνημένων. χερσὶν δὲ τὰ βα-
σιλεὺς ἔπι τῶν κατωρῶν μαλ', ὅτις μὴ
ἄρα τυχεροὶ τῆ συνόδου Ἐπισκόποις
καρπὸν βίλαβείας δι' ἐπιστῶν ἐδωρεῖτο
λαοῖς τε πάνσι, τοῖς τε καὶ ἀρχαῖς καὶ τοῖς
ἀμφὶ τὰς πόλεις οἰκοδομοῖς, χερσὶν ἀ-
φ' ὧν διαδοσὶς ποιῆσθαι ἄρεκαλῶ-
πο· ὡδὲ πη γεραίρεται ἡ ἑορτὴν ἡ εἰ-
κοσαετῆς αὐτῆ βασιλείας· ἐκκεκῶ-
κάτω μὲν ἔπει καὶ μνηστὴν ἐξ τῆς βασι-
λείας αὐτῆς, κατὰ τὸ ἀνωτῶν ὁ λόγος
ἀπέδραξε, καὶ τὰ παλαιὰ διηγήμα-
των ἀγίων τῶν Ἐπισκόπων σιωταζου-
σας συνόδου. εἰκοστῶ δὲ ἔπει διαλυσο-
των τῶ τῆς συνόδου σιωτέριον, δι-
λυσοὺν ἕκαστον εἰς τὰς ἰδίας παροικίας,
κατὰ τὸν ὡσπερ ἀνατέτακται. ἐγὼ δὲ ἔ-
στὸν αὐτῆ τῆ ἀγία συνόδου ὡς ἂν τὸ κα-
θολικῆς ἔκτιστος πύξως, τῆς τε σε-
λασμῆς ἑορτῆς ἔκτιστος πάρα, τῶν τε τῆ
ἐκκλησιαστικῆς θείας λειτουργίας δια-
πύξως, τῶν τε ἡφί τῶν αὐτῶν βίλαβείας
κανόνων κριτέλια ἔκτιστος ἐν τῆς
καὶ δωραμὴν τῆς τῆ ἐκκλησιαστικῆς ἱστο-
ρίας, ὡς πλεονεκτήτω ἀσφάλας
ἡ ἐντυξομῶν τῶν δὲ τῶν γεραμῶν

ANNO
CHRISTI
325.

ἐπιπέσει καὶ ἐπιπέσει ὁ λόγος· ὅτι
λοιπὰ τῆς πανδιφήμου καὶ πιστοῦ
βασιλέως ὡσεὶ ὑπὲρ τῆς πίστεως αἰου-
διάσματα ἐν τῷ πνεύματι καὶ ἐν τῷ
δυνάμει σωτηρίας, εἰς δόξαν τῆς πάντων
ἡμεῶν σωτῆρος· Χριστοῦ, ὅς ἐστις ἐναρ-
γάτως ἀποδόξασεν τὴν πίστιν τοῦ βα-
σιλέως ὡσεὶ ἐκείνου, ἐκείνου μόνου παρ-
δείξαι ἐπιπέσει ἀναγκαῖον ὡς ἴσως μὴ
ἔσθαι ἡρησάμενος, ἀλλὰ καὶ λίαν
ἀρμόδιον· ὅτι τῶν ἐπισκόπων ὀνόμα-
τα, τῶν ἐπὶ τῆς κοινῆς πάντων τῶν ἐπι-
σκόπων εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπι-
στάσεως σαλόντων δι' ὧν καὶ ἐπὶ τῶν αἰου-
δου κριθέντα, διὰ σωδοκῶν ἐπι-
στάσεων ἐπὶ τῆς πανδιφήμου βασιλέως
γραμμάτων, πάσας διεπέμψατο
ταῖς ἐπὶ τῶν ἐκείνου ἀγίας τῆς θεοῦ ἐκ-
κλησίας, εἰς δόξαν τῆς θεοῦ ἐπὶ τῆς ἰσο-
δοξίας· Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς κυρίου ἡμεῶν,
καὶ τῆς ἀγίου πνεύματος. Ἀμήν.

Καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν ἀγίων ἐπισκόπων, δι'
ὧν ἡ σὺ αὐτῶν ἐν Νικαίᾳ ἀγία
καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμένη συνο-
δος ταῖς αἰὰ πᾶσι οἰκουμένῳ ἐκ-
κλησίας τῆς θεοῦ διεπέμψατο πᾶσι
ἐν αὐτῇ δι' αὐτῶν κεκριμένα ἐπὶ
τῆς ἀγίου πνεύματος.

Ὁ ΣΙΟΣ ἐπίσκοπος Κουρδύβης
ταῖς ἐν τῇ Ρώμῃ, καὶ Ἰταλίᾳ, καὶ
Σπανίᾳ πάσας, ὅτι ταῖς ἐν ταῖς λοιπῶν
ἐθνεσὶ τοῖς ἐπέκεινα κατ' ἐμὲ οὖσαν
ἕως τῆς Ὠκεανοῦ, ἀγίας τῆς θεοῦ ἐκ-
κλησίας, διὰ τῶν σὺ αὐτῶν πρεσβυ-
τέρων Ρώμης Βίτωνος καὶ Βικεντίου.

Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν
Ἀθανασίῳ τῷ πρεσβυτέρῳ ὄντι,
ταῖς ἐν τῇ Αἴγυπτῳ πάσας, καὶ Λιβύῃ,
καὶ Πεντάπολιν, καὶ τὰ ὅμορα πύ-

fermoni finem imponam : reli-
qua prorsus laudabilis atque fi-
delissimi imperatoris pia pro fide
studia in tertio commentario re-
laturum me reputans , in glo-
riam omnium nostrum saluatoris
Christi, & in manifestissimam
pietatis demonstrationem impe-
ratoris nostri fidelissimi. Illud so-
lum hic addere necessarium exi-
stimavi (non extra rem esse ar-
bitratus, sed valde accommoda-
tum) eorum scilicet episcopo-
rum nomina , qui ex communi
omnium episcoporum consensu
in prouincias vbique terrarum
missi sunt : per quos quæ a Syno-
do fuerant iudicata , per synodi-
cas epistolas , & laudatissimi re-
gis literas , ad omnes sanctas sub
cælo Dei ecclesias sunt transmis-
sa, in gloriam Dei Patris, & Filii
eius Iesu Christi Domini nostri,
& sancti Spiritus. Amen.

*Catalogus sanctorum episcopo-
rum, per quos sancta magna
& vniuersalis Synodus Ni-
cææ coacta, misit omnibus in
toto orbe terrarum Dei eccle-
siis ea quæ ab ipsis per Spi-
ritum sanctum in ea constitu-
ta sunt.*

OSIUS episcopus Cordubæ
sanctis Dei ecclesiis, quæ
Romæ sunt, & in Italia & Hispa-
nia tota, & in reliquis vltierius
nationibus vsque ad Oceanum
commorantibus, per eos qui
cum ipso erant, Romanos pre-
sbyteros Vitonem & Vincentiū.

Alexander Alexandriæ cum
Athanasio tunc archidiacono,
ecclesiis per totam Ægyptum,
Libyam, & Pentapolim, & regio-

nes finitimas, vsque ad Indiae prouincias.

Macarius Hierosolymorum cum Eusebio Pamphili episcopo Cæsareæ Palæstinae, ecclesiis in Palæstina, Arabia & Phœnicia.

Eustathius episcopus Antiochiæ magnæ omnibus in Cœlesyria, in Mesopotamia, & Cilicia vtraque.

Ioannes Persa, ecclesiis in tota Persia & magna India.

Leontius Cæsareæ Cappadociæ, magnum ecclesiæ Domini ornamentum, ecclesiis in eadem Cappadocia, Galatia, Ponto Diosponti, Paphlagonia, in Ponto Polemaico, Armenia parua & magna.

Theonas Cyzici, ecclesiis in Asia, & Helleponto, & Lydia, & Caria, per episcopos qui sub ipso erant, Eutychium Smyrnæ, & Marinum Troadis.

Alexander Thessalonicae, per eos qui sub ipso censentur, ecclesiis in Macedonia prima & secunda, cum iis quæ in Græcia & Europa tota, in vtraque Scythia, & omnibus denique in Illyrico, Thessalia & Achaia.

Nunechius Laodiceæ episcopus, ecclesiis quæ in Phrygia prima & secunda.

Protogenes ille admirabilis Sardicæ ciuitatis episcopus, ecclesiis in Dacia, Calabria, Dardania, & prouinciis finitimis.

Cæcilianus Carthaginensis episcopus, sanctis Dei ecclesiis in omnibus prouinciis Africae, Numidiæ, & Mauritaniae vtriusque.

Pistus Marcianopolis episcopus, ecclesiis in Myfia, Athenarum, & Gallorum gentibus, & ciuitatibus quæ his vicinæ sunt.

ποις, ἕως τῆς τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.

Μακάριος Ἱεροσολύμων συν Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου Ἐπισκόπου Καισαρείας, τῆς καὶ Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίᾳ καὶ Φοινίκην.

Εὐστάθιος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης τῆς καὶ Συρίᾳ κοίλῃ, καὶ Μεσοποταμίᾳ πάντων, καὶ Κιλικίᾳ ἐκατέρωθεν.

Ἰωάννης Πέρσης τῆς ἐν Περσῶν πάσῃ, ἐν τῇ μεγάλῃ Ἰνδίᾳ.

Λεόντιος Καισαρείας Καππαδοκίας, τὸ ἑκκλησιῶν τῆς κρείου καλλώπημα, τῆς κατ' αὐτῷ Καππαδοκίας, Γαλατίας, Πόντον Διοσπότιν, Γαφλαργονίαν, Πόντον Πολεμαϊκόν, Ἀρμενίᾳ μικρᾷν ἐν μεγάλῃ.

Θεωνᾶς Κυζίκης τῆς καὶ τῆς Ἀσίας ἐν Ἑλλάσσοντον, Λυδίας τε, καὶ Καρίας, διὰ τὸ ὑπὸ αὐτῷ Ἐπισκόπων Εὐτυχίου Σμύρνης, ἐν Μαρίνου Τροάδος.

Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ τῆς ὑπὸ αὐτῷ τελευτώπων, τῆς καὶ Μακεδονίᾳ πρώτῃ καὶ δευτέρῃ, συν τῇ Ἑλλάδι, πῶς τε Εὐεφρίῃ πάντων, Σικυδίαν ἐκατέρωθεν, καὶ τῆς καὶ τὸ Ἰλλυρικόν ἀπείσας, Θεσσαλίαν τὴν καὶ Ἀχαίαν.

Νουέχιος Λαοδικείας τῆς καὶ πῶς Φρυγίαν πρώτῃ καὶ δευτέρῃ.

Προτογενῆς ὁ θαυμασιος πόλεως Σαρδικῆς, τῆς ἐν Δακίᾳ, Καλαυρίας, Δαρδανίας, καὶ τῆς ὁμόροις τούτοις.

Κεκιλιανὸς πόλεως Καρθαγίνος, τῆς καὶ πάσας τὰς ἐπαρχίας, τὰς τε Ἀφρικῆς, καὶ τὰς Νομιδίας, καὶ Μαυριτανίας ἀμφοτέρων, οὐσας ἀγίας τῆς θεοῦ ἐκκλησίας.

Πιστὸς Μαρκανίου πόλεως, τῆς καὶ πῶς Μισίας, καὶ τὰ τῆς Ἀθηνῶν καὶ Γάλλων ἔθνη, καὶ τῆς πλησιοχώροις τούτων πόλεων.

Ἀλέξανδ-

ANNO CHRISTI 325.

Αλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως
 τότε πρεσβύτερος ἐπὶ ὧν, εἰς ὑστερον δὲ
 καὶ τῆς Ὀπισθοκοπικῆς ἑρσετείας τῆς αὐ-
 τοῦ ἐκκλησίας λαχρῶν, σὺν Παύλῳ
 ἐπὶ τότε ἀναγνώστῳ ὄντι, καὶ νοταρίῳ
 αὐτῷ, ταῖς ἐν ταῖς νήσοις πάσαις κυ-
 κλάσι.

Οὗτοι πάντες ὁ ἅγιοι καὶ ἁγιοσο-
 λικοί ἄνδρες πάσαις ταῖς ὑπὸ τοῦ οὐ-
 ρανῶν ἀγίας Ἐκκλησίας καὶ ἐν
 τῇ Νικαίῳ ἀγία μαγάλῃ καὶ οἰκου-
 μενικῇ συνόδῳ κειρομένη διαπορθ-
 μέυσαντες, πανταχοῦ τῆς γῆς ἑδωκαν, καὶ τὰ ἁγίως ὁ λόγος ἀπέδξεν.

Alexander Constantinopolis
 tunc solum presbyter, postea ve-
 ro ecclesie illius episcopatum
 fortitus, cum Paulo tunc lecto-
 re, atque ipsius notario, ecclesiis
 omnium Cycladum insularum.

Hi omnes sancti atque aposto-
 lici viri omnibus sub celo fan-
 ctis Dei ecclesiis, quæ in sancta,
 magna & generali Synodo acta
 sunt, omnibus ubique terrarum
 tradiderunt, ut iam a nobis di-
 ctum fuit.

ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

Κωνσταντίνῳ σεβαστῷ Ἀρειῷ
 καὶ Ἀρειανοῖς.

LIBER TERTIVS.

Constantinus Augustus Ario
 & Arianis.

ΚΑΚΟΣ ἐρμηνεύς ἀπόχημα
 εἰκῶν τε καὶ αἰδρίας ὅστι τὰ διαβό-
 λου. ὡσπερ γὰρ ἐκείνον οἱ δῆνοὶ πλάσσει
 πρὸς ἀπάτης δέλεαρ πλάτυσαν, οἰοεὶ
 κάλλους αὐτῷ διπρῆπειαν προσμηγα-
 νόμυροι, αἰχρίστω καὶ ἀπάξ ὄντι τῇ φύ-
 σε, ὅπως αὐτοῖς τελαυπῶροις ἄπο-
 λυοί, πάλιν αὐτοῖς προτείνων τ' αὐτῷ
 ὅσα αὐτοῖς ἔχον ποιήσεν, ὡ μόνον
 σπουδῆς ἄξιον τὰ τ' ἐπὶ δοκεῖ, τὰ τῆς
 οἰκείας ἰταμῶτιτος δηλητήρια ἀφει-
 δῶς παρβαλλέσθαι. τοιγαρὶ τοι καμνήν,
 καὶ ἀφ' ἧς γερῶνασιν ἀνδραποιοῖ, ἐδεπώ-
 ποτε φλυεῖσαν ἀπιστίας εἰσάγα πῆσιν.
 διότι οὐδὲν τῆς ἀληθείας ἀρετῆ ἀπείδον
 ἐκείνο φαίνεται, τὸ πάλαι τῇ θεῷ ῥήσῃ
 διηρθρωμένον, ὅτι παρὸς τὸ κακὸν εἰσι
 ἄφροῖ. τί δ' αὖ πῆς ἐκείνο λέγεσθαι πῶς
 βουλεύεσθαι χρεῖν αὐτὸν ἄπολωλε-
 κῶτα, μηκέτι κουφισμῶ πνα ἐπικρίαν
 ἐρεσθαι ὀπιθυμῶν; ἢ τοίνυν Φημί,
 Concil. Tom. 2.

MALVS interpres, re vera
 effigies quædam & imago
 diaboli est. Vt enim illum periti
 artifices ad omnem deceptionis
 dolum effingunt, velut pulcritu-
 dinis formæque decus affingentes
 illi, natura sua plane turpissimo,
 ut miseros mortales perdat,
 errorem iis obiciens: eodem
 plane modo, ut opinor, facit, cui
 illud solum studio dignum vide-
 tur, ut noxia impudentiæ & au-
 daciæ suæ pharmaca profusus
 omnibus obiciat. Etenim no-
 uam, nec post homines natos vn-
 quam vitam, infidelitatis fidem
 inducit. Quamobrem nec a veri-
 tate abhorrere illud videtur iam
 pridem diuina oratione explica-
 tum, quod ad malum sunt sapien-
 tes. Quid enim quispiam dixe-
 rit illum consilii capiendi gra-
 tiam perdidisse, qui non amplius
 subleuationis auxilium vllum in-
 uenire expetit? Quorsum igitur,
 O o o

Christe Christe, Domine Domine? quorsum nos quotidie prædones vulnerant? Stat ex aduerso dura quædam & violenta audacia, fremit frendetque dentibus infamia deformis, & innumeris fauciatia criminibus. Ipsa certe in lege & promulgatione nominis tui velut quibusdam procellis & malorum fluctibus disiecta, effundit perniciofa verba, eaque scribens in lucem edit, quæ nunquam tu qui cum æterno Patre tui ipsius fonte vna existis, in cognitione tui definiuisti. Cogit omnino & conuehit graues & iniquas impietates, nunc quidem linguas crispans, nunc vero iterum miserorū studiis elata, quos ipsa præsentis præ securitate decipit simul & corrumpit. Iam autem volo præsidis ipsius ingenium expendere. Quid enim ait? Aut teneamus, inquit, cuius iam compotes facti sumus; aut fiat sicut ipsi volumus. Cecidit, & cecidit quidem interfectus: dolo ne, inquit, an atroci aliqua caliditate, nihil refert. Illud solum grande ducit, quod propter prauas cogitationes in ipsum irrepit. Multitudinem, inquit, habemus. Progrediar & ipse paulo vterius, vt insani belli spectator fiam: ipse inquam progrediar, insanorum bella sedare antea solitus. Age sane Mars Ari, clypeis vtendum est: ne tu hoc feceris, obsecro. detineat igitur te Veneris congressus. Verum vtinam quemadmodum turba plausibilis videris, sic & pietate vigeres erga Christum. Ecce iterum supplex venio, & armorum copia pollens, pugnare nolo:

ινέτης έρχομαι, & τῶν ὀπλοῦν πᾶν πλήθος ἰσχύων, μάχεσθαι μὲν οὐκ ἐθέλω

Χεῖρτε, Χεῖρτε, κώρει κώρει; τί δήποτε ἡμᾶς τὸ λησθέντων ὁσημέραι πύλωσες; ἔσηκεν ὁ Ξενότυπος δὲν ἡ πρὸς Βασιλῆα πόλμα, βρυχάται ὁ Περσίουσα τὸ ὄδοντα δειμορφος ἕως ἀπείρας, & παντοδαποῖς πᾶσι περὶ ὁδὸν ἐκλήμασιν. αὐτῶν μὲν τοῖς ἐν τῷ νόμῳ καὶ τῷ πᾶσι ὁδοκρυμμάτων, ὡσπερ ποὶ ζάλας τελευτίας κακῶν διαφορεμένη, ἔξεράζονται μὲν ὁξώλεις λόγους, γράφουσα ὁ πύτωις ἐκ Φαίης, ἕς οὐδέποτε ὁ τῷ αἰδίῳ τῆς σωτῆρος πηγῆς τῷ παρὲν σωτῆρος ὑπαίρων, τῆς πᾶσι σαυτῶν γνώσειν ἀφώεσας. σωτῆρος ὁ ὅλος καὶ συμφορεῖ δὲν ἀπὸ καὶ ἀνομα ἀσέβημασιν. νῦν μὲν τὰς γλώσσας κραδαίνουσα, νῦν δὲ αὐτὰ πάλιν τῆς τῶ ἀθλίων σωτῆρος ἐπαρομένη, οὐς ἐπὶ ἀδύας αὐτῶν ἄφροντας ὁξάπατα καὶ φθίρει. βούλομαι ὁ ἦδη τῶ πρὸς ἑδρου αὐτῶν τῶ φθῶσιν ὁξέτασαι. πῶ δὲ δὴ λέγεις; ἢ κατέγωμεν, φησὶν, οὐ ἦδη ἐκράταις γέροντα μὲν. ἢ γνέσθω ὡς αὐτοὶ βουλομένη. πέπλωκε, καὶ τῶν πεπλωκεν αἰμαρμένους. δόλω, φησὶν, ἢ δὲν ὁ τῶ πᾶσι γῆρας, ἕδεν διαφείρα. σεμνὸν μόνον ἔργαται, ὁ δὲ δια πονηρᾶς ὁ πᾶσι εἰς αὐτῶν εἰσερρήν. πλήθη, φησὶν, ἔχουμεν. πᾶσι εἰσομαι δὲ μικρὸν αὐτῶν ὁ πᾶσι πρὸς ἑδεν, ὡς αὐτῶν τῶ μανίας πολέμων σταπῆς γνῶμα. αὐτῶν ἐφῶ ἐγὼ πᾶσι εἰσομαι, ὁ δὲ τῶ ἀφρότων πολέμοις πᾶσιν εἰωδῶς. ἀγε δὲ Ἀρεῖς Ἀρεῖ, ἀσπίδων ἢ χεῖρα. μὴ σὺ γὰρ ἔπο ποιήσης. ἰκετεύομεν. ὁ πᾶσι τῶ γοῦν σὲ ἢ Ἀφροδίτης ὁμιλία. ἀλλὰ γὰρ εἶδε ὡς τῶ ὄχλοις ἄριστα σωεκυροῦται δόκταις, οὕτω τῶ πᾶσι ὁ Χεῖρτον ὡσεῖτα πᾶσιν ἀκμάζεν. ἰδὲ δὲ πάλιν αὐτῶν

ANNO CHRISTI 325.

τη δε του Χριστου πεφραγμενος πιστη,
σε τε ιασασθαι, & τον αλλοις δεσπεδ-
σαι βελομαι. η εν φης ταυτα περα-
τειν, α μη τοις ηδισι περοσθη τοις θεις;
δλλα μη ποιας ησυχιας, ειπε μοι, η
πνα πελοισιαν πεβεβλημεν,
μαλλον δε, εφ ο, π περοπετιας ε-
ληθακω; ω πολυμς υπο κεραυνων
αξιας κειταιρεθιμαι! ακουσατε γδ α
δεδηλακε πρωτω περς με, ιον λοπο-
σαρονι γραφων τω κλαμα. ουτω,
φησι, πεουοιδυ. ειτ ομα περοαεις
ουκ οδα αθα θεραως πως και μα-
λα ακριβωσ εξησκημενα, προϊων πορ-
ρωτες, ουδεν ο, π τ θνηων απεισιω-
πισεν. δλλ ολον ως δυ ειπη πε τον ης
περανοιας λιωωξε ησοαυρον. απε-
λαυοιμα, φησι, η τιω τω εισδεχθη-
να ημας αδθαν αφαιρυνται. δλλ ου-
δεν πω ταυτα περς τω περαγμα. τοις
η εξης περοσεχε τ εν αυτ γδ χη-
σομαι τοις ρημασι. δεοιμα, φησιν,
εαν επι τ αυτης επιμνη γωμης ο τ
Αλεξανδρειας επισκοπος, ημιν ε λοι-
ποδ δεθιμαι κτ τ τω νομω διαταξιν,
τας ανδεσμοις η αφραιπτοις δερα-
πειας τω θεω επιπελεν. ω θνης δυνα-
δειας, λιω σουδη τ δηθειας απελε-
ξα περοσθη. ο γδ αυτω κειθ ηδονλω
ετυχωνεν ον, ετο η σωτομια τ φρα-
σεως απετωπωσατο. η φης αποπε; δια-
σασην ω περοσωπον ημιν τ σαθεον ης
και εμε αγριας θυ διανοιας επιπειχ-
ζην μηχανα; κη τον επι κειω θυ προ-
σαλακηντας διπολεσαι απεδες; η εν,
φης, περαξω, ει μηδεις αξιον ηγαταί
με δεξααξ; τωπο γδ πολλαμς εκ ης
αυοσιας φαρυγος εκβοα; ερω η τα-
νδυπον ερομαι σε. ποδ δε σαφες γωελομα ε μρτυρον ης σαυτ δια-
νοιας επεδειξω; λιω εχλω σε διαπιυξαντα, ε τοις θεοις ε τοις ανθεροπνοις

Concil. Tom. 2.

Christi vero fide munitus, cum
te sanare, tum alios curare volo.
Cur igitur ais ea te facere quae
moribus tuis non conueniunt?
Sed qua quiete, dic mihi, dic
quae so, aut quibus copiis cinctus,
vel potius quo temeritatis pro-
uectus: O audaciam fulmine vin-
dicandam! Audite quae nuper
mihi indicauit, calamo virus in-
stillante scribens: Sic, inquit, cre-
dimus. Deinde addens nescio
quae insolenter, & valde accura-
te elaborata, progressus ulterius,
nihil acerbitalis omisit, sed om-
nem, vt ita dicam, dementiae
thesaurum aperuit: Expellimur,
inquit, & receptionis nostrae se-
curitas omnis tollitur. Sed haec
parum ad rem; quae sequuntur
attendite: ipsius enim verbis utar.
Rogamus, inquit, si in ea-
dem sententia maneat Alexan-
driae episcopus, facultatem nobis
posthac dari ex legis praescri-
pto legitimos & necessarios cultus
Deo tribuendi. O insignem
impudentiam, quam veritatis
studio reprehendi oportebat!
Quod enim illi ex animi sententia
accidit, id dictionis compendio
expressit. Quid ais inepte?
Diffidium speciosum scilicet nobis
vlcus efferati erga me animi
opponere paras, & in malo te-
cum implicatos perdere festinas.
Quid, inquis, si nemo dignum
me existimat qui recipiar? illud enim saepe impuro
guttore clamas, ego vero contra
tibi dicam: Vbi certum docu-
mentum & testimonium ingenii
tui ostendisti? Quod oportuit te
diis & hominibus explicare, &

O o o ij

perfpicue aperire, maxime cum venenati serpentes tum magis efferari soleant, quando in penitiffimis lustris reconditos se esse sentiunt. Illud vero valde in eo vrbatum est, quod sub persona pudoris tanto studio silentium fimulet. Mittem & mansuetum te palam exhibes, cum malarum artium & insidiarum plenus multos fallas. Sed o misericordiam! diabolus vt voluit, Arium nobis iniquitatis officinam fecit. Accede ac dic mihi fidei tuæ documentum, & nequaquam taceas. Heus tu qui os obtortum & ingenium ad omnem improbitatem possides: vnum dicis Deum? me suffragatorem habes: sic igitur sentias. Eiusdem essentiae ais esse Dei Verbum quod principio sineque caret? hoc quoque laudo: sic credas. Si quid vltius adnectis, id tollo. Si quid ad impiam sciunctionem adstruis, id nec videre me nec intelligere fateor. Si corporis hospitium ad diuinarum functionum dispensationem assumis, non reprehendo. Si spiritum æternitatis in præcellente Verbo genitum dicis, admitto. Quis nouit Patrem, nisi qui venit a Patre? quem nouit Pater, nisi quem ex se ab æterno & sine principio genuit? Tu hypostasim peregrinam substituere putas oportere, male vti que credens: ego vero præcellentis & omnia peruadētis potestatis plenitudinem Patris & Filii, essentiam vnā esse cognosco. Si igitur tu auferes ab illo, a quo ne cogitatione quidem contentioforum auferri vnquam potuit; ad-
 γνώσκω. εἰ ποῖνον μὲν σὺ ἀφαιρῆς ἀπὸ ἐκείνου, ἀφ' οὗ χωρεῖσθαι οὐδὲ διανοία τῆς ἐρεχθιστῶν δεδονηται οὐδεπώποτε οὐδὲν. παροδῆκως

σαφῆ κατὰ τὴν ἐπιπέδον καὶ πτωχικῶτα
 ἰοβόλα τῆς ἐρεχθιστῶν καὶ πτωχικῶτα
 μάλλον ἀρεχθιστῶν πέφυκεν, ὅταν
 εἰαυτὰ τοῖς τῆς Φωλεῶν μυρῶν σὺ
 δρυδέντα ἀδῶται. ἐκείνο δὲ γε λίαν
 ἀσείον αὐτῶν, τὸ σπουδαίως δὲ μάλα
 κατὰ τὸ ὑπὸ τὴν παροδῆκῶν ἀδῶν
 σὺ γὰρ πλάττεισαι. τῆ μὲν τῆς γῆμα-
 πος τέχνης, ἡδῶσαν σὺ αὐτῶν καὶ χει-
 ροῦ σὺ γε ἀρεχθιστῶν. κακῶν δὲ μυ-
 εῶν καὶ ὀπλοεργῶν ἐνδὸν γέμων, σὺ
 πολλοὺς λέλειπας. ἀλλ' ὡς τῆς ἀθλιότη-
 τος. ὡς ὁ πονηρὸς βεβούληται, οὕτως
 Ἀρειὸν ἡμῖν ἀνομίας ἐργασθῆεν κα-
 πετήσασθαι. λέγε δὲ νῦν μοι παρελθόν
 τὸ σαυτῶν πῆσι τὸ γινώσκω, καὶ μη-
 δαμῶς γε ἀποσιωπήσης. ὡς τὸ μὲν εὐ-
 μα διάστροφον, τὸ δὲ φύσιν ὁξυρόπον
 παρὸς πονηρίαν κεκτημένη. εἶνα λέ-
 γης θεόν, σὺ μὲν φωνὴν ἐχῆς καὶ μέ, οὕτω
 φρόνῃ. τὸ εἰσὶν αὐτῶν ἀναρῶν καὶ ἀπε-
 λῶτητον λόγον εἶπὲς; εἰ γὰρ τῶν
 οὕτω πῆσι. εἶπὲς ἡρατῶν παροδῆ-
 κῶν, τῶν δὲ ἀναρῶν. εἶπὲς ἀσέβῃ χω-
 ρισμὸν συγκατατάξεις, τῶν ἔτε ὄραν,
 ἔτε νοεῖν ὁμοιοῦ. εἰ πῶν τῶν σώματος
 ξενίαν παρὸς οἰκονομίαν τῶν θεῶν ἐνε-
 γῶν ἀφαιρῶν, ἐκ δὲ ἀποδοκιμά-
 ζω. εἰ τὸ πῶν τῶν αἰδιότητος σὺ τῶ
 ὑπερέχοντι λόγῳ γεννηθῆς λέγεις, δέ-
 λωμαι. πῆς ἐγὼ τὸ πατῆρα, εἰ μὴ ὁ ἐλ-
 θὼν δὲ τῶν πατῆρος; τίνα ἐγὼ ὁ πατῆρ,
 εἰ μὴ ὁν αἰδιότητος καὶ ἀναρῶν ὅτι αὐτῶν
 γεννηθῆς; σὺ μὲν ὑπόστασιν ἕστην ὑπο-
 τάσειν οἶε δέιν, κακῶς δὲ πῶν π-
 τεύων. ἐγὼ δὲ τῆς ὑπερέχοντι τῶν
 πάντα διηκούσης διωτάμεως τὸ πλήρω-
 μα πατῆρος καὶ υἱοῦ, οὐσίαν μίαν εἶπὲς

ANNO
CHRISTI
325.

δὲ χαρακτήρας ὁδοποιεῖς, καὶ ὁ-
 λως γνωρίσματα ζητήσεων διορί-
 ζεις, ἐκείνω ᾧ ὀλοκλήρῳ μὲν ἔξ
 ἑαυτοῦ πλὴν αἰδιότητι δέδωκεν, ἀδιά-
 φθορον δὲ πλὴν ἐνοίου, ἀθανάσιος τε
 δὲ ἑαυτοῦ καὶ ἐκκλησίας ἐνεμε πίστιν.
 κατὰβαλε ἐν δὴ, κατὰβαλε τὸ βίη-
 θος τῆτο ἀνόμημα, ᾧ ἀσεῖε σὺ καὶ ἄλ-
 φωνε, καὶ τὰ κακὰ παρὲς ἀπιστίου ἡμῶν
 αἰσθητῶν ἐξ ἄδαν. ἐκόπως ἀρεσ σε ὁ
 πονηρός τῆ ἑαυτοῦ κατεστρέψατο κα-
 κία, καὶ οἷς μὲν ἰσως ἦδη τὸ τοῖστον εἶη
 δοκεῖ ἔπω γὰρ σεαυτοῦ πέπεικας. ἐστὶ ὃ
 πάντη ὀλέθριον τὸ κακόν. Φέρε δὴ τὸ ἐν
 τοῖς ἀποπήμασι διατελεῖς ἀπαλλα-
 γεῖς, ἀκουε ᾧ δαμῶνιε Ἀρειε· σοὶ γὰρ
 διαλέγομαι. πῆς ἐκκλησίας δὴ που ἔ-
 θεοδὸς ἀποκηρυγμένος ἐκ ἀδοκίῃ;
 ἀπολωλως, ὡς ἴδοι, ἐὰν μὴ βλέψας εἰς
 σεαυτοῦ, πλὴν ἀφροδισαν τοῖ κατεκρίνης
 ἀνοιδου. ἀλλ' ἐρεῖς, ὡς ὄχλοι συμπερά-
 ποισὶ τοῖ, καὶ τὰς φρονήδας ἀπελαυνε-
 σιν. ἀκουε δὴ μικρὸν ὑποσχῶν τὰ ὄτα,
 ᾧ ἀνόσει Ἀρειε, καὶ σωῖες τὸ σεαυτοῦ ἀ-
 νοιδου. σὺ δὲ ᾧ πάντων κηδεμῶν θεός,
 βιμνήθης εἶης τῶ λεγομένῳ, εἰ πίστεως
 ἔχοιτο. ἐγὼ γὰρ ὁ σὸς ἀνδρῶπος ἴλεω
 ἔχων τὸ ἀφῆσαν παρομήθιδου, καὶ ἔξ
 ἑλλητικῆς, καὶ ἐκ Ρωμαϊκῆς γραφῆς
 πάνυ δεχματοτάτης σαφῶς ἀποδείξω
 τὸ Ἀρείε μανίδου, παρὲς τετραγλίῶν που
 ἐτῆρ ὑπὸ τῆ Ερυθρας παρορρηθεῖσαν
 τε καὶ παροφημαθεῖσαν. ἐφη γὰρ ἐκείνη
 γε· Οὐαὶ τοῖ Λιβύη ἐν παροελίοις κα-
 μὲν χῶροις· ἦξ γὰρ τοῖ καμρός, ἐν
 ᾧ μὲν τὸ δὴμων ἐ τῆ σαυτῆς θυγατρῶν
 δὴνὸν ἀγῶνα ἐ ὠμὸν ἐ παγάλεπον
 ὑπελθεῖν αἰατικαθήση, ἀφ' οὗ κριτή-
 ριον μὲν εἰς ἀπαντας πίστεως τε καὶ ἀσε-
 βείας διαδοθήσεται· σὺ ὃ παρὸς ἔχρατον ἀποκλίνης κατεσροφῆς. ὑμεῖς γὰρ τὸ ἔ-

ditionis autem characterem pro-
 moues, & signa quæstionum ex-
 plicas, illi cui integram quidem
 ex seipso æternitatem dedit, in-
 corruptam vero immortalitatis
 intelligentiam per seipsum, &
 ecclesiæ fidem attribuit. Abiice
 igitur, abiice tam stultæ opinio-
 nis flagitiū, facete & canore Ari,
 mala ad insipientium perfidiam
 decantans. Iure te diabolus sua
 subuertit malitia, & quibusdam
 fortasse hoc iucundum esse vi-
 detur: sic enim tibi persuades. Est
 vero plane pestiferum hoc ma-
 lum. Age sane relicto illo absur-
 darum opinionum studio, o mi-
 ser Ari, audi: tecum enim disse-
 ro. Non sentis te ab ecclesia Dei
 ciecūm? periisti, certo scias, nisi
 teipsum respiciens, dementiam
 tuam damnes. Sed dices mag-
 nam multitudinem hominum
 te adiuuare, & curas tuas suble-
 uare. Audi igitur, paululum au-
 res tuas submittens, o impie Ari,
 & intellige tuam dementiam.
 Tu vero Deus qui omnium cu-
 ram geris, adsis benignus iis quæ
 dicuntur, si ex fide sunt. Ego
 enim homo tuus diuina prouiden-
 tia fretus, ex scripturis Græcis
 & Romanis, iisque vetustissimi-
 mis, insaniam Arii aperte de-
 monstrabo ante ter mille annos
 ab Erythræa præsignificatam at-
 que prædictam. ait enim illa: Væ
 tibi Libya in maritimis sita locis:
 veniet enim tempus in quo cum
 populo & filiabus tuis certamen
 graue, durum & omnino difficile
 subire cogeris, ex quo omnium
 fides & pietas iudicabitur: tu ve-
 ro ad extremum exitium deuer-
 gis. vos enim cælestium florum

receptaculum conuellerе aufi estis, & morsu discerpere, atque adeo ferreis polluistis dentibus. Quid igitur callide veterator, vbi locorum esse fateris: Illic scilicet: habeo enim literas, quas ad me furoris tui calamo scripsisti, in quibus ais omnem Libyæ populum conspirare tecum ad salutem. Si vero negaueris hæc ita se habere, Decum testor, me vetustissimum Erythrææ exemplar Græce scriptum habere, quod Alexandriam mittam, vt quam citissime pereas. Anne tu sine peccato furcifer? anne manifeste periisti miser, tanto malo circumseptus? Nouimus quid moliaris: quæ cura, quis metus te perturbet, non nos latet infelix & calamitose. O mentis tuæ stuporem, qui morbum & inopiam animæ tuæ non reprimis, impie; qui veritatem variis confodis sermonibus: & cum talis sis, nos vituperare non vereris, & nunc redarguens, vt tibi videtur, nunc vero commonens tamquam fide & doctrina præstantior, a quo scilicet miseri auxilium sibi suppeditari cupiunt: tametsi neque congregari cum tali oportet, neque omnino illum compellare, nisi quis in subdolis huius verbis recte viuendi spem & in versibus recõditam esse putet. Sed non est hoc verum: longe sane abest. o imprudentiã vestram, qui cum isto vos commiscetis. Quis igitur furor vos huius acerbã linguam & aspectum tolerare coegit? Esto, sed iam ad te sermonem conuerto, o hominem animo imprudentem,

γλώπης καὶ τῆς ὀφθαλμοῦ ἀνασφάλῃ κατὰ πάλιν κἀσεν; ἀλλ' ἐπὶ αὐτῷ ἢ δὴ σε βαδιοδμαί τῷ λόγῳ, ὡς πῶς μὲν ψυχῆν ἀφῆρον σὺ, πῶς δὲ γλώπῃσιν

ροινῶν αὐτῶν τὸ δεκτικῶν δὴ ἀ-
 παύσει πτολήκατε, καὶ δὴ γὰρ
 ἀπαρξάσαι καὶ μὲν δὴ σιδηροῖς ἐξεί-
 νατε τοῖς ὀδοδοσι. τί δὴ τα, ὡς πανοδρε;
 ποδ γῆς σαυτῶν ἐπὶ νῦν ὁμολογεῖς;
 ἐκεῖ δηλονότι κατέχω γὰρ σὺ πᾶ
 γραμματῶν, ἀπὸ τῆς μανίας καλῶν
 παρὸς μὲν διεχάραξας, ἐν οἷς φῆς πᾶ-
 τῶν τῆς Λίβου δῆμον σύμψηφον ἐπὶ τοῖ
 παρὸς σωτηρίαν δῆπου. εἰ δὲ ἐφῆσας
 πᾶσι τῶν ἐξῆς, μὲν τυρομαί ἢ δὴ
 θεῶν, ἢ μὲν δὲ χαρίοτατον τῆς Ερυθρᾶς
 πικτόν, δι' ἑλλητικῆς σωτηρίας
 γλώπης, εἰς Αλεξάνδρειαν ἀποσέλ-
 λειν, ὡς αὐτῶν δὴ δόλοιο. εἶτα σὺ ἀν-
 ἀμάρτητος, ὡς δικρανοφόρε; εἶτα ἐσα-
 φῶς δόπλωλας ὡς ἀθλιε, τοῖς πῶ δὴ
 νῦν ἀπεροισοισμοῖς; ἴσμεν, ἴσμεν σὺ
 τὸ ἐχέρισμα. ποῖα φρονῆς, ποῖόν σε
 ἀράτῃς δεός, ἐλέηθεν ἡμᾶς, ὡς ὄψηνε
 καὶ παλαίπωρε. ὡς τῆς ἀμβλυπῆτος τῶν
 φρενῶν, ὅς οὐδὲ πῶς νόσον καὶ πῶς ἀμη-
 χανίαν τῆς σαυτῶν ψυχῆς ἀνασέλλεις ὡς
 ἀπόσιε ὅς πῶς δὴ δόλοιο ποιητοῖς διο-
 ρύπῃς λόγῳ καὶ τοιοδοτος ὡς ἐκ ἀγῶ-
 νη ἡμᾶς ἴσμεν, ἔ νῦν μὲν ἐλέησαν
 ὡς γὰρ οἶε νῦν δὴ αὐτῶν πάλιν νοουδῆσιν,
 ὡς πῶς ἔ λόγῳ ὑπὲρ φέρον * ἀπὸ ἔ *
 δῆτα οἱ ἀθλιοὶ Ἰπικουρέδου ἐαυτοῖς
 παρὸς ἐξῆς γλῶπῃσιν καὶ ποῖ οὐδὲ συλ-
 γινεῖται τῶν τοιοῦτων ἐχέρι, οὐδὲ ὅλως
 αὐτῶν παρὸς φέρεται, πῶς εἰ μὴ πῶς
 ἐν τοῖς ὑπόλοις πούτου ῥήμασι τῆς
 ὀρθῶς βιοῦν ἐλπῖδα τοῖς μέτρῳ δόπο-
 κείδαι οἶεται. ἀλλ' ἐκ ἐστὶ τῶν πολλῶν
 γὰρ δεῖ. τὸ δὲ ἀλλήθες, ὡς τῆς ὑμετέρῃς ἀ-
 νοίας, ὅσοι πούτω σωθῶν ἀγίνεατε! πῶς
 ἀρα οἷστρος ἡμᾶς τῆς χαλεπῆς πούτου
 ἢ δὴ σε

ANNO CHRISTI 325.

Handwritten marginal notes in Greek script, partially visible on the right edge of the page.

est impudens & nequam, qui ad extremam improbitatem & iniquitatem progressus, pietatem simulat. Apage, inquit, nolo Deum iniuriis obnoxium videri, ac ob id suppono & fingo mirabilia sane fide, quod Deus cum nouellam & nuper creatam Christi substantiam faceret, auxilium sibi ipsi pręparauit, vt mihi quidem videtur. Quod enim, inquit, ab ipso abstuleris, id minus fecisti. Tibi igitur hæc fides est, o lues & perniciēs? Tu ex hypothēsi figmentum fumis cum, qui gentium figmenta condemnauit? Tu adscititium eum vocas & velut officiorum ministrum, qui sine cogitatione & ratiocinatione, eo quod semper vna cum Patris aternitate existat, omnia perfecit? Adapta iam si audes, adapta inquam, Deo, quod præcaueat, & metuat, & speret euenturum; quod cogitans, sententiam suam dicat, & verba formet; quod delectetur, rideat, doleat. Quid igitur ais miserorum omnium miserime? O virum malitię plane peritum, intellige, si potes, quod in tua ipsius versutia consumeris improbus. Christus, inquit, propter nos passus est. At ego iam dixi quod sub forma corporis missus est. Sane, inquit; sed metendum ne aliqua in re imminuere illum videamur. O ferarum interpretres, ane infans, dum ista dicis, & aperte furis? Ecce enim mundus ipse forma est siue figura, & astra characteres suos ostendunt: & omnino spiritus huius globosi orbis, species quædam est eorum quæ sunt, & quasi figuratio. Nihilominus Deus vbique

ὁ γὰρ ἀνάχωντος ἐστὶ καὶ ἀρχαίος, ὁ ἐπὶ ἄκρον μοχθηρίας τε καὶ ἀνομιᾶς ὁμοίως ἐληλακώς, διλάθειαι σὴ πῆται. ἀπαγε, Φησὶν, οὐ βούλομαι θεὸν ἐγὼ ὑβρεῶν παρὰ δοκεῖν ἐπέχειν· καὶ διὰ τὸ ὑποπίπτειν καὶ πλάττω θεουμάσια γὰρ τῆ πίστις, ὡς ὁ θεὸς νεοχρηστὴ καὶ νεόκτιστον οὐσίαν Χεριστο ποιησαί μιν, βοήθειαν ἑαυτῷ ἑρεσιδύσασα, ὡς γὰρ μοι δοκεῖ. ὁ γὰρ αὐτὸς, Φησὶν, ἀπὸ αὐτῆ ἀφ' ἐλθὼν, ἔπο' ἐλατῆρον πεποιήκας. εἶπα, ὦ λυμεῶν καὶ ὀλέθριε, ὅτι τὸ πῶ ὅτι πίστις; σὺ καθ' ὑπόθεσιν καὶ πλάσμα λαμβάνεις τὰ πλάσματα τῆν ἔθραν καὶ κερὶν αὐτῶν; σὺ ἐπέσεικτον καλεῖς, καὶ ὡσπερ καθ' ἑκόντων ὑπὲρ πῶ, τὸ ἀνὸ ἐνθυμησεως καὶ λογισμοῦ, τῶ σωυτῆρ ἡν ἔπαυθης αἰδιότητι, πάντα διανύσαντα; ἐφαρμύσον νυν, εἰ δὴ πολμας, ἐφαρμύσον τῶ θεῷ καὶ τὸ διλαθείας, ἔ τὸ φοβείας, καὶ τὸ ἐλπίζειν τὸ ἐκθεσόμενον· ἐπ' ἡ τὸ ἐνθυμείδαι, τὸ λογίσειας, τὸ σκεπτόμενον γνώμην ἄπο φαίνεας ἔ διαρρῆεν, ἔ ὅλως τὸ τῆ πεας, τὸ γελᾶν, τὸ λυπέειας. ἡ ἑν νυν φησὶ ὡ τῆν ἀθλίων ἀθλιώτῆρ; ὡ τὸ κακίας ἀντόχημα μήστορ, σωῖες δὴ εἰ διώσασαι, ὡς ἐν αὐτῆ γέ ἑου πανεργία μοχθηρὸς αὐτὴ ἀναλίση. ὁ Χεριστος, Φησὶ, δι' ἡμας πέπονθεν. ἀλλ' ἡδη φθάσας ἐγὼ γὰρ εἶπον, ὡς μορφῆ σωμάτως ἀπετάλη. καὶ Φησὶν· ἀλλὰ θεὸς μὴ δόξωμεν κατὰ π' ἐλατῆρ. εἶπα ὡ τὸ ἐπελεῶν μεσίτα, ταῦτα λέγων ἐ μείνη καὶ σαφῶς λυτήας; ἰδοὺ γὰρ ὁ κόσμος, μορφῆ, εἶπωμ γῆμα τυχεαίς ὦν· ἔ οἱ ἀστέρες γὰρ χαρακτῆρας παροβέβλην. καὶ ὅλως τὸ πνῆμα ἔ σφαιροειδοῖς τέτα κύκλις, εἶδος τῶ ὄντων τυχεαίς ὄν, ἔ ὡσπερ μὲρ φωμα. καὶ ὅμως ὁ θεὸς πανταρχος

ANNO CHRISTI 325.

ANNO
CHRISTO
325.

παρὸ ἀφ' ἑστί. ποδ' τίνων εἰσὶν ἐν τῷ
 θεῷ αἱ ὕβρεις; ἢ κτ' ἢ ὁ θεὸς ἐλαπόδ-
 ται; ὡ πατρικόνε τῆς ὀπτικῆς σύ-
 λῳσαι δὴ οὐκ ἐκ σαυτῶ τεκμαίρο-
 μῳς, κὲ ἐνθυμήσῃ, εἰ ἀμύθημα ἐστὶ
 δοκεῖ, τὸ ἐν Χριστῷ παρεῖναι τὸ θεόν.
 ἐκείνος μὲν οὐκ ἀπέδιδε τὴν ἀπῆλαν
 τῆς λόγου, κὲ τὴν πτωχίαν οὐ βρα-
 δέως ἐπήγαγε. χωρὶς δὲ πούτων καθ'
 ἐκείνην διηποῦν ἡμέραν ἀμύθημα-
 τα ἐν τῷ κόσμῳ γίνεται· καὶ ὁμοῦ ὁ
 θεὸς ἀφ' ἑστί, κὲ τῆς δικῆς οὐχ ὑπε-
 εἶξεν, ἢ οὐκ κτ' ἴσῃ ἐλαπόδται εἰς τὸ
 μέγιστος αὐτῷ δυνάμει, εἰ τὰ παν-
 τὰ ποδ' διαιδάμεται; οὐδὲν οἶμαι. ὁ
 μὲν γὰρ τῆς κόσμου νοῦς διὰ τῆς θεοῦ δι-
 αῦξ' πᾶσα διαμονή, δι' αὐτῶ πᾶσα δι-
 κη. ἢ δὲ τῆς Χριστοῦ πίστες ἀναρχῶς ἐστὶ
 αὐτῷ. ὅπως δὲ θεοῦ νόμος ἐστὶ Χρι-
 στὸς, δι' αὐτῷ τὸ ἀπειρον ἄμα καὶ ἀπε-
 λυτῶν ἔχων. ἀλλὰ γὰρ σὺ κτ' σεαυ-
 τῷ ἐνοῶν φαίνῃ; ὡ τ' μαρίας λίαν!
 ἀεὶ τρεῖς ἰσὺ εἰς τὸ σαυτῶ ἀπώλῃαν
 τὸ τῆς διαβόλου ζήφους. ὁρᾷτε δὴ, ὁρᾷ-
 τε πάντες, ὡς γοεῖσθε ἢ δὴ ἀσπίδαται
 φωναί, τῶ τῆς ἔχρας ἐνεσημῳς δη-
 μαπ' ὡς αἱ φλέβες αὐτῷ ἐ σαρκῆς
 τῶ ἰαῖ ἐκατελιημῳσαι, δὴναί ἀνα-
 μνησῳσι οὐδύνας· ὡς διερρύθηκεν
 αὐτῷ τὸ σῶμα πᾶν, ἀγχοῦ τε κὲ σπῆ-
 νων, κὲ ἀχρῳσῳς, κὲ φελῳς, κὲ μυ-
 ρῳν γέμει κακῳν, ἐ δὴν ὡς κατεσκλη-
 κεν ὡς εἰδεχθῆς ἐ κατάρρυπον τὸ τῆς
 κόμης δάσος, ὡς ὅλος ἡμιθῆς, κὲ ἔξα-
 δενᾶν ἢ δὴ τὸ βλέμμα· ὡς δύαμῳν τὸ
 ἀεὶ ὡσῳπον, ἐ ἰσὸ μεεῖμῳς ἐκτεπι-
 κός· ὡς ὅμῳ πᾶντα εἰς αὐτῷ σῳδρα-
 μόντα, οἷσῳς, μαρία τε ἐ ματαῳς,
 διὰ τὸ γῳόνιον τῆς πᾶσῳς, ἀγρῳν τε κὲ
 σῳρῳδῳ τε πεποῖησῳν. αὐτῳκα ἐδὲ ἐπαδανόμῳς ἔ δὴ κακοῦ τυχαῖν ὡν

adest. Vbinam igitur in Deo
 contumeliæ sunt? aut qua in re
 minuitur Deus? O parricida æ-
 quitatis. Considera, ex teipso
 coniecturam capiens, si peccatum
 videtur esse, in Christo ad-
 esse Deum. Ille quidem perspe-
 xit ignominiam sermonis, nec
 tarde pœnas irrogavit. Præterea
 quotidie in mundo peccata
 committuntur, & tamen Deus
 adest, nec diu supplicia differuntur.
 Qua igitur in re minuitur
 potestatis eius magnitudo? an
 vbiq; patitur? nihil opinor.
 mundi enim mens per Deum est:
 per ipsum omnis stabilitas, per
 ipsum omne ius. Christi fides si-
 ne principio ex ipso est. Omnino
 autem Christus Dei lex est, per
 ipsum immensitatem & infinitatem
 habens. Sed de his ex te tuo-
 que ingenio cogitare videris. O
 furorem insignem! Conuerte
 nunc in tuum ipsius exitium dia-
 boli gladium. Videte omnes,
 videte vt lamentabiles præten-
 dat voces viperæ morsu læsus,
 vt venæ ipsius & carnes vene-
 no imbutæ acerbos cieant cru-
 ciatus: vt corpus ipsius tabe de-
 fluxit attenuatum, & squalore,
 fordibus, & lamentatione,
 & pallore, & horrore, & mil-
 le denique malis plenum misere
 exaruit: vt aspectu deformis,
 & illuue fordida capillorum sil-
 ua, vt totus semimortuus, &
 aspectu ipso iam languido, vul-
 tu exanguis & curis absumpto:
 vt simul omnia quæ concurre-
 runt, furor, infania, vanitas, pro-
 pter mali diuturnitatem agre-
 stem & ferum reddiderunt. Ne
 sentit quidē quibus sit in malis.

Efferor, inquit, præ voluptate, & tripudio, saltuque lasciuio præ gaudio, & exulto. Et rursum valde iuueniliter, Heu, inquit, perii- mus. hoc quidem certe verum est: tibi enim soli malitia largiter studia & amores sui suppeditauit: quodque magno precio emerat, tibi facillime donauit. Age vero iam dic, vbi præclara illa tua monita? Ablue te ipsum Nilo, si fieri potest, homo absurdi stuporis plenissime: quippe vniuersum orbem terrarum flagitiis tuis perturbare omni studio contendisti. Nonne intelligis quod ego iam, qui Dei homo sum, omnia sciam? At vero iam dubito vtrum manere an abire oporteat. neque enim adhuc visu tantum contendere possum, & peccatum erubescere, o Ari. Nos in luce collocasti, te ipsum vero in tenebras coniecisti miser. hic enim visus est laborum tuorum exitus. Sed illuc iterum redeo. multitudinem hominum circa te vagantium esse ais. par est, opinor: & recipe eos, recipere inquam: nam lupis & leonibus sese deuorandos præbuerunt. Verum etiam horum vnusquisque decem capitum accessione, & horum sumptu oppressus continuo pœnas dabit, nisi quam celerissime ad salutarem ecclesiam recurrens, caritatis pacem amore ac studio concordia suscipiat. Non enim a te decipientur amplius de mala conscientia damnati: neque funditus perire sustinebunt sceleratis tuis quaestionibus implicati. manifesta enim & nota erunt in posterum sophismata tua: nec ipse quidquam proficies,

ἀίρομαι, Φησὶν, ὑφ' ἡδονῆς, καὶ πιδῶ
γε σκιρτῶ ὑπὸ χερῶν, καὶ πειρῶμαι. καὶ
πάλιν νεανικῶς γε λίσαν' εἶεν, Φησὶν,
ἀπωλόμθα. Ἔπο μὲν γε ἔλληδες ὅτι·
Ὅτι γὰρ μόνω ἡ κακία τὰς ψυχὰς ἑαυτῆς
απουδαῖς διαψιλῶς κεχρηγήκει· καὶ ὁ
πολλῆς εἰώητο πμῆς, τὸ σοι ῥᾶστα
δεδώρηται. Φέρε δὴ νυνὶ εἰπέ, ποῦ τὰ
σεμνά ὅσα ὅτι ψαυγέματα; δότινι-
ψαι δὴ σωτὴ τῶ Νείλω, εἰ οἶπτε, ὡ ἀ-
τοπου γέμων δὴ θεοπέ αιμαθσίας·
καίτοι σύ γε τ' οἰκουμένην ἅπασαν
τοῖς αὐτῆ ἀσεβήμασι διατρεῖσαι ἐ-
απουδακας. ἀρεῖ γε σωίης ὡς ἅπαντα
ἦδη ὁ τῆ θεοδ' ἀποθετος ἐγὼ ἐπίστα-
μαι; ἀλλὰ γὰρ δότωρ, πότῃ μὲν, ἢ
ἀπίσται δέ. οὔτε γὰρ βλέπειν εἰς
ποσοδὸν ἐπ δυνάμαι, καὶ πλὴν ἀ-
μδρπῶν ἐπαχρῶμαι, ὡ Ἀρειε. ἡ-
μαῖς μὲν εἰς Φῶς κατέστησας, σωτῆ
δὲ εἰς σκότος, ὡ Ἰαλίτωρε, κατέστα-
λεις. τὸ πὸ σοι τῆ πόνων πέφηνε τὸ τέ-
λος. ἀλλ' ἐκείσε πάλιν ἐπαίειμι. πλῆ-
θος ἔστι φησὶ τῆ πῶλ σέ δλωμένων. εἰ-
κὸς ὁμαι, ἔδεχου γε πύτοις, δέχου
φημί· λυκοῖς γὰρ καὶ λέοισιν ἑαυτῶν
βροθισσομένοις ἐμδεδώκασι. πλὴν
ἀλλὰ καὶ πύτων ἕκαστος παροθήκη κε-
φαλῶν δέκα, καὶ τελέσασσι πύτων
πεδεις, αὐτῆκα δὴ μάλα ἰδρώσῃ, ἐάν
μὴ πλὴν ταχίστην ὅτι πλὴν σωτῆ
δραμῶν ἐκκλησίας, πλὴν τῆς ἀγάπης
εἰρῶν τῶ φίλτρῳ τῆς ὁμονοίας
ἐπαπέληται. οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ ὁδοῖν
ἔξαπατηθῆσονται ὅτι πονηρᾶ σινει-
θήσῃ κατεγνωσμένοι· οὐδ' ἀνέξονται
πέλεον ἀπολέσται, τῆς μαρῆς ὅ
ζητήσων ἐμπλακέντες. σαφῆ καὶ
γῶμα πᾶσι, πῶς γῶν
ἐξῆς χερόν, πᾶ σά ὅτι ὁφίσματα· καὶ μὲν ἐδὲ αὐτὸς δύνουσι π δωθήσῃ,

ANNO
CHRISTE
335.

ἀλλὰ μάτην χηματῆ, Ἰπείκειδω
 τε καὶ παροπίε λόγων καδυπο-
 κρινόμενῳ, καὶ ἀπλότητος, ὡς εἰ-
 πείν, παροσωπέῳ ἕξωδεν παει-
 θεμῳ. μάτην ἔσαι ἑοὺ ὅ-
 λον τέχασμα· αὐτίκα γὰρ σε ἡ ἀ-
 λήθεια παειθήσεται· αὐτίκα ἑοὺ πας
 φλόγας ὁ πῆς θείας δωάμεως, ὡς
 εἰπείν, ὄμβρῳ ἀποσβέσει. καὶ μῦ-
 τοι καὶ εἰδῶ ἐπαίροις καὶ ὁμογῶ-
 μονάς ἑοὺ ἐνόησις εἶναι τῆ βουλή
 γηρομῆροις, αἱ τῆ δημοσίων λει-
 τουργημάτων καταλήγονται φρον-
 τίδες, ἐδῶ γε μὴ τίω παρίστω ἀ-
 ποφυγόντες τίω παρὸς σέ σωου-
 σίαν, τίω ἀδιάφορῳ ἀνταλλά-
 ζονται πῆσιν. οὐ δὲ ὁ σιδηρόφρον
 αἰήρ, δεῖγμά μοι ὁδὸς πῆς σῆς παρ-
 αμρέσεως, εἰ σωτῶ πσεύεις, καὶ ἐρ-
 ράσαι τῶ βεβαίω πῆς πσεως, καὶ
 καπαρῶν ὅλως ἔχεις σωείδησιν. ἦκε
 παρὸς ἐμέ, ἦκε, φημί, παρὸς θεοῦ
 ἀνδρῶπον· πσευσον ὡς πῆς ἐμαν-
 τῶ πσεύσει διεβλήσεται ἑοὺ τῶ ἀ-
 πόρρητα πῆς καρδίας· καὶ μῦ π
 μανικὸν εὐεῖναι ὁδῆ, τίω θεῖω ἐ-
 πκαλεισάμεν χεῖρ, παρὰ δὴ
 γματὸς σε κάλλιον ἰάσομαι. εἰδῶ δὲ
 ὑγαμῶν τὰ κατὰ ψυχῶ φωνῆς, ὅ
 πῆς ἀληθείας φῶς ἴπηνοις, εὐ σοὶ
 καὶ τῶ θεῶ χεῖρ ἔσομαι, καὶ ἐ-
 μαυτῶ πῆς δωσείας σωηθήσομαι. καὶ ἄλλη χεῖρ· ὁ θεὸς ὑμας διαφυ-
 λάξει ἀγαπῆτοί.

Διὰ Συγκλητῶν καὶ Γαυδεντίου Μαγιστρουῶν ἐκομίσθη καὶ ταῦτα,
 ὅτε Πατέριω ἑοὺ παρὰ Αἰγυπτοῦ, καὶ ἀνεγνώθη εὐ τῶ παλατίω.

frustra finges, aq̄uitatem & ser-
 monum lenitatem simulans, &
 simplicitatis, vt ita dicam, per-
 sonam extrinsecus induens. Va-
 num erit omne artificium tuum:
 cito enim te veritas ipsa circum-
 stabit: cito flammās tuas diuinæ
 potentia, vt sic dicam, imber re-
 stinguet. Atqui focios & suffra-
 gatores tuos, qui se iam obno-
 xios curia fecerunt, publicorum
 ministeriorum curæ excipient,
 nisi quam citissime fugientes
 congressum tutum, incorruptam
 fidem amplexi fuerint. Tu vero,
 vir ferree, da mihi aliquod speci-
 men propositi tui, si tibiip̄si fi-
 dis, & fidei firmitate fretus es, ac
 puram omnino habes conscien-
 tiam. Veni ad me, veni inquam
 ad Dei hominem: crede quod in-
 terrogationibus meis cordis tui
 abdita scrutabor: & si quid insa-
 niæ in te residere videatur, diui-
 nam gratiam implorans, a morfu
 te melius curabo: si vero mente
 sana esse videberis, cognito in te
 veritatis lumine, Deo gratias
 agam, & mihiip̄si pietatis causa
 congratulabor. *Et alia manu:*
 Deus vos custodiat, carissimi.

Per Syncretium & Gauden-
 tium magistranos perlata sunt
 hæc, cum Paterius præfectus ef-
 fet Ægypti, & lecta sunt in pa-
 latio.

Contra Eusebium & Theognium.

Constantinus Augustus catholicae ecclesiae Nicomediensium.

OMNES probe nostis, fratres dilectissimi, Dominum Deum scilicet & saluatorem Christum patrem & filium esse: Patrem dico sine principio, sine fine, parentem saeculi ipsius: Filium vero, hoc est Patris voluntatem, quae quidem neque per cogitationem aliquam assumpta est, neque ad operum suorum perfectionem per substantiam extrinsecus quaesitam accepta. qui enim hoc intelliget, hic habebit ad omne supplicii genus indefessam tolerantiam. Sed Dei filius Christus omnium opifex, & immortalitatis ipsius largitor genitus est, quantum ad fidem spectat eam qua credidimus: genitus est, imo vero progressus est ipse, cum omnino in Patre esset, ad eorum quae ab ipso facta sunt, ordinationem. Genitus igitur indiuiduo quodam processu. voluntas enim simulatque domicilio ipsius infixata est, ea quae diuersa indigent cura, secundum vniuscuiusque qualitatem tractat atque administrat. Quid igitur est? quid inter Deum Patrem & Filium medium? nihil scilicet. ipsa enim rerum completio cognitione accepit voluntatis imperium, non quidem separata ex Patris essentia voluntatem separauit. Quod vero ad ista sequitur, quis est qui Dominum meum Christum filium reuerentia magis ductus quam stultitia metuit? Num itaque patitur Deus? postquam augusti corporis habitatio

Κατὰ Εὐσεβίου καὶ Θεογνίου.

Κωνσταντίνου Σεβαστοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Νικομηδείων.

ΤΟΝ δεσπότην θεόν δηλαδὴ καὶ σωτῆρα Χριστὸν ἀκριβῶς ἀπαυτοὺς ἴσμε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, πατέρα τε καὶ υἱὸν ἑῷ. πατέρα φημι ἀναρχόν, ἀνὴρ τέλει, γενεά τῆς αἰῶνος αὐτοῦ. υἱὸν δὲ, τὰ ἐστὶ τῆς πατρὸς βούλησιν, ἧς οὔτε δι' ἐκδημησεώς πνος ἀνέληπται, οὔτε παρὰ τὴν ἔργων αὐτοῦ τελεσιουργίαν διὰ πνος ἐξελπημένης οὐσίας καταλήφθη. ὅς γὰρ τὸ τοῦ ἐνοῦ ἐνοήσας, οὐκ ἔξει πρὸς ἀπαν τιμωρίας γένος ἀκάματον ὑπομονῶν. ἀλλὰ γὰρ ὁ τῆς θεοῦ υἱὸς Χριστὸς ὁ τῆς ἀπάντων δημιουργός, ἐκ τῆς ἀθανάσιας αὐτοῦς γεννητός, ἐγγενήσθη ὅσον παρὰ τὴν πίστιν αὐτοῦ ἢ πεπτεῦκα μὲν. ἐγγενήσθη, μᾶλλον δὲ παρὰ τὴν αὐτοῦ, ἐκ πάντοτε ἐν τῷ πατρὶ ὄν, ὅτι τὴν τῆς αὐτοῦ γεννημένων διακόσμησιν. ἐγγενήσθη τοίνυν ἀμερίστῳ παρὰ ἐλδύσας. ἢ γὰρ βούλησιν ὁμοῦ καὶ τῷ οἰκηπέτῳ αὐτοῦ ἐμπέπηγε, καὶ ταῦτ' ἀπὸ διαφορῆς δέεται ὁμοιωθείας, καὶ τὸ ἐκάστου ποιότησα παρὰ τῆς καὶ διοικεῖ. πὺ οὐκ ὄσται πὺ μετὰ τὸν θεὸν ἔπατρὸς καὶ τὸ υἱὸς; οὐδὲν δηλαδὴ. αὐτὴ γὰρ ἢ τῆς παρὰ τῶν συμπλήρωσις αἰδήσας παρὰ εἰληφε τὸ τῆς βουλήσεως παρὰ σμα, οὐχὶ δὲ μελεθεῖσαι ἐκ τῆς τῆς πατρὸς οὐσίας τὴν βούλησιν διέσπασαν. ὁ δὲ τούτοις ἔπεται, πὺ ὄσται, ὅς τῆς Χριστοῦ τῆς ἐμοῦ δεσπότητος παιδὸς δι' αἰδῶν μᾶλλον ἢ μελέων δέδιν; ἀρ' οὐκ παρὰ τὸ θεῷ; ἐπειδὴ ἢ τῆς σιμνοῦ σωματικῆς οἰκησιν

ANNO
CHRISTI
325.

ANNO CHRISTI 325.

πρὸς ἀπίγνωσιν τῆς ἰδίας ἀγιότητος
 ὁρμᾶ· ἢ ὑποπίπτοι διζέει τὸ τῆ σῶμα-
 τος ἐκκεχωρισμένον; ἀρ' οὐχὶ διέση-
 κε τῷ ὅπρ' ἐκ τῆς τῆ σῶματος ἀφῆ-
 ρηται ἀπεινώσεως; οὐχὶ ὁ ζῶντων, καὶ
 πρὸς θάνατον ἢ τῆς ψυχῆς βίαια τὸ
 σῶμα πρὸς καλῆσται; πὶ τοίνυν ἐν-
 ταῦτα ἢ ἀβλαβῆς τε καὶ εὐκρινῆς πί-
 στις ἀξιον ἀμφιβολίας κατελήφεν; ἢ
 οὐχ ὁρᾷς ὅτι σιμνῶσθον σῶμα ὁ θεὸς
 ἐξελέξατο, δι' οὗ τὰ τ' ἰστέως τεκμή-
 ρια καὶ τὰ τ' οἰκίας θρησκείας ὑποδεί-
 γματα ἐμῶν ἐμφανίζεν; καὶ πῶς ἤδη
 συγκαχυθῆναι ὀλεθρία πλανῶν τῶ
 αἰθεροπίνου γήμοις ἀπώλειδι δο-
 σείεσθαι, καὶ πῶς τῆ θρησκείας διδόναι
 διδασκαλίῳ τῶ τῆς ἀγνοίας ὑπο-
 δείγματι, τὰς ἀναξίας τῆ νοῦ πρὸς
 ζῆσι κατεύρειν, ἔπειτα δὲ πῶς μὲν τῆ
 θανάτου βάσανον ἐκλύειν, τὰ δὲ τ' ἀ-
 θανάσιος ἐπαθλα πρὸς μαφωσῆν.
 ἀλλ' ὑμεῖς, οὐ λοιπὸν ἀδελφοὶ ἢ τῆς
 ἀγάπης κοινωνία ἐκόπως ὑπο ἐμῶ
 πρὸς σαζορβύεσθαι ποιῆ, ἐκ ἀγνοεῖτε με
 ὅ ὑμέτερον σωθεσθῶντα, ἐκ ἀγνοεῖ-
 τε τὸ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὀχρῶ-
 μα, οὐ πῶς φροντίδα γησιῶς ἐπ-
 αθηρημα, καὶ δι' οὗ τῶ ἡμετέρον ἐ-
 χθεσθῶν οὐ μόνον τὰ ὅπλα καπεμαγε-
 σάμθαι, ἀλλὰ καὶ ζῶντας ἐπ πῶ ψυ-
 χῶ συγκαπερξάμθω πρὸς τὸ τῆς φι-
 λανθρωπίας ἀληθῆ πῆσιν ἐκφαίαι.
 ἀλλ' ἐγὼ ὅπρ' τοῖς ἀγαθοῖς πούτοις δια-
 πῶ τῆς οἰκουμένης μάλιστα ἀνανέω-
 σιν ἐχαίρον. καὶ γὰρ θάυματος ἡ ἀ-
 ξιον ἀληθῶς ἔθνη ποσῶντα εἰς ὁμό-
 νοιῳ ἐπαγαγῆν, ἀ πρὸ βραχέος ἐ-
 λέγετο πὸν θεὸν ἀγνοεῖν. πῶ π' ἐμῶ
 γινώσκων τὰ ἔθνη ταῦτα, ἀ οὐδεμίαν φιλονεικίας ἐπανήρωτῶ φροντίδα; πὶ
 ἐν νοεῖτε, ἀδελφοὶ ἀγαπῆτοί, ὡς ἡμαῖς αὐτῶν ἀηθῶμα; Χριστιανοὶ ἐσμῶν,

ad notitiam propriæ sanctitatis
 properat: an cadit sub tactum il-
 lud quod separatū est a corpore?
 Num igitur separavit hoc quod
 a corporis humilitate ablatum
 est? num vero vivimus, licet ad
 mortem, animæ gloria corpus
 adsciuerit? Quid igitur hic inno-
 xia & sincera fides dubitatione
 dignum offendit? nonne vides
 Deum augustius corpus elegisse,
 quo fidei indicia & virtutis suæ
 documenta voluit ostendere? &
 iam cōfutum a diabolo errorem,
 humani generis perniciem ex-
 cutere, nouamque religionis do-
 ctrinam dare ignorantia docu-
 mento, indignas mentis cogita-
 tiones purgare, deinde vero mor-
 tis cruciatus retūdere, ac immor-
 talitatis præmia longe ante præ-
 dicere. Sed vos, quos vt deinceps
 fratres appellem, caritatis com-
 munitio merito facit (non ignora-
 tis me conferuam vestrum) non
 ignoratis vestræ salutis præfidiū,
 cuius curam ingenue suscepī, &
 per quod non solum armatos hos-
 tes nostros deuicimus, verum
 etiam viuentes adhuc coegimus
 humanitatis veram fidem profi-
 teri. Ego vero in his bonis pro-
 pter instaurationem orbis terra-
 rum maxime gaudebam. Ete-
 nim admiratione plane dignum
 fuit tot gentes ad concordiam
 consensumque adduxisse, quæ
 paulo ante dicebantur Deum
 ignorare. Verum quomodo cog-
 nituræ erant gentes ea, quæ
 nullo contentionis studio intelli-
 gere curarent? Quid igitur cogi-
 tatis, fratres carissimi, quod nos
 ipsos accuso? Christiani sumus,

ANNO
 CHRISTI
 325.
 καὶ
 ταυ-
 τε
 τον
 ὁ
 πον,
 εὐεί-
 ἀπ
 ὁμοῦ
 νοεῖ
 ορίας
 γὰ ὁ
 ν δη-
 ῖς γρ-
 πσιν
 ἡδῆ,
 πῶ-
 ὑπο
 ἐγγυ-
 ἢ γὰ
 ο αὐ-
 φῶρε
 ποιο-
 ὠδῆ;
 ἡδῆ;
 πρὸς
 ὁρῶ-
 τῆς τῆ
 ἐπέ-
 ν, ὅς
 πῶ
 εἰδι
 ὡδῆ;
 κησις

& miserabili affectu dissentimus. Hæc igitur ipsa est fides nostra? hæc sanctissimæ legis doctrina? Sed quæ tandem est causa, ob quam præsentis mali perniciës excitata est? O rem absurdam! o summum odium, quod omnis indignationis magnitudinẽ excedit! Quæ tandem visa est prædonis huius atrocitas? num Dei Filium negat ex indiuidua Dei substantia processisse? Anne Deus vbique est? atqui hunc semper adesse nobis sentimus. Anne huius potentia vniuersitatis ornatus coaluit, atque separationis dissidio priuatus est? Ne quid igitur a nobis actum sit, fratres carissimi, attendite quæso præsentis doloris probationem. Vos illius confessores fore promissistis, quem esse negatis, cum vobis istud exitiabilis ille doctor persuaserit. Quis obsecro innocentem multitudinem ista docuit? Eusebius videlicet tyrannicæ crudelitatis focius. Nam quod excubaret & omnino vigilaret pro tyranno, ex multis vindique potest intelligi, si quidem istud episcoporum, eorumque vere episcoporum cædes testantur: istud crudelissima Christianorum persecutio palam clamat. Neque certe de iis quibus me affecit contumeliis hoc loco verba faciam, per quas aduersariorum contra me concursus quantum fieri poterat maxime procurabantur, qui & oculis tamquam speculatoribus me obseruauit. Quin etiam ministerio prope militari, quo tyranno opem ferret, perfunctus est. Ac nemo existimet me imparatum minusque instructum esse etiam ad istas res, si opus fuerit,

ἢ οὐκ ἔστι διαδοχὴ διχονοῦμεθ. αὐτὴ ἄ-
ρα ὅστιν ἢ ἡμεῖς αἰσίσ; αὐτὴ ἢ τῆ ἀ-
νωτάτου νόμου διδασκαλία; ἀλλὰ τίς
ἐστὶν αἴτια, δι' ἣν ὁ τῆς ἀφρόντος κακοῦ
ὄλεθρος ἐξεργήσεται; ἢ τῆς ἀποπίας;
ἢ μίσει ὑπερβολῇ πάσης ἀνακατή-
σεως μέγιστος ὑπερπαύουσα; τίς ἢ τῆ
λησπείου πύτου ἀναπέφραται δυνά-
της; ἢ τῆς θεοῦ υἱὸν δυνεῖται ἐξ ἀ-
μελείου τῆς πατρὸς οὐσίας παρεληλυ-
θέναι; ἀρ' οὐχὶ πανταχοῦ ὅστιν ὁ θεός;
καίτοι γε τῆτον πάντοτε παρεῖναι ἡμῖν
αἰθανόμεθα. ἀρ' οὐχὶ διὰ τῆς πύτου
δυναμείας ἢ τῆς ὅλων σωτήριον ὡ-
κοσμία, καίτοι γε τῆς τῆς χειρομοῦ
διασείσεως ἐστέρηται; μὴ οὐκ ἡμῖν π
πέπρασται, ἢ ἀγαπῶντες ἀδελφοί,
καταμάθετε νῦν ἀξίως τὰς βασιλικοῦ
ἢ παρούσης ἀληθείας. ὁμολογητὰς
ὑμᾶς ἔστι πύτου ἐπαγγέλατε, ὃν ἔστι
δυνεῖατε, ὑμᾶς τῆς πανάλοιο διδασκα-
λου πείδοντος. ἰκετεύω, τίς ὅστιν ὁ ταῦ-
τα διδάξας οὕτως ἀνακον πλῆθος;
Εὐσέβιος δηλαδὴ, ὁ τῆς τυραννικῆς ὡ-
μότης συμμύτης. ὅτι γὰρ πανταχοῦ
τῆς τυραννίου γερῆται πεσοφύλαξ,
πανταχοῦ ὅστιν σωροῦν. τῆτον μὲν γὰρ
αἰ τῆς ὀπισκοπῶν σφαγαῖ διαμύρτυ-
ρονται, ἀλλὰ τῆς ἀληθείας ὀπισκοπῶν
τῆτον δὲ ἢ χαλεπωτέτη τῆς Χριστι-
ανῶν ἐκδίωξίς διαρρήδην βοᾷ. οὐδὲν
γὰρ τῆς πῆλ τῆς εἰς ἐμὲ γενημένην
ἕβρεων νῦν ἐσθ', δι' ὧν ὅτι μάλιστα
αἰ τῆς ἐκδιώξῶν μεσῶν ἐπασαμα-
τεύσαντο σωδρομαῖ. ὅτι ἢ ὀφθαλ-
μοῖς κατὰ σκοπῶν ὑπέπεμπε κατ'
ἐμοῦ, καὶ μόνον οὐκ ἐτόποις τῶ
τυραννῶ σωτῆσέ φερειν ἕπουργίας.
μὴ δὲ ἐμὲ τίς οἰέστω εἶναι πῆλ
τῶν πύτων ἀπόδειξιν ἀπαρῶσθων.

ANNO
CHRISTI
325.

ἐλεγχος γὰρ ἐστὶν ἀκριβής, ὅπ τὰς πρε-
 σβυτέρους καὶ διακόνους τὰς Ἀσεβίῳ ᾤ-
 επομήνοις Φανερούς ἰσὼ' ἐμὸς σωμα-
 λήφθαι σωείσηκεν. ἄλλα ταῦτα μὲν
 παρελήμι, ἀ νῦν ἐν ἀνακλήσεως ἐνε-
 κεν, ἀλλ' εἰς ἐκείνων ἀνακλήσει ἰσὼ' ἐ-
 μὸς παρενλήκεται. ἐκείνο μόνον δε-
 δια, ἐκείνο διαλογίζομαι, ὅπ ὑμᾶς ὀ-
 ρῶ πρὸς τὸ τῶ ἐκλήματός καλεῖσθαι
 κοινῶν. διὰ γὰρ τῆς Εὐσεβίου ἀνω-
 γῆς τε ἔ διαστροφῆς σπειθήσιν τῆς ἀ-
 ληθείας κερωροσικῶν ἀειλήφατε.
 ἀλλ' ἐστὶν οὐ βραδεία δεσπεία, εἰ γὰρ
 ἴπσκοποι πῶν τε ἔ ἀκέραιον νόν γὰρ
 λαβόντες, πρὸς τὸ θεὸν ἀπίδητε ὅπρ
 ἴπ τῶ παρόντος ἐν ὑμῶν ὄσι. καὶ πῶ-
 λαί ἐχρῶν τῆς ὑμετέρας κρίσεως ἠρῆ-
 δαι, εἰ μὴ ὁ παρερημῶς Εὐσεβίος
 δὴν* πότε συλλαβομῶν αὐτῶ ἐν-
 ταῦτα ἐληλύθει, καὶ πῶ τῆς τάξεως
 ὀρθόπτη ἀνακλήτως σπειτέρετα-
 χῆ. ἀλλ' ἴπρ' ὅπρ' αὐτῶ τῶ Εὐσεβίου
 πρὸς πῶ ὑμετέραν ἀγάπην ὀλίγα
 πρὸς ἴπρ' φράσαι, μέμνηται ὑμετέρα
 ἀνεξικακία ἴπρ' τῆς Νικαίων πόλεως
 γαλήνηται σπῶδον, ἢ καὶ αὐτὸς ἐγὼ
 πρὸς τῆς τῆς ἐμῆς σπειθήσεως
 λατρεία παρήμην, οὐδὲν ἔπρον βου-
 λόμῶς, ἢ ὁμόνοια ἀπασιν ἐργάσαι-
 δς, καὶ πρὸ πάντων ἐλέγξαι τε καὶ ἀ-
 ποσεισάδς τὸ πρῶμα τῆτο, ὅτ' μὲν
 δεχθῶν εἰλήφει διὰ τὸ Ἀρεῖς τῶ Ἀλε-
 ξανδρείως ἀπονοίας, ἰχυροποιεῖτο δὲ
 παραχρημα διὰ τὸ Εὐσεβίου ἀπόπου τ
 καὶ ὀλεθρίας σπουδῆς. ἀλλ' αὐτὸς ὄσι
 Εὐσεβίος, πρὸ φιλέσται ἔ πμῶτα-
 ποι, μὲν ὅπρ' νομίζετε σπειθρομῆς, ἀτε
 δὴ ὑπὸ τὸ σπειθήσεως αὐτῆς ἠπώμε-

confirmandas. Verissime enim
 ostendi potest, tum presbyte-
 ros, tum diaconos a me mani-
 festo deprehensos, qui Asebium
 assidue stipabant. Sed hæc qui-
 dem omitto, quæ nunc non eo
 dicuntur a me, quod ipse ea graui-
 ter & iniquo animo ferã, sed quo
 eos suæ ipsorum pudeat insanix.
 Illud solum metuo, illud animo
 verso, quod vos video in huius
 criminis societatem vocari. Nam
 institutione Eusebii & conuerfa-
 tione conscientia vestra a veri-
 tate deflexit. Verum huius rei
 expedita est & facilis curatio, si
 modo episcopũ fidelem & inte-
 grum nacti, oculos ad Deum de-
 nuo conuerteritis: quod qui-
 dem in præsentia est in vestra fi-
 tum potestate, quodque etiam
 dudum penes vestrum iudicium
 fuerat, nisi Eusebius ipse, de quo
 dixi, prauo eorum qui eum iuue-
 runt consilio huc præceps rui-
 set, & rectum eligendi ordinem
 impudenter conturbasset. Sed
 quoniam mihi de hoc ipso Euse-
 bio pauca dicenda sunt, quæso li-
 benter attendite. Non vos præ-
 terit Concilium Nicææ cele-
 bratum, cui ipse, sicut conscien-
 tiæ meæ munus postulabat, inter-
 fui, non alio sane animo, quam
 vt tum concordiam inter omnes
 constituerem, tum omnium ma-
 xime vt reprimerem penitus &
 submouerem eam rerum pertur-
 bationẽ, quæ ex Arii Alexandri-
 ni amentia orta, illico ex absur-
 do & pernicioso conatu Eusebii
 vires collegit. Nam quanta con-
 cursione, amantissimi honoratif-
 simique fratres, putatis istum Eu-
 sebium, vtpote ipsa conscientia
 conuictum, quanta cum ignominia mendaciis vndique deprehensis,
 aggressum esse primum certos quosdam homines subornare, qui pro

* f. d. 200-
apri

eo deprecarentur: deinde a me auxilium petere, ne tanti sceleris damnatus de honoris sui gradu deiceretur. Huius rei testis est mihi Deus, qui tum mihi, tum vobis benignus perpetuo adsit, quod & meum peruertit iudicium, & turpiter a veritate abduxit: quod & vos cognoscetis. Nam tum omnia gesta sunt ex eius sententia, qui perniciem omnem adhuc intra cogitationem suam abditam & occultam tenuit. Ac primum, ut cetera illius nequitiae facinora praeteream, audite quaeso, quid nuper cum Theognio, quem dementiae suae socium habebat, perpetraverit. Ipse forte quosdam Alexandrinos qui a fide nostra defecerant, huc mitti iusseram, quandoquidem eorum opera dissidii flamma incensa erat. Sed isti honesti bonique scilicet episcopi, quos vera Concilii diiudicatio ad poenitentiam agendam referuauerat, non solum eos admiserunt ad se, & secum tuto collocarunt, verum etiam illorum deprauatis moribus communicarunt. Quamobrem ingratos istos aliquo pacto puniendos esse censui, & iussi ut a suis abrepti sedibus longissime relegarentur. Iam vestrum est ea fide in Deum aciem mentis vestrae intendere, in qua nos semper mansisse constat, & nunc etiam manere decet, omnemque aetatem ita degere; ut episcopos integritate vitae, doctrinae puritate, tum benignitate etiam in omnes, eximios habentes, iure laetemur. Si quis autem temere pestes illas vel memoria, vel laudibus celebrare audeat, confestim

θεογονήτως διαφθίωμαι πολήσιν, παρὰ τὴν ἰδίαν τόλμην διὰ τῆς

νῦν μὴ ὅσως δὲ ἀιζωνίης, τῆ πάντα
 ῥῥῶθεν ἐλληλεγκνή ψευδοδογία συνί-
 σατο, ἵσοπέμπων μὲν μοι διαφόροις
 ἑδὺ ἀλξιοῦντας ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐξαποῦμε-
 νος ἵ παρ' ἐμοῦ συμμαχίαν πνὰ, ὁ-
 πως μὴ ἐπὶ ποσούτω ἐλεγχθεὶς πλημ-
 μλήματι, τῆς ὑπερχούσης αὐτῶ πμῆς
 ἐκβάλλοιτο. μῦστος δὲ μοι τούτου ὁ
 θεὸς αὐτὸς, ὅς ἐμοί τε καὶ ὑμῖν Φιλα-
 γάτως ἑπιμύθοι, ἐπεὶ καμὲ ἐκείνῳ
 ἀειέτρεψε, καὶ ἀπερπῶς ὑφῆρπασεν.
 ὁ καὶ ὑμεῖς ἑπιγνώσατε. πάντα μὲν γὰρ
 ἐπεράχθη τότε καδῶς αὐτὸς ἐπόδη,
 πῶν ὁποῦ κανὸν ἑπὶ τῆς αὐτῶ δια-
 νοίας ἀποκρυπτόμυθος. ἀλλὰ πρῶτω,
 ἵνα τὰ λοιπὰ τῆς ἑτύπου σκαμότητος
 ἀρῶ, τὴ μάλιστᾳ μὲν Θεογονίῳ, ὅν τῆς
 αὐτοίας ἐχθρὸν κοινῶν, διεπεράξατο, ἀ-
 κούσατε παρακαλῶ. Ἀλεξάνδριᾶς
 πνὰς τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀιαχωρή-
 σαντας ἐνταῦθα κεκελεύθειν ἀποσα-
 λιώμα, ἑπὶ διὰ τὸ τούτων ὑπηρεσίας
 ὁ τὸ διαγνοίας ἡγίρετο πυρός. ἀλλ' ἑποὶ
 καλοῖτε καὶ ἀγαθοὶ ἑπισκοποὶ, ἕς ἀ-
 παξ ἢ τὸ σωόδου ἀλήθεια πρὸς με-
 τάνοιαν τετηρήκα, ἕ μόνον ἐκείνας ὑπε-
 δέξατο, καὶ ἀπὸ αὐτοῖς ἡσφαλίσαντο,
 ἀλλὰ ἕ ἐκωνῶνησαν αὐτοῖς τὸ τῆν ἑπ-
 πων κακοηθείας. διὸ τῶτο πρὸς ἑδὺ ἀ-
 χελεῖσιν ἑτύποις ἐκρίνα πρῶτα ἀρ-
 παγῆταις γὰρ αὐτὸς ἐκέλευσα ὡς πρῶ-
 τῶτά τω ἑξορεθίωμαι. νῦν ὑμετέρον
 ὅστι, πρὸς τὸ θεὸν ἐκείνη τῆ πῆς βλέ-
 πειν, ἢ πάντοτ καὶ γεγνήσας ἕ συνεσηκέ-
 να καὶ ἑπὶ πρέπει, καὶ διαπεράξατο. οὐ-
 πως ἑπισκόποις ἀγνοί τε καὶ ὀρθοδ-
 ξοῖς, ἕ Φιλανθεοῖς ἔχοντες χαίρο-
 μῦθ. εἴπς δὴ ἢ πρὸς μνήμην τὸ λυ-
 μεῶνων ἐκείνων, ἢ πρὸς ἑπαμνον ἀ-

ANNO CHRISTI 335.

τῶ θεοφρονίῳ τῷ θεοῦ, τὸ ἐστὶν ἐμοῦ, ἐνεργείας ἀνασταλήσεται. ὁ θεὸς ὑμᾶς φυλάξοι, ἀγαπῶντο ἀδελφοί.

Νικητῆς Κωνσταντίνου σεβαστοῦ Θεοδοῦτου.

ferui Dei, hoc est, meipsum opera poenas suae audaciae dabit. Deus vos, fratres carissimi, incolumes seruet.

Victor Constantinus Augustus Theodoto.

ὍΣΗ τῆς θείας ὀργῆς ἢ ἰσχύος πέφυκε, καὶ ὅζων εὐσεβείας τε καὶ θεοφρονίᾳ πεπνυμένωσι διχρῆς καὶ σεμαδῶν· οἱ εἰς τὴν ἀγνωστῆν ἄνοιαν ἰσχυροὶ ἔσονται, καὶ τὸ πᾶν ἰσχυρὸν ὄνομα τῶ συστήματι τῆς οἰκείου λησθῆναι ἐμὴν τὴν πυχρὴν συζητήσεως ἐμίαναν. ὅτε ἡ μάστιγα μὴ τὴν τῆς σωθῆναι ὁμογνωμονία συμφωνίαν ἐχρῆται τὴν ἀποστρέψαν ἐπανορθώσασθαι πλάττω, τότε πῶς αὐτοῖς ἀποπήμασιν ἐμυθῶντες ἐάλωσαν. διὰ τῆν ἡμεῶν θεία προνοία αὐτῶν τῆ ἐαυτῆς ἀπόστατο λαῶν ἡμεῶν μὴδὲ ἐφέρει τὰς ἀκακοῖς ψυχῆς ὀλίγον ὑπονοία φθέρου μύρας καθορᾶν· καὶ νῦν μὲν ἀξίαν ἀπὸν ἠπὸς δίκην, μείζονα δὲ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς διὰ τῆ παντὸς αἰῶνος λήψεται. ὅση τῆ σὴ ἀληθινῶς δηλωθῆναι δεῖν ἠγασάμενοι, ἢ εἰς κακὴν ἀφαινεσις τῆ ποιούτων, ὡς ἐγὼ γε ἐκ οἴμαι, τῆ σὴ ἀνεκαδέσθαι ἀποστρέψαι, ταῦτα τῆς ψυχῆς ἀφελόμενος, καθορᾶν, ὡς ἀποστρέψαι, τὴν διδύοισιν, εἰλικρινῆ τε καθορᾶσιν, ἢ ἀλλοτρίων πῶν τῶ σωθῆναι θεῶν παρασχεῖται ἀποστρέψαι. καὶ γὰρ τὸ ἀποστρέψαι ὅστιν ὑποστρέψαι τῶ ἀποστρέψαι, ὅς δὲ ἀν ἀνεκαδέσθαι τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐπάθλων ἀξίως βουλεύεται. ὁ θεὸς σε διαφυλάξοι, ἀδελφεῖ ἀγαπῶντε.

QVANTA vis diuinæ iræ extitit, etiam ex iis quæ Eusebio & Theognio acciderunt, facile licet tibi intelligere: qui in sanctissimam religionem debacchantes, Dei saluatoris nomen ipsa turba prædonum suorum etiam post impetratam veniam polluerunt. Nam tum maxime quando post concordem Synodi confessionem, priorem errorem eos corrigere oportuit, absurdus istis opinionibus adherescere deprehēsi sunt. Ob hoc igitur diuina prouidentia ex populi sui numero eos exturbauit; quoniam neque tulit minime malas mentes amentia illa corruptas videre: & nunc debitas ab iis poenas exposcit, maiores etiam deinceps in omni sæculo sumpturus. Quod prudentiæ tuæ indicare oportere putabam, vt si qua peruersa admonitio istorum (quod non existimo) tuo infideat animo, ea ex animo deleta, puram, vt decet, cogitationem, veram sanctificationem, intermeratam fidem seruatori Deo præbere studeas. Etenim consentaneum est hoc ab eo fieri, qui incorruptis æternæ vitæ præmiis dignus haberi constituerit. Deus te custodiat, frater dilecte.

